

**ОРЧИН ЦАГИЙН
ТӨРИЙН АЛБАНЫ
СУРГАЛТЫН
ТОГТОЛЦОО
100 жил**

**УЛААНБААТАР ХОТ
2024 ОН**

Орчин цагийн төрийн албаны сургалтын тогтолцоо 100 жил

Монгол Улсад орчин цагийн төрийн албаны сургалтын тогтолцоо үүсэж хөгжсөний 100 жилийн ойд зориулав.

Бичиж, боловсруулсан:

Доктор, профессор Тогоочийн Лхагваа

Доктор, профессор Шадравын Түдэв

Доктор, профессор Доржийн Байгал

Доктор Сэд-Очирын Жаргалсайхан

Доктор, дэд профессор Гүррагчаагийн Жаргал

Доктор Цанжидын Дэлгэржаргал

Магистр Баднаагийн Ганцоож

Магистр Чоглоогийн Мөнх-Эрдэнэ

Магистр Цэрэнпүрэвийн Үүрийнтуяа, Сетахметийн Оразбек

Ерөнхий редактор:

Доктор, профессор Тогоочийн Лхагваа

Доктор, профессор Шадравын Түдэв

Доктор, профессор Доржийн Байгал

Техник редактор:

Магистр Чоглоогийн Мөнх-Эрдэнэ

Магистр Цэрэнпүрэвийн Үүрийнтуяа

Хэвлэлийн эх бэлтгэсэн: Төмөрбаатарын Лхавагрэнцэн

Цаасны хэмжээ: 260х200\5

Хэвлэлийн хуудас 1000 хувь хэвлэв.

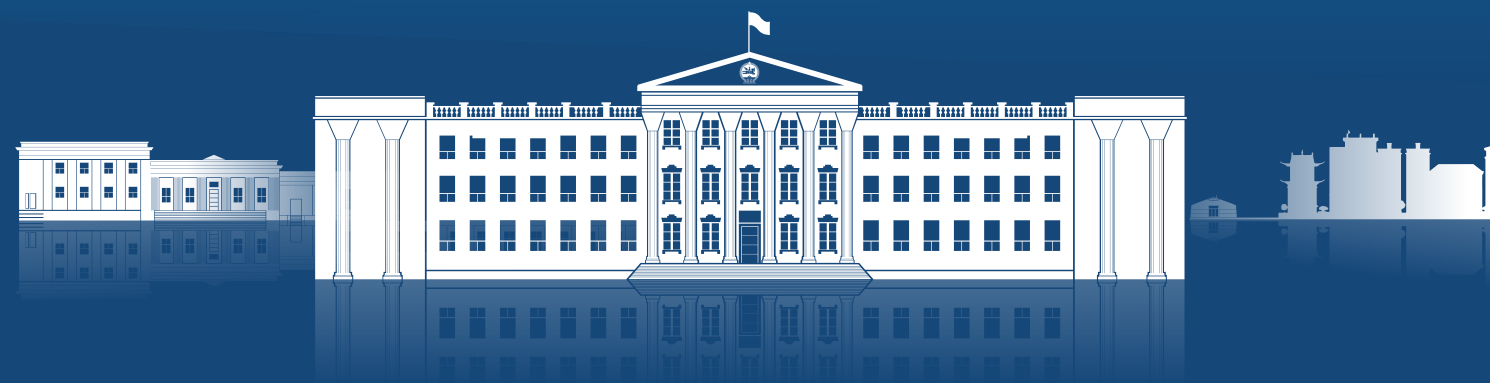
ISBN: 978-99978-994-5-3

Зохиогчийн эрх: Удирдлагын академи

2024 он

УДИРДЛАГЫН
АКАДЕМИ

УДИРДЛАГЫН АКАДЕМИ

МЭНДЧИЛГЭЭ

Монгол Улсад орчин цагийн төрийн албаны хүний нөөцийг байнгын сургалтаар системтэй бэлтгэж эхэлснээс хойш 100 жил болжээ. Анх Намын түр сургууль нэртэйгээр байгуулагдсан тус сургууль 100 жилийн түүхэндээ манай улсын төр, нийгмийн салбарын мэргэшсэн албан хаагчид, үндэсний манлайлагчдыг тасралтгүй сурган бэлтгэж, өөрчлөгдөн шинэчлэгдсээр 1999 оноос Удирдлагын академи хэмээн нэрлэгдсэн ууган сургалтын байгууллага билээ.

Тухайн цаг үеийн нийгмийн захиалгаар үүссэн тус сургууль Ардын хувьсгалын дараах Монгол орны тусгаар тогтнол, хөгжил дэвшлийн зорилтыг хэрэгжүүлж, бэхжүүлэх үүргийг амжилттай гүйцэтгэсний зэрэгцээ 1934-1990 оны хооронд нийгмийн шинэчлэл, бүтээн байгуулалтыг бүх шатанд удирдан ажилласан нэгэн бүтэн үеийг бэлтгэсэн бол, 1990 оны ардчилсан хувьсгалаас хойш нийгмийн шинэ нөхцөл, шинэчлэл өөрчлөлтөд нийцэн ажиллах ажилтан, албан хаагчдыг сургаж, бэлтгэх, судалгаа, шинжилгээний ажлыг гүйцэтгэхэд үнэтэй хувь нэмэр оруулж ирсэн түүхэн гавьяатай.

Монгол Улс өдгөө “Алсын хараа-2050” урт хугацааны хөгжлийн бодлогоор ирэх 30 жилийн зорилгоо тодорхойлж, уг бодлогыг дунд хугацаанд хэрэгжүүлэх “Шинэ сэргэлтийн бодлого”-ыг үр дүнтэй, хурдтай хэрэгжүүлэхэд орчин үеийн хөгжлийн чиг хандлагад нийцсэн мэдлэг боловсрол, ур чадвартай төрийн албан хаагчдын гүйцэтгэх үүрэг өндөр юм.

Үүнтэй уялдан их өгөгдөл, хиймэл оюун, шинжлэх ухаан, технологийн орчин үеийн ололтод

тулгуурлан асар хурдтай хувьсан өөрчлөгдөж байгаа өнөөгийн нийгмийн шаардлагыг хангасан төрийн албан хаагчдыг үе шаттай, тасралтгүй хөгжүүлэх сургалтын тогтолцоог олон улсын түвшинд хүргэх зүй ёсны шаардлага манай улсад урган гарч ирж байна.

Энэхүү орчин үеийн хэрэгцээ шаардлагыг хангахад Удирдлагын академи голлох үүрэгтэй оролцож, нэн шинэ үеийн төрийн албан хаагчдыг бэлтгэхийн зэрэгцээ засаглал, удирдахуйн ухаан, төрийн албаны бүтээмжийг дээшлүүлэх асуудлаар судалгаа, шинжилгээний ажил гүйцэтгэж, үр дүнг нь төрийн бодлогод тусгадаг, үнэлэлт дүгнэлт өгдөг сургалт-судалгааны төв болж хөгжих учиртай.

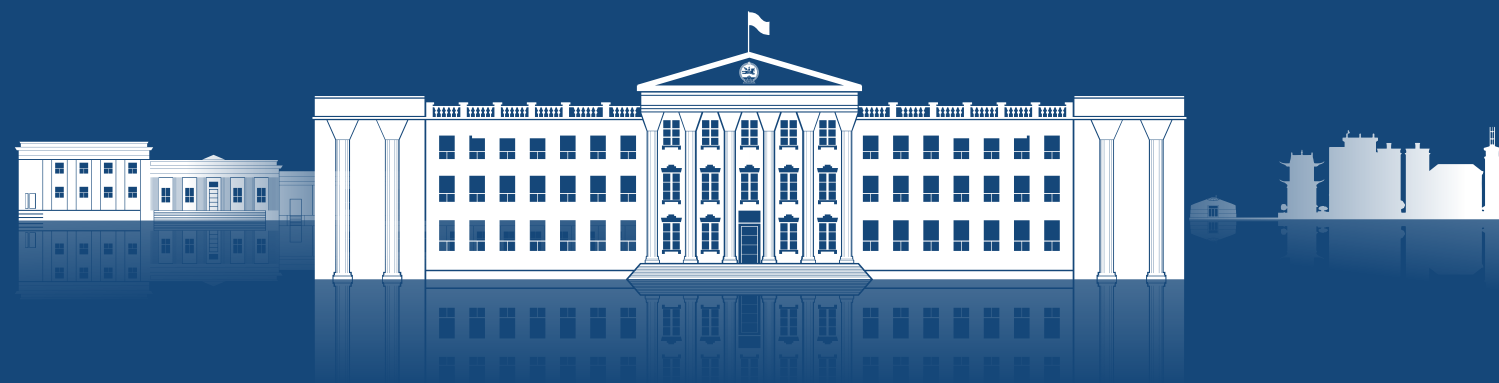
Төрийн албаны хүний нөөцийг бэлдэх, хөгжүүлэх их үйлсэд мэдлэг чадвар, оюун ухаанаа зориулж, удирдах ажилтны залгамж халааг цаг цагийн шаардлагад нийцүүлэн бэлтгэх хариуцлагатай бөгөөд хүндтэй үүргээ нэр төртэй биелүүлж ирсэн үе үеийн эрдэмтэн багш нар, нийт албан хаагчдад, менежментийн орчин үеийн арга ухаанд суралцаж байгаа оюутан, сонсогчид, төгсөгчдөд төрөлх сургуулийнх нь 100 жилийн ойг тохиолдуулан Монгол Улсын Засгийн газрын өмнөөс болон хувиасаа чин сэтгэлийн халуун мэндчилгээ дэвшүүлье.

Монгол төрийн түшээд, манлайлагчдын залгамж халаа мөнхөд үргэлжлэх болтугай!

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙД
ЛУВСАННАМСРАЙН ОЮУН-ЭРДЭНЭ

УДИРДЛАГЫН АКАДЕМИ

ӨМНӨХ ҮГ

1924 оны 4 сарын 1-нд Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн VII хурлаас "Намын түр сургууль" байгуулах тухай тогтоол гаргаж 5 хоногийн дараа аймаг хошуудаас ирсэн 18-30 насны 60 гаруй залууг сургаж эхэлснээр орчин цагийн төрийн албаны сургалтын тогтолцооны шавыг тавьсан юм. Жил хүрэхгүй хугацааны дараа түр хугацаагаар сургах бус намын бодлого, шийдвэрийг чадварлагаар хэрэгжүүлэх гол хүний нөөцийг бэлтгэж хөгжүүлэхэд чиглэсэн тогтоол 1925 оны 1 сарын 5-ны өдөр гарч тухайн оныхоо 4 сарын 28-ны өдөр өнөөгийн Удирдлагын академи байрлаж буй газарт буюу тухайн үеийн Богд хааны зуны өргөө Хайстайн ордонд сургуулиа ёслол төгөлдөр нээж байсан түүх биднийх.

Тэр цагаас хойш нэгэн зуун өнгөрч туулж ирсэн замналаа дүгнэж шинэ зууны үүдийг сөхөх энэ цаг үед ажиллаж байгаа багийнхан маань түүхээ нэгтгэн уншигч Танаа хүргэж байна.

Удирдлагын академийн нэгэн зууны замнал бол нэг байгууллага, сургуулийн түүх төдий бус, Монгол орныг шинэчлэн өөрчилсөн үйл хэргийг гүйцэлдүүлэхэд онцгой үүрэг гүйцэтгэж нийгмийн хөгжлийн үе бүхэнд шаардагдаж байсан удирдах ажилтан, албан хаагчдыг бэлтгэхэд үйл ажиллагаагаа чиглүүлж ирсэн, энэ үүргээ ч нэр төртэй биелүүлж ирснийг нотлох түүх юм. Нөгөөтэйгүүр улс үндэстнийхээ язгуур эрх ашигт улс төрийн тогтолцоо, нийгмийн байгууллын

хэлбэр ямар байснаас үл хамааран хүчин зүтгэж ирсэн жилүүдийн түүх, Монгол Улсын төр, төрийн албаны түүхийн салшгүй хэсэг билээ. Он цагийн хэлхээс болсон түүхийн шаргал хуудаснаас бид алдсанаа дүгнэж оносноо арвижуулдаг. Тэр ч утгаараа орчин цагийн төрийн албаны сургалтын тогтолцооны 100 жилийн түүхийн товчоог сөхөж үзсэн хэн бүхэн бидний үйл хэрэгт үнэлэлт дүгнэлт өгөхийн зэрэгцээ шинэ санаа ч төрөх нь лавтай.

Хором мөчөөр тоологдон хурдлах энэ цаг үед ирээдүйдээ итгэлтэй тэмүүлж, хүний оюун ухаан төдийгүй хиймэл оюун ухааныг хослуулан хөгжихөд өмнөх түүхээсээ суралцан, амжилтаа бататган, алдаагаа давталгүй өсөн дэвжих нь чухал юм.

Төрийн албаны сургалтын тогтолцооны 100 жилийн түүхийг бүтээлцэн чин шударга сэтгэлээр зүтгэж, эрч хүч, эрдэм мэдлэгээ зориулж шинжлэх ухааныг чиг болгон, эерэг зөвийн зарчим барин ажиллаж, суралцсан үе үеийн багш, ажилтан, судлаач, эрдэмтэн мэргэд, удирдлагууд, суралцагч, төгсөгчиддөө түүхт ойн мэндийг хүргэж, ажлын амжилт, эрүүл энх, хамгийн сайн сайхан бүхнийг хүсэн ерөөе.

УДИРДЛАГЫН АКАДЕМИЙН ЗАХИРАЛ
ДОКТОР, ДЭД ПРОФЕССОР Д.СҮРЭНЧИМЭГ

УДИРТГАЛ

Богд хаант Монгол Улсын үед төрийн түшээдийг бэлтгэх талаар гаргасан хүчин чармайлт

Монгол төр улс оршин тогтносон жилүүддээ төрийн түшээд, захиргааны ажилтнаа гэрийн болон тусгайлсан сургалтаар бэлтгэсээр ирсэн уламжлалтай.

1911 онд сэргээн тунхаглагдсан Богд хаант Монгол Улсын төр засаг иргэний боловсролыг чухалчлахын хамт төр, нийгмийн үйл хэрэгт боловсорсон ажилтанг бэлтгэхийг чармайн оролдсоор байв.

1912 оны 2 сарын 7-ны өдөр Б.Цэрэндорж нараас Богдод өргөсөн бичигтээ: *“Аливаа насан бага ван гүн, засаг тайж ба тэдний хөвгүүд, дүү нарыг авч олон үсэг бичгийн сургуульд оруулж боловсруулах... түшмэлийн засгийг бадруулах, дотоод яамны дэргэд суулгаж монгол, орос, манж, хятад зэрэг олон бичиг үсэг сургаж боловсруулах”* шаардлагатайг тэмдэглэн гуйн айлтгажээ. Дээрхтэй агуулга нэгтэй хүсэлтийг Ж.Цэвээн нараас хожим дэвшүүлэхдээ ардын хүүхдийг сургууль байгуулан боловсруулан гэгээрүүлэхийн учрыг үндэслэсэн байдаг. Богд хаан хүсэлтийг ёсоор болгохыг зарлигдсанаар боловсронгуй хүмүүсийг бэлтгэх сургуулиуд байгуулагдаж эхэлсэн байна. Анх эхлээд ноёдын хүүхдийг гэж байснаа хожимдоо ард олны үрс дотроос чадамгайг нь шалгаруулан сургах болсон нь зарчмын өөрчлөлт гарсны илэрхийлэл байв. 1912 оны 3 сард орос, монгол бичиг үсгийн сургууль байгуулагдав.

1914 онд Гадаад хэргийг эрхлэн шийтгэгч яамнаас Богд хаанд айлтгасан нэгэн бичигт: *“Шавь боолууд дахин давтан хянан байцааваас эртний бичиг шастирт өгүүлсэн нь улсыг зассугай хэмээвээс эрхгүй урьдаар гэрээ засваас зохимуй. Биеэ зассугай хэмээвээс эрхгүй ёслолыг мэдвээс зохимуй. Ёслолыг мэдсүгэй хэмээвээс эрхгүй бичиг уншваас зохимуй”* хэмээсэн бөгөөд бас өгүүлсэн нь *“бичиг эс уншваас ёслолыг мэдэж чадахгүй. Ёслолыг эс мэдвээс биеийг засч чадахгүй. Биеийг эс засч чадваас гэрийг засч чадахгүй. Гэрийг эс засч чадваас улсыг засч чадахгүй”* хэмээгээд цааш нь *“Гагцхүү бидний монголчууд ... бичиг цэргийн алба хаах хар хүн улмаар маш цөөн болсны дээр... монгол бичиг үсгийг ч болов сурч төсөөлсөн хүн арвын дотор нэггүй тул эдүгээ хүртэл ухаан мэдэл нээгдэн чадаагүй буурай, үгээгүйгийн байдал туйлд хүрчээ. Эрхгүй даруй түргэнээ арга үүсгэж олон улсын сургуулийн засгийн хууль дүрмийг үлгэрлэн бага, дунд, дээд зэргийн сургуулийн танхим ба их сургуулийн танхимын дүрэм хэмжээг дэс дараагаар хянан тогтоож төгсгөн байгуулбаас зохино гэжээ”*. (Монголын автономит үеийн сургууль, УБ.,1966, 24, 25 дахь тал). Гадаад яамны дээрх айлтгалд Богд хаан улаан бэхээр “Зарлигийг гуйсан ёсоор болгогтун” хэмээн цохолт хийснээр хэрэгжүүлэх арга хэмжээ авч эхэлсэн байна.

Эдгээр сургуулиар голлон төрийн албан хаагчдыг бэлтгэх болов. Судлах хичээл нь ч хууль цааз, төрт ёсны сургаал, хэв ёс, бичгийн боловсрол (албан бичиг үйлдэх, эх зохиох, манж хятад хэл бичиг сурах) олгоход чиглэгддэг байв. Гадаад яамны дэргэд 47 сурагчтайгаар байгуулагдсан Орос, Монгол үсгийн сургуульд Д.Бодоо, Ж.Цэвээн, тус яамны дэс түшмэл Д.Лувсанжамба нарыг багшаар томилон ажиллуулжээ. Энэхүү сургуулийн хэрэгт анх Дотоод хэргийг эрхлэн шийтгэх яамны, сайд, Да лам Г.Цэрэнчимэд

идэвхийлэн оролцож байв. Дунд сургуулиас шалгарсан сурагчдыг ахисан шатны сургуульд элсүүлэн сургах бодлогын хүрээнд Орос, Монгол бичгийн сургуулиас Ц.Дамбадорж, Х.Чойбалсан нарын 10 гаруй хөвгүүдийг Орос улсад явуулан сургах болов. Орон нутагт бичиг эрдмийн анхан шатны олон арван сургууль нээгдэж хичээллэв. Мөн энэ үед цэргийн сургууль нээгдэв. Эдгээр шат шатны сургалтуудаас төрийн түшээд, хожмын төр, нийгэм, улс төрийн зүтгэлтнүүд ч төрөн гарчээ.

Ардын Нам ард иргэдийнхээ гэгээрэл боловсролд анхаарал тавьж эхлэв

1921 оны үндэсний ардчилсан хувьсгалын зорилтуудыг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон сургууль байгуулж ард иргэдээ эрдэмд боловсруулах, намын болон төр захиргааны удирдах ажилтныг бэлтгэн хэрэглэх шаардлага нэн чухлаар тавигдав.

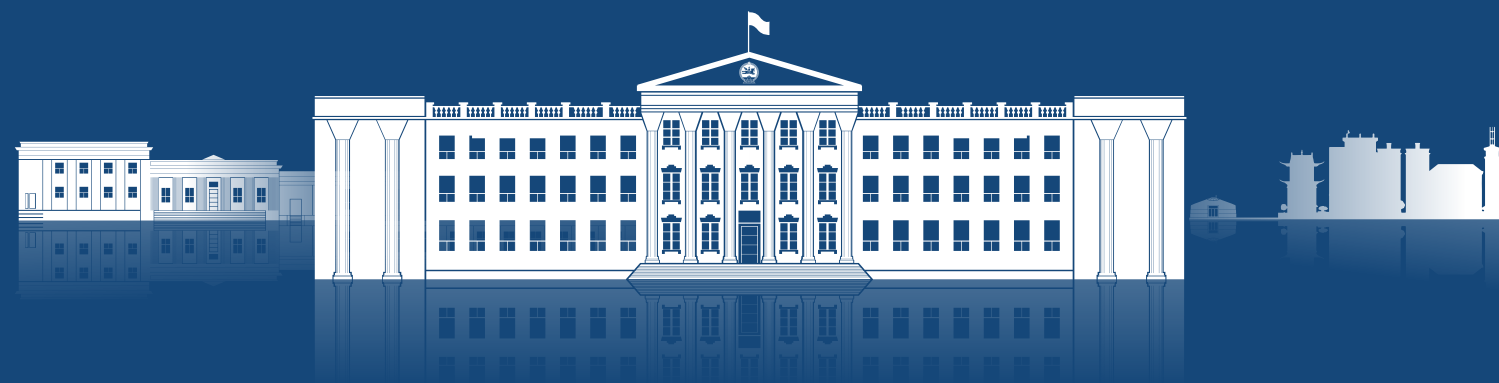
МАХН, Ардын засгийн газар анх үүсэн байгуулагдсан цагаасаа ард олноо гэгээрүүлэх, үндэсний эх оронч суртлыг дэлгэрүүлэх чиглэлээр идэвхтэй ажиллагаа явуулж байлаа. МАН-аас анхлан дэвшүүлсэн Түмэнд тунхаглан зарлах бичигт: *“... Удирдан боловсоргох, ард түмнийг аливаа эрдэмд сурган гэгээрүүлэх... мэтийн олон хэргүүдийг хэрхэн шийтгэвээс зохих явдлыг Ардын намын газраас нягтлан хянаж, зүйчлэн бичээд дараа зарласугай”* гэж тэмдэглэсэн байна. Суртал гэгээрлийн ажлын хүрээнд намын суртлыг дэлгэрүүлэхэд сургалт нэн

оновчтой арга хэлбэр болохыг онцлон авч үзсэн байна.

МАН-ын II их хуралд тавьсан илтгэлдээ намын дарга Цэрэн-Очирын Дамбадорж намын гишүүдийг тусгайлан сурган боловсруулах шаардлага, зорилтыг нухацтай үндэслэсэн бөгөөд тус их хурлын тогтоолд: *“Намын Төв хорооноос чадамгай гишүүдийг хуралдуулж намын түр сургууль байгуулан боловсруулаад, аймаг хошуудад одуулж, намын явдлыг хэрэгжүүлэхийг бэлтгэвээс зохино”* гэж заажээ. 1923 оны 6 сарын 23-ны Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн хурлын тогтоолд: *“Ийнхүү сургууль байгуулах хэмээсэн нь зүйтэй. Намын сургуульд оруулах 20 хүнийг олж, хөдөөгийн хороо бүрээс зарлан ирүүлэхээр тогтоож, бүгд хуралд шүүмжлэн хэлэлцэхээр тогтов”* гэжээ.

УДИРДЛАГЫН АКАДЕМИ

АГУУЛГА

Нэгдүгээр бүлэг

Нам, улсын боловсон хүчин бэлтгэх сургуулийн суурь тавигдсан нь (1924-1941 он)

Хоёрдугаар бүлэг

Нам, улсын боловсон хүчин бэлтгэх сургалт дээд сургуулийн түвшинд хүрсэн нь (1941-1990 он)

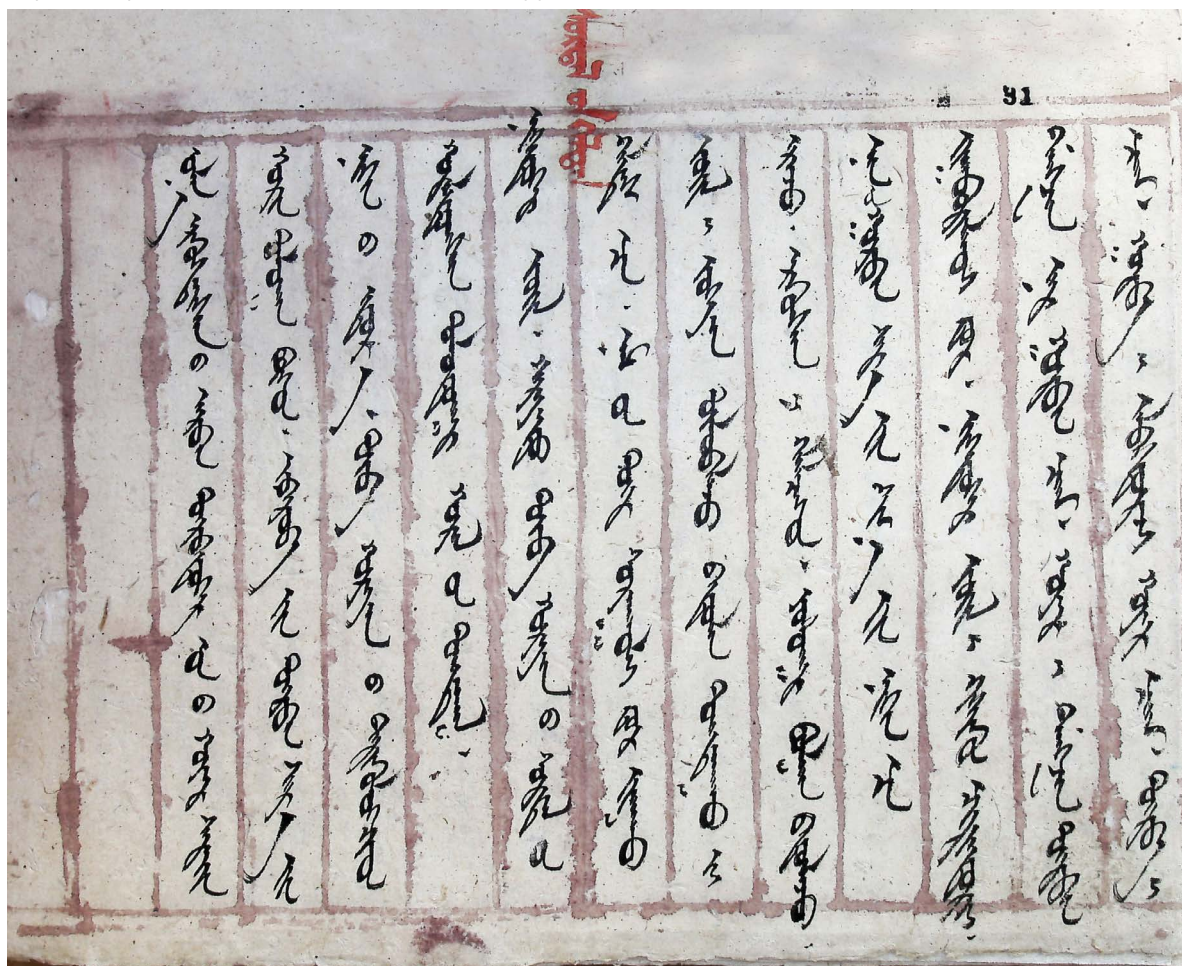
Гуравдугаар бүлэг

Төрийн албаны хүний нөөцийг ардчилал, зах зээлийн чиг баримжаагаар бэлтгэж эхэлсэн нь (1990 оноос хойш)

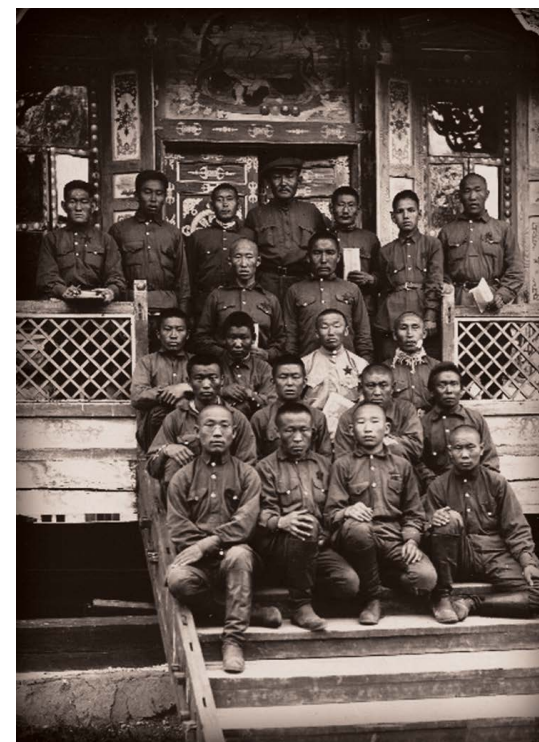
ТӨРИЙН ТҮШЭЭДИЙГ БЭЛТГЭХ ШИНЭ ЭХЛЭЛ, ХОЁРДУГААР ТҮР СУРГУУЛЬ

Намын түр сургуулийн нээлт мөн оны 4 сарын 5-нд болж Намын Төв хорооны удирдлага, тухайлбал, С.Данзан, Ц.Дамбадорж нарын хүмүүс оролцов. Тус түр сургуулийг 15 хоног хичээллүүлэв. С.Данзан, Ц.Дамбадорж, Б.Цэрэндорж, Ж.Цэвээн нар анхны хичээлүүдийг зааж, Намын Төв хорооны дарга Ц.Дамбадорж сургалтыг бүхэлд нь эрхэлж байв. Арай хожим Н.Хаянхярваа эрхлэгчээр томилогдож, 1925 оны 5 сар хүртэл Намын түр болон Төв сургуулийн захирлаар ажиллав. Энэ удаагийн түр сургуульд 60 сурагчийг сурган бэлтгэж төр, захиргааны ажилд томилон ажиллуулжээ.

Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 1924 оны 4 сарын 1-ний тогтоолоос

Нам, төрийн ахмад зүтгэлтэн Н.Хаянхярваа бага наснаасаа Франц, Турк, Орос зэрэг орноор аялан явахдаа эх оронд нь хувьсгал өрнөснийг сонсоод эргэн ирж нам, эвлэлд элсэн намын ажилд хүчин зүтгэх болжээ. Тэрбээр МАХН-ын Төв хорооны Тэргүүлэгч гишүүн, зохиолын хэлтсийн эрхлэгч, Улсын Бага Хурлын гишүүн, Дотоодын хамгаалах газрын дарга, Латин үсгийн комиссын дарга, Хий судлалын больницын дарга, Хэвлэлийн хорооны хянагч, Багшийн сургуулийн багш зэрэг албыг хашиж байсны зэрэгцээ Монгол Улсад эсперанто хэлийг анхлан дэлгэрүүлэхэд чухал үүрэг гүйцэтгэж уг хэлнээс олон ном бүтээлийг монгол хэлнээ хөрвүүлжээ.

Намын түр сургуулийн анхны захирал Н.Хаянхярваа шавь нарын хамт

Түр сургуулийн төгсөгчид Хан Хэнтий, Цэцэрлэг мандал, Богд хан, Хан Тайшир уулын аймагт нутгийн захиргаа байгуулах болон Улсын анхдугаар их хурлын бэлтгэл ажилд идэвхийлэн оролцжээ.

Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 1924 оны 7 сарын 4-ний 24 дүгээр хурлаар төгсөгчдөөс нам, төрийн ажилд зүтгэлтэй оролцсоныг тэмдэглэн тэднийг хожим нь байгуулагдах Намын сургуульд элсүүлэн суралцуулахаар шийдсэн байна.

Үйл явдлын тойм

- Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 1924 оны 2 сарын 20-ны VI хурлаар Намын түр сургуулийг дахин хичээллүүлэхээр шийдэв.
- 1924 оны 4 сарын 1-нд Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн VII хурлаар түр сургуульд заах хичээл, багш нарыг батлав.
- 1924 оны 4 сарын 5-нд Намын II түр сургуулийг нээн хичээллүүлэв.
- 1924 оны 8 сард хуралдсан МАХН-ын III их хурлаас Намын түр сургуулийг өргөтгөн байгуулахаар шийдвэрлэв.
- Тус сургуульд нам, эвлэлийн үүр, оюутны зөвлөл байгуулав.
- Зөвлөлтөөс зарим багш, сургагчдыг урин ажиллуулав.
- Тус сургуулийн дүрмийг Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчид батлав. Дүрэм ёсоор Намын түр сургууль нь чанд хатуу ёс дэгтэй, хагас цэрэгжсэн сургалтын байгууллага болжээ.
- Сургуулийн бүх зардлыг Намын Төв хороо хариуцаж байв.
- НТХ-ны Тэргүүлэгчдийн 12 сарын 23-ны хурлын 53 дугаар тогтоолоор Тагна урианхайгаас намын сургуульд элсүүлэн суралцуулах асуудлыг ёсоор болгон шийдвэрлэв.
- НТХ-ны Тэргүүлэгчдийн 12 сарын 27-ны хуралдааны 54 дүгээр тогтоолоор намын сургуулийн хөтөлбөр, багш нарыг шинэчлэн батлав.

УДИРДАХ АЖИЛТАН БЭЛТГЭХ БАЙНГЫН СУРГАЛТЫН ГАРАА

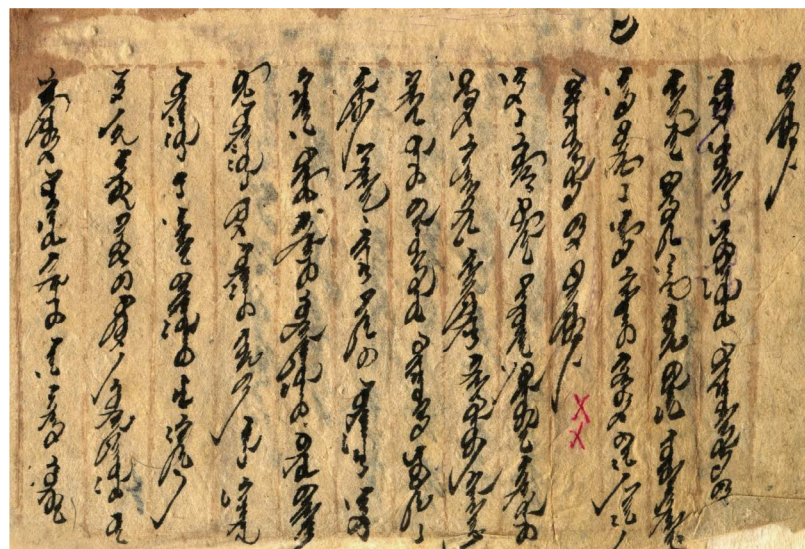
Намын анхдугаар Төв сургууль

Намын анхдугаар Төв сургуулийн нээлтэд МАХН-ын Төв хорооны дарга Ц.Дамбадорж, НТХ-ны Тэргүүлэгч гишүүн Б.Цэрэндорж (Ерөнхий сайд), Улсын Бага Хурлын Тэргүүлэгчдийн дарга П.Гэндэн, НТХ-ны Тэргүүлэгч гишүүн, багш Ж.Цэвээн, Гадаад яамны сайд А.Амар, Цэргийн яамны сайд С.Магсаржав, анхны хувьсгалчдын төлөөлөл Х.Чойбалсан, С.Янжмаа нар оролцож, Ц.Дамбадорж үг хэлж, хичээл сургалтыг эхлүүлэх дун бүрээ татжээ.

Ц.Дамбадорж, Нам, төрийн удирдах болон боловсронгуй, чадварлаг ажилтан бэлтгэх талаар анхлан санаачилж, чухал эхлэлийг тавьсан улс төрийн нэрт зүтгэлтэн, ардын хувьсгалын партизан, МАХН-ын дарга

Тэрбээр МАХН-ын IV их хуралд тавьсан илтгэлдээ Намын сургууль байгуулан ажиллуулсны ач тусыг онцолж байнгын ажиллагаатай тусгай сургууль байгуулах нь “удирдагч ба нэвтрүүлэн дэлгэрүүлэгч зэрэг боловсронгуй хүмүүсийг үргэлжлүүлэн гаргах эрхлэгч газар болох буйзаа” хэмээн тэмдэглэсэн байна.

МАХН-ын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 1925 оны 1 сарын 10-ны тогтоолоос

Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн хурлаас (1925.01.10) төв сургуулийн дүрэм, сургалтын төлөвлөгөө, багшлах бүрэлдэхүүнийг баталж, халх 4 аймаг, шавь, нийслэл, Ховдын хязгаар зэрэг нутаг орны 100 орчим, Тагна Тува, Барга, Өвөрмонголын 10 гаруй суралцагчдыг элсүүлэв. Анхны сурагчдын дотроос хожим МАХН-ын дарга болсон Б.Элдэв-Очир, гавьяат эмч В.Гаамаа, Ц.Чойжил, Д.Эрдэнэбилэг, С.Жамсран, Ш.Лувсан, Б.Дугаржав, Ө.Чимэд зэрэг улс төр, нийгмийн зүтгэлтнүүд төрөн гарсан байдаг.

Анхны сурагчдын төлөөлөл

Ш.Лувсан, Намын I төв сургуулийн төгсөгч, багш

Сурагч Ш.Лувсан: “Бид 120 хүн хамт сурч байлаа. Хөдөөнөөс цагаан нэхий дээлтэй, эсгий тоорцог, монгол гутал өмсөж ирсэн юм. Биднийг хувцас, орон сууц, хоолоор бүрэн хангадаг байв. Сурагчид цэрэг маягийн ногоон өмд, цамц, саарал шинель, өвөл нь үстэй элгэн гутал, жанжин маягийн даавуу малгай өмсдөг, улаан цэмбээр хийсэн таван хошуу энгэртээ хаддаг байв. Хүн бүр винтов, сэлэмтэй. Бүтэн сайн өдөр буудлага хийдэг. Чөлөөгөөр явахдаа гуулин пайз энгэртээ зүүдэг, сүүлдээ сэлэм зүүдэг болсон. 10 сурагч бүр аравны даргатай, тэр дарга хоолонд орох, жагсаал хийх, хичээлд орох, гарахыг удирдана. Цэрэгжилтийн чанартай энэ ажлыг нийтэд нь цэрэгжилтийн багш Батсүх удирдан гүйцэтгэнэ” гэж дурссан байна.

Үйл явдлын тойм

- МАХН-ын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 1 сарын 5-ны 4 дүгээр тогтоолоор Намын төв сургууль байгуулахаар тогтоов.
- НТХ-ны тэргүүлэгчдийн 1925 оны 1 сарын 5-ны 4 дүгээр тогтоолоор хэдэн хүнийг, хаанаас элсүүлэхийг шийдэв.
- НТХ-ны Тэргүүлэгчдийн 1 сарын 20-ны хурлаар томилогдсон комиссоос тус сургуульд хэдэн хүнийг, хаанаас зарлан ирүүлэхийг шийдэв. Тэдний шийдсэнээр халх 4 аймаг, шавиас тус бүр 12, Улаанбаатарын намын 6 үүр, Ховдын хязгаар, Улиастай, Алтанбулаг дахь намын үүрээс тус бүр 2, Хөвсгөлийн урианхай, Дарьгангын залуучуудын үүрээс тус бүр 2, Тагна, Урианхай, Барга монголоос тус бүр 18-30 насны 5 хүнийг шалгаруулан ирүүлэхээр тогтож хэрэгжүүлэв.
- МАХН-ын суртлын хэлтсийн 2 сарын 19-ний шийдвэрээр Буриад Монголоос уригдаж ирсэн Болд, Банзрагч нар багш, сургагчаар ажиллах болов.
- НТХ-ны тэргүүлэгчдийн 3 сарын 14-ний 14 дүгээр тогтоолоор НТС-д заах хичээлүүд болон сургуулийн дүрмийг батлав.
- НТХ-ны Тэргүүлэгчдийн 4 сарын 7-ны өдрийн хурлын 9 дүгээр тогтоолоор тус сургуулийн сургалтын хөтөлбөрийг батлан мөрдүүлэв.
- Намын I төв сургуулийн нээлтийг 4 сарын 28-нд Хайстайн ордонд зохион байгуулав.
- МАХН-ын дарга Ц.Дамбадорж анхны хичээлийг заав.
- Мөн оны намар тус сургуулийн дэргэд номын сангийн анхны танхим байгуулжээ.
- 11 сард НТС-ийн захирлаар Э.Уламбаярыг томилов.

НАМЫН II ТӨВ СУРГУУЛЬ

Намын II Төв сургуулийн сурагчид

Намын II Төв сургууль эхлэхдээ 100 охид, хөвгүүдийг элсүүлэн 8 сарын хугацаатайгаар хичээллүүлэв. Явц дундуур нь сурагчид нэмж элссээр 130 болжээ. Нийт 680 цагийн хичээл орсон. "Монголын үндэсний хувьсгалын явдал ба МАХН-ын түүх" (багш нь Ц.Дамбадорж), "Засаглал ба хууль цааз, гэрээ хэлцэл" (Б.Цэрэндорж), "Монгол ба зэргэлдээ улсуудын аж ахуйн байдал", "Хүн төрөлхтөн хэрхэн боловсорч ирсэн түүх" (Ж.Цэвээн, Эрдэнэбатхаан), "Монгол хэл бичиг" (Авирмэд гүн, Ишдорж), "Тоо бодлого", "Түмэн бодис" (О.Цэвэгжав), "Биеийн цэвэр ариуныг сахих ёс", "Цэрэгжилт" зэрэг хичээлүүдийг үзжээ.

Төгсөгчдөөс МАХН-д 6, МХЗЭ-д 5, төр захиргааны албанд 11 хүнийг хуваарилан үлдсэнийг нь харьяат орон нутагт нь илгээжээ. Намд томилогдон ирэгсдийг аймгийн намын хороодод сургагч болгон, дөрвийг нь уул сургуульд нь үлдээн шинэ сурагчдын давтан сургагч болгов.

Дэг журам

Сургууль маш хатуу журам дэглэмтэй байв. Бүх сурагчдын хоол, хувцас, орон байр, хичээлийн хэрэгслийг намаас бэлтгэн дааж, сургуулиас ханган хэрэгжүүлж, сард 2 төгрөгийн тэтгэлэг олгодог байлаа. Ангийн удирдагч жижүүрүүдийн ажлыг нэгтгэн удирдаж, ажлыг нь шалган өдөр бүр эрхэлсэн багш удирдлагадаа мэдээлж хэвшив.

Ангийн удирдагчдад аравны дарга нар, хоолны болон танхимын жижүүрүүд тайлагнаж, ерөнхий жижүүрт шууд захирагдана. Дарга, жижүүрүүд дэг журам сахиулахаас гадна хичээл давтуулж, зөрчил гаргагсдад зохих арга хэмжээг авна. Мөн журам дүрмийг давтан зөрчсөн сурагчдыг аравны дарга 6 цаг хүртэл хорих, сайн өдрийн чөлөөг хасаж шийтгэх, ангийн удирдагч 24 цаг хүртэл тусгай байшинд саатуулах, нэг сар хүртэлх чөлөөг хасаж арга хэмжээ авах эрхтэй байлаа.

Сургуулийн тухай дуу

Хэсэг сурагчид сургуулийнхаа тухай дуу зохион дуулжээ. Хожим 1937 онд сурагч Чагдарсүрэн "Нам, улсын төв сургууль" гэдэг дуу зохиосон байдаг.

Сурагчид "Од чод" гэх жүжиг бэлтгэн намын VI их хурлын төлөөлөгчдөд тоглон үзүүлж, чөлөөт цагаараа дуу хөгжим, бүжгийн хичээл хийдэг байв. Сургуулийн сурагчдын бичсэн үг, аяыг зохиогч нь тодорхойгүй **"Намын төв сургуулийн дуу"** гэх нэгэн уран бүтээлийг толилуулъя:

Намын төв сургуулийн дуу

Гэрэл туяа цацруулсан

Гэгээн үзэлт сургууль минь хө

Хамаагүй суусан бид нарын

Гэгээрүүлэхийн замыг нээгдүүлэв ээ хө

Ариун журамт сургуульд нь болвол хө

Ард биднүүс цугларав аа хө хө

Анхан тэргүүнд болвол хө

Арвижихын тоог заалгасан юм хө хө

Адаг сүүлд болвол хө

Аливаа эрдмийг сурцгааваа хө хө

Алс холын газарт болвол хө

Түмний хэргээр зоривоо хө хө ...

Намын II төв сургуулийн сурагчид

Үйл явдлын тойм

- МАХН-ын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 2 сарын 23-ны хуралдаанаас намын II төв сургуулийг нээн ажиллуулахаар тогтож, хичээлийн хөтөлбөрийг батлав.
- Намын Төв хороо 3 сарын 2-нд Намын төв сургуульд заах хичээлийг эцэслэн баталж, багш нарыг томилон ажиллуулахыг Амагаев, Намсрай нарт даалгав.
- Намын II Төв сургуулийг 3 сарын эцсээр нээв.
- Сурагчдын тоог 200 хүргэх, суралцах хугацааг 1 жилээр тогтоохоор шийдвэрлэв.
- Сурагчдыг сайн дурын үндсэн дээр элсүүлэх болов.
- Хошууны албан хаагчдыг бэлтгэх 1 жилийн хугацаатай курс нээн 70 хүн сургаж нутгийн захиргааны ажилд 40 хүнийг нь томилон ажиллуулав.
- КУТВ (Дорно дахины ард түмний их сургууль)-д явуулах бэлтгэл ангийн 30 хүүхдийг нутгийн захиргааны курсээс сонгон бэлтгэж Москва явуулав. КУТВ-д бэлтгэх анги 1944 он хүртэл үргэлжлэв.
- Сургуулийн болон ангийн удирдагч жижүүрүүдийн мөрдөх дүрэм, журмуудыг батлан мөрдүүлэв.
- Багш сурагчдын дунд гэгээрэл боловсролын хурал зохиож, онол, улс төр, арга зүйн асуудлаар маргаан мэтгэлцээн хийдэг болов.
- Сургууль дээр Сүхбаатарын клуб нээгдэв.
- 7 хоногт 1 удаа ханын сонин гаргаж хэвшив.

НАМЫН III ТӨВ СУРГУУЛЬ

Намын III Төв сургуулийн багш, сурагчид

Тус III сургуулийн 1927 оны хичээл 10 сард 147 сурагчтайгаар нээгдэв. Үүнд: Цэцэрлэг Мандал аймгаас 31, Богдхаанаас 39, Чандмань уулаас 16, Хан Хэнтийгээс 28, Тагна Тувагаас 6, Андугаас (Амдо, Түвд) 1, Дотоод Монголоос 5, Дарьгангаас 2 сурагчийг элсүүлэв. Сурагчдыг боловсролын түвшингээр нь дээд, доод анги болгон зохион байгуулаад анги тус бүрийг дотор нь дээд, доод бүлгэм болгов.

Эхний 1 жилд:

- Доод ангид монгол хэл (210 цаг), тоо бодлого (180 цаг), дэлхийн байдал (110 цаг), түмэн бодис (110 цаг), нийт 610 цагийн хичээл заав.
- Дээд ангид монгол хэл бичиг (158 цаг), тоо бодлого (158 цаг), дэлхийн байдал (125 цаг), түмэн бодис (145 цаг), улс төр (104 цаг), Монголын түүх (50 цаг), нийт 740 цагийн хичээл зааж байв.

Эхний 2 ангийг 2 жилээр сурган, төгсөгчдийг нам, төрийн албанд томилов. Харин 3 дугаар ангийнхныг 3 сараар цэргийн сургууль хийлгэж, дараа нь томилгоо хийв.

Суралцагчид цэрэгжилтийн хичээлийн үеэр

Сурагчдын нэлээдийг албадан ирүүлсэн болон өвчин, ар гэрийн гачигдал зэргээс голчлон шалтгаалж сургуулиас чөлөөлөгдөх явдал их байжээ. 1927, 1928 онд дээрх шалтгааны улмаас 33 сурагчийг чөлөөлсөн байна. 1928 оны эцэс гэхэд 149 сурагчдын 121 нь эрэгтэй, 28 нь эмэгтэй, намын гишүүн 43, эвлэлийн гишүүн 87, гишүүн бус 19 байжээ. Сурагчдыг 9 сар танхимаар хичээллүүлэн, үлдсэн 3 сард нь орон нутагт нам, засаг захиргааны ажилтай танилцуулахаар томилон ажиллуулж байв.

Намын III Төв сургуулийн элсэлт, сургалтын чанар мэдэгдэхүйц сайжирснаар ерөнхий эрдмийн хичээлийн цагийг хорогдуулан улс төр, онолын хичээлийг түлхүү заах болов. Сурагчид нам, захиргааны байгууллагын ажил, амьдралтай танилцан, ухуулга сурталчилгаа хийж, намын гишүүд, ард иргэдэд бичиг үсэг заах ажлуудыг томилолтоор гүйцэтгэж байв.

Төгсөгчдийн дотроос Ж.Лувсаншарав (Хожим Намын Төв Хорооны нарийн бичгийн дарга), Н.Элээ (НТХ-ны тэргүүлэгч, НУТС-ийн захирал), Д.Цэрэнлхам (Намын Төв Хорооны эмэгтэйчүүдийн хэлтсийн дарга), С.Цэрэн (НТС-ийн багш), Ж.Шагдарсүрэн (НТС-ийн багш), И.Чагдаржав (Залуучуудын "Үнэн" сонины эрхлэгч), З.Соль (Хоршоодын холбооны дарга), Ж.Гончигсүрэн (Улсын Дээд Шүүхийн дарга), Б.Эрэнцэн (Ховд аймгийн дарга, НУТС-ийн захирал), Дэндэв (Улсын Бага Хурлын дэд дарга) зэрэг удирдах ажилтан, төр нийгмийн зүтгэлтнүүд төрөн гарчээ. Намын Төв сургуулийн чанар эрс сайжирч, байнгын 40 шахам багштай болов.

Үйл явдлын тойм

- МАХН-ын VI их хурлаас Намын Төв сургуулийг өргөтгөн "Чадамгай удирдагч бэлтгэх" шийдвэр гаргав. Тус их хурлаас гаргасан тогтоолоор төв сургуульд элсэгчдийг албадан ирүүлдэг журмыг өөрчилж, сурагчдыг өөрсдийн сүсгээр элсүүлэх, элсэгчдийн чанарыг сайжруулах, нам, эвлэлд элссэн хугацааг харгалзахгүй байх, аймгийн төвүүдэд байгуулсан түр сургуулиудыг зогсоон төв сургуулийг төгссөн чадварлаг боловсронгуйг нь сонгон орон нутгийн үүрүүдийн ажил хэргийг удирдуулахаар шийдвэрлэв.
- Сурагчдын бичиг мэдэх түвшнийг харгалзан дээд, доод гэх 2 анги болгон зохион байгуулав.
- Намын Төв хорооноос элсэлтийн журмыг баталж мөрдүүлэв.
- Суралцах хугацааг 3 жилээр тогтоов.
- Тува Улсаас 10 сурагч суралцуулах хүсэлтийг зөвшөөрөв.
- Сурагчдын тоог 150-иас дээшгүй байлгахад шинэчлэн тогтоов.
- 17-30 насны сурагчдыг сайн дурын зарчмаар, голдуу орон нутгаас элсүүлэхдээ эмэгтэйчүүдээс түлхүү оруулахыг чухалчлахаар шийдэв.
- 4 сарын 16-нд НТС-ийн эрхлэгчийн шийдвэрээр хувцас хэрэглэл алдах, гэм буруу үйлдэл хийвэл хорьж шийтгэхээр тогтов.
- Сургуулийн номын санг баяжуулж, номонд тусгай тэмдэг тавьж байх болгов.
- НТХ-ны зохион байгуулах зөвлөлөөс сургуулийн бүтэц, зохион байгуулалт, элсэлтийн журмыг шинэчлэн батлав.

НАМЫН III ТӨВ СУРГУУЛИЙН ЭХНИЙ ТӨГСӨЛТ

1927 оны хавар эхэлсэн III сургуулийн анхдугаар төгсөлт 1928 оны 12 сард болж 64 сурагч сургалтаа дүүргэж томилолт авав.

Өдөрт 8 цагаар явагддаг хичээл, 3 цагийн давтлага, цэргийн сургуулилт, анги танхимын цэвэрлэгээ гээд шөнө унтаж амрахаас бусад цаг зав зайгүй өрнөнө. Өглөө бүрэн дуугаар босож орой тооллого хийсний дараа амарна. Жил бүр орон нутаг, албан газар, хороо хориноор явж ухуулга сурталчилгаа хийнэ. Мөн 7 хоногт хэд хэдэн удаа дуу хөгжим, бүжгийн хичээл хийнэ. Энэ бүхэн сурагчдын эрдэм сурахын зэрэгцээ авьяас чадварыг хөгжүүлж амьдралын зөв төлөвшил удирдан манлайлах чадварыг хөгжүүлж байв.

Д.Цэрэнлхам,
Намын Төв хорооны
эмэгтэйчүүдийн тасгийн
дарга асан

Д.Цэрэнлхам: "... Эмэгтэйчүүд эрх чөлөөгөө олж нийгэмд эзлэх байр суурь нь өссөнийг сурталчлах дуу зохиох нь зүйтэй гэж үзэж "Хүмүүн төрөлхтөн" гэдэг дуу зохиосон бөгөөд дууны аяыг манай эмэгтэйчүүд өөрсдөө зохиосон юм" хэмээн дурсжээ. Ядуу малчны охин Д.Цэрэнлхам Түшээтхан аймгийн Эрдэнэ бэйсийн хошууны Уянга харуулын газраа бусдаар заалгасан бичиг үсгийн чадварынхаа ачаар хошууны Тамгын газарт бичээч болж, улмаар НТС-д элсэн төгссөн цөөхөн бүсгүйчүүдийн нэгэн юм. Тэрбээр сургууль төгсөөд шууд Намын Төв хороонд удирдах ажил хийж бүсгүйчүүдийн эрх чөлөөний төлөө тэмцэж явсан гавьяат нэгэн билээ.

"... Хүмүүн төрөлхтний дотроос

Хүнд ихээр дарлагдсан

Хөөрхий бидний бүсгүйчүүд

Хүмүүжихийн замыг дагацгаая

Баруун Европоос үүссэн

Балар харанхуйг гийгүүлсэн

Багш Лениний сургаалыг

Батлан дагаж явцгаая ..."

"Зүүний хүчин" ба Намын Төв сургуулийнхан

МАХН-ын дотор үзэл санааны зөрөлдөөн гарч намын 7 дугаар их хурлаар (1928 он) "Баруунтан" гэх хэсэг нь ялагдан нам, төрийн удирдлагаас зайлуулагдан, "Зүүний хүчин" нь бодлогоо хэрэгжүүлэхээр болсон байна. Уг хэрэг маргаан их хурал хуралдсан 49 хоногийн турш үргэлжлэв. Энэхүү маргаан мэтгэлцээний үед Намын Төв сургуулийнхан "Зүүний хүчин"-ий дийлэнхийг бүрдүүлж "Зүүний хүчний эрмэлзэх зүйл" гэх саналд гарын үсэг зурсан 29 хүний олонх болсон байлаа.

"Зүүнийхэн" хуучин удирдлагаас явуулж байсан ангийн болон шашны бодлого нь ард ангийн эрх ашгийг туйлаар бодох намын мөрийн хөтөлбөрийг гажуудуулахад хүргэж, Коминтерн, Зөвлөлтөөс холдож Хятад тал руу хэлбийж, улмаар тусгаар тогтнол, аюулгүй байдалд холбогдолтой болж мэдэх вий гэж эмээж байжээ.

"Зүүний хүч"-ний талд багтсан сонсогч, төгсөгчид намын жанжин шугамаа тууштай баримталж байна гэсэн ойлголттой байв. Энэ тухай их хурлын төлөөлөгч, Намын Төв II сургуулийн онц сурлагатан Ц.Чойжил хожим дурсахдаа: "Бид энэ саналыг боловсруулахдаа намын болон цэргийн сургуулийнхан, хөдөөгийн ба коминтерний төлөөлөгчидтэй уулзаж бодол санаагаа нэгтгээд Хоршоодын холбооны дарга Ц.Жигжиджавын цугларч бичсэн. Бид НТС дээр очиж багш Коняевтай уулзаж зөвлөгөө авснаас гадна тус сургуулийн ихэнх багш, сурагчид намынхаа жанжин шугамыг хамгаалж баруунтантай тэмцэхэд их хүч болсон... Шмеральтай уулзсан" гэжээ.

Намын III төв сургуулийн багш, сурагчид

Д.Сэнгэдорж, Сургуулийн захирал, хожим
МХЗЭ-ийн Төв хорооны дарга асан

Үйл явдлын тойм

- МАХН-ын VII их хурлаас гаргасан тогтоолд: "Намын төв сургуулийг үнэхээрийн хувьсгалт чанартай бөгөөд нам ба засаг захиргааны олон газруудын хэрэг ажлын удирдагч чадамгай хүмүүсийг гаргах газар болгож улс төрийн тухай орох зүйлийн цагийг нэмэгдүүлэн, чанарыг сайжруулбал зохино.
- Намын төв сургуулийн сурагчдын сахилга батыг чангатган сайжруулахын дээр сурагч, багш нарт үнэхээрийн үнэн хувьсгалын үзэл бүхий хүмүүсийг томилж удирдуулбал зохино.
- Намын төв сургуулиас намын гэгээрэл боловсролын хэрэгт дадлага сурлага бүхий хүмүүсийг гаргахыг чухалчилж тусгай клуб, улаан булан, сонин сэтгүүл зэрэг жинхэнэ гэгээрлийн тухай хичээлийг нэмж сургах ба нэгэнтэйгүүр сургуулийн дотор клубын зэрэг ажлыг эрчимтэйгээр хөдөлгөн явуулж сурлагыг олгох явдлыг чухалчилсугай.
- Намаас ажил хэрэг оролдож дадлага дэвсгэрийг олсон гишүүдээс хувьсгалт гадаад улсад томилж улс төр ба хувьсгалын жинхэнэ сургуулиудад суралцуулах явдлыг чухал болгосугай.
- Намын олон гишүүдийн зууны 61 хувь нь үндэсний бичиг үсгийг үл мэдэх нь намын боловсролд маш дутагдалтай тул насанд хүрэгчдийг бичиг үсэгт зохистой сургах аргыг эрхгүй ардыг гэгээрүүлэх газартай хавсран удирдаж гүйцэтгэхийг дээрх харъяат гишүүдийг бичиг үсэгт сургах явдлыг огт цөхрөлтгүйгээр оролдож 8 дугаар хурлыг хүртэл бүх бичиг үсэг үл мэдэх гишүүдийн зууны 60 хувийг эрх биш сургахыг... оролдсугай" гэж заав.
- 1 сарын 9-нд сургуулийн шинэ дүрэм батлагдав.
- 12 сарын 15-наас сургуулийн захирлын албыг Намын Төв хорооны хэлтсийн эрхлэгч Ц.Чойжилд хавсруулан гүйцэтгүүлэхээр тогтов.

ХЭТ “ЗҮҮНИЙ” ТУЙЛШРАЛЫН ҮЕ ДЭХ НАМЫН СУРГУУЛИЙНХАН

“Эв хамтын нийгэм байгуулах, гадаадын капиталыг шахан зайлуулах, хамтрал байгуулах” зэрэг улс төрийн хэт зүүний чиг шугамын уршигт үр дагавар тус сургуулийг тойроогүй юм. Сурагчид, төгсөгчид “хувьсгалын эсэргүү лам нарын бослого хөдөлгөөнийг дарах, феодалын хөрөнгө хураах” зэрэг ажилд дайчлагдан оролцохдоо “сайн үйлсийг бүтээх” гэсэн нам төрийнхөө үйл хэрэгт оролцож байна хэмээн ойлгон зүтгэж байв. Гэхдээ зарим хэсэг нь “зүүний” бодлогын эсрэг байжээ. МАХН-ын VII их хурлаар “Зүүний хүчин”-ийг дэмжиж явсан хэсэг ч VIII их хурал дээр хэт “зүүний” хувьсгалчирхлыг эсэргүүцсэн байдаг.

*Ц.Чойжил (Мажсаа), МАХН-ын зүтгэлтэн, Намын I төв сургуулийн төгсөгч,
НТС-ийн захирал (1928-1929 он)
МАХН-ын VIII их хурлын төлөөлөгч*

Тэрээр дурсахдаа: “Зүүний” бодлого газар авч намын дотор дахин тэмцэл маргаан гарлаа. Намын VIII их хурлын үед нэлээд тодорхой тэмцэлдэв. “Зүүний” бодлогын эсрэг намын жанжин шугамыг хамгаалж Төв хорооны нарийн бичгийн дарга Б.Элдэв-Очир, Эвлэлийн Төв Хорооны нарийн бичгийн дарга Содном, Цэргийн зөвлөлийн тэргүүлэгч Шархүү, Намын Төв Хорооны Хэлтсийн эрхлэгч Д.Цэрэнлхам, П.Гэндэн бидний зэрэг хүмүүс тэмцсэн юм.

Бид “Зүүнтний” эсрэг, тус улсын гадаад байдал хурцдаж Япон, Хятадын түрэмгийлэл заналхийлж байгаа, шашны нөлөө их, ядуу лам нар дээд лам нарын нөлөөнөөс ангижраагүй, мал хөрөнгийн ихэнх баян чинээлэг хүмүүсийн гарт бөөгнөрсөн, марксист-ленинист онолын мэдлэг бүхий хүмүүс цөөн байгаа нөхцөлд дээрээс нь нийтээр хамтралжуулж болохгүй гэсэн чиг баримтлан тэмцэж байв” (Ууган дээд сүргүүл. УБ., 1974, 153-154 дэх тал) гэжээ.

Намын III Төв сургуулийн багш, сурагчид

1929 оны эхээр хичээллэж эхэлсэн Намын Төв III сургуулийн 3 дахь элсэлтээр 60 гаруй сурагч залуучууд цугларсан, цаашаа өссөөр оны эцэс гэхэд 150 болжээ. Тэдгээрийн дотор хожмын нам, төрийн зүтгэлтэн Д.Балжинням, гавьяат эмч Хас зэрэг хүмүүс суралцаж байжээ. Тэд 1932 онд “Шинэ эргэлтийн бодлого”-ын аятай цаг үед төгсөж томилолт авцгаасан байна. Тус сургуулийн дэргэд сувилагчийн түр курс хичээллэж байв.

Б.Дугаржав, Намын III төв сургуулийн захирал, Намын төв сургуулийн анхны багш

Үйл явдлын тойм

- 1 сарын 9-нд НТХ-ны зохион байгуулах зөвлөлийн 3 дугаар хурлаас сургуулийн дотоод дүрмийг батлав.
- Сургуулийн дотоод дүрмийг батлахдаа эмэгтэйчүүдийн байдал дор үл тохирох зүйлийг тухайн нөхцөлд тохируулан шийтгэж болохыг тодорхойлжээ.
- 9 сарын 30-нд хуралдсан Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 55 дугаар хурлаас Намын Төв сургуулийн сурагчдыг шалган цэвэрлэх Жигжиджав, Лувсандоо, Коняев нарын бүрэлдэхүүнтэй комисс байгуулагдан ажиллав.
- Мөн улаан цэргийн болон хөдөө яваад хоцорсон сурагч, нам, эвлэлийн гишүүдийг Төвийн болон Цэргийн намын хянан байцаах комиссоос шалгуулахаар тогтов.
- Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 2 сарын 7-ны XIII хурлаар Намын төв сургуульд зөвхөн намын гишүүнийг элсүүлэх бөгөөд эвлэлийн гишүүдийг элсүүлэхгүйгээр шийдвэрлэв.
- Сургуулийн чанарыг сайжруулахын тулд бичиг үсэг уншиж бичдэг хүмүүсийг элсүүлэх, энэ ондоо 50-60 сурагч элсүүлэхээр тогтоов.
- НТХ-ны зохион байгуулах зөвлөлийн мөн оны 5 сарын 23-ны хурлын 13 тоот тогтоолоор Төв хорооны суртлын хэлтсийн сургагч бөгөөд төв сургуулийн багш Коняевт сар тутамд 350 төгрөгийн, бусад 5 аймгийн сургагч нарын цалинд 200 төгрөг олгож байхаар шийдвэрлэв.

ЭГЗЭГТЭЙ ЦАГ ҮЕИЙН СУРГАЛТ

Намын III төв сургуулийн хичээлийн байр

Намын III төв сургуулийн сургалт идэвхтэй үргэлжлэв. Сурагчдын тоо 200 давж орох хичээл нэмэгдэв. Харин улс төрийн хичээлүүдийн агуулга нам, засгийн бодлогыг дагаж нэлээд улс төржсөн шинжтэй болж өөрчлөгдөв.

Намын 8 дугаар их хурлаас баталсан тогтоолд заасан нам ба эвлэлийн дотор шашныг эсэргүүцэх суртлыг өрнүүлэх, хамтрал коммунизм байгуулах зэрэг хэт хувьсгалчирхсан зорилт сургалтын агуулга, хөтөлбөрт тусгагдсан төдийгүй, түүнийг сурталчлах, хэрэгжүүлэхэд сурагчдыг дайчлан оролцуулах шийдвэрүүд өгөгдөж багш, сурагчдыг дайчлан хамруулав.

Сурагчдын эрүүл мэндэд анхаарч, сургуулийг байнгын эмч сувилагчтай болгов. Сурагчид ч ангийн тэмцлийн үед зөрчил маргаан идэвхжих нь жам ёсны үзэгдэл хэмээн ойлгож улс төрийн чиг шугамыг хэрэгжүүлэх ажилд оролцсоор байв.

Мөн шинээр үүссэн үйлдвэр, худалдаа, соёлын байгуулалтад биечлэн оролцож дадлага хийх нь элбэгшив. Сурагчид латин бичиг үсэгт суралцан, ард иргэдээ монгол бичигт сургах, шинэ цагийн урлаг соёлтой танилцуулах, ариун цэвэр, соёлжилт, эрүүл мэндийн аян өрнүүлэх хэрэгт идэвхийлэн оролцож байв.

Латин үсгийг таниулах самбарыг сонирхож буй сурагчид болон ажилчид

Эмнэлгийн үзлэг, үйлчилгээ

1930 онд ажиллаж байсан багш нар

- Эрхлэгч Норовсүрэн
- Туслах Цэвэгжав
- Багш Шагж
- Багш Бадрах
- Багш Ширчин
- Тооны багш Нягданов
- Ангийн удирдагч Дашням
- Ангийн удирдагч Хасбаатар
- Ангийн удирдагч Янжмаа
- Ангийн удирдагч Дуламсүрэн
- Ангийн удирдагч Ламжав
- Дотоод монголын багш Арьяа
- Улс төрийн багш Бөхбаяр
- Монгол бичгийн багш Цэвээндорж
- Цэргийн сургагч Намсрай

Үйл явдлын тойм

- МАХН-ын 8 дугаар их хурлаас НТС-ийг өргөтгөх, сурагчдын тоог 200 хүргэх, аймгуудад байгуулагдсан түр сургуулиудыг чанаржуулахаар шийдвэрлэв.
- Намын Төв хорооны нарийн бичгийн дарга нарын 1930 оны 32 дугаар хурлаар (IX.03) тус сургуулийн сургалтын хөтөлбөрт улстөр, түүх, намын байгуулалтын хичээлийг түлхүү оруулж, сурагчдыг завод, хоршоо, хамтралын ажилтай танилцуулж биеэр оролцуулахаар шийдвэрлэв. Тус их хурлын тогтоолд нам ба эвлэлийн дотор шашныг эсэргүүцэх суртлыг өргөтгөх, үүний дотор тусгай ном, дэвтэр хэвлүүлэх, үүрүүдэд энэ ажлыг эрхлэх бүлгэмүүд байгуулах, намын Төв сургуульд сургагч бэлтгэх бүлгэм байгуулахаар шийдэв.
- 1930 оны 9 сарын 8-нд хуралдсан НТХ-ны нарийн бичгийн дарга нарын 32 дугаар хурлаас гаргасан 2 тоот тогтоолоор сургуулийн сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөгөөг батлав.
- Нэг өдөрт 8 цагаар хичээллэхээр тогтоов.
- Сурагчдыг үйлдвэр завод, хоршооны газруудтай танилцуулж, биеэр ажиллуулах болов.
- Сурагчдын эрүүл мэндийг хамгаалах үүднээс эмч, сувилагч нарыг өдөр бүр 2 цагаар ажиллуулахаар болов.
- Сурагчдын тоо 232 хүрэв.

ДҮРВЭХ ХӨДӨЛГӨӨНИЙ ЭСРЭГ ТЭМЦЭЛД

Намын III Төв сургуулийн сонсогчдын тоо, хичээлийн цаг нэмэгдэж, агуулга нь өргөжив. Дэг журам ч чанга хэвээр үргэлжилж багш нарын тоо 40 шахсан байдаг. Суралцагчид зуны цагт ухуулга сурталчилгаагаар орон нутгаар явж, зарим нь бослого, хил даван дүрвэх хөдөлгөөнийг намжаах хэрэгт хүчин зүтгэж явжээ.

Хил дамнан нүүсэн дүрвэлтийг зогсоох гэж ухуулга сурталчилгаа хийж яваад амиа алдсан сурагч залуус ч олон. Тэдний нэг нь Намын III Төв сургуулийн төгсөгч (1928-1931 он) Шархичигийн Бүргэлдэй юм. Тэрбээр 1931 онд сургуулиа төгсөөд Увс аймагтаа МХЗЭ-ийн хорооны даргаар ажиллаж байгаад Эвлэлийн Төв хороонд шилжин ирээд Өмнөговь аймагт томилогдон нутаг орноосоо дүрвэгсдийг хориглон тэмцэж явахдаа Эвлэлийн үүрийн дарга Т.Бор нартай нэгэн цаг үед хэрцгийгээр алуулсан байдаг.

III. Бүргэлдэй, Намын III Төв сургуулийн төгсөгч

Бүргэлдэйг хил даван дүрвэх хөдөлгөөний тойлгойлогч Дэлэгсамба нар хэрхэн байцаасан тухай манаач Жоолой мэдүүлэхдээ: “Чиний энэ үс чинь ямар учиртай юм бэ? Хэний төлөө юу хийж явна вэ? Ном бурханд сүсэгтэй юу? гэх зэргээр байцаасанд,

Бүргэлдэй: “Би ардын хувьсгалын үйл хэргийн төлөө ард түмэнд намын үнэн үгийг таниулж, ард түмний эрх чөлөөт байдлын төлөө ажиллаж яваа хүн, харин нам, засгийн эсрэг ард түмнийг айлган сүрдүүлж яваа та нарт өөр хэлэх үг алга. Миний хэрэг нэг, та нарын хэрэг өөр. Би одоо ганцаар байвч эрх чөлөө, жаргалтай байдал үнэн хэргийн төлөө яваа миний талд Монголын бүх ард түмэн, түүнчлэн дэлхийн олон ард түмэн байгаа. Та нар намайг алавч монголын ард түмэн мөнх” гэхэд түүнийг хэд хэдэн удаа буудан хороосон гэжээ. Алуурчид Бүргэлдэйд байсан зардлын 700 төгрөгийг авч, хоршоог дээрэмдэн ачаа барааг нь 2 тэмээнд ачин зайлан одсон байдаг.

Энд өмнөд хилийн бараг бүх аймгийг хамарсан дүрвэх хөдөлгөөн нь нам, төрийн бодлого дахь хэт хувьсгалчирхалын уршигт үр дагавартай холбогддог ч Бүргэлдэй нарын баатарлаг, эх орончдын үйлс нь эх орон, хүн ардаа гэсэн сэтгэлээс ундаргатай билээ.

1931 онд ажиллаж байсан багш нар

- Эрхлэгч (захирал) Насанбалжир
- Туслах Хасбаатар
- Цэргийн сургагч Намсрай
- Газарзүйн багш Цэвэгжав
- Тооны багш Дүгэрсүрэн
- Дотоод монголын улс төрийн багш Арьяа
- Улс төрийн байдлын багш Бөхбаяр
- Монгол бичгийн багш Цэвээндорж

Жалцавын Дүгэрсүрэн, Геологийн шинжлэх ухааны доктор, Академич Тус сургуулийн анхны төгсөгч бөгөөд 1931 оноос сургуульдаа багш, хичээлийн эрхлэгчээр олон жил ажиллаж байв. Шинжлэх ухааны хүрээлэнгийн захирал асан, Монголын боловсрол, шинжлэх ухааны салбарын нэрт зүтгэлтэн

Үйл явдлын тойм

- Сургалтын хөтөлбөрт ерөнхий эрдмийн хичээлийг түлхүү оруулахаар тогтов. Үүний зэрэгцээ улстөрийн бодлого, намын байгуулалтын хичээлүүдийн цагийг нэмэгдүүлж, нам, төрийн бодлогыг сурталчлах, хэрэгжүүлэхэд сурагчдыг дайчлах нь идэвхжсэн байна.
- Заавал үзэх 20 хичээлийн тоонд орос, латин хэлийг оруулав.
- Нийтийг хамарсан хөдөлмөр, соёл-олон түмний ажилд сурагчдын оролцоог нэмэгдүүлэхээр шийдэв.
- Багш, сурагчид “Олон үндэстэн ястны дуу”, “Хүмүүн төрөлхтний байдал” драмын жүжиг, үзэгдлийг бэлтгэн хотын байгууллага, клубүүдээр үнэгүй тоглох болов. Эдгээр соёл урлагийн олон талт ажлын хүрээнд ард олныг соёлжуулах, бичиг үсэгт сургах, боловсруулах чиглэлээр үлэмж чармайлт гаргаж байлаа.
- Сурагчдын тоо эрс нэмэгдэж 240 хүрэв.

ХУВЬСГАЛЧИРХЛААС АНГИЖРАХ ҮЕИЙН ЗААГ

Намын III төв сургуулийн багш, сонсогчид

3 жил гаруй хугацаанд үргэлжилсэн хэт хувьсгалчирхал улс орныг хамран уршигт үр дагаварт хүргэсэн ч намын доторх эрүүл сэтгэлгээтэй, үндэсний үзэлтэй хэсэг 1932 оны дундуур ялалт байгуулсан юм. 1932 оны хавраас нам, төр дэх бодлогын туйлшралыг эсэргүүцсэн шинж сургалтын агуулгыг тодорхойлох болов. Сурагчдын тоо 150 хүрч, байнгын 50 шахам багштай байв. 1932 оны намраас эхлэн багш, сурагчид "Шинэ эргэлтийн бодлого"-ыг сурталчилах, зүүний алдааг засах ажилд идэвхтэй оролцох болов.

Багш, сурагчид Шинэ эргэлтийн бодлогыг талархалтай хүлээн авч бүх хичээлийн агуулгыг улс үндэстнийхээ язгуурын эрх ашгийг эрхэмлэсэн шинэ үзэл баримтлалаар тодорхойлох болов. 1932 онд цэргээс халагдсан болон орон нутгаас элссэн залуус суралцагчдыг зонхилон бүрдүүлэв.

Сургуулийн дэг журам урьдын адил чанд хатуу хэвээр үргэлжлэв.

Багш, эрхлэгчид

- Эрхлэгч Сандагдорж (Бат-Очир, Ханд, Рэнцэнханд)
- Цэргийн сургагч Сайхан
- Багш Цэвэгжав
- Багш Цэвээндорж
- Багш Дорж
- Багш Лувсан
- Багш Арьяа
- Багш Дүүдэй

- Багш Батцэрэн
- Номын сангийн эрхлэгч Норовцэрэн
- Үйлдвэрчний дарга Иш

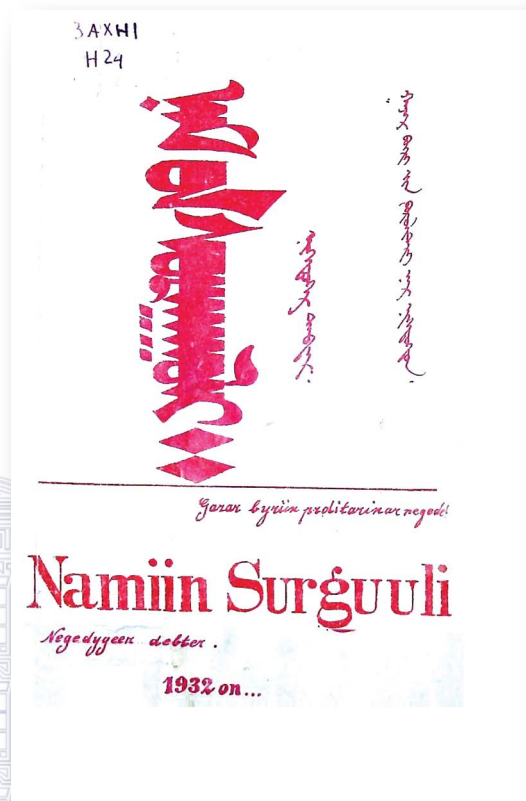
Цагийн багш

- Раднаабазар
- Рэгзэн
- Напов
- Лувсаншарав

- Хөгжмийн багш Жадамба
- Монгол бичгийн багш Өвгөндорж
- Хичээл ангийн эрхлэгч Балдан
- Тооны багш Сэндмаа
- Дэлхийн байдлын багш Халтанов
- Монгол үсгийн багш Авирмэд
- Хичээл ангийн эрхлэгч Жаравцоо
- Тооны багш Цэнзэн
- Орлогч дарга Сэрээтэр
- Бага Самдан

“Намын сургууль” сэтгүүл

Уг сэтгүүлийг анх 1930 онд үндэслэж 1934 он хүртэлх хугацаанд 3 дугаар хэвлэн гаргажээ. Энэ 3 дугаарт нийтлэгдсэн 30 шахам өгүүлэл нь дэлхий дахины болон монгол орны байдал, намын бодлогын асуудлыг тайлбарлан ухуулсан шинжтэй байх бөгөөд тухайн үед баримталж байсан онол, арга зүй, үзэл баримтлалын дагуу боловсруулагдаж байв.

Үйл явдлын тойм

- 1 сарын 4-нд хуралдсан Намын Төв Хорооны Тэргүүлэгчдийн 34 дүгээр хурлаас сурагчдын тоог 150 хүргэж, сургуулийн дотоод журам дахь цэрэгжүүлсэн дэг журамтай болгох чиглэлийг өөрчилж, харин багш, сурагчдын намын гишүүний сахилга, журмыг чангатгахаар тогтов.
- Сургуулийн захирлаар Рэнцэнхандыг, орлогчоор Сэрээтэрийг томилов.
- Намын Төв Хорооны Тэргүүлэгчдийн 35 дугаар хурлын 3 тоот тогтоолоор (ХI.16) сургуулийн сурагчдын тоог 100-аар тогтоон, дутуу 63 сурагчийг гүйцээхийн тулд хотоос бус, харин цэргээс халагдсан залуус болон сайн дураар элсэхийг хүсэгчдээс элсүүлэхээр тогтоов. Мөн суралцагчдын сурлагын чанарт үнэлгээ хийж, сурлага, сахилгаар үл тэнцэгчдийг сургуулиас чөлөөлөхийг уг ажлыг эрхлэх комисс болон нарийн бичгийн дарга нарт даалган хэрэгжүүлэв.
- МАХН-ын Төв хороо, Хянан шалгах төв комиссын хамтарсан онц III бүгд хурлаас (1932 оны 6 сар) “зүүний” хэт хувьсгалчирхсан үйлдлүүдийг эрс няцааж түүхэнд “Шинэ эргэлт” хэмээн нэрлэгдсэн бодлогыг дэвшүүлэв.
- Сургалтын хөтөлбөрийг намын төв хорооны онц III бүгд хурлын шийдвэр, үзэл санаанд нийцүүлэн өөрчлөн хэрэгжүүлж эхлэв.

СУРГАЛТЫН АГУУЛГА ӨӨРЧЛӨГДӨВ

Шинэ эргэлтийн бодлого нь “Зүүний” хийрхлийн эсрэг чиглэгдсэн бөгөөд үндэсний ардчилсан шинжтэй өөрчлөлт байлаа. Нам, төрөөс ангичлан ялгаварлах бодлогоосоо зарим талаар татгалзан, хөгжил, эдийн засгийн үндсэн хөшүүрэг нь хувийн болон улсын хэвшлийн аж ахуйн өрсөлдөөн болохыг тогтоон хэрэгжүүлэх алхмууд хийгдэв. Үйлдвэрлэл, худалдаа өргөжин малын тоо толгой эрс нэмэгдэв. Үүнд “Баяжигтун” гэсэн уриалга ч чухал дэм үзүүлсэн юм. Аж үйлдвэрийн комбинат зэрэг томоохон үйлдвэрүүд байгуулагдаж ардын хоршоо олшров.

Шинэ эргэлтийн үед нам, төрийн гүйцэтгэх үүргийг шинэчлэн тогтоох, төрийн үүрэг ролийг нэмэгдүүлэх оролдлого хэрэгжиж эхлэв. Энэхүү бодлогыг хэрэгжүүлэх шинэ хүчнийг бэлтгэх голлох үүрэг Намын Төв сургуульд оногдож сургалтын агуулгад зарчмын өөрчлөлт орсон байна.

Намын төв сургуулийн 1933 оны багш нарын бүрэлдэхүүнийг 1932 оныхтой харьцуулахад бараг бүрэн солигдсон байна. Нам, засгийн бодлогод гарсан өөрчлөлт ийнхүү багш нарын бүрэлдэхүүнд ч тусгалаа олсон байна.

1933 онд ажиллаж байсан удирдлага, багш нар

- Ерөнхий захирал Рэнцэн
- Орлогч Сэрээтэр
- Ахлах ангийн эрхлэгч Чимэддорж
- Улс төрийн багш Жаравцоо
- Багш Цэвэгжав
- Багш Цэвээн
- Багш Цэнд
- Багш Авирмэд
- Цагийн багш Дорж
- Тоо бодлогын багш Сандагдорж
- Монгол хэлний багш Чүлтэмсүрэн
- Цэргийн багш Лутаа
- Хэлний багш Чойжил
- Ажил ангийн эрхлэгч ба коминдант Түдэв
- Улс төрийн багш Цэрэн

Намын III төв сургуулийн багш, сонсогчид

Үйл явдлын тойм

- Сургалтын хөтөлбөрийг шинэ зорилтын хүрээнд өөрчлөн, нийтэд нь цэрэгжсэн байдлыг халж намын сахилга, дэг журмыг чандлан сахиулах чигт хандуулав.
- Сурагчдын тоо 150 хүрч, сургалт чанаржив.
- Хичээлийн цагаар чөлөө олгохыг зогсоож бүтэн сайнд 15 цаг хүртэл чөлөө олгох, оройн 9 цагаас хойш сургуулиас гадуур гарахыг хориглосон байхаар журамласан дүрэм батлан мөрдүүлэв.
- Сургалтын хөтөлбөрийн агуулгыг нам, төрийн бодлогын харьцаа, улс, хувийн өмчийн өрсөлдөөн хөгжих онол, арга зүй, лам нарыг анги хэмээн үзэхгүйгээр сүм хийд, лам нарыг цөөлөх нийгмийн тустай хөдөлмөрт шилжүүлэх, шинэ цагийн боловсрол олгох, улс орноо батлан хамгаалах үзэл хүмүүжлийг түгээмлээр олгох зэрэг шинэ үзэл санаагаар баяжуулав.
- Багш, сурагчдаар бүрдсэн багууд аймаг, орон нутаг, үйлдвэр, албан газруудаар аялан ухуулга сурталчилгаа хийхийн зэрэгцээ ажил амьдралд шууд оролцон зохион байгуулалцах эхлэл тавигдав.

НАМЫН СУРГУУЛИЙГ ТӨРИЙН СУРГАЛТТАЙ НЭГТГЭН ӨРГӨТГӨВ

НАМ, УЛСЫН ТӨВ СУРГУУЛЬ (НУТС)

Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 1934 оны 1 сарын 26-ны хурлаар НТС-ийг өөрчлөн байгуулах тухай асуудлыг хэлэлцэж Нам, улсын төв сургуулийг байгуулав. НУТС нь НТС-ийг Ардын их сургууль, хоршооны сургуультай нэгтгэх замаар байгуулагдсан байна. Сургуулиуд нэгдсэнээр сонсогч, сурагчдын тоо нэмэгдэж, хичээл сургалтын агуулга өргөсөж, материаллаг бааз, хангамжийн хувьд бэхэжсэн байна.

Сургууль байгуулагдах үед сурагчдын тоо 140 болов. Мөн оны 12 сард явагдсан шалгалтаар 23 сурагч онцсайн, 58 сурагч сайн, 49 сурагч дунд, 17 сурагч муу дүгнэгджээ.

Сурагчдыг ангиар хуваарилж, анги дотроо тус бүр 2 бүлгэм болгож сонсогчдыг мэдлэг, боловсролын түвшингээр нь ялган тохируулсан хичээл заадаг байв.

30-аад оны дунд үеэс тус сургуулийг түшиглүүлэн намын, улсын хариуцлагатан, идэвхтнүүд, хэвлэл болон сонин сэтгүүл, соёл урлаг, шүүхийн ажилтнуудыг сургах тусгай богино хугацаатай сургалтууд явуулах болов. Гэвч үндсэн ангийн сургалтын чанар суларч, хичээлийн түвшин доошилж тусгай мэргэжлийн чиглэл давамгайлснаас улс төрийн шинж нь арай бүдгэрэх хандлага үүссэн байна. 1938 оны 8 сарын 25-нд Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчид сургуулийн сургалтын чанарыг сайжруулах тухай асуудлыг авч хэлэлцэв. Тус хурлаар НУТС-д “ангийн бус бөгөөд улс төрийн талаар найдваргүй этгээд шургалан орж байна”, сургалтад лам, шашны асуудал, ЗХУ-ын ололт амжилт, Монгол-Зөвлөлтийн хөгжил, найрамдал зэрэг асуудал тусгагдалгүй орхигдсон нь үл зохилдох хэрэг гэсэн дүгнэлт хийжээ. Ингээд Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчид тус сургуулиар бэлтгэгдэн гарах хүмүүст тавих шалгуур болгож “... онолын талаар хатуужилтай, улс төрийн боловсролтой, нам, улсын үйл хэрэгт зүтгэлтэй, шилдэг сайн ажилчдыг бэлтгэх хэрэгтэй” гэсэн чиглэлийг дэвшүүлэв. Уг хуралдаанаас гаргасан тогтоолд нийт сургалтын хөтөлбөрийг өөрчлөхдөө улс төрийн хичээлүүдийн цагийг 75, ерөнхий боловсролын хичээлийн цагийг 25 хувь байхаар бодож шинэчлэхийг үүрэг болгов.

Сургалтын төлөвлөгөө, програмыг Намын Төв хороо боловсруулж батлахдаа дээрх удирдамжийг баримталсан бөгөөд сургууль ч сургалтаа энэ дагуу зохион байгуулсан байна.

Б.Элдэв-Очир, МАХН-ын дарга, нарийн бичгийн дарга
Тэрбээр Намын сургуулийг өөрчлөн Нам, улсын төв сургуулийг байгуулах ажлыг санаачлан зохион байгуулсан улс төрийн нэрт зүтгэлтэн, Намын төв сургуулийн анхны сурагч (1925-1927) байв.

Сургалтын зохион байгуулалт

Нам, улсын төв сургууль нь намын анги, нягтлан бодохын анги, хоршооны анги, курсуудтай байсан бөгөөд намын анги, нягтлан бодохын анги, хоршооны анги нь дээд, доод ангитайгаар зохион байгуулагдав.

Долоо хоногт намын дээд ангид Улстөр (9), Тоо бодлого (6), Монгол орны байдал (5), Монгол бичиг (6), Цэргийн хичээл (4), Дэлхийн байдал, эдийн засаг (2), Физик (2), Хими (1), нийт 35 цагийн хичээл ордог бол доод ангид Улстөр (8), Тоо бодлого (8), Монгол бичиг (10), Цэргийн хичээл (2), Дэлхийн байдал (4), Түмэн бодис (2), нийт 34 цагийн хичээл ордог байсан.

Долоо хоногт нягтлан бодохын дээд ангид нягтлан бодох (8), Улстөр (2), Барааны шинжилгээ (4), Тоо бодлого (4), Эдийн засгийн шинжилгээ (4), Худалдаа (4), Цэргийн хичээл (2), нийт 28 цагийн хичээл ордог бол доод ангид нягтлан бодох (10), Улстөр (4), Тоо бодлого (2), Хоршооны байгуулалт (4), Цэргийн хичээл (2), Байгалийн шинжилгээ (2), Дэлхийн байдал (2), Монгол бичиг (2), нийт 28 цагийн хичээл ордог байлаа.

Номын сан

Сургуулийн хөгжлийн бүхий л хугацаанд номын сангаа баяжуулах ажил тасралтгүй үргэлжилсэн юм. 1934 онд сургуулийн 10 жилийн ойг угтаж 100 нэрийн 1512 номоор номын сангаа баяжуулж, тохижуулав. Номын сангийн уншлагын танхимд зураач, сонсогч Ү.Ядамсүрэн 10 гаруй зургийг томоор зурж байрлуулав. Мөн сурагч улаан хэмээх Пүрэв клубын доторхи хэсгийг утга төгөлдөр чимэглэжээ.

Сургуулийн 10 жилийн ойг тэмдэглэв

1934 онд сургуулийнхаа 10 жилийн ойг сурлагын өндөр амжилтаар угтах хөдөлгөөн өрнүүлэн аймаг, орон нутгаар явж шинэ эргэлтийн бодлогыг сурталчлахдаа иргэдийг урлагаар үйлчилсэн нь урьдах томилолтуудаас үлэмж содон, сэтгэл татам байсан гэдэг.

Намын төв сургууль байгуулагдсаны 10 жилийн ойн хурлын урилга, сайшаалын үнэмлэх

Үйл явдлын тойм

- Сургуулийн Ерөнхий эрхлэгч Рэнцэн өөр ажилд шилжсэн тул Ерөнхий эрхлэгчийг багш Банзрагчид түр хавсруулав.
- Суралцагчдын тоог 1934 оны хичээлийн жилд 200-аар тогтоож, сурагчдын элсэлт, төгсөлтийг Намын Төв хороонд хариуцуулав.
- Сургалтыг намын, хоршооны, нягтлан бодохын гэсэн 3 ангитай байхаар зохион байгуулав. Хоршооны сургуулийг татан буулгаж НУТС-тай нэгтгэв.
- Сургалтын төлөвлөгөөг баталж, хоршооны тусгай анги болгон зааж, төгссөний дараагаар хоршооны мэдэлд шилжүүлэхээр тогтов.
- Сургуулийн суралцах хугацааг 2 жилээр тогтоов.
- Суралцагчдыг нэг хичээлийн жилд 3 сарын практик ажил хийлгэхээр журамлав. Уг журмын дагуу сурагчдыг аж үйлдвэрийн комбинат зэрэг шинээр баригдаж байсан үйлдвэр, заводод дайчлан ажиллуулдаг болов.
- Хичээлийн сурах бичгүүдийг зохиох, шинэчлэх комисст Б.Элдэв-Очир, Лувсаншарав, Өлзийбат, Баттөмөр, Б.Ядамсүрэн нарыг батлан ажиллуулав.
- Намын Төв хорооны шийдвэрээр (1934.03.11) 2 аймгийн төвд тус сургуулийн харьяа намын үүрийн нарийн бичгийн дарга нарын түр сургууль байгуулав.

НАМЫН ТӨВ СУРГУУЛЬД НЭГТГЭСЭН ХОРШООНЫ СУРГУУЛЬ

Багш, сурагчид

Сургалтын ажилд гарсан өөрчлөлт

Намын Төв хорооны шийдвэрээр НУТС байгуулагдсанаар сурагчдын тоо 200-д хүрч, сургалтын агуулга, чанарт чухал өөрчлөлт гарав. Хоршооны сургуулиас шилжин ирэгсэд тус сургуулийн чанд дэг журамд дасан зохицож журамлагдав.

Байнга зохион байгуулагдах болсон урлаг, соёлын арга хэмжээнүүд сурагчдын хөгжил, төлөвшилд идэвхтэй нөлөө үзүүлж байлаа.

Энэ үед “Самьяа ноён”, С.Буяннэмэхийн “Харанхуй засаг”, Ж.Аюушийн “Говийн хүүхэн Гүндэгмаа”, М.Ядамсүрэнгийн “Цоожтой хаалганы цаана”, Д.Нацагдоржийн “Учиртай гурван толгой”, “Би биш” зэрэг улсын төв театр, цэнгэлдэхэд тоглодог жүжгүүдийг багш, сурагчид өөрсдөө найруулж тоглодог байв.

Сурагчдыг жилд 3 сарын хугацаатайгаар орон нутаг болон албан газруудаар томилолтоор ажиллуулах болсон нь сургалтын чанарыг сайжруулахад ихээхэн дэмжлэг үзүүлсэн байна.

Түмэнбаярын Рагчаа, Нам, улсын сургуулийн сурагч, хожим МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны гишүүн, БНМАУ-ын Сайд нарын Зөвлөлийн нэгдүгээр орлогч дарга асан

Хоршооны сургууль

Тус сургууль нь 20-иод оны эцсээр Хоршоодын Төв холбооны дэргэд байгуулагдсан, нягтлан бодох бүртгэлийн тусгай дунд боловсрол олгодог сургууль байв. Энэ сургуулийн анхны оюутны нэгэн болох Т.Рагчаа дурсахдаа: “Би Увс аймгаас 1932 оны намар Хоршоодын Төв Холбооны харьяа Хоршооны техникумын нягтлан бодох мэргэжлийн ангид орж суралцаж байгаад 1933 оны 9 сард Намын Төв сургуульд шилжин суралцаж 1934 оны хавар буюу нам ба улсын төв сургуулийн 10 жилийн ойгоор нягтлан бодох бүртгэлийн дунд боловсролтой болж 17 настайдаа төгссөн юм. Тэр үед хоршооны техникум нь Хятадын дөрвөн гудамжинд айлын (хуучин пүүсийн байр) хэдэн шавар байшинд байрлаж байсан. Сургуулийн байр байдал, сурагчдын сурлага олигтой биш гэж Намын Төв хороо үзээд НУТС-ийг байгуулахад нэгтгэсэн юм.

Бид хоршооны техникумаас НУТС-д шилжин очиход байр байдал, хоол, хувцас, ном дэвтрийн хангамж эрс сайжирч сайхан л боллоо. Гэвч айхтар хатуу дэглэмтэй, өндөр шаардлагатай захирал, багш, ахмад сурагчидтай тулгарч эхний үед тийм ч тааламжтай биш байж байгаад удалгүй шинэ газрынхаа барилыг авч журамжив. НУТС-д програмт үндсэн хичээлээс гадна зөв боловсон хүмүүжил олгох дадлага хийлгэдэг байсны заримыг дурьдвал:

• Хөдөлмөрийн дасгал

Хичээлийн ба суух байр, гал зуухны газрыг засварлах, цэвэрлэх, сургуулийн хэрэгцээт хүнсний ногоо тариалдаг байв.

• Хүмүүжил, олон нийтийн ажил

Баяр ёслол ба хагас бүтэн сайнд зохиолч Буяннэмэхтэй уран шүлгийн уншлага хийх, авьяас үзэж дуулах, хөгжимдөх, танилцах, түүнчлэн багш, ажилтны хүүхдүүдийн концерт тоглуулах зэрэг олон төрлийн сонин сайхан арга хэмжээ зохиогддог байсан. Сургуулийн ханын сонин тогтмол гаргаж, заримдаа сурагчдын дутагдлыг сүрхий хурцаар шүүмжилдэг байсан ба уг дутагдал гаргасан сурагчийг шог зурагтай гаргадаг байсан. Сонины ийм зургийг (одоо Монголын Урчуудын Эвлэлийн хорооны нарийн бичгийн дарга, БНМАУ-ын төрийн шагналт, ардын зураач) Ядамсүрэн зурдаг байв.

• Цэрэг, иргэний хамгаалалт, биеийн тамирын дасгал

Ихэвчлэн өглөө, үдэш жагсаалаар хөл гарын хөдөлгөөний дасгал, гимнастик хийх, модон морин дээгүүр харайх, урт, өндрийн харайлт, парадын алхалтаар дуулж явах, винтов буудлагын сургууль хийдэг байсан. Заримдаа дуг нойрон дундуур түргэн жагсаалын бүрээ үлээж сурагчдын гавшгай шалмаг байдлыг шалгадаг байсан.

НУТС нь нам, төрийн ажилтан бэлтгэхийн зэрэгцээгээр улс ардын аж ахуйн салбарт дарга, нягтлан бодох, тоо бүртгэлийн мэргэжилтэн, улаан гэр, клубын эрхлэгч, МХЗЭ-ийн ажилтан, дотоодыг хамгаалахын, армийн улс төрийн ажилтан, түмэтийн дарга бэлтгэн гаргах талаар ... ихээхэн чухал үүрэг гүйцэтгэсэн” гэжээ (Ууган дээд сургууль, УБ., 1974, 129-131 дэх тал).

Үйл явдлын тойм

- Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 1 сарын 27-ны хурлаар НУТС-ийн сургалтын төлөвлөгөөг баталж, хичээлийн хөтөлбөрийг Гэгээрлийн яамны сургалт, арга зүйн зөвлөлөөр батлуулан хэрэгжүүлэхээр тогтоов.
- М.Ядамсүрэнг (зохиолч) 2 сард сургуулийн захирлын үүрэг гүйцэтгэгчээр баталж, 4 сараас захирлаар томилов.
- Намын гишүүдийг бичиг үсэгт сургах ажилд багш, сурагчдыг дайчлан оролцуулав.
- Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 15 дугаар тогтоолоор Улаанбаатар хот, 12 аймгийн төвд намын үүрийн дарга нарын түр сургууль байгуулахаар шийдвэрлэв. Уг сургалтад НУТС-ийн багш нарыг томилолтоор ажиллуулав.
- “Боловсон хүчнийг бэлтгэх, хуваарилах тухай” урьд гаргасан Намын Төв хорооны тогтоолын дагуу (1934.01.26) НУТС-ийн сурагчдаас тусгайлан бэлтгэж томилох арга ажиллагаа өрнөж эхлэв.
- Сургалтад хэрэглэх ном, сурах бичгүүдийг зохион хэвлэх асуудлыг хариуцсан 4 сарын хугацаатай комисс томилогдон ажиллав. Уг ажлын үр дүнд улстөр, тоо бодлого, дэлхийн байдал, үндэсний хэл бичиг, түмэн бодис болон тусгай мэргэжлийн шинэчилсэн сурах бичиг, гарын авлагууд хэвлэгдэж эхэлсэн байна.

НАМ, УЛСЫН ХАРИУЦЛАГАТАЙ АЖИЛТНЫ ОРОЙН СУРГУУЛЬ

Нам, Улсын Төв сургуулийн багш, удирдлага, сурагч, ажилчид

МАХН-ын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 1936 оны 3 сарын 15-ны 18 дугаар хурлаар нам, улсын хариуцлагатай ажилтнуудыг ажлаас нь хөндийрүүлэхгүйгээр мэдлэг, боловсролыг нь дээшлүүлэх шаардлагыг үндэслэн Намын идэвхтний сургуулийг 2 жилийн хугацаатайгаар байгуулжээ. Уг сургууль оройн цагаар хичээллэдэг тул оройн сургууль хэмээн нэрлэгддэг байв.

Эхний жилийн хичээлийн бүх цагийн хувийг ерөнхий эрдмийн боловсролд зарцуулдаг байснаа 2 дахь жилээс нь 50 хувийг нь зарцуулах болов. 10 сарын 1-ээс 5 сарыг дуустал 7 хоногт 2 удаа 3 цагаар хичээллэж байв. Суралцагчдыг зохих нөхцлөөр хангах талаар албан байгууллага бүр үлэмж анхаарч байлаа. Уг сургалтад 200 гаруй ажилтан суралцсан байна. Сургуулийн эрхлэгчээр Гэгээрлийн яамны сайд Ц.Баттөмөр хавсран ажиллаж байв. Уг сургуульд суралцагчид, багш нарыг Намын Төв хороо баталдаг байжээ. Түмэн бодис (хичээлийн багш нь Д.Цэвэгмид), Орос хэл (Олег), Дэлхийн түүх (Жушев), тоо (Шаравжалсан), түмэн бодис (Намжаа), дэлхийн байдал (Цэдэнжав) хичээл заадаг байв.

НУТС-ийн сургалт, хүмүүжлийн ажил жигдэрч суралцагчдын тоо 200-д хүрэв. Сургалтад хэрэглэх ном, сэтгүүл, гарын авлага ч нэмэгдэв. Сургуульд тухайн үеийн шилдэг багш нар хичээл орж, сурагчдын чадвар эрс дээшилсэн байдаг.

Сурагчид хичээлийн бүс цагаар

Тус сургуулийн сурагчид сургуульд байх бүхий л хугацаандаа зуны саруудад орон нутагт томилолтоор явж шинэ эрдэм соёлыг түгээн дэлгэрүүлэгч байлаа.

Багш, сурагчид Дорноговь, Өмнөговийн сумуудаар шинэ эргэлтийн бодлогыг сурталчлах ажлаар томилогдон ажиллажээ. Ухуулга сурталчилгаа явуулахдаа дуу хөгжим, кино, эгшигт хайрцаг өргөн хэрэглэж концерт тоглож, үдэшлэг зохион байгуулдаг байв.

Суралцагчид хотод байхдаа хороо хориноор ухуулга хийдэг, шинээр баригдах үйлдвэр, тухайлбал, аж үйлдвэрийн комбинатын суурийг субботникоор ухах, өөрсдийн зохиосон жүжгийг бөмбөгөр ногоон театрт тоглож орлогын мөнгөөрөө эвлэлийн ажлаа санхүүжүүлэх зэргээр зав зайгүй ажилладаг байв. 1934 онд ашиглалтад орсон аж үйлдвэрийн комбинатад тус сургуулийн төгсөгч Жимсээ, Баасан, Жавзан нарын сурагчид сайн дураараа ажиллахаар очсон бөгөөд олон арван жил хамт олноо манлайлан ажилласан байдаг.

Н.Элээ

Нам, улсын төв сургуулийн захирал

Үйл явдлын тойм

- НТХ-ны Тэргүүлэгчдийн 3 сарын 15-ны 18 дугаар хурлын шийдвэрээр Намын Төв хорооны дэргэд намын идэвхтний 2 жилийн сургууль байгуулав.
- Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 09 сарын 05-ны 19 дүгээр хурлаар НУТС-ийн програм, төлөвлөгөөг батлав. Ерөнхий програмд үндэслэсэн тусгай, дэлгэрэнгүй хөтөлбөрийг түргэвчлэн боловсруулж, намын нарийн бичгийн дарга нараар батлуулан мөрдүүлэхийг НТХ-ны суртлын хэлтэст даалган хэрэгжүүлэв.
- Намын Төв хорооны II бүгд хурлын тогтоолд (1936.03.20): "Үндэсний шинэ хүчнийг бэлтгэх явдлыг цаашид улмаар өргөтгөн явуулах нь маш чухал бөгөөд ялангуяа хүн, малын эмнэлгийн ажилтнууд хийгээд багш нар ба нягтлан бараа таваарын мэргэжилтэн болон үйлдвэрийн мэргэжилтэн бэлтгэх явдалд онц анхаарлыг тавибал зохино" гэж заагаад дээд, удирдах тушаалд сургаж бэлтгэх зорилготойгоор дэвшүүлэн ажиллуулахыг Намын Төв хороонд даалгав. Уг шийдвэрийг хэрэгжүүлэх үүднээс НУТС-д тавих шаардлагыг нэмэгдүүлэв.
- НТХ-ны Тэргүүлэгчдийн 10 сарын 9-ний 24 дүгээр тогтоолоор сургуулийн дүрмийг шинэчлэн баталж мөрдүүлэв.

УЛАМЖЛАЛТ СУРГАЛТ

Нам, улсын төв сургуулийн багш, сонсогчид

НУТС-ийн сургалт, олон нийтийн ажилд гарсан ахиц нь цаг үеийн шаардлагыг тусгасаны үр дүн байв. Нам, төрийн бодлого, үйл ажиллагаанд гарсан хүчирхийлэл, улс төрийн хэлмэгдүүлэлтээс цочирдсон айдас, дургүйцэл сургуулийн багш, сонсогчдыг хамарч байсан ч хичээл, хүмүүжлийн ажил идэвхтэй үргэлжлэв. Энэ онд намын ангийг 26, хоршооны ангиас нягтлан, түүхий эдийн мэргэжилтнээр 44 хүнийг бэлтгэн гаргаж, дээд газрын захиалгаар 8 сонсогчийг урьдчилан төгсгөж орон нутагт томилон ажиллуулжээ.

Лам хүүхдийн сургалт

Сүм хийдэд шавилан суудаг 9-17 насны болон сүм хийдээс холдон хар болж буй хүүхдүүдэд зориулсан сургуулийг 1937 онд НУТС-ийг түшиглүүлэн байгуулав. Тус сургуульд суралцсан олон зуун хүүхдийн сурах, амьдрах бүх зардлыг төрөөс дааж, ихэнхдээ ерөнхий эрдмийн хичээл зааж, бага сургуулийн боловсрол эзэмшүүлэн төгсгөж байв.

КУТВ-ын бэлтгэл анги

Намын сургууль байгуулагдах үеэс уламжлагдан ирсэн сургалтын зохион байгуулалтын нэгэн хэлбэр нь ЗХУ-ын Москва хотноо орших КУТВ /Дорно дахины хөдөлмөрчдийн коммунист их сургууль/-д элсүүлэх бэлтгэл сургалт юм. Уг сургалт 30-аад оны дундаас идэвхжив. 1937 онд НУТС-ийн элсэгч 100 хүнээс 20-ыг нь КУТВ-ын анги болгон зохион байгуулав.

КУТВ-ын бэлтгэл ангид Нам, Улсын Төв сургуулийн бэлтгэл курсийн 1930-1935 оны төгсөгчдөөс Н.Жагварал, Т.Рагчаа, Б.Ширэндэв, Э.Шагдар, Ү.Ядамсүрэн, Пүрэвээ, Б.Жаргалсайхан, Эрэнцэнсоном, Цэдэн, Найдан, Самбуу, Жимсээ, С.Цагаан, Д.Лувсандаш, Хурлаш, Цэрэнжав, Цогт нарыг сонгон авч сургаж байв.

Намын төв хороо КУТВ-д элсэгчдийг сонгон бэлтгэж сургалтын тусгай хөтөлбөрт хамруулж байв. Сурагчдын суралцах нөхцлийг сайжруулан, тусгай тэтгэлэг олгодог, голдуу 2 жил бэлтгэдэг, сургуулиа төгсөөд ирсэн хойно нь нам, төр, эрдэм шинжилгээний хариуцлагатай албанд томилон ажиллуулдаг байлаа.

Нам, улсын төв сургуулийг улс төрийн хэлмэгдэл тойроогүй

1924-1941 онд Намын төв сургууль, НУТС-ийн захирал, багшаар ажиллаж байсан эрдэмтэн мэргэд, зохион байгуулагчдыг 1937 оноос эхэлсэн улс төрийн хэлмэгдүүлэлтийн шуурга тойрч өнгөрөөгүй юм.

Тус сургуулийн захирал асан Н.Хаянхярваа, Д.Эрэнцэн, Н.Элээ, Сэнгэдорж, дэд захирал, багш О.Цэвэгжав, Д.Батсүх нарыг монголд, багш Ж.Цэвээн, М.Буддарь, Б.Ишдорж, Д.Батсүх нарыг ЗХУ-ын Дотоод яам, Аюулаас хамгаалах хорооноос баривчлан, хувьсгалын эсэргүү, Японы тагнуул болон хөрөнгөтний үзэл сурталчлагч гэх мэт хилс хэрэгт холбогдуулан цаазаар авсан юм. Харин Эрдэнэбатхаан багшийг 1937 онд Крымд амарч явахад нь баривчлан нармай монголын үзэлт буриадуудын нэгэн удирдагч, Оросын эсрэг тэрс үзэлтэн, Монголын залуу үеийг хөрөнгөтний үзлээр хүмүүжүүлэх зорилгоор Герман, Францад илгээсэн гэх хилс хэргээр яллаж 1940 онд 8 жилийн хорих ял оноосон байдаг. Тэрбээр цөллөгт байхдаа өвчнөөр нас баржээ. Хожим эдгээр эрдэмтэн багш, удирдагч, зохион байгуулагчдад оноосон хилс хэрэг цагаадаж, ариун үйлс нь үргэлжилсээр байна. Тус сургуулийг үндэслэгч Ц.Дамбадорж улс төрийн талаар буруутгагдаж алба ажлаасаа халагдан Зөвлөлтөд "цөлөгдөн" ажиллаж байгаад 1935 онд нутаг буцахынхаа урьд шөнө сэжигтэйгээр нас нөгчсөн.

1936 онд тус сургуулийг түшиглүүлэн байгуулсан нам, төрийн идэвхтний түр сургуулийн анхны захирлыг Гэгээрлийн сайд байхдаа хавсран гүйцэтгэж байсан Д.Баттөмөрийг 1937 оны 9 сарын 14-нд дайчлан баривчилж, эх орноосоо урвагч, хувьсгалын эсэргүү гэх хэргээр анхны 14-ийн тоонд оруулан цаазаар авсан байдаг. Баттөмөр нарт оноосон ял гэгч нь улс төрийн хилс хэрэг байсныг хожим тогтоон цагаатгасан юм.

Анхны төгсөгчдөөс Пунцагдорж (Улсын прокурор), Ш.Баяртсайхан (Дорнод аймгийн намын хорооны нарийн бичгийн дарга), Ш.Загд (МХЗЭ-ийн Төв хорооны дарга), Халтар (партизан), Б.Банзрагч (Улаанбаатар хотын намын хорооны дарга), Гиваапил (ДХГ-ын орлогч дарга), Заяат (Тувад суугаа Элчин сайд), Магсар (Хоршоодын холбооны гишүүн), Эрдэнэбилэг (Ардын гэгээрлийн ахмад багш), Сүхэндамба (Хүний их эмч) нарын зэрэг олон арван хүн хэлмэгдэж, хожим цагаатгагджээ.

Дээр нэр дурьдсан хүмүүс бол шинэ цагийн төрийн түшээ, удирдагчдыг бэлтгэх, улс орондоо шинжлэх ухааны мэдлэг, боловсролыг түгээх, хүн ардаа гэгээрүүлэхийн төлөө хүч хөдөлмөрөө харамгүй зориулж явсан гэгээн үйлстнүүд юм.

Үйл явдлын тойм

- Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 1 сарын 15-ны шийдвэрээр сургуулийн төгсөх ангид 10 сурагч бүхий сонин, хэвлэлийн анги нээв. Тус ангид монгол хэл бичиг сайн мэдэх, тоо бодлого, дэлхийн байдал, байгалийн шинжлэлийг дунд зэрэг мэдэх, бие эрүүл байхыг элсэлтийн гол болзол болгожээ.
- Сэтгүүлийн анги төгсөгчдийг Улсын хэвлэлийн төв газар, "Үнэн" сонины мэдэлд шилжүүлэн ажиллуулав.
- НТХ-ны Тэргүүлэгчдийн 2 сарын 2-ны хурлаар сургуулийн элсэлт, аж ахуйн дотоод байдлыг сайжруулах тухай хэлэлцээд тусгай тогтоол гаргав.
- НТХ-ны Тэргүүлэгчдийн 5 сарын 5-ны 51 дүгээр хурлын шийдвэрээр хоршооны сургуулийг 1937 оны 6 сарын 1-ээр тасалбар болгон НУТС-иас тусгаарлан байгуулав.
- НТХ-ны Тэргүүлэгчдийн 8 сарын 15-ны 28 дугаар хурлын шийдвэрээр намын идэвхтний сургуулийг байгуулав.
- НУТС-ийн сурагчдын тоог 100 хүнээр тогтоов. Эдгээрээс 20 хүнийг КУТВ-ын бэлтгэл анги болгон тусгайлан сургаж эхлэв.
- Хоршооны сургуульд шинэ элсэлт зохион байгуулах, энэ ондоо НУТС-иас 50-иас доошгүй сурагчийг хоршооны чиглэлээр төгсгөхөөр шийдвэрлэв.
- 1937 онд төгсөх ангиудаас сонин хэвлэлийн газарт ажиллуулахаар 10 сонсогчийг бэлтгэх тусгай анги нээв.
- Сургуулийн хэмжээнд сургалт, хүмүүжлийн уралдаан зохион байгуулж 2 дугаар анги, 1 дүгээр бүлгэм шалгарч Намын Төв хорооны хүндэт тугаар шагнагдав.

СУРГАЛТАД ӨГСӨН ШИНЭ ҮНЭЛГЭЭ, ХЭРЭГЖИЛТ

Сургалтын хөтөлбөрт өөрчлөлт орж элсэгчдэд тавих шаардлагыг өндөрсгөв

Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 1938 оны 80 дугаар тогтоолд тус сургуулийн сургалтын чанар хангалтгүйгээс нам, улсын чадвартай ажилтан бэлтгэж чадахгүй, ерөнхий боловсролын сургууль болсныг тэмдэглээд элсэлт, сургалтын чанарыг дээшлүүлэх зорилт дэвшүүлэв. Уг шийдвэрийн дагуу сургалтын агуулгад өөрчлөлт хийхдээ улс төр, эдийн засгийн хичээлүүдийн цагийг эрс нэмэгдүүлэв. Сургуулийн дэргэд залуучуудын байгууллагын удирдах ажилтан бэлтгэх 25 сонсогчийн тоотой тусгай анги байгуулан хичээллүүлэв. Элсэгчдийг зохион байгуулахдаа холбогдох удирдах байгууллагуудын бэлтгэсэн хүмүүсийг Намын Төв хороо, тус сургуулийн хамтарсан комиссоор оруулан шалгаж авдаг болов. Энэ ажлын хүрээнд КУТВ-д бэлтгэх курсийн сонсогчдыг шилж сонгон тусгайлан сургах болов. Сурах бичиг, гарын авлагуудыг шинээр хэвлэж, мөн ЗХУ-аас захиалан авсан нь сургалтыг чанаржуулж, номын санг баяжуулахад чухал түлхэц болов.

Сургуулийн сурагчид өглөө, оройны тооны үеэр дуу дуулан жагсан явцгааж, хөгжилддөг байв.

“Үйлдвэрлэлийн зөвлөгөөн” байгуулагдав

1938-1939 оны хичээлийн жилээс эхлэн сургуулийн багш нарын үйлдвэрлэлийн зөвлөгөөн байгуулагдан ажиллав. Уг зөвлөгөөн нь хичээл, сургалтын онол, арга зүйн асуудлыг хэлэлцэж, шийдвэр гаргах үүрэг бүхий бүтэц байв.

Намын үүрийн дарга нарын түр сургууль

Намын Төв хорооны шийдвэрээр 1938 оноос аймгуудын Намын хорооны дэргэд байгуулагдсан намын үүрийн дарга нарын түр сургуулийн хичээл сургалтын ажлыг НУТС үндсэнд нь хариуцаж, багш нар томилолтоор ажиллаж, ном сурах бичиг, гарын авлагаар хангаж байв. Тус сургууль 10 сарын хугацаатай хичээллэв. Мөн хот, аймгуудад өргөн зохион байгуулагдах болсон бүлгэмүүдийн сургалтад тус сургуулийн багш нар идэвхтэй оролцох болов.

Багш, сурагчид зуны цагаар орон нутагт томилолтоор ажиллаж ухуулга, сурталчилгаа хийж байв.

Х.Дамба,
НУТС-ийн захирал (1937-1938 он)

Үйл явдлын тойм

- Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 9 сарын 25-ны 30 дугаар тогтоолоор НУТС-ийн сургалтын төлөвлөгөө, агуулгад өөрчлөлт оруулан улс төрийн хичээлийг 65 хувь, ерөнхий боловсролын хичээлийг 35 хувийн харьцаатай байхаар тогтов. Тус тогтоолд тэмдэглэхдээ: “Нам, эвлэлийн ажилтан, мөн түүнчлэн улсын албан байгууллагын шинэ хүчнийг бэлтгэж төрүүлэн гаргах ганцхан уурхай болох улсын ба намын төв сургууль нь ажил, онолын хатуужилтай, улс төрийн боловсролтой, нам, улсын үйл хэрэгт зүтгэлтэй шилдэг сайн ажилчдыг бэлтгэх хэрэгтэй” гэжээ.
- Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 8 сарын 25-ны хурлаар сургуулийн сургалт, хүмүүжлийн ажлын тухай хэлэлцээд 80 дугаар тогтоол гаргав. Дээрх тогтоолоор улс төрийн хичээлийн оногдох цагийг 75 хувь, ерөнхий эрдмийн хичээлийн цагийг 25 хувь болгон тогтоов.
- Хичээл, сургалтын асуудлуудыг хэлэлцэж шийдвэрлэдэг “Үйлдвэрлэлийн зөвлөгөөн” байгуулав.
- Аймгуудын намын хорооны дэргэд зохион байгуулагдсан Намын үүрийн дарга нарын түр сургуулийн хичээл сургалт, багшлах боловсон хүчнийг үндсэнд нь НУТС хариуцаж байв.
- МХЗЭ-ийн удирдах ажилтныг чадавхжуулах зорилгоор НУТС-ийн дэргэд 25 хүнийг элсүүлэн тусгай анги нээн хичээллүүлэв.

СУРГАЛТЫН ӨРНӨЛ

СУРГАЛТЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

1939-1940 оны хичээлийн жилээс эхлэн орос хэл, ЗХУКН-ын түүх, хууль, эрх зүйн хичээлийг түлхүү заах болов. Хуулийн хичээлийг иргэний, эрүүгийн гэж ангилан үзэв. Орос хэл, зөвлөлтийн түүхтэй холбоотой хичээлүүдийг Юрченко, Сеченко, Брошин, Аня, Петров нарын зөвлөхүүд заадаг байв. Бусад хичээлүүдийг үндэсний шилдэг сэхээтнүүд, түүний дотор КУТВ төгсөгч, хожим төр, нийгэм, шинжлэх ухааны нэрт зүтгэлтэн болсон Н.Жагварал, Ү.Ядамсүрэн, Б.Жаргалсайхан, Э.Шагдар нар зааж байлаа. Захирлаар нь Д.Өлзий ажиллаж байв.

Намын Төв сургуулийн 1939 оны ахмад төгсөгчид:
Өвөр эгнээнд: (зүүн гараас) Цэвээн, Цэвэл, Гомбо, II эгнээнд Долгор, В.Гаамаа, З.Соль, Б.Цэрэнлхам,
Даш, Гүнсэн, Цэрэндолгор, Дашидондог, ар эгнээнд: Жүгдэрнамжил, Ш.Лувсан, Данаажав,
Чилхаажав, Гомбо-Ичин, Ц.Насанбалжир, Г.Нямаа

Хууль цаазын анги

Сургуулийн хичээлийн хөтөлбөрт хууль, эрх зүйн хичээлийн цагийг нэмэгдүүлэхийн зэрэгцээгээр мөн оны 7 сараас хуулийн ангийг тусгайлан байгуулж 1940 оны хавар төгсгөв. Сонсогчдыг нам, төрийн удирдлагаас шилж сонгон бодлогоор бүрдүүлэн сургаж, төгсөлтийн дараа хууль хяналтын байгууллагуудын удирдлагад томилон ажиллуулжээ. Эхний удаад 20 гаруй хүн төгссөн байдаг.

Нямын Жагварал, НУТС-ийн багш, МАХН-ын Төв хорооны
Улс төрийн товчооны гишүүн, нарийн бичгийн дарга, эдийн
засгийн шинжлэх ухаанаар докторын зэрэг хамгаалсан Монгол
Улсын анхны эрдэмтэн, төр, нийгмийн зүтгэлтэн

Гомбодоржийн Дамбийжанцан,
НУТС-ийн захирал (1939-1941),
НШХДС-ийн санхүү, аж ахуй эрхэлсэн орлогч захирал
(1941-1959), нийт 18 жил тасралтгүй ажиллахдаа удирдах
ажилтан бэлтгэх, сургуулийн аж ахуй, материаллаг нөхцлийг
бэхжүүлэхэд үнэтэй хувь нэмэр оруулсан зүтгэлтэн юм.

Үйл явдлын тойм

- НТХ-ны нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөгөөний 7 сарын 29-ний 2 дугаар хурлын тогтоолоор сургуулийн хичээлийн програмыг 1939 оны 9 сарын 1-ээс 1940 оны 5 сарын 5 хүртэл улс төрийн ба тусгай мэргэжил, ерөнхий эрдэм зэрэг төрөлжсөн байдлаар хэрэгжүүлэхээр тогтов.
- Бүх хичээлийн програмыг боловсруулан бэлтгэх үүргийг НУТС-ийн багш Норовсамбуу, Цэнд, Шинжлэх ухааны хүрээлэнгийн Банзрагч, Шүүх яамны дэд сайд Баяр нарт даалгав.
- Д.Өлзий, Сэрээтэр нар сургуулийн ерөнхий захирлаар ажиллаж байгаад бэлтгэл дарга нарын курст татагдсан тул түүнийг төгсөх хүртэл НУТС-ийн захирлын ажил үүргийг Галсандоржид (сургуулийн нябо) түр хариуцуулаад, 8 сараас Г.Дамбийжанцанг захирлаар томилон ажиллуулав.
- Төр, нийгмийн удирдлагын бүх салбарын удирдах ажилтан бэлтгэх чиглэлийн дагуу тус сургуулийг түшиглүүлэн хууль цаазын анги нээж, хууль цаазын удирдах мэргэжилтэн бэлтгэж эхлэв.
- Сургуулийн төсөв нэмэгдэн, байр сууцны хангамж нэмэгдэв.

УДИРДАХ АЖИЛТАН БЭЛТГЭХ ШИНЭ, ХУУЧИНЫ ЗААГ

1940 оны 3 сард МАХН-ын X их хурал хуралдав. Намын X их хурлаас Нам, улсын төв сургуулийн зохион байгуулалтыг өөрчлөн шинэчлэх шийдвэр гаргав.

МАХН-ын X их хуралд оролцсон тус сургуулийн багш, сонсогчдын болон төгсөгчдийн төлөөлөл нам, төрийн удирдагчдын хамт

Их хуралд НУТС-ийн багш, сурагчид баяр хүргэн цэцэг, улаан туг бэлэглэн “Бид онц сурлагын төлөө өөрийн хүч чадлыг шавхан намын хатуужил, сахилга баттай, нам, улсын найдвартай шинэ хүчин болж чадна” хэмээн илэрхийлэв.

МАХН-ын X их хурлаас Монголын хөгжлийн 20 жилийн туршлага, сургамжид дүгнэлт хийж, хөгжлийн шинэ шатны зорилт дэвшүүлэв. Уг зорилго, зорилтыг хэрэгжүүлэхэд удирдлагын шинэ хүчин бэлтгэх шаардлага дэвшигдсэн юм. Нам, улсын төв сургууль байгуулагдаад 7 жилийн нүүр үзэхдээ үндсэн сургалтаараа 600 шахам, тусгай сургалт, курсээр 500 орчим удирдах ажилтныг бэлтгэж, олон арван мянган хүнд төрийн бодлогыг сурталчилсан байна. Мөн орон нутагт зохион байгуулагдсан курсээр 2000 шахам удирдлагын болон тусгай мэргэжлийн ажилтан бэлтгэсэн байна.

Энэ үед Гадаад яамны сайд асан, Шинжлэх ухааны хүрээлэнгийн дарга асан, 1924 онд намын сургуулийн анхны сурагчдын нэгэн Б.Жаргалсайхан, төрийн шагналт, зохиолч Ч.Лодойдамба, нам, төрийн нэрт зүтгэлтэн, академич Н.Жагварал, төрийн шагналт Э.Шагдар, салбарын анхны дээд боловсролтон, зоотехникч Аюурзана, нэрт

Сампилын Жалан-Аажав,
Тус сургуулийг төгсөөд багшлахын
зэрэгцээгээр 1949-1950 онд дэд
захирлаар ажиллаж байсан,
Монгол Улсын Гавьяат хуульч,
доктор, Удирдлагын академийн
хүндэт профессор, МАХН-ын Хянан
шалгах хорооны дарга, Улс төрийн
товчооны гишүүн, Улсын дээд
шүүхийн дарга зэрэг хариуцлагатай
алба хашиж явсан улс төр,
нийгмийн нэрт зүтгэлтэн

эрдэмтэн, академич Ш.Лувсанвандан, түүхч Дорж, Норовсамбуу зэрэг эрдэмт багш нар ажиллаж байв.

С.Жалан-Аажав Нам, улсын төв сургуулийг төгсөн үнэмлэхээ авсан боловч шинээр байгуулагдсан НШХДС-д хүсэлтээрээ элсэн 1943 онд анхны төгсөгч нь болсон юм. Тэрбээр 1943-1946 онд тус сургуульдаа багшилж, 1947-1951 онд орлогч захирлаар ажиллаж, сургуулиа хөгжүүлэхэд үнэтэй хувь нэмэр оруулсан юм.

С.Жалан-Аажав 1939 онд шохойн үйлдвэрээс санхүүгийн сургуульд орох томилолт авч Улаанбаатар хотноо ээжтэйгээ ирээд нэг өдөр Богдын ордны ойролцоо нэгэн сургуулийн сурагч оюутнууд янз бүрийн дуу дуулж, жагсаалаар явж байгааг хараад тэр сургуульд нь орохоор зориг шулуудан Намын Төв хорооны Доржпалам гэдэг хүнтэй зориг гарган уулзаж зөвшөөрүүлээд шалгалт өгч элссэн гэдэг. Уг сургууль нь Нам, улсын төв сургууль байлаа.

С.Жалан-Аажав: “Нам ба улсын төв сургууль их сайхан сургууль байсан. Багш нар хичээлээ заах аргын өндөр ур чадвартайгаар сайхан заадаг байсан. Мөн оюутнуудад тавигддаг шаардлага өндөр, сахилга зохион байгуулалт, дэг журам маш сайн байлаа. Оюутнууд хичээл таслах, хожимдох явдал гардаггүй. Өглөө, орой бүр жагсааж бүртгэдэг, мөн орой бүр “Интернациональ” дуулуулдаг, жагсаалаар алхуулдаг, хот орох шаардлага гарвал анги даасан багшид өргөдөл бичиж чөлөө авдаг, өдрийн хичээлийн дараа хоолоо идээд заавал унтаж амардаг, орой ангидаа сууж дөрвөн цагаас доошгүй хичээлээ давтдаг журамтай байв. Багш нартаа гүн хүндэтгэлтэй ханддаг, тавьсан шаардлага, өгсөн үүрэг даалгаврыг нь үг дуугүй биелүүлдэг байсан. Манай сургууль суудлын ганц машинтай байсан учраас хотоос багш нарын нэлээд хэсгийг нь мориор явж авчирдаг, хүргэж өгдөг байсан юм. Би хожим шинжлэх ухааны нэрд гарсан том эрдэмтэн Шадавын Лувсанвандан багшийг мориор очиж авдаг, хүргэж өгдөг байсан...” хэмээн дурсан өгүүлсэн байна.

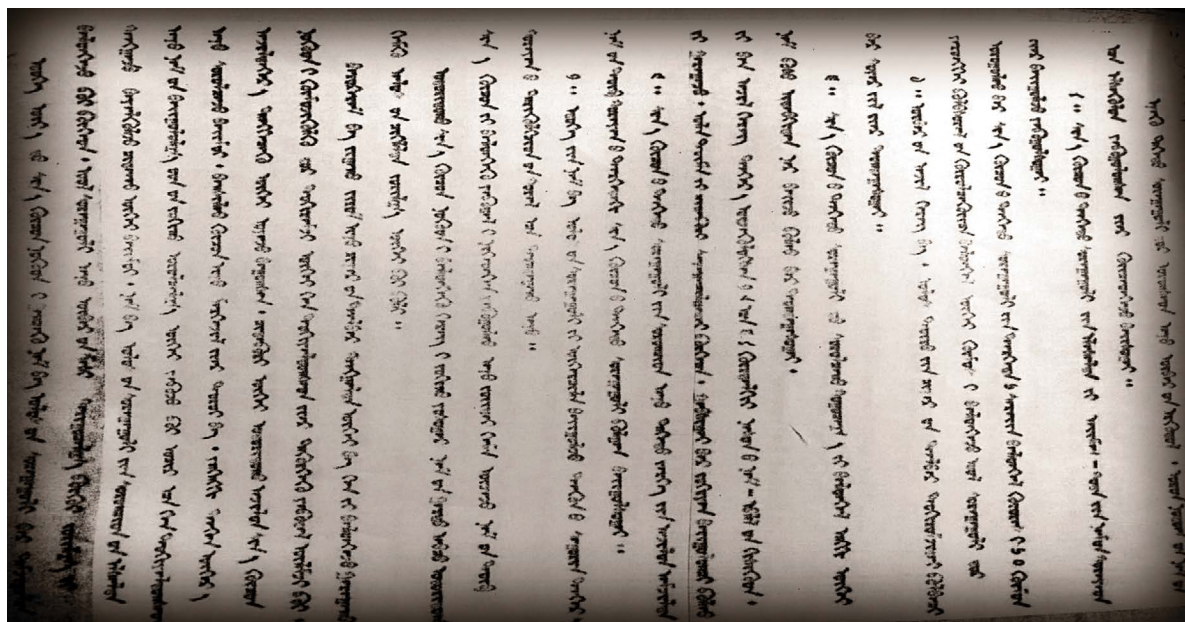

Үйл явдлын тойм

- МАХН-ын 10 дугаар их хурлын тогтоолоор “Нам, улсын төв сургуулийн зохион байгуулалтыг өргөтгөх, түүний програмыг шинэчлэн шинэ шатнаа оруулах”-аар шийдвэрлэв.
- Намын төв сургууль, нам, улсын төв сургуулийн 16 удаагийн төгсөлтөөр 1200 удирдах ажилтан, түр курс сургалтаар 8000 шахам хүнийг мэргэшүүлэн бэлтгэжээ.
- Намын Төв хорооны бүгд хурлаар (1940 оны 12 сар): “Намын сургууль ба техникумуудад заалгах улс төрийн хичээлүүдийн чанарыг сайжруулах” шийдвэр гаргав.
- Хичээлийн сурах бичиг, гарын авлагаар хангах ажил өрнөж, зөвлөлтийн ном, сурах бичгүүдийг орчуулан сургуулийн номын санг баяжуулах ажлыг НТХ-ны суртлын хэлтэс, сургуулийн захиргаанаас гүйцэтгэв.
- Сурагчдын дунд улс төрийн байдал, төрийн бодлого, нам, улсын түүхийн бүлгэм дугуйланг өргөнөөр зохион байгуулан ажиллуулав.

ТӨРИЙН ЗАХИРГААНЫ ДЭЭД БОЛОВСРОЛТОЙ БОЛОВСОН ХҮЧИН БЭЛТГЭХ ОНЦГОЙ ШААРДЛАГА, ХЭРЭГЖИЛТ

Удирдах ажилтныг бэлтгэх анхны дээд сургууль мэндлэв

Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 1941 оны 9 сарын 5-ны тогтоол

НШХДС-ийг байгуулсан МАХН-ын Төв хорооны Тэргүүлэгчид

“Тус Шинэ хүчний дээд сургууль бол Монгол Улсад анхдугаар удаа байгуулагдсан дээд сургууль болно.”
(Уг сургуулийн нээлт дээр Х.Чойбалсангийн хэлсэн үгнээс)

Хорлоогийн Чойбалсан
Монгол Улсын Засгийн газрын
Ерөнхий сайд, МАХН-ын Төв
хорооны Тэргүүлэгч гишүүн,
Улс төрийн товчооны гишүүн

Монгол Улсын хошой баатар, маршал, 1921 оны хувьсгалын партизан Х.Чойбалсан Намын төв сургууль байх үеэс удирдах, боловсон хүчин бэлтгэх хэрэгт зүтгэн 1934 онд МАХН-ын Төв хорооны Тэргүүлэгч гишүүний хувьд Нам, улсын төв сургууль, улмаар НШХДС-ийг өөрчлөн байгуулж, хөгжүүлэх хэрэгт онцгой хүчин зүтгэл гаргасан нам, төрийн нэрт зүтгэлтэн юм. Тэрбээр НШХДС-д намын түүхийн хичээл заадаг байв.

Юмжаагийн
Цэдэнбал

МАХН-ын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн дарга, Улс төрийн товчооны гишүүн, ерөнхий нарийн бичгийн дарга, БНМАУ-ын АИХ-ын Тэргүүлэгчдийн дарга, Сайд нарын зөвлөлийн дарга, Монгол Улсын баатар, хөдөлмөрийн баатар, маршал Ю.Цэдэнбал бол НШХДС-ийг үндэслэн байгуулагчдын нэг, тус сургуулийн багш (1941-1954 он), Политэкономын тэнхимийн эрхлэгч, Эрдмийн зөвлөлийн гишүүн, сургуулийг өсч өндийхөд бүхнээс илүү хүч чармайлт гаргаснаараа сургуулийн түүхэнд мөнхөд дуурсах гавьяатан мөн. Тэрбээр тус сургуулийн талаарх удирдлагын бараг бүх шийдвэрийг санаачлан гаргалцаж, элсэлт, сургалт, төгсөлт, шалгалт шүүлт биечлэн оролцож, багш, удирдлагыг сонгон шалгаруулж, төгсөгчдийг томилох ажлыг гардан гүйцэтгэдэг байв.

Удирдах шинэ хүчин бэлтгэх уурхай

1921 оны хувьсгал ялах цагт нам, төрөөс хэрэгжүүлэх нөр их ажилд хэрэглэх, боловсронгуй, бичиг хэргийн чадвартай, эх оронч, дэвшилт сэтгэлгээтэй төрийн түшээ ихэд үгүйлэгдэж байв. Бичиг үсгийн чадвартай, төр захиргааны ажилд дадлагатай хэсэг нь ихэнхдээ шинэ цагийн үзэл баримтлал, боловсролоороо дутмаг, хувьсгалт ардчилсан өөрчлөлтийг дэмжигчид нь ажлын туршлага, чадвараараа шаардлага хангахааргүй байснаас чадварлаг удирдагч, төрийн түшээдийг бэлтгэх чиглэлд онцгой анхаарах шаардлага тулгарсан юм. 1920, 30-аад оны Намын түр сургууль, Намын төв сургууль, Нам, улсын төв сургууль нь тухайн цагийнхаа боловсон хүчний хэрэгцээ, шаардлагыг хангахад чухал үүрэгтэй байлаа. 1940-өөд он гэхэд 1921 оны хувьсгалын үндэсний шат үндсэндээ шувтарч цаашид үйлдвэрлэлийн социалист харилцааны ялалтыг хангах ээлжит зорилт тавигдсантай холбогдон боловсон хүчний шинэ хэрэгцээ үүсэв. 1941 онд Намын шинэ хүчний дээд сургууль, 1942 онд Монгол Улсын Их сургууль байгуулагдсан нь шинэ хүчин, удирдах боловсон хүчний хэрэгцээ тулгарсан зорилт болж тавигдсантай шууд холбогдоно.

Үйл явдлын тойм

- МАХН-ын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 1941 оны 7 сарын 24-ийн өдрийн 37 дугаар тогтоолоор Нам, улсын төв Сургуулийг өөрчлөн, түүний суурин дээр Намын Төв хорооны дэргэдэх Шинэ хүчний дээд сургуулийг байгуулж, сургуулийн дэргэдэх намын байгууллагыг Намын Төв хороонд шууд харьяалуулав.
- 10 сарын 1-нд 60 сурагчтайгаар хичээлээ эхлүүлэв.
- Тус тогтоолд: НШХДС-ийн сурагчид нь дээд зэргийн ажлын амжилтыг гаргаж олон түмнийг чадвартай, санаачлагатай бөгөөд гавшгайгаар зохион байгуулагч болохыг ажил дээрээ үзүүлсэн 18-35 насны нам, эвлэлийн гишүүн, гишүүн бус идэвхтэн нарыг багш болохоор тогтоосугай гэж заажээ.
- Бэлтгэл ангийн хугацааг 2 жил болгон шийдвэрлэв.
- Сургуулийн дэргэд 6 сарын хугацаатай бэлтгэл курс зохион байгуулж 60 хүнээр бүрдүүлэв.
- Тус курсийн элсэлтийг аймаг, хотын намын хорооноос шууд хариуцан зохион байгуулав.
- НТХ-ны Тэргүүлэгчдийн 10 сарын 20-ны өдрийн 61 дүгээр хурлаар НШХДС-д заах МАХН-ын түүхийн програм, хөтөлбөрийг батлаж, улсын хэмжээний бүх сургууль дугуйлан бүлгэм семинаруудад намын түүхийг энэ програмаар суралцуулахаар шийдвэрлэв.

ШИНЭ ХҮЧИН БЭЛТГЭГДЭЖ ЭХЛЭВ

НШХДС-ийн сургалт анхнаасаа нам, улс, олон нийтийн байгууллагын удирдах ажилтны нөөц бэлтгэн гаргахад чиглэгдэв.

1941 оны төгсгөлөөр Үндсэн болон бэлтгэл ангийн элсэлтээр эхэлсэн шинэ хүчний сургалт 1942 онд үйл ажиллагаа нь жигдрэв. Мөн ажил хэрэг болон улс төрийн талаар шаардлага хангасан боловч ерөнхий боловсролын талаар дутмаг хүмүүсийг тус сургуульд элсүүлэхээр бэлтгэх 6 сарын курсийг 60 хүнээр бүрдүүлэн элсэлт зохион байгуулав. Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн хурлаар шинэчлэн баталсан хичээлийн хөтөлбөрийн дагуу сургалт явагдаж, тэдгээр хичээлүүдийг заах чадвартай багш нарыг сонгон томилсон байна. Хичээлийн хөтөлбөр, лекцийн эмхэтгэлийг бололцооны хэрээр хэвлэн ашиглаж байв.

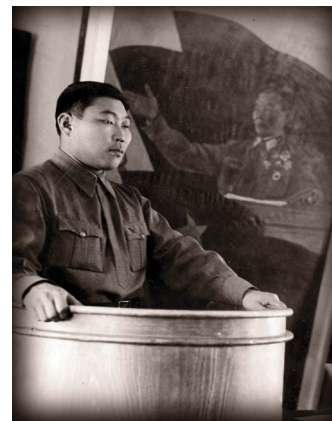
Намын Төв хорооны баталсан МАХН-ын түүхийн програмын дагуу үндсэн ба бэлтгэл ангийн сургалтыг зохион байгуулахын зэрэгцээгээр энэхүү хөтөлбөр, төлөвлөгөөг улсын хэмжээний бүх сургалтад ашиглах болов. Дээрх ажилд тус сургуулийн багш нар голлон оролцож, бас онол, арга зүйн дэмжлэг үзүүлж байв. Сургуулийн урьдын дотоод дэг журам ёсчлон мөрдөгдөж улсын хэмжээний бусад бүх сургалт эрхэлсэн байгууллагад жишиг болж байлаа.

Сургалтын үндсэн хөтөлбөр, төлөвлөгөө, хичээлүүд

- Марксист онол
- Монгол Улс, ЗХУ-ын болон МАХН, ЗХУКН-ын түүх, уламжлал
- Улс төр, эдийн засаг, төр захиргааны онол, зохион байгуулалт
- Хууль цааз
- Нийгэм, эдийн засаг, аж ахуйг удирдах

- онол, арга зүй
- Намын байгуулалт
- Монгол хэл бичиг, утга зохиол, орос хэл
- Бие хүний хөгжил, төлөвшил, ёс зүй, зан үйл, биеийн тамир, цэрэгжилт

Намын шинэ хүчний дээд сургуулийн удирдах бүрэлдэхүүн

Ч.Сүрэнжав,
МАХН-ын Төв хорооны дэд дарга, нарийн бичгийн дарга, БНМАУ-ын Ерөнхий сайдын орлогч, Намын шинэ хүчний дээд сургуулийн захирал (1941-1951), (1954-1959)

Н.Ц.Добжаев, НШХДС-ийн зөвлөх, сургалт эрхэлсэн дэд захирал (1941-1952)

НШХДС-ийн ректорын зөвлөл хуралдаж байгаа нь

Багш, удирдлага

• Захирал Ч.Сүрэнжав	• Д.Цэрэннадмид
• Зөвлөх, сургалт эрхэлсэн дэд захирал Н.Ц.Добжаев	• Фомина
• Орлогч захирал Дамбийжанцан	• Б.Ширэндэв
• Багш Б.Жамъяндагва	• Н.Лхамсүрэн
• Г.Батсүх	• Дашбал
• Ж.Цэдэнжав	• Ж.Дүгэрсүрэн
	• Д.Төмөр-Очир
	• Бельский
	• Бабинович

Үйл явдлын тойм

- Хичээл сургалтын эхлэл, явцыг Намын Төв хороо байнга хянаж, Төв хорооны дарга нар бүгдээрээ шахам сургалтад оролцож байв.
- Нам, МХЗЭ, МҮЭ болон суралцагчдын байгууллагууд зохион байгуулагдав. Тэдгээр байгууллагын дүрмийг сургуулийн ректорын зөвлөл баталж мөрдүүлэв.
- Сургалтын зохион байгуулалт, хичээлийн агуулгыг хариуцаж байх багш нарын зөвлөгөөн гэх бүтэц бий болов.
- Багш нарын зэрэгцээ заасан хичээлийг давтуулах тусгай сургагч, ангийн удирдагчдыг ажиллуулах болов.
- Сургалт хүмүүжлийн ажил, дэг журам нь шинэ цагийн, үлгэр жишээ удирдах ажилтан бэлтгэх шаардлагыг хангахуйцаар зохион байгуулагдаж эхлэв.

НАМЫН ШИНЭ ХҮЧНИЙ ДЭЭД СУРГУУЛИЙН АНХДУГААР ТӨГСӨЛТ

НШХДС-ийн анхдугаар төгсөлтийн зургийн цомог

НШХДС тухайн цаг үед дэвшигдсэн нийгэм-улс төрийн зорилтуудыг улс орон даяар, бүх шатанд хэрэгжүүлэхэд төгсөгчдөөрөө дамжуулан чухал үүрэг гүйцэтгэх болов.

1943 оны хоёр дахь хичээлийн жилээс суралцах хугацааг 3 жил болгосон бөгөөд 1942 оны элсэгчидтэй шинэ элсэгчдийг хамтатган хичээллүүлж он оноор нь анги болгон зохион байгуулав.

1941 онд элссэн 43 сонсогч 2 жил суралцаж 1943 онд анхны төгсөлтөө хийв. Төгсөгчид 100 хувийн сурлагын амжилт үзүүлсэн төдийгүй 96.4 хувь нь онц сайн дүнтэй шалгагджээ. Төгсөгчдийг төв, орон нутгийн удирдах албанд томилон ажиллуулав.

Дээрх төгсөгчдийн дундаас 10 хүн сургуульдаа багшаар үлдэв. Мөн МХЗЭ-ийн Төв хорооны нэгдүгээр нарийн бичгийн даргаар Дамдин, Ш.Ванчинхүү (Улсын арслан), аймгуудын намын хорооны нэгдүгээр нарийн бичгийн даргаар Б.Банзрагч, С.Чойжамц, Бальжир нар, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын даргаар С.Дашдэндэв, Хөдөө аж ахуйн яамны орлогч сайдаар Дамбийням, Эрүүлийг хамгаалах яамны орлогч сайдаар Равжаа, Улаанбаатар хотын прокуророор Самдан, намын Төв хорооны хэлтсийн эрхлэгчээр Долгоржав нар тус тус томилогджээ.

НШХДС-ийг Дамдины Сүхбаатарын нэрэмжит болгов

МАХН-ын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 1943 оны 2 сарын 10-ны 16 дугаар хурлын тогтоолоор хүсэлт болгосныг үндэслэн Улсын Бага Хурлын Тэргүүлэгчдийн хурлаас НШХДС-ийг Д.Сүхбаатарын нэрэмжит болгов.

Сүхбаатарын нэрэмжит цалинт анхны сурагчид

- Б.Базарсад
- Б.Хурметбек
- Д.Лхагважав

1943-1952 онд Д.Сүхбаатарын нэрэмжит цалинтай 10 шахам оюутан сард 300 төгрөгийн цалинтай байсныг 1953 оноос 600 төгрөг болгов.

Казак анги

Баян-Өлгий аймаг 1940 онд шинээр байгуулагдсан бөгөөд үндэсний цөөнхийн удирдах хүчнийг бэлтгэх зорилгоор сургуулийн үндсэн бүтэц дотор 15 сурагч бүхий казак групп байгуулан казак хэл дээр хичээллүүлэв. Энэ ангийн анхны суралцагчдаас Б.Хурметбек, О.Телейхан, А.Сонгобай сургуульдаа багшаар үлдэв. О.Телейхан эдийн засаг, дэлхийн байдал, Б.Хурметбек МАХН-ын түүх, А.Сонгобай ерөнхий түүхийн хичээл заадаг байв.

Үйл явдлын тойм

- Намын Төв хороо 1943 оны 2 сард НШХДС-ийг Д.Сүхбаатарын нэрэмжит болгох шийдвэр гаргуулахаар Улсын Бага Хурлын Тэргүүлэгчдэд хүсэлт гаргаж УБХ-ын Тэргүүлэгчид ёсоор болгож шийдвэрлэв.
- Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчид 5 сарын 14-нд ШХДС-ийн анхдугаар төгсөлтийн тухай хэлэлцээд, тус сургуулийн 2 дугаар ангийг 5 сарын 20-нд төгсгөхөөр тогтов.
- Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 5 сарын 14-ний 41 дүгээр тогтоолоор сургуулийн анхдугаар төгсөлтийн хугацааг 7 сарын 20 болгон өөрчлөн шийджээ.
- 7 сарын 1-нд Казак анги байгуулав.
- Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 1943 оны 16 дугаар тогтоолоор (1941.02.10) онц сурлагатай оюутнуудад Сүхбаатарын нэрэмжит тэтгэлэг олгохоор тогтов.
- Намын Төв хорооны Тэргүүлэгчдийн 28 тоот тогтоолоор (1943.05.14) тус сургуулийн үндсэн ангийн 2 дугаар курсийн суралцагчдыг шууд төгсгөхөөр шийдвэрлэв. Энэ нь НШХДС-ийн анхдугаар төгсөлт юм.
- НШХДС-ийн анхдугаар төгсөлтөд зориулж тус сургуулийн 2 дугаар курсийн оюутнуудын бэлтгэсэн альбом, таваарын тухай өгүүллийн эмхэтгэлийг хэвлэн гаргахаар шийдэв.

НАМЫН ШИНЭ ХҮЧНИЙ ДЭЭД СУРГУУЛИЙН ХОЁРДУГААР ТӨГСӨЛТ

НШХДС-ийн 2 дахь төгсөлтийн зургийн цомог

1944 он гэхэд НШХДС-ийн бүтэц, зохион байгуулалт хэлбэршлээ бүрэн олж, сургалтынх нь агуулга зорилготойгоо нийцэн тогтворжиж ирсэн байлаа.

НШХДС-ийн бүтэц, зохион байгуулалт

НШХДС нь ректор, сургалт эрхэлсэн дэд захирал, санхүү, аж ахуй эрхэлсэн дэд захиралтай. Ректорын дэргэд Багш нарын зөвлөгөөн, Захирлын зөвлөл, Намын хорооны Нарийн бичгийн дарга ажилладаг байв.

Сургалт эрхэлсэн дэд захирал нь үндсэн сургалт, курс, дугуйлангууд, номын сан, эчнээ сургалтын салбараа хариуцдаг. Захирлын зөвлөл нь эрдмийн зөвлөл, гэрээр суралцах факультет, эчнээ сургалтаа хариуцдаг. Эрдмийн зөвлөл нь кабинет, тэнхимүүд, сургалт, аргазүйн зөвлөлийн ажлыг хариуцан зохицуулж байлаа.

Гэрээр суралцах факультет нь аймаг, хот, яамдын дэргэд салбар сургалттай болсон. Харин эчнээ сургалт нь хот, аймгуудын намын хорооны дэргэд салбар сургалт болон ерөнхий боловсролын сургуулиудыг түшиглэсэн сургалттай болж үйл ажиллагааны хүрээгээ тэлсэн байна.

Гэрээр суралцах факультет

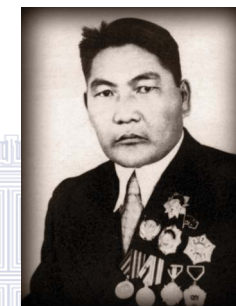
Нам, төр захиргааны байгууллагад өндөр алба хашиж байгаа ажил, амьдралын туршлагатай ажилтнуудыг алба, ажлаас нь хөндийрүүлэхгүйгээр улс төрийн боловсрол мэдлэг олгох зорилгоор 1944 оноос тус сургуулийн бүрэлдэхүүнд байгуулсан гэрээр суралцах факультет (сектор) 1954 он хүртэл ажиллав. Энэхүү 10 жилийн хугацаанд 7 удаа төгсөлт хийж, хэдэн зуун удирдах ажилтныг бэлтгэн гаргажээ. Анхны элсэлтийн дээд курсэд Үйлдвэрийн яамны сайд Гомбожав, Урлагийн хэрэг эрхлэх газрын дарга Болд, Тээврийн яамны орлогч сайд Бадамжав, Хүнсний яамны орлогч сайд Дугаржав, Сангийн яамны орлогч сайд Сэрээтэр, Тээврийн яамны орлогч сайд Намсрай, Хэвлэх үйлдвэрийн орлогч дарга Дамбийбалжир, Дотоод яамны ажилтан Мишигдорж, Засгийн газрын ажилтан Нанзад нарын 17 хүн, доод курсэд Аж үйлдвэрийн комбинатын дарга Гомбо, МАА-н яамны ажилтан Шуурай, Гадаад яамны ажилтан Надмид, Комбинатын намын хорооны дарга Лувсандаш, Холбооны яамны ажилтан Цэдэн, Дотоод яамны ажилтан Лувсандандар, Олзлогдогсдын ерөнхий газрын орлогч дарга Лутдоо нарын 8 хүн суралцаж төгсжээ.

Хожим АИХ-ын Тэргүүлэгчдийн дарга Ж.Самбуу, МАХН-ын Төв хорооны Тэргүүлэгч, Ардын их хурлын дарга Д.Дамба нарын нам, улс төрийн зүтгэлтнүүд тус факультетыг амжилттай төгссөн байдаг. Эдгээрийн дотроос Тээврийн яамны орлогч сайд Бадамжав онцсайн сурч төгсжээ.

Гэрээр суралцах факультетын төгсөгчдийн зарим төлөөлөл

Ж.Самбуу, БНМАУ-ын Ардын Их Хурлын Тэргүүлэгчдийн дарга, МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны гишүүн

Д.Дамба, Хожим Ардын Их Хурлын анхны дарга, МАХН-ын Төв хорооны Тэргүүлэгч гишүүн

Үйл явдлын тойм

- 1943 онд элсүүлсэн 2 дугаар ангийн сурагчдыг 2 жилийн програмаар суралцуулан төгсгөв. Энэ нь тус сургуулийн 2 дахь төгсөлт юм.
- Намын Төв хорооны 8 сарын 17-ны 52 дугаар тогтоолоор гэрээр суралцах факультетыг байгуулав.
- Намын Төв хорооны 9 сарын 11-ний 59 дүгээр хурлын тогтоолоор Гэрээр суралцах факультет (сектор)-ын дүрмийг батлав.
- Намын Төв хорооны 9 сарын 11-ний 59 дүгээр тогтоолоор Төв хорооны дарга нарын туслах Төмөр-Очирыг философийн багш, Банзрагчийг хөдөө аж ахуйн үндэс хичээлийн багшаар батлав.
- Улсын шалгалтын комиссын даргад Ю.Цэдэнбал, гишүүдэд Ч.Сүрэнжав, Б.Ширэндэв, Н.Лхамсүрэн, Д.Төмөр-Очир, Ц.Намсрай нарыг томилон ажиллуулав.
- МАХН-ын түүх, ЗХУКН-ын түүх, марксист философи хичээлээр улсын шалгалт авав.
- Төгсөх ангийн оюутнуудаас бэлтгэсэн улс төр, эдийн засгийн онолын талаарх лекцийн эмхэтгэлийг хэвлэн гаргав.
- 1944 онд элссэн нэгдүгээр ангийн сурагчдаас эхлэн цаашид 3 жилээр сургахаар шийдэв.
- Намын үүр ба сумын дарга нарын 1 сарын курст заах хичээлийн програмыг баталж хэрэгжүүлэв.

САНХҮҮЖИЛТ, БАЙР СУУЦ, ХАНГАЛТ

Сургуулийн барилга байшин, ахуй хангалт нь сурагч оюутнуудыг эрдэм номдоо шамдан амжилттай суралцах нөхцлийг бүрдүүлж байлаа.

1920-иод оны эхнээс л сурагчдынхаа суух байр, хоол унд, хувцас, хичээлийн хэрэглэл бүхнийг нам, засгаас бүрэн хангаж байсан уламжлал ШХДС байгуулагдах үед бүрэн хадгалагдсанаар барахгүй чанаржиж сайжирсан байна. Санхүүжилтийг МАХН-ын Төв хороо бүрэн хариуцдаг байв.

“Богдын өндөр” хэмээн нэршсэн энэ байр нь Монгол Улсын сүүлчийн хаан Богд Жабзундамба хутагтын зуны өргөө байжээ.

Хожим нь энэ байранд Ж.Батмөнх, Б.Бира, Ц.Намсрай, Ц.Пунцагноров, Ч.Жүгдэр, Р.Нансал, Ү.Нямжав, Х.Зандраабал нарын эрдэмтэн багш нар амьдран суудаг байжээ.

Хичээлийн төв байр

МАХН-ын Төв хороо олзлогдсон япончуудаар бариулах барилгуудын тоонд тус сургуулийн байрыг оруулан гүйцэтгүүлжээ. 1945 оны 6 сарын 8-ны Намын Төв хорооноос нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөгөөнөөр уг асуудлыг хэлэлцээд 6 сарын 15-аас суурийг тавьж 9 сарын 1 гэхэд дуусгах шахуу үүрэг өгсөн байдаг. Энэ ажлыг Хөдөлмөрчдийн хэргийг эрхлэх газрын дарга Ламжав, Төлөвлөгөөний комиссын дарга Базарсад, Тээврийн яамны сайд Намсрай, захирал Сүрэнжав, Олзлогдсон цэргийн удирдах газрын ерөнхий инженер Курвач нар хариуцаж, газар дээр нь нягт хяналт тавьж байсан хүн нь сургуулийн орлогч захирал Г.Дамбийжанцан байв. Барилгыг мөн оны 12 сарын 31-нд ашиглалтад хүлээн авав.

Номын сан, ном хэвлэл

Сургалтын хамгийн чухал хэрэгсэл болох ном, сурах бичгүүдийг бэлтгэх, номын сан хөмрөгөө бүрдүүлэн баяжуулах, ашиглах ажиллагаа сургуулийн захиргааны анхаарлын төвд байв. Намын Төв хороо ч энэ талаар анхаарч Зөвлөлтөд багш явуулж ном, сурах бичиг олж цуглуулах, багш нарын лекц, ном бүтээлийг хэвлэх, эх зохиолыг орчуулах, ГСФ, эчнээ курсын оюутнуудад лекц, зөвлөмжийг нь хэвлэж тараах, хэвлэлийн машинууд бүхий хэвлэлийн үйлдвэр байгуулж өгөх зэрэг дэмжлэг үзүүлж байв. Мөн Их сургууль, техникум, ерөнхий боловсролын сургуулиудын номын сангуудын болон Гэгээрлийн яамны нөөцийн сан хөмрөгөөс холбогдох номуудыг цуглуулан авч сургуулийн номын санг баяжуулах ажил хийв.

1946-1947 оны хичээлийн жилд сургуулиас гаргасан ном бүтээлүүд

- БНМАУ-ын 25 жилийн ой
- Үндэстний тухай Марксизм-ленинзмийн зарим асуудал
- В.И.Ленин, Коммунизм дахь “Зүүний” нялхсын өвчин (орчуулга)
- В.И.Ленин, Алхам урагш, хоёр алхам хойш (орчуулга)
- К.Марксын “Эв хамт намын тунхаг” зохиолын тухай
- МАХН-ын түүх, үзүүлэн таниулах альбом
- Большевик намын түүх (лекцүүд)
- Диалектик ба түүхэн материализмын тухай лекцүүд
- 1943, 1944, 1945, 1946, 1947 оны Сталинградын тулалдаан

Судалгаа хийж, онол, практикийн өгүүлэл бичүүлдэг байсан нь сурагчийн мэдлэг, чадварыг дээшлүүлэхэд их тустай байв. 1943 онд анхны төгсөлтөөр философийн чиглэлээр, 1946 онд улс төр, эдийн засгийн ухааны сэдвээр бичсэн сурагчдын өгүүллийг эмхэтгэл болгон хэвлүүлсэн байна.

Үйл явдлын тойм

- Намын Төв хорооны 1 сарын 18-ны 3 тоот тогтоолоор бэлтгэл курст 40 сурагч элсүүлэх тухай тогтоол гаргав.
- Намын Төв хорооны нарийн бичгийн дарга нарын 5 сарын 10-ны хурлаар тус сургуулийн 3 дугаар төгсөлтийн тухай хэлэлцээд 28 тоот тогтоол гаргажээ. Үүнд 3 дугаар төгсөлтийг 6 сарын 25-нд багтаан гүйцэтгэх, оюутнуудын бэлтгэсэн улс төрийн эдийн засгийн онолын талаар бичсэн материалыг эмхэтгэл болгон хэвлэхээр тогтжээ.
- Сургуулийн дэд захирал Н.Ц.Добжаев, Г.Дамбийжанцан, багш Г.Чима, Б.Хурметбек, Лосол, Телехан А.Сонгобай нарыг ЗХУ-д дадлагаар явуулах шийдвэр гаргав.
- 12 сарын 31-нд сургуулийн шинэ байрыг ашиглалтад хүлээн авав.
- НТХ-ны 4 сарын 7-ны өдрийн 18 дугаар тогтоолоор орон нутагт ажиллах ухуулах бригадын дарга, ухуулагч нарыг батлахад багш нараас оролцуулан шийдэв.
- НХТ-ны нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 4 сарын 7-ны 15 тоот тогтоолоор 1 дүгээр ангийн сурагчдын зуны практикаар ажиллах хуваарийг батлав.
- НХТ-ны нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 5 сарын 10-ны 28 тоот тогтоолоор тус сургуулийн 3 дугаар төгсөлтийн курсийг 6 сарын 25-нд төгсгөх, төгсөх оюутнуудын бэлтгэсэн улс төрийн эдийн засгийн онолын материалыг эмхэтгэсэн дэвтрийг редакторлон хэвлэн гаргахаар шийдвэрлэв.

ГЭРЭЭР СУРАЛЦАХ ФАКУЛЬТЕТЫГ ӨРГӨЖҮҮЛЭВ

Гэрээр суралцах факультетын суралцах хугацаа эхлээд 4 жилээр төлөвлөгдсөн боловч сургалт хэт сунжирч, зохион байгуулалт нь суларсан тул МАХН-ын Төв хорооны шийдвэрээр 1946 оноос суралцах хугацааг 2 жил болгож, орон нутгийн сэхээтнүүдээс элсүүлэх замаар 2 анги болгон нэмэгдүүлэв. Мөн 1947-1948 оны хичээлийн жилээс аймгийн төв, сумуудын идэвхтнүүдээс ГСФ-д элсүүлэх, ингэхдээ эхлээд Булган, Төв, Хэнтий, Дундговь, Өвөрхангай, Архангай, Чойбалсан аймгаас элсүүлэх ажил зохион байгуулав. Мөн 1947 онд Сэлэнгэ, Өвөрхангай, Хөвсгөл, Архангай, Чойбалсан аймаг болон Дотоод яамны намын хорооны дэргэд ГСФ-ын салбарыг нэмж байгуулан ажиллуулав. Хожим Гадаад яамны дэргэд тус факультетын салбарыг байгуулсан юм. Суралцах хичээлүүдийн хөтөлбөр, төлөвлөгөө, багш нарыг Намын Төв хорооны шийдвэрээр НШХДС, ГСФ-аас батлан хэрэгжүүлэв.

Гэрээр суралцах факультетад үзэж байсан хичээлүүд:

1 дүгээр курс:

- Монгол хэл бичиг
- Орос хэл бичиг
- Тоо
- Дарвинизм
- СССР-ийн үндэс, эдийн засаг, дэлхийн байдал
- Монгол Улсын эдийн засаг
- Эртний ба дундад зууны түүх

- Монгол Улсын түүх
- Эх орны дайны түүх

2 дугаар курс:

- Монгол хэл бичиг
- Орос хэл
- Хөрөнгөтөн орнуудын эдийн засаг
- Шинэ үеийн түүх
- СССР-ийн түүх

Гэрээр суралцах факультетын удирдлага, багш нар

В.Жамьяандагва,

Монгол Улсын гавьяат багш, 1941-1944 онд Намын Шинэ Хүчний Дээд сургуульд хэл, уран зохиолын багш, 1944-1951 онд НШХДС-ийн дэргэдэх гэрээр суралцах факультетын захирлаар ажиллаж байв.

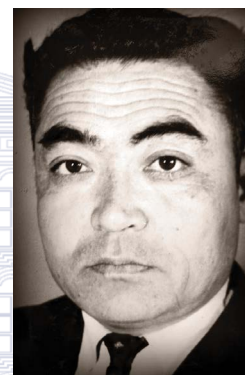
Г.Чимэд,

1941-1943 онд НШХДС-ийн сурагч, 1943-1954 онд НШХДС-ийн багш, хожим АИХ-ын тэргүүлэгч гишүүн, МАХН-ын Төв хорооны хэлтсийн эрхлэгч, “Үнэн” сонины ерөнхий эрхлэгчийн алба хашиж байв.

Зөвлөх багш

Д.Ёндондуйчир,

Монгол Улсын Армийн улс төрийн газрын дарга, дэслэгч генерал, Монгол Улсын ерөнхий прокурор, НШХДС-ийн ГСФ-ыг төгсөөд тус сургуульдаа багшилж байв.

А.Сонгобай,

1943-1945 онд Намын Шинэ хүчний дээд сургуульд суралцан төгсөж, багшаар ажиллаж байсан.

Үйл явдлын тойм

- Намын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 8 сарын 15-ны 26 дугаар хурлаар НШХДС-ийг багшаар хангах ба хичээлийн цагийн хуваарийг батлах тухай хэлэлцэж сургалтыг 3 жил болгон програмыг нэмэгдүүлсэн тул багшаар хангах арга хэмжээг тодорхойлсон тогтоол гаргав.
- НШХДС-ийн дэргэдэх ГСФ-ын суралцах хугацааг 4 жил байгааг 2 жил болгон өөрчилж, програмаас зарим хичээлийг хасах, тус факультетад хотоос гадна орон нутгийн хариуцлагатан, сэхээтнүүдийг элсүүлэх, шалгалт өгөхийн тулд жилд 2 удаа тус бүр 1 сараар цугларч байхаар тогтоов.
- Бэлтгэл ангид 1946 онд 45 хүн элсүүлэхээр тогтов.
- Намын Төв хорооноос 1946-1947 онд хичээл заах багш нарыг батлав.
- Тус сургууль 1946 онд шинээр баригдсан хичээлийн тохилог байранд хичээллэх болов.
- ШХДС 1946-1947 оны хичээлийн жилд илтгэл, өгүүлэл, эх зохиолын 13 боть эмхэтгэлийг хэвлэж гаргав.
- НТХ-ны шийдвэрээр тус сургуулийн төгсөх ангиас 20 оюутныг засаг захиргааны хариуцлагатай ажилтан бэлтгэх тусгай курст шилжүүлэв.
- НТХ-ны нарийн бичгийн дарга нарын 6 дугаар сарын 7-ны хурлаар тус сургуулийн 1946 оны төгсөлтийн 1,2 дугаар курсийн бүлгийн тухай хэлэлцэж, бэлтгэл курст элсэгчдийн чанарыг эрс сайжруулах, сул суралцагчдыг сургуулиас чөлөөлөх, эмчлэх шаардлагатай суралцагчдыг амралт сувилалд амруулахаар шийдвэрлэв.

СУРГАЛТ, ЗААХ АРГЫН ШИНЭ БҮТЭЦ, АРГА ХЭЛБЭР

Улсын шалгалтын комисс (1947 он), Зүүн гараас Б.Ширэндэв, Ч.Сүрэнжав, Н.Лхамсүрэн, Д.Төмөр-Очир нар

гэгээрлийн яам, НШХДС хамтран боловсруулж хэрэгжүүлдэг байв. Бэлтгэл ангид элсэгчдийг Намын Төв хорооны нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөгөөнөөр хэлэлцэн баталж төгсөхөөр нь ажилд хуваарилж байлаа.

Тэнхим, заах аргын комисс

Намын Төв хорооны Улсын төрийн Төв хорооны шийдвэрээр 1946 онд заах аргын комисс, 1947 онд тэнхим байгуулагдсанаар сургалтын агуулга, зохион байгуулалтад том ахиц гаргах нөхцөл бүрдэв. Заах аргын комисс нь Марксизм-ленинизм, улстөр, эдийн засгийн ухааны хичээлүүд эрхэлсэн заах аргын комисс, Түүхийн шинжлэх ухааны хичээлүүд эрхэлсэн заах аргын комисс, Ерөнхий боловсролын хичээлүүд эрхэлсэн заах аргын комисс ажиллах болов.

Марксизм-ленинизм, улстөр, эдийн засгийн ухааны хичээлүүд эрхэлсэн заах аргын комиссын эрхлэгчээр Авирмэд, нарийн бичгээр Камбар, гишүүнээр Шагдар нар ажиллаж, уг комисст Диалектик – түүхийн материализм, Марксизм-ленинизмийн үндэс, ЗХУКН-ын түүх, Политэконом, Өрнөдийн эдийн засаг, СССР-ийн эдийн засаг, Монгол Улсын эдийн засаг, Дарвинизм, Мал аж ахуйн үндэс, Ардын аж ахуйн төлөвлөлтийн үндэс, Нам ба улсын зохион байгуулалт, Суртал нэвтрүүлэг, ухуулгын арга маяг, Логик хичээлүүд харьяалагдаж байв.

Түүхийн шинжлэх ухааны хичээлүүд эрхэлсэн заах аргын комиссын эрхлэгчээр Лхамжав, нарийн бичгээр Лхахүү, гишүүнээр Доржняам нар ажиллаж байсан бөгөөд СССР-ын түүх, Монгол Улсын түүх, Эртний дэлхий дахины түүх, Дундад эртний үеийн түүх, Шинэ ба сүүлчийн үеийн түүх, Олон улсын харилцааны түүх ба СССР-ийн гадаад бодлого, Оросын утга зохиол, Баруун европ, дорно дахины утга зохиол, Монголын утга зохиол хичээлүүд тус заах аргын комиссын ажлын харьяалалд хамрагдаж байв.

Ерөнхий боловсролын хичээлүүд эрхэлсэн заах аргын комиссын эрхлэгчээр Насанбуян, нарийн бичгээр Бадмаараг, гишүүнээр Сонгобай нар ажиллаж байсан бөгөөд Монгол хэл бичиг, Орос хэл бичиг, Арифметик, Алгебр, Геометр, Физик, Хими, Газарзүй, Ботаник Зоологи хичээлүүд харьяалагдаж байв.

Бэлтгэл курс

МАХН-ын Тэргүүлэгчдийн 1941 оны 7 сарын 24-ний 17 дугаар тогтоолоор тус сургуулийн дэргэд байгуулагдсан бэлтгэл курс-ийн суралцах хугацааг 2 жил, элсэгчдийн тоог нэмж 100 хүн болгов. Тус курсийг онц, сайн төгсвөл НШХДС-д шууд элсүүлэхээр шийдвэрлэв. 1947 оноос аймгийн төвүүдэд намын идэвхтний ерөнхий боловсролын сургалтыг дунд сургуулийг түшиглэн байгуулж, төгсөгчдийн дотр-оос сурлагаар шалгарагсдыг нь НШХДС-д элсэн орох эрх олгодог болов. Бэлтгэл ангийн курс бүрд үзэх програм, хичээлийн төлөвлөгөөг

Эчнээ сургалт

Ажил, амьдралын туршлагатай, эх орноо хамгаалах дайн тулаанд оролцож явсан төр захиргааны янз бүрийн түвшинд ажиллах болсон олон мянган хүний боловсролыг ажлаас нь хөндийрүүлэхгүйгээр дээшлүүлэх гол арга нь эчнээ сургалт байв. Уг салбарыг анх 1944 онд тус сургуулийн дэргэд байгуулж, нам, улс төр, захиргаа, олон нийтийн байгууллагуудад хариуцлагатай алба хашиж байгаа хүмүүсээс элсүүлэн сургаж байв. 1947 оноос Сэлэнгэ, Архангай, Өвөрхангай, Дорнод, Дундговь аймгийн Намын хорооны дэргэд эчнээ суралцах салбар байгуулагдаж нам, төрийн албаны олон зуун хүний боловсролыг дээшлүүлсэн байна. Нам, төрийн удирдлагын зүгээс, мөн тус сургуулиас тэдэнд онцгой анхаарч, ажлаас нь чөлөө олгох, жилд 2-3 удаа аймагт нь багш нар очиж 2 долоо хоног хичээл зааж шалгалт авах, үзэх хичээлүүдийн лекц, зөвлөмжийг хэвлэж хүргэх, багш нар болон тус хот, аймагт ажилладаг тус сургуулийн төгсөгчдөд даалгаж өгөх зэргээр дэмжлэг үзүүлж байв.

Д.Арьяа

Монгол Улсын хөдөлмөрийн баатар

Жаргалантын САА-н дарга асан Д.Арьяа: “Би 1947 оны намраас НШХДС-д эхлээд эчнээгээр суралцаж эхэлсэн. Суралцах програм, ашиглах материалыг боловсруулан, багш нарын уншсан лекцийг хичээл тус бүрээр машиндуулан хөрвүүлдэг байлаа. ... хичээл сургуулийн асуудлыг намын хороо, захиргааны хариуцлагатай ажилтан Д.Балжинням, С.Балган, Б.Галсан нарт сургуулийн захиргаанаас хариуцуулсан бөгөөд тэд бидэнд үнэн голоосоо тусалдаг байлаа. Бид түүхийн хичээлүүд, философи, олон улсын эдийн засаг, орос хэл, монгол хэл бичиг, тоо бодлого зэрэг хичээл үздэг байсан” гэж дурсжээ.

Заах арга зүй

1941-1947 онд хичээлийн заах арга зүйн асуудлыг сургуулийн захиргаа, багш нарын зөвлөгөөнөөр голчлон шийдэж байв.

МАХН-ын Төв Хорооны Улс төрийн товчооноос 1947 онд тэнхимүүд байгуулах тухай гаргасан тогтоолоор сургалтын онол, заах арга зүйн асуудлыг кабинет, кафедр буюу тэнхимүүдэд хариуцуулан гүйцэтгүүлдэг болов.

Үйл явдлын тойм

- Намын Төв хорооны Улс төрийн Товчооны 1 сарын 16-ны хурлаар “НШХДС-ийн Гэрээр суралцах секторын ажиллагааны тухай” хэлэлцээд, ГСФ-ын ажилд оршиж буй доголдлыг тэмдэглээд захирал Н.Жамъяндагвад сануулга өгч, хичээлийн шинэ төлөвлөгөөг баталж, суралцагчдыг 7 хоногийн 3 өдрийн оройн ажлаас чөлөөлж байх, 1947-1948 оны хичээлийн жилд Сэлэнгэ, Булган, Хэнтий, Төв, Дундговь, Өвөрхангай, Архангай аймгаас сурагч элсүүлэхээр шийдсэн тогтоол гаргав.
- Намын Төв хорооны УТТ-ны 3 сарын 4-ний 3 дугаар хурлаар Сургуулийн 1946-1947 оны хичээлийн жилийн эхний хагас жилийн ажлын дүнгийн тухай хэлэлцээд, ШХДС-ийн ажил хангалтгүй, гол хичээлүүд сурах бичиггүй, марксизмын сонгодог эх зохиолууд монгол хэл дээр орчуулагдаагүй байгаа нь сурлагын чанарыг бууруулж буйг тэмдэглээд, 3 сарын бэлтгэл курсийг өөрчилж, 2 жилийн бэлтгэл курс болгож, хичээлийн програмыг 5-10 дугаар ангийн програмыг үндэс болгон өөрчлөх, тус курс төгсөгчдөөс онц, сайн шалгагдсаныг нь ШХДС-д түрүүлж элсүүлэх, бэлтгэл ангид дунд сургуулийн 4 дүгээр ангийн хэмжээнээс доошгүй бэлтгэлтэй, 3-аас доошгүй жил ажилласан, шалгалт өгсөн хүмүүсийг элсүүлэхээр шийдэв.
- Сургуулийн дэргэдэх багш нарын курст суралцах сурагчдыг Намын Төв хороо батлав.
- Аймгуудад гэрээр суралцах секторын салбар байгуулагдав.
- Намын Төв хорооны УТТ-ны 1947 оны 3, 4, 5-р тогтоолоор НШХДС-ийн тэнхимүүдийг Намын Төв хорооны нарийн бичгийн дарга нараар удирдуулж, тус сургуульд багшлуулахаар шийдвэрлэв.
- Дотоод яамны намын хорооны дэргэд ГСФ-ын салбар байгуулагдав.

УЛАМЖЛАЛТ СУРГАЛТ

Тусгай курсийн сургалт

МАХН-ын Төв хорооны шийдвэрээр нам, төр захиргаа, боловсролын салбарын удирдах ажилтан бэлтгэх урт, богино хугацааны тусгай курсүүдийг тус сургуулийн дэргэд болон бүрэлдэхүүнд байгуулан хичээллүүлж байв.

Сургалтын ийм хэлбэр ШХДС оршин тогтносон бүх жилүүдэд үргэлжилжээ. Анх 1944 онд Намын Төв хорооны шийдвэрээр байгуулагдсан Намын үүрийн дарга, сумын дарга нарын курс 1947 онд 1 сараар, 1949 онд 6 сараар дахин зохион байгуулагдаж байв.

1947 онд аймгуудад хийсэн дээрх сургалтад 300 орчим хүн хамрагдсан бол 1949 оны сургалтад Намын үүрийн дарга 60, Сумын дарга 60 оролцов. НШХДС дээр хичээллэсэн хоёр дахь ээлжийн сургалт 1950 оны хавар дууссан байна.

1948 онд ШХДС-ийн төгсөх ангиас 20 хүнийг урьдчилан төгсгөөд, улмаар засаг захиргааны хариуцлагатай ажилтан бэлтгэх 6 сарын курст үргэлжлүүлэн сургаж хот, аймгийн удирдлагын ажилд томилов. Уг курсэд Дамдин, Дондог, Лхагважав, Тогтох, Бадамбазар, Ром, Чогсом нарын нэр бүхий 20 хүн суралцжээ.

1947 онд Боловсролын салбарын удирдах ажилтан, багш нарт зориулсан тусгай сургалт зохион байгуулав. Үүнд: Багш нарыг бэлтгэх сургууль (6), Мал эмнэлгийн сургууль (3), 5 дугаар бага сургууль (3), Гэгээрлийн яам (3), хотын Гэгээрлийн хэлтэс (2), Санхүүгийн техникум (1), Холбооны сургууль (1), 6 дугаар бага сургууль (1), 1 дүгээр дунд сургууль (1), Үйлдвэрийн сургууль (1), Цэргийн холбооны хэлтэс (1), Банкны захиргаа, аж ахуйн хэлтэс (1) зэрэг байгууллагаас нийт 24 хүн хамрагдав.

40-өөд оны дундаас хот (нийслэл), аймгуудын төвд ерөнхий боловсролын сургуулиудыг түшиглүүлэн байгуулсан нам, улсын идэвхтний сургууль нь олон зуун хүнд ерөнхий боловсрол эзэмших боломж олгожээ.

Н.Лхамсүрэн тусгай сургалтад философийн лекц уншиж байгаа нь

Тусгай сургалтад НШХДС-ийн багш нар, тухайлбал Намын Төв хорооны нарийн бичгийн дарга нар (Ю.Цэдэнбал, Н.Лхамсүрэн, Д.Төмөр-Очир, Б.Ширэндэв зэрэг) хичээл зааж байв.

Тус сургуулийн оюутан, сонсогчид хичээлийн бус цагаар нийтийн бүжиг, дуу хөгжмийн сургалтад хамрагдан, соёлыг түгээгч болон төгсдөг байв.

Үйл явдлын тойм

- Намын Төв хорооны шийдвэрээр НШХДС-ийн төгсөх ангиас 20 оюутныг Засаг захиргааны хариуцлагатай ажилтан бэлтгэх тусгай курст шилжүүлэн сургаж аймаг, орон нутгийн төрийн захиргааны удирдах албан тушаалд томилон ажиллуулав.
- Намын Төв хороо бэлтгэл ангийн элсэгчдийг батлав.
- 1948 оны 11 сарын 25-ны Намын Төв хороо ба Сайд нарын Зөвлөлийн хавсарсан хурлын 262/50 тоот тогтоолоор тус сургуулийн дэргэд сумын захиргааны дарга, намын үүрийн нарийн бичгийн дарга нарын 6 сарын байнгын курсийг нээж, анхдугаар төгсөлтөөр 107 хүний бэлтгэж төгсгөжээ.
- НТХ-ны УТТ-ны 3 сарын 4-ний 8 дугаар хурлаар тус сургуулийн тэнхимүүдийг бүхэлд нь НТХ-ны нарийн бичгийн дарга нараар удирдуулахаар шийдвэрлэв. Политэкономийн тэнхимийг Ю.Цэдэнбал, МАХН ба Монгол Улсын түүхийн тэнхимийг Б.Ширэндэв, Марксизм Ленизмийн тэнхимийг Н.Лхамсүрэн удирдах болов.
- Намын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1947 оны 3,4,5 дугаар тогтоолоор НШХДС-ийн сургалтын төлөвлөгөөнд Политэконом (Ю.Цэдэнбал), Мал аж ахуйн үндэс (Д.Майдар), Улсын түүх (Х.Чойбалсан), Олон улсын харилцааны түүх (Ч.Лодойдамба) гэсэн хичээлүүдийг оруулж, заах багш нарыг батлав.

СУРГУУЛИЙН НЭР НӨЛӨӨ НЭМЭГДЭВ

40-өөд оны эцсээс захиргааны удирдах ажилтныг тус сургуулийн төгсөгчдөөс сонгон авч тусгайлан сурган бэлтгээд төр, захиргааны удирдах албан тушаалд томилон ажиллуулав. Түүнчлэн нийгмийн салбарын ажилтнуудыг хамруулсан олон курсүүдийг нээж хичээллүүлсэн байна. 1950 оны хавраас нам, төр захиргааны хариуцлагатай ажилтны тусгай курсийг дахин хичээллүүлэхээр шийдвэрлэв.

Хайстайн ордны цогцолборт багтдаг байсан гол дээрх гүүрийг 1949 онд сэргээн засварласны дараа сургуулийн захирал Ч.Сүрэнжав оюутан сурагчдынхаа хамт

Соёл урлагийн чиглэлийн сургалтад хамрагдаж байсан эдгээр хүмүүс бүхэлдээ Монголын соёл урлагийн нэрт зүтгэлтнүүд болсон юм.

Төр, захиргааны удирдах ажилтны 1949 оны сургалтын төгсөгчид нам, төрийн удирдлага, сургуулийн захирал (Ю.Цэдэнбал, Б.Ширэндэв, Ч.Сүрэнжав, С.Янжмаа), багш нарынхаа хамт сургуулийн арын гүүрэн дээр

Үйл явдлын тойм

- 1941 оны 10 сараас 1949 оны 7 сар хүртэл нийт 6 удаагийн төгсөлт зохион байгуулсан нь нам, улсын удирдах ажилтны нөөц бүрдүүлэхэд чухал түлхэц өгчээ.
- НТХ-ны УТТ-ны 6 сарын 8-ны өдрийн хурлын 26/44 тоот тогтоолоор НШХДС дээр намын үүр, сумын захиргааны дарга нарын курсийг үргэлжлүүлэн явуулахаар шийдвэрлэв. Уг курст намын үүрийн дарга 60, сумын захиргааны дарга 60-ыг элсүүлэн 6 сараар сургаж төгсгөв.
- Намын үүрийн дарга, сумын захиргааны дарга нараас НШХДС дээр явагдах 2 дахь тусгай курст суралцах албан тушаалтны элсэлтийг хот, аймгийн намын хороод хариуцан гүйцэтгэж, Намын Төв хороо баталсан байна.

СУРГАЛТАД ДЭВШИЛ ГАРАХ ШИНЭ НӨХЦӨЛ

Удирдах ажилтан бэлтгэх өндөр мэдлэгтэй, заах арга сайтай багш олох, хөгжүүлэх нь тухайн үедээ амаргүй зорилт байв. Намын Төв хороо шинэ баригдсан байрнаас багш, ажилчдад орон сууц хуваарилдаг байснаас гадна 1940-өөд оны эцсээр Богдын сэрүүн лавринг засварлан орон сууц болгож, бас найман айлын орон сууц ашиглалтад оруулав. 1952 оны 12 сарын 19-ний МАХН-ын Төв хорооны УТТ-ны 106/255 тоот тогтоолоор багш нарын цалин, нэмэгдлийг боловсролын түвшин, сургуулийн багшилсан хугацааг харгалзан нэмэгдүүлэхээр шийдвэрлэв. Кафедрын эрхлэгч, шинжлэх ухааны доктор, эрдмийн зэрэг, профессорын цолтой бол сард 1500-2000 төгрөг, шинжлэх ухааны орлогч эрдэмтэн, доцент бол 1200-1600 төгрөг, бүрэн дээд боловсролтой бол 600-1000 төгрөг, илүү цагийн хөлс, цагаар 8-35 төгрөг байхаар ялгавартай тогтоосон байна. Мөн багш нарт хөнгөлөлттэй үнээр хооллох, тусгай эмнэлгээр гэр бүлийнх нь хамт үйлчлүүлэх эрх олгожээ. Багш нарыг ЗХУ-д практик хийлгэх, туршлага судлуулах арга хэмжээ авав. Багш нарыг эрдэмжүүлэхийн тулд кафедруудаас онол, арга зүйн семинар, орос хэлний курс, дугуйлан зохион байгуулж байв. Намын Төв хорооны даалгавраар тэдний эрдмийн зэргийн минимум (шалгалт) өгүүлэх ажлыг МУИС-ийн ректор Б.Ширэндэв зохион байгуулав. Багш нарт тавих халамжтай зэрэгцээд шахалт, шаардлага ч нэмэгдэв. Эрдэмжүүлэх ажлын зохион байгуулалтад гарсан нэгэн чухал арга хэмжээ бол 1952 онд сургуулийн ректорын дэргэд байгуулсан Эрдмийн зөвлөл юм. Тус зөвлөл нь багш нараас эрдэм шинжилгээний ажил явуулах, зэрэг хамгаалах ажлыг зохион байгуулах, сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөгөөг батлах үндсэн чиг үүрэгтэй байлаа.

Улсын шалгалтын комисс шалгалт авч байгаа нь

НШХДС-д хичээл зааж, албан тушаал хавсран гүйцэтгэж байсан нам, төр, нийгмийн удирдах зүтгэлтнүүд (1943-1953 он)

- Х.Чойбалсан (Ерөнхий сайд) – Монголын түүхийн багш,
- Ю.Цэдэнбал (НТХ-ны Ерөнхий нарийн бичгийн дарга) - Политэкономийн тэнхимийн эрхлэгч, УТЭЗУ-ны багш,
- Н.Лхамсүрэн (МАХН-ын Тэргүүлэгч, нарийн бичгийн дарга) - Марксизм-Ленинизмийн онол, арга зүйн хичээлийн багш, Философийн тэнхимийн эрхлэгч,
- Ч.Сүрэнжав (ШХДС-ийн захирал) - Монголын түүхийн тэнхимийн эрхлэгч, МАХН-ын түүхийн багш,
- С.Янжмаа (МАХН-ын ТХ-ны Тэргүүлэгч гишүүн) - Хувьсгалын түүхийн багш,
- Б.Ширэндэв (МАХН-ын Төв хорооны Тэргүүлэгч, нарийн бичгийн дарга, МУИС-ийн ректор) - Дэлхий дахины болон Улсын түүхийн багш,
- Ж.Батмөнх (Хожим нам, төрийн тэргүүн) - МАХН-ын түүхийн багш,
- С.Төмөр-Очир (МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны гишүүн, нарийн бичгийн дарга, академич) - Философийн багш,
- Д.Майдар (МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны гишүүн, СНЗ-ийн орлогч дарга) - Мал аж ахуйн үндэс хичээлийн багш,
- Ц.Намсрай (Үнэн сонины ерөнхий эрхлэгч, доктор) - Политэкономийн багш,
- С.Пунцагноров (СНЗ-ийн орлогч дарга, түүхийн ухааны дэд эрдэмтэн) - МАХН-ын түүхийн багш,
- Ч.Лодойдамба (Соёлын яамны орлогч сайд, зохиолч) - Дэлхий дахины түүхийн багш,
- Э.Шагдар (Монгол Улсын төрийн шагналт, академич) - Дарвинизм, ботаникийн багш,
- Ш.Нацагдорж (ШУА-ийн түүхийн хүрээлэнгийн захирал, академич) - Монголын түүхийн багш,

НШХДС-ийг төгсөөд багшилсан хүмүүсээс:

- С.Жалан-Аажив (НТХ-ны нарийн бичгийн дарга, Хууль зүйн ухааны доктор) - Намын байгуулалтын багш,
- Ц.Балхаажав (Монгол Улсын хөдөлмөрийн баатар, философийн шинжлэх ухааны доктор) - Марксизм-ленинизмийн багш,
- Б.Хурметбек (Доктор, профессор) - МАХН-ын түүхийн багш,
- О.Телейхан (Барилгын яамны сайд асан) - Политэкономийн багш,
- Г.Чимэд (МАХН-ын Төв хорооны Хэлтсийн эрхлэгч) - МАХН-ын түүхийн багш

Үйл явдлын тойм

- Намын үүр, сумдын дарга нарын 6 сарын курсийн 2 дахь төгсөлт болов.
- Намын Төв хорооны тогтоолоор багш нарын мэргэжлийг дээшлүүлэх зорилгоор багш нараас дэд эрдэмтний минимум өгөхөд туслуулахаар МУИС-ийн ректор Б.Ширэндэвийг батлав.
- Сүхбаатарын нэрэмжит НШХД-ийн 7 дахь төгсөлт 1950 оны 7 сарын 3-нд болов.
- Намын Төв хорооны 1950 оны 7 сарын 1-ний 81/111 дүгээр тогтоолоор ШХДС-ийн ажиллах орон тоог кафедрын эрхлэгч 2, номын сангийн хариуцлагатай эрхлэгч 1-ээр нэмэгдүүлж нийт 116 хүний орон тоогоор батлав.
- НТХ-ны УТТ-ны 1 дүгээр сарын 21-ний хуралдааны 2/2 тогтоолоор намын үүр сумдын дарга нарын 2 дахь курсийн төгсөлтийн тухай хэлэлцээд, төгсөлтийг 2 дугаар сарын 15-ны дотор багтаан дуусгаж Марксизм Ленинизмийн үндэс, МАХН-ын түүх, Нам улсын зохион байгуулалт гэсэн хичээлүүдээр улсын шалгалт авахаар шийдэж, шалгалтын комиссыг батлав.

ГАДААД ХАРИЛЦАА

Тус сургуулийн эхний жилүүдэд О.Цэвэгжав, Г.Ф.Коняев, Ж.Р.Рыскулов, Д.Амагаевын зэрэг зөвлөлтийн сургагч багш нар ажиллаж байсан бол 1941 оноос Д.Б.Будаев (хичээлийн эрхлэгч, эдийн засгийн газарзүйн багш, 1941-1949), Н.Ц.Добжаев (орлогч захирал, 1941-1952), В.И.Смирнова (Орос хэл, 1942-1948), Н.К.Рязанов (Сургагч, зөвлөх, 1952-1954), В.И.Логоинов (Багш, 1948-1959) нар багшлахын зэрэгцээ сургуулийг удирдан зохион байгуулах ажилд оролцож байв. Мөн Академич Л.И.Абалкин, В.Д.Тимофеев зэрэг нэрт эрдэмтэд томилолтоор ирж лекц уншиж байжээ.

Намын төв сургуульд 1926-1930 онд ажиллаж байсан багш, мэргэжилтэн Г.Ф.Коняев

Маршал Х.Чойбалсан зөвлөлтийн сургагч, зөвлөх, мэргэжилтэн багш нарын хамт

Сонсогчид уншлагын танхимд

Сургуулийн номын санг баяжуулах, тохижсон уншлагын танхимтай болгох ажил тасралтгүй явагдсаар 50-иад оны эх гэхэд сургалтын чухал бааз суурь болтлоо хөгжив.

Сонсогчид сургуулийн орчинд мод суулгах, цэвэрлэгээ хийж байгаа нь

Үйл явдлын тойм

- Намын Төв хорооны нарийн бичгийн дарга нарын 12 сарын 17-ны 100/283 тоот тогтоолоор тус сургуулийн хичээл хүмүүжлийн ажлыг шалгах аар шийдвэрлэв.
- Намын Төв хорооны УТТ-ны 5 сарын 12-ны хуралдаанаар ШХДС-ийн зарим багш Монгол Улсын цаашдын хөгжлийн асуудлыг буруугаар ойлгож байгаа тухай хэлэлцээд 32/70 тоот тогтоол гаргав.
- Намын Төв хорооны нарийн бичгийн дарга нарын 12 сарын 17-ны зөвлөгөөнөөр ШХДС-ийн ажлын тухай Улс төрийн товчооны хурлаар хэлэлцэх болсонтой холбогдуулан тус сургуулийн хичээл хүмүүжлийн ажлын байдлыг шалгах ажлын хэсэг гаргав. Тус ажлын хэсгийн даргад Д.Цэдэв, гишүүдэд Цэдэндамба, Пүрэв нарыг батлав.
- МАХН-ын Төв хорооны дэргэдэх Сүхбаатарын нэрэмжит НШХДС-ийн хурлын танхимд БНМАУ-ын Их хурлын Анхдугаар чуулганы хуралдаан эхэлжээ.

ЭРДМИЙН ЗӨВЛӨЛ БАЙГУУЛАГДАВ

МАХН-ын ТХ-ны УТТ-ны 1952 оны 106 тоот тогтоолоор тэнхимүүдийн ажлыг эрс сайжруулан хичээл сурлага, заах аргын төв болгох, эрдэм шинжилгээний бага хурлууд зохион байгуулах, онолын асуудал боловсруулахад багш нарыг өргөнөөр оролцуулж байх, сургуулийн эрдэм судлалын ажлыг сайжруулахтай холбогдуулан Эрдмийн зөвлөлийн үйл ажиллагааг тогтмолжуулах чиглэл өгөгдөв.

Удирдлагын шилдэг арми бэлтгэгдэв

НШХДС байгуулагдан ажилласан 12 жилдээ үндсэн сургалтаараа 612, эчнээгээр 118 хүн төгсгөв. Мөн 4000 шахам удирдах ажилтныг курс, тусгай сургалтуудаар бэлтгэв.

Энэ хугацаанд тус сургууль нь сургалтын агуулга, бүтэц, сургалтын болон эрдэм шинжилгээний ажлын түвшин, зохион байгуулалт, багшлах боловсон хүчний хувьд бүрэн дээд сургуулийн хэмжээнд төлөвшсөн байна.

Ц.Доржбат (нүүрний эгнээний зүүн гар талаас эхнийх)
1946-1952 онд НШХДС-ийн багш, 1946-1952 онд тус сургуулийн захирлаар ажиллаж байв.

Эрдмийн зөвлөлийн бүтэц, чиг үүрэг

Эрдмийн зөвлөлийн нарийн бичгийн даргаар Ц.Готов, гишүүдээр НШХДС-ийн захирал Доржбат, сургуулийн хичээл хүмүүжлийн ажил эрхэлсэн проректор Ж.Цэдэнжав, кафедрийн эрхлэгч, философийн ухааны дэд эрдэмтэн Д.Төмөр-Очир, кафедрийн эрхлэгч, түүхийн ухааны дэд эрдэмтэн Ц.Пунцагноров, НТХ-ны суртал, ухуулгын хэлтсийн орлогч

дарга С.Дагвасүрэн, улстөр, эдийн засгийн ухааны дэд эрдэмтэн Л.Цэнд, улстөр, эдийн засгийн ухааны дэд эрдэмтэн Н.Жагварал нар ажиллаж байжээ.

Эрдмийн зөвлөл нь хичээлийн төлөвлөгөө, програмыг хэлэлцэж батлах, кафедруудын тайланг хэлэлцэх, хичээл, заах аргын асуудлууд, багш нарын туршлагыг хэлэлцэх, эрдэм шинжилгээний ажлын сэдэвчилсэн төлөвлөгөөг хэлэлцэж батлах, багш нарын эрдэм шинжилгээний ажлын хувийн төлөвлөгөөг батлах, дэд эрдэмтний зэрэг, доцент, ахлах багш цол олгох саналыг БНМАУ-ын Сайд Нарын Зөвлөлийн дэргэдэх аттестатчиллын дээд комиссоор батлуулах санал оруулах чиг үүрэгтэй ажиллаж байсан.

Сургалтын нөхцөл, хангамж сайжрав

Нам, төрийн удирдах байгууллагуудаас авсан арга хэмжээний үр дүнд 50-иад оны эх гэхэд сургалтын нөхцөл, багш, ажилтнуудын цалин, ажиллах нөхцөл эрс дээшлэв. МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчоо 1952 оны 8 сарын 26-нд "Намын боловсон хүчний дээд сургуулийн ажилтнуудын ажил, амьдралтай холбогдсон зарим асуудлын тухай" хэлэлцэн 81/178 тоот тогтоол гаргав. Тус тогтоолоор хэвлэлийн машин, 5 кассын машин олгож, ажиллах хүчээр хангах, 5 айлын орон сууц, "ЗИС-101" машин, 8 гэр олгож, хэвлэлийн газар байгуулахад 60 мянган төгрөг зарцуулах эрх олгохоор болов.

Намын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1952 оны 12 сарын 19-ний хуралдаанаас оюутнуудад олгох тэтгэмжийн тухай хэлэлцээд сар бүр оюутан бүрд 450 төгрөг, бэлтгэл курсийн оюутанд 350 төгрөг олгох, бүх хичээлдээ сайн, онцсайн сурвал тэтгэмжийн 10 хувиар урамшуулах, Сүхбаатар, Чойбалсангийн цалинт оюутнуудад сар тутам 600 төгрөгийн урамшилт тэтгэлэг олгохоор шийдвэрлэсэн юм. Мөн оюутнуудын хоол, хувцас, байр, ор дэвсгэрийн зардлыг намаас төлж байх, багш нарын цалин, урамшууллыг нэмэхээр тогтоов. Мөн улсын төсвөөр 400 хүний багтаамжтай оюутны байр бариулахаар шийджээ. Энэ шийдвэрүүд хэрэгжсэнээр тус сургуулийн хангамж, нөхцөл сургалтыг өндөр түвшинд зохион байгуулах боломж бүрдэв.

Үйл явдлын тойм

- Намын Төв хорооны УТТ-ны 12 сарын 19-ний хурлаар НШХДС-ийн хичээл хүмүүжлийн ажлын тухай хэлэлцэж 106/255 дугаар тогтоол батлав. Уг тогтоолоор тэнхимүүдийн ажлыг эрс сайжруулан хичээл сурлага, заах аргын төв болгох, эрдэм шинжилгээний бага хурлыг тогтмол хуралдуулах, онолын асуудлыг боловсруулахад багш нарыг өргөнөөр оролцуулж байх чиглэл өгөв.
- Дээрх тогтоолоор үндсэн курсийн төгсөгчдөд боловсролын диплом олгохоор болов.
- Намын Төв хорооны УТТ-ны 8 сарын 26-ны хуралдаанаар Намын боловсон хүчний дээд сургуулийн зарим асуудлыг хэлэлцээд, 81/178 тоот тогтоол гаргав. Уг тогтоолоор багш нарыг орлогч эрдэмтний минимум өгөхөд нь туслах даалгаврыг МУИС-ийн Ректор Б.Ширэндэвт өгч, багш нарын 7 хоногт заах хичээлийн норм тогтоов.
- Хэвлэлийн газар байгуулахад зориулж 8 гэр авахаар сургуулийн төсвөөс 60 мянган төгрөг зарцуулахыг зөвшөөрөв.
- Ж.Батмөнхийг намын түүх, марксизм-ленинзмийн багшаар батлав.
- Багш, оюутнуудын цалинг нэмэгдүүлэхээр шийдвэрлэв.
- Ч.Сүрэнжавыг сургуулийн захирлаас чөлөөлж, Ц.Доржбатыг томилов.
- С.Доржпаламыг сургуулийн намын хорооны нарийн бичгийн даргаас чөлөөлж, оронд нь Д.Гомбосүрэнг томилов.

БҮРЭН ДЭЭД БОЛОВСРОЛТОЙ УДИРДАХ АЖИЛТНУУД БЭЛТГЭГДЭЖ ЭХЛЭВ

НШХДС байгуулагдаж 13 жил ажиллах хугацаандаа үндсэн ангийн 13 удаагийн төгсөлт хийж, 704 удирдах ажилтныг бэлтгэж гаргажээ. 1952 онд хуралдсан Намын Төв хорооны шийдвэрийг үндэслэн БНМАУ-ын Сайд нарын Зөвлөлийн 1953 оны 6 сарын 10-ны 228 тоот тогтоолоор НТХ-ны дэргэдэх ШХДС-ийг БНМАУ-ын дээд сургуулийн зэрэгт оруулахаар шийдвэрлэв. Уг шийдвэрийн дагуу НШХДС-ийн 1953 оны төгсөлтийн 54 оюутанд бүрэн дээд сургуулийн диплом гардуулсан байна.

Сурагч, оюутнуудын сурах, хүмүүжих хосолсон үйл ажиллагаа

Сургуулийн сургалт, хүмүүжлийн ажил нь сурагч, оюутнуудад чанартай боловсрол эзэмшүүлэхийн зэрэгцээ зөв хүн болгож төлөвшүүлэхэд чиглэгдэж байв.

Сургуулийн дотоод дүрмээр хичээллэх, орон байрандаа байрлах, биеэ авч явах дэг журам сахих ёс дэгийг хатуу журамлан мөрдүүлж байв. Бүх сурагчид зунжин аймгуудаар явж ухуулга хийж, ард түмний ажил, амьдралтай танилцдаг, нам, төр захиргааны ажлын практик хийдэг байжээ. Дэлхийн II дайны үеэр зөвлөлтийн армид туслах, мөн "Ноос-алт" хөдөлгөөнийг идэвхжүүлэх ухуулга, сурталчилгаанд цаг наргүй дайчлагддаг байв.

Намын Төв хорооны шийдвэрээр оюутан, сурагчдын орон байр, хувцас, хоол, хичээлийн хэрэглэл зэргийг сургуулиас хангаж сард 3 төгрөгийн тэтгэмж олгож байснаа 1952 онд 350-450 төгрөгийн тэтгэлэг олгодог болов. Мөн бүх хичээлдээ 2 жил онцсайн суралцагсдад Д.Сүхбаатар, Х.Чойбалсангийн нэрэмжит цалин олгож, онцсайн сурсан сурагч бүрийн тэтгэлэг дээр 10 хувийн нэмэгдэл олгож эхлэв. Нэрэмжит цалингийн хэмжээг 600 төгрөгөөр тогтоожээ.

Багш нарын боловсрол, шинжлэх ухааны зэрэглэлийг харгалзан сар бүр олгох цалингийн хэмжээг 1500-2000 тогтоож 1953 оны 1 сараас хэрэгжүүлж эхлэв. Мөн багш нарын байр, орон

сууц, хоол, эмнэлэг, амьдралын хэрэгцээг хангахад онцгой анхаарав. Энэ бүхэн нь намаас төр нийгмийн удирдлагын асуудлыг тэргүүн зэрэгт үзэж байсныг харуулж буй хэрэг бөгөөд сургалтын чанарыг сайжруулах, чадварлаг удирдан манлайлагчийг бэлтгэхэд үлэмж түлхэц үзүүлжээ.

И.Ламжав

НШХДС-ийн анхны сурагч, 20 гаруй жил аймгийн намын хорооны даргаар ажилласан, нам, төрийн зүтгэлтэн

И.Ламжав: "Манай сургууль маш хатуу захиргаатай, бараг хагас цэргийн зохион байгуулалттай байсан гэж хэлж болохоор байлаа. Өглөө бүр гимнастик, жагсаал, хөл гарын сургууль хийнэ. Орой бүр тоо гаргана. Цэгц шулуун алхах гишгэхийг хүртэл шаардана. Ялимгүй ч гэсэн сахилга батын зөрчил гаргасан сурагчийг сургуулийн багш, захирал, зөвлөлтийн дарга дуудаж аваачаад орой болтол номхон зогсоож байгаад зад загнан бурууг нь хүлээлгээд гаргадаг. Сахилга бат тийм нарийн чанд байсан нь сурч байсан бидэнд ч их хүмүүжил, тэсвэр, хатуужил олгосон" хэмээн дурсжээ.

Сонсогч Ш.Ванчинхүү (Улсын арслан) биеийн тамирын хичээл дээр

Оюутнууд сургуулийн дундуур урсдаг голын гүүрэн дээр

Үйл явдлын тойм

- БНМАУ-ын Сайд нарын Зөвлөлийн 6 сарын 10-ны 228 тоот тогтоолоор Намын Төв хорооны дэргэдэх боловсон хүчний дээд сургуулийг БНМАУ-ын дээд сургуулийн зэрэгт оруулахаар шийдвэрлэв.
- 1953 оноос эхлэн НШХДС-ийн жинхэнэ курсийг төгсөгчдөд дээд боловсролын диплом олгож эхлэв.
- Эрдмийн зөвлөлийн дүрэм батлагдав.
- Намын Төв хорооны 9 сарын 26-ны хурлын 468 тоот тогтоолоор тус сургуулийн Эрмийн зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг батлав. Үүнд: Эрдмийн зөвлөлийн даргаар Ц.Доржбат, гишүүдэд Ж.Цэдэнжав, Төмөр-Очир, Ц.Пунцагноров, С.Дагвасүрэн, Л.Цэнд, С.Жагварал, нарийн бичгийн дарга Ц.Готов нар ажиллах болов.
- Намын Төв хорооноос сургуулийн хэвлэлийн тасгийн тухай тогтоол гаргаж хэвлэлийн тасаг байгуулагдав.
- НШХДС 10 дахь төгсөлтөө зохион байгуулав.
- Ч.Сүрэнжавын ажлын ачаалал их байгааг харгалзан НШХДС-ийн ректорын үүрэгт ажлаас чөлөөлж, ректороор Ц.Доржбатыг томилов.
- НТХ НШХДС-ийн ерөнхий удирдлагыг НТХ-ны суртал ухуулгын асуудал эрхэлсэн нарийн бичгийн дарга Сосорбарамд хариуцуулав.
- Намын Төв хорооноос Гэрээр суралцах секторын суралцах хугацааг 3 жил болгон тогтоож, суралцагчдыг шалгалт өгүүлэхэд үндсэн ажлын газраас нь 1-2 сар цалинтай чөлөө олгож байхаар шийдвэрлэв.

НАМЫН ШИНЭ ХҮЧНИЙ ДЭЭД СУРГУУЛИЙГ ЦААШИД НАМЫН ДЭЭД СУРГУУЛЬ ХЭМЭЭН НЭРЛЭЖ БАЙХААР ТОГТОВ

1954 онд хуралдсан МАХН-ын XII их хурлын тайлан илтгэлд “Д.Сүхбаатарын нэрэмжит Намын дээд сургуулиас нам, улсын байгууллагад ажиллах боловсон хүчнийг бэлтгэх явдал нэмэгдсэн. Мөн сумын боловсон хүчнийг бэхжүүлэх зорилгоор Намын Төв хорооноос сүүлийн жилүүдэд намын бараг бүх үүрийн дарга нарыг НДС-ийн курст суралцуулан гаргасан байна” гэж цохон тэмдэглэжээ.

НДС-ийн хичээлийн төв байр (1954 он)

Намын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1954 оны 30/169 тоот тогтоолоор МАХН-ын Төв хорооны дэргэдэх НШХДС-ийн нам, улсын удирдах ажилтан бэлтгэх ажлын чанарыг сайжруулах зорилгоор 1954-1955 оны хичээлийн жилээс эхлэн тус сургуулийн үндсэн курсийн суралцах хугацаа 3 жил байсныг энэ онд анги дэвших нэг ба хоёрдугаар курсийг оролцуулахгүйгээр 4 жил, бэлтгэл курсийн хугацааг 1 жил болгон тус тус өөрчилжээ.

Түүнчлэн уг тогтоолоор МАХН-ын Төв хорооны дэргэдэх “Намын шинэ хүчний дээд сургууль” (НШХДС) хэмээх нэрийг өөрчилж, хойшид МАХН-ын Төв хорооны дэргэдэх НАМЫН ДЭЭД СУРГУУЛЬ (НДС) гэж нэрлэхээр тогтсон байна. Энэхүү шийдвэр нь зөвхөн нэр өөрчлөх төдий арга хэмжээ биш байв.

Үндсэн курсийн суралцах хугацааг 4 жил болгосонтой холбогдуулан сургалтын төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулж, сургуулийнхаа Эрдмийн зөвлөлөөр хэлэлцүүлж батлуулах нь 1954 оны ажлын гол зорилт байлаа.

1954 онд НШХДС-ийн гэрээр суралцах факультетыг удирдах ажилтны нэг жилийн курс болгон өргөтгөв.

НДС нь 1924 онд байгуулагдсан “Намын Түр сургууль”-иас гараагаа эхэлснээр тооцож 1954 онд 30 жилийнхээ ойг тэмдэглэжээ.

Багшлах бүрэлдэхүүн: Дэд эрдэмтэн 5, багш 56, үүнээс орон тооны багш 24, цагийн багш 26 байв. Багш нарын боловсрол эзэмшсэн байдлыг тодруулбал ЗХУ-ын Коммунист намын Төв хорооны дэргэдэх Намын дээд сургуулийг төгссөн 3, ЗХУ-д их, дээд сургууль төгссөн 14, Монгол Улсын их сургууль төгссөн 12 багш байсан бол дээд боловсролгүй 6 багш байжээ.

НДС-ийн захирал Ц.Доржбат тэргүүтэй төлөөлөгчид ЗХУКН-ын ТХ-ны дэргэдэх Намын дээд сургуульд зочлов. (1954 он)

ЗХУ-ын Төв хорооны дэргэдэх НДС нь Д.Сүхбаатарын нэрэмжит Намын дээд сургуульд шилдэг багш нараа илгээж урт, богино хугацаагаар ажиллуулж ирсэн нь тус сургуулийн өсөлт хөгжлийн чухал хүчин зүйл болж байв.

Үйл явдлын тойм

- НДС нь 1924 онд байгуулагдсан “Намын Түр сургууль”-иас гараагаа эхэлснээр тооцож 1954 онд 30 жилийнхээ ойг тэмдэглэжээ.
- 1954 онд НШХДС-ийн гэрээр суралцах факультетыг Удирдах ажилтны нэг жилийн курс болгон өргөтгөв.
- 1954 онд гуравдугаар курст 60, хоёрдугаар курст 51, нэгдүгээр курст 88, бэлтгэл ангийн хоёрдугаар курст 37, нэгдүгээр курст 51, 6 сарын курст 56, нийт 343 сонсогч суралцаж байв.
- Тус сургуулийн проректороор уригдаж 3 жил ажилласан Н.К.Розановыг хичээл сургалтын ажлын зохион байгуулалт ба хичээлийн чанарыг сайжруулж жинхэнэ дээд сургуулийн хэмжээнд хүртэл өөрчлөх талаар ихээхэн үр бүтээлтэй ажиллаж мэдэгдэхүйц амжилт гаргасан явдлыг улсаас үнэлж Засгийн газрын Хүндэт үнэмлэхээр шагнав.
- НДС-ийн ректорын 1954 оны 10 тоот тушаалаар сонсогч Чойжилд Сүхбаатарын нэрэмжит, сонсогч Содномгомбод Чойбалсангийн нэрэмжит цалин олгожээ. Намын дээд сургуулийн 30 жилийн ойгоор эрхэлсэн ажилдаа идэвх зүтгэл гаргаж, үр бүтээлтэй ажилласан ажилтан, ажилчин 9 хүнийг костюм, бугуйн цаг, энгэрийн цаг, хавар намрын пальтоогоор шагнажээ.
- НДС-ийн гэрээр суралцах секторын 7 салбарт нийт 110 хүн суралцаж байв.
- Намын Шинэ хүчний дээд сургуулийг Намын дээд сургууль хэмээн нэрлэхээр тогтов.

НАМЫН ТӨВ ХОРООНООС НДС-ИЙН СУРГАЛТ, ХҮМҮҮЖЛИЙН АЖЛЫГ САЙЖРУУЛАХАД АНХААРАЛ ТАВИВ

1955 оны 12 сард хуралдсан МАХН-ын Төв хорооны III Бүгд хурлаас “ХАА-н социалист салбарын зохион байгуулалт, ялангуяа түүнийг удирдах асуудал, мал аж ахуй, тариалангийн үндэс, ХАА-н техникийг НДС-ийн үндсэн хичээл болгохын хамт хөдөө аж ахуйн практик хийлгэдэг байхаар хичээлийнхээ төлөвлөгөөг хянаж үзэх, төгсөгчдийг биеэ бүрэн дааж чадах мэргэжилтнүүд болгохын тулд боловсон хүчнийг бэлтгэх, ажлын чанарыг сайжруулахад онцгой анхаарал тавивал зохино” гэж заажээ.

МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1955 оны 1 сарын 13-ны өдрийн хурлаар “НДС-ийн хичээл ба сурган хүмүүжүүлэх ажиллагааг сайжруулах тухай” 72 тоот тогтоол гаргажээ. Уг тогтоолд тус сургуулийн хичээл, хүмүүжлийн ажлыг сайжруулах талаар хэд хэдэн чухал заалт өгсөн байна. Үүнд:

- 1955-56 оны хичээлийн жилээс эхлэн БНМАУ-ын эдийн засгийн үндэс, Улс ардын аж ахуйн салбаруудыг удирдах аргуудын тухай хичээлүүдээс гадна Мал эмнэлэг, зоо техникийн анхны мэдэгдэхүүн гэдэг хичээлийг гуравдугаар курс ба жилийн курст зааж эхлэх, урьдчилан боловсруулсан төлөвлөгөөгөөр гуравдугаар курсийн сонсогчдыг улс ардын аж ахуйн салбарууд, ардын нэгдлүүдэд 15 хоногийн практик хийлгэх;
- НДС-ийн элсэлтийн чанарыг сайжруулах үүднээс аймаг, хотын Намын хороод тус сургуульд элсэхийг хүсэгчдийн бэлтгэлийг сайтар хангаж байхын хамт шаардлагад тохирсон элсэгч сонгон авч байхын тулд Төв хорооны боловсон хүчний хэлтсийн ажилтнууд, НДС-ийн багш нарыг орон нутагт томилон ажиллуулж байх;
- НДС-ийн удирдах ажилтнууд сургалт, эрдэм шинжилгээний ажлын туршлагаар дутмаг байгааг харгалзан эрдэм шинжилгээ эрхэлсэн проректор, кабинетын эрхлэгч нарыг 1955 онд 40-60 хоногоор ЗХУ-ын Коммунист Намын Төв хорооны дэргэдэх НДС-д томилон явуулж туршлага судлуулах;
- НДС-ийн эрдэм шинжилгээний ажлыг сайжруулж диссертация бичсэн багш нарыг ЗХУ-ын Коммунист Намын Төв хорооны дэргэдэх НДС-ийн аспирантурт явуулж хамгаалуулах ажлыг 1955-56 оны хичээлийн жилээс эхлэн зохион байгуулах тухай заалтууд өгөгджээ.

Сонсогчид газар тариалангийн ажилтай танилцаж байгаа нь

Сургалтын шинэ төлөвлөгөөний талаар зөвлөгөө авахаар төлөөлөгчид илгээв

Сургуулийн удирдлагаас НДС-ийн цаашдын өсөлт хөгжилтөд зөвлөлтийн туршлагаас суралцах явдал чухал ач холбогдолтой хэмээн үзэж сургалтын шинэ төлөвлөгөө боловсруулахын өмнө ЗХУКН-ын Төв хорооны дэргэдэх НДС-ийн сургалтын хөтөлбөр, заах арга, хүмүүжлийн ажил, багш нарын эрдэм шинжилгээний ажлыг зохион байгуулдаг арга туршлагатай дэлгэрэнгүй танилцаж зөвлөгөө авахаар проректор Жамбалдорж, кафедрын эрхлэгч Д.Төмөр-Очир, кабинетын эрхлэгч Баяндалай нарын төлөөлөгчдийг илгээж туршлага судлуулжээ.

1955 онд НДС-ийн дэргэд ХААН-үүдийн удирдах ажилтны байнгын курс нээв

Тус курсийн сонсогчдод номын сангаас ном олгож байгаа нь

МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1955 оны 475 тоот тогтоолд “Намаас ХАА-н нэгдлүүдийг аж ахуй, зохион байгуулалтын хувьд бэхжүүлж хамтын өмчийн давуу талыг ард түмэнд харуулж чадах үлгэр жишээ аж ахуй болгоход онцгой анхаарал тавьж байна. Энэ зорилтыг биелүүлэхэд юуны өмнө хөдөө аж ахуйн нэгдлүүдийг удирдах мэргэжилтэй боловсон хүчнээр хангах явдал чухал” байгааг тэмдэглээд ХАА-н нэгдлүүдийн удирдах ажилтны байнгын курсийг Намын Төв хорооны дэргэд байгуулах, эхний ээлжийн сургалтыг НДС дээр 1955 оны 10 сарын 1-ний өдрөөс 130 хүнтэйгээр 6 сарын хугацаатай явуулахаар тогтжээ.

Үйл явдлын тойм

- НДС-ийн дэргэд Хөдөө аж ахуйн нэгдлүүдийн удирдах ажилтны байнгын курс нээв.
- МАХН-ын Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөнөөс “НДС-ийн хичээл ба сурган хүмүүжүүлэх ажиллагааг сайжруулах тухай” тогтоол гаргав.
- Сонсогчдын тоо: Тус сургуулийн үндсэн болон бэлтгэл курст 300, орон нутгийн хариуцлагатны курст 120, нэг жилийн курст 30, нийт 450 сонсогч суралцаж байлаа.
- Номын сан: Намын дээд сургуулийн номын сангийн үйл ажиллагааг цаг үеийн шаардлагад нийцүүлэх үүднээс номын фондыг карт, каталогт оруулах мэргэжлийн 3 хүнийг номын санд авч ажиллуулахаар шийдвэрлэжээ.
- Багш нарын цалинг нэмэгдүүлэв.
- Сургуулийн захиргаа, биеийн эрүүл мэндийн талаар сул зарим сонсогчдыг улсын амралтад амруулдаг байхаар тогтжээ.
- 1955 онд ректороор Ц.Доржбат, проректороор Г.Дамбийжанцан, Б.Жамбалдорж, хичээлийн нарийн бичгийн даргаар Ц.Готов, Марксизм-ленинизмын кафедрын эрхлэгчээр Д.Төмөр-Очир, ерөнхий түүхийн кафедрын эрхлэгчээр Пунцагноров, политэкономын кафедрын эрхлэгчээр Л.Цэнд, Марксизм-ленинизмын кабинетын эрхлэгчээр Р.Нансал, ерөнхий түүхийн кабинетын эрхлэгчээр Х.Зандраавал, политэкономын кабинетын эрхлэгчээр Б.Баяндалай, номын сангийн эрхлэгчээр Д.Галсанпунцаг нар тус тус ажиллаж байв.

СУРГАЛТЫН ОНОЛ, ПРАКТИКИЙН НЭГДЛИЙГ ХАНГАХАД ОНЦЛОН АНХААРАВ

МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1956 оны 4 сарын 21-ний хуралдаанаар НДС-ийн 1956-57 оны хичээлийн жилийн сургалтын төлөвлөгөөний тухай авч хэлэлцээд 100 тоот тогтоол гаргажээ. Уг тогтоолоор нам, улсын байгууллага, улс ардын аж ахуй, соёлын салаа мөчир бүхэнд боловсон хүчин онц чухлаар шаардагдаж байгаа энэ үед НДС-ийн үндсэн ангийг 4 жил болгосон тухай МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1954 оны 30/169 тоот тогтоолын 1 дүгээр зүйл (үндсэн курсийн хугацааг 4 жил болгосон) нь амьдралын шаардлагад хараахан нийцэхгүй байна гэж үзээд хүчингүй болгож, тус сургуулийн бэлтгэл курсийн суралцах хугацааг 1 жил, үндсэн курсийн суралцах хугацааг 3 жил байхаар өөрчилсөн байна.

Сургалтын төлөвлөгөөнд өөрчлөлт оруулав

Суралцах хугацаа хасагдсантай холбогдуулан сургалтын төлөвлөгөөнд Намын Төв хорооноос өгсөн чиглэлийн дагуу дор дурдсан өөрчлөлт оруулан боловсруулав. Үүнд:

- СССР-ийн түүхийг нийтийн түүхэнд оруулах, биеийн тамирын хичээлийг хасах;
- Нийтийн түүх, монгол хэлний хичээлийг зөвхөн бэлтгэл курст үзэх;
- Заагдаж байгаа хичээлийг амьдралтай холбох үүднээс хөдөө аж ахуйн эдийн засгийн хичээлийн танхимын болон практикийн цагийг эрс нэмэгдүүлэх;
- Суралцах хугацаанд нь нийцүүлэн зарим хичээлийн семинарын цагийг цөөлөхөөр болсон.

Сургуулийн захиргаа үндсэн ангийн сургалтын төлөвлөгөөг дээрх чиглэлийн дагуу багш нар болон холбогдох мэргэжлийн хүмүүсийн хүчээр мөн оны эхний хагаст багтаан боловсруулж төслийн хэлбэрээр Намын Төв хороонд оруулжээ.

Суралцагчдын практик үр чадварыг дээшлүүлэх зорилт тавив

МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчоо 1956 оны 6 сарын 5-ны хуралдаанаараа НДС-ийн сургалтын төлөвлөгөөний төслийг хэлэлцээд 160 тоот тогтоол гаргажээ. Уг тогтоолоор тус сургуулийн хичээлийг амьдралд ойртуулж, сонсогчдод эдийн засгийн практик мэдлэг олгох үүднээс дор дурдсан арга хэмжээ авахыг НДС-ийн ректорт үүрэг болгосон байдаг. Үүнд:

- Нэгдүгээр курсийн эцэст Газар тариалангийн үндэс ба Хөдөө аж ахуйн машин гэсэн хичээлээр 7 хоногийн практик хийх;
- Хоёрдугаар курсийн эцэст Зоо-мал эмнэлгийн үндэс хичээлээр 7 хоногийн практик хийх
- Бэлтгэл ба нэгдүгээр курсийн сонсогчдоор жил бүр 8 сарын 20-ноос хөдөө аж ахуйд хадлан, тариалангийн ажлаар 2 долоон хоногийн практик хийлгэх;
- Хичээлийг практиктай холбох үүднээс багш нарыг үйлдвэр, САА, ХААН-ийн ажилтай танилцуулах, судалгаа хийлгэх, онол-практикийн хурал зохион байгуулах;
- Хичээлээ практиктай холбоход дөхөм болгох үүднээс багш нарыг эрдэм шинжилгээний тодорхой сэдвээр ажиллуулах;
- Төв, орон нутгийн нам, улсын удирдах ажилтнууд, ажил үйлсээрээ нэрд гарсан тэргүүний хүмүүсийг урьж багш сонсогчдодоо лекц, яриа хийлгэх чиглэл өгөгджээ.

“Газар тариалангийн үндэс” хичээлийн практикийг багш С.Дулмаа удирдаж байв.

Түүнчлэн дээрх тогтоолоор нам, улсын хариуцлагатны 6 сарын курсийг 1956 оны 9 сарын 15-нд нээхийг зөвшөөрч, сургалтын төлөвлөгөөг нь баталж өгсөн байна.

1956 онд НДС-ийн чиглэлээр гарсан Улс төрийн товчооны тогтоолуудын гол үзэл санаа нь тухайн үеийн улс, ардын аж ахуйн салбарууд дахь удирдах ажилтны хэрэгцээ шаардлагыг үндэслэл болгож байжээ.

“Зоо-мал эмнэлгийн үндэс” хичээлийн практикийг багш, гавьяат зоотехникч Д.Намдаг удирдаж байгаа нь

Үйл явдлын тойм

- Намын Төв хорооны Улс төрийн товчоо 1956 оны 4 сард НДС-ийн сургалтын төлөвлөгөөний тухай авч хэлэлцээд 100 тоот тогтоол гаргав.
- Уг тогтоолоор НДС-ийн үндсэн ангийн суралцах хугацааг дөрөв байсныг гурав болгон өөрчлөв.
- Сургалтын төлөвлөгөөнд өөрчлөлт оров.
- Намын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1956 оны 160 тоот тогтоолоор сонсогчдод аж ахуйн практик мэдлэг олгоход онцлон анхаарч холбогдох үүрэг чиглэл өгөгдөв.
- Уг тогтоолын дагуу нэг болон хоёрдугаар курсийн сонсогчид Газар тариалангийн үндэс, ХАА-н машин, Зоо-мал эмнэлгийн үндэс хичээлээр 7 хоногийн практик хийж байх, бэлтгэл болон нэгдүгээр курсийн сонсогчид жил бүрийн 8 сард хөдөө аж ахуйн газар тариалангийн ажилд 2 долоо хоногоор оролцож практик дадлага олж авч байхаар тогтов.
- Багш нарыг судалгааны тодорхой сэдэвтэй байх чиглэл өгөгдөв.
- Төв, орон нутгийн удирдах ажилтнууд, ажил үйлсээрээ шалгарсан тэргүүний хүмүүсийг урьж багш, сонсогчдод лекц, яриа хийлгэж байх нь зүйтэй гэж үзэв.

НДС-ИЙН ХИЧЭЭЛ ХҮМҮҮЖЛИЙН АЖЛЫГ ШИНЭ ШАТАНД ГАРГАХ ЗОРИЛТ ТУЛГАРАВ

МАХН-ын Төв хорооны 1957 оны V Бүгд хурлаас “Нийгмийн ухааны багш нарын бүрэлдэхүүнийг сайжруулах, эрдмийн цолтой, практик дадлагатай хүмүүсийг багшлах ажилд оролцуулах, багш нарыг тодорхой сэдвээр мэргэшүүлэх, дээд сургуулиуд, багш нарын хооронд туршлага солилцуулах, зангилаа асуудлуудаар онолын хурал зөвлөгөөн хийлгэж байх” чиглэл өгсөн байна.

Бүгд хурлын энэхүү заалтыг хэрэгжүүлэх үүднээс МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1957 оны 6 сарын 22-ны хуралдаанаар НДС-ийн хичээлийн программ, төлөвлөгөөнд өөрчлөлт оруулах асуудлыг тусгайлан авч хэлэлцээд 199 тоот тогтоол гаргажээ. Уг тогтоолд нам, төр, аж ахуйн аппаратын орон тоог цомхотгох, удирдлагыг хөнгөн шуурхай болгох зорилт нь төр, аж ахуйн байгууллагуудад ажиллах, боловсон хүчний мэдлэг, чадварыг сайжруулахыг шаардаж байгааг тэмдэглээд үүнтэй холбогдуулан нам, төр, аж ахуйн боловсон хүчин бэлтгэдэг НДС-ийн хичээл хүмүүжлийн ажлыг сайжруулан шинэ шатанд гаргах зорилт тавьж дараах заалтууд өгөгдсөн байна. Үүнд:

- Тодорхой эдийн засаг, хөдөө аж ахуйн хичээлийн цагийг нэмэгдүүлж, түүхийн хичээлүүдийн цагийг хорогдуулан боловсруулсан НДС-ийн 1957-58 оны хичээлийн жилийн төлөвлөгөөг батлах;
- Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл ба хөдөө аж ахуйг намаас удирдах асуудлаар 100 цагийн хөтөлбөр гаргах, САА-нууд дээр үндсэн ангийн хоёрдугаар курсийн сонсогчдоор жил бүр практик хийлгэж байх;
- Сонсогчдод хөдөө аж ахуйн эдийн засгийн мэдлэгийг түлхүү олгох шаардлага их байгааг харгалзан НДС-д хөдөө аж ахуйн ухааны кафедр байгуулан багшлах боловсон хүчнээр хангах;
- НДС-ийн номын сан, кабинетуудын төхөөрөмжүүд элэгдэж хуучран шаардлага хангахгүй болсныг харгалзан номын сан, кабинетын техник хэрэгслийг 1957-58 оны хичээлийн жилээс эхлэн шинэчлэх;
- 1957-58 оны хичээлийн жилээс эхлэн эрдэм шинжилгээний ажлын хэтийн төлөвлөгөөтэй болох;
- НДС-ийн эрдэм шинжилгээний ажлыг сайжруулах үүднээс жил тутам дотоодын болон ЗХУ-ын эрдэм шинжилгээний зохих газруудад эчнээгээр суралцах аспирант, докторантуудыг баталж ажиллуулах;
- НДС-ийн багш нарыг Сайд нарын Зөвлөлийн дэргэдэх эмнэлэгт гэр бүлийн хамт үзүүлж байх;
- НДС-ийн багш нарын орон сууцны хүрэлцээгүй байдлыг харгалзан 30 айлын орон сууцны барилгыг 1957 оны 2 дугаар хагаст барьж эхлүүлэх;
- НДС-ийн багш, ажилтан, ажилчдыг зун цагийн лагерьтай болгох;
- Сургуулийн хичээл сурлага болон заах аргын, мөн дотооддоо мөрдөх дүрмийг боловсруулан 7 сарын 1-ний дотор Намын Төв хорооны Намын ажлын хэлтэст оруулах зэрэг заалтууд өгөгдсөн байна.

Улс төрийн товчооны 199 тоот тогтоолын гол үзэл санаа нь НДС-ийн хичээл-хүмүүжил, эрдэм судлалын ажлыг шинэ шатанд гаргах, үүний тулд чадвартай боловсон хүчнээр хангах, багш, ажилтны нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэх талаар дорвитой алхам хийхэд чиглэгджээ.

НДС-ийн сонсогчид шалгалтын дүнгээ сонсож байгаа нь

Сонсогчид мод тарьж байгаа нь

Намын дээд сургуулийн сонсогчид нь мод зүлэг суулгах, үерийн хамгаалалт барих зэргээр Улаанбаатар хотын тохижилтод гар бие оролцохоос гадна орон нутгийн соёл гэгээрлийн болон цаг үеийн кампанит ажилд идэвхийлэн оролцдог байв.

Үйл явдлын тойм

- МАХН-ын Төв хорооны 1957 оны V Бүгд хурлын шийдвэрийг хэрэгжүүлэх үүднээс Намын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1957 оны 6 сарын 22-ны хуралдаанаар НДС-ийн хичээлийн программ төлөвлөгөөнд өөрчлөлт оруулах асуудлыг тусгайлан авч хэлэлцээд 199 тоот тогтоол гаргав.
- МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөгөөний 373 тоот тогтоолоор Намын дээд сургуулийн Хэл бичиг-Утга зохиолын кафедрас боловсруулж байгаа орос хэлний сурах бичгийн редактораар хэл бичгийн ухааны доктор Б.Ринчинг ажиллуулахаар баталжээ.
- МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөгөөний 393 тоот тогтоолоор дэд эрдэмтэн Гончигийг Намын дээд сургуулийн Хөдөө аж ахуйн кафедрын эрхлэгчээр ажиллуулахаар баталжээ.
- 1957 онд НДС-ийн хичээлийн төв байранд анхны өргөтгөл хийгдэв.
- Сонсогчдод ХАА-н эдийн засгийн мэдлэг түлхүү өгөх шаардлага байгааг харгалзан Хөдөө аж ахуйн ухааны кафедр байгуулав.
- НДС-ийн багш нарт зориулан 30 айлын орон сууцны барилгын ажлыг эхлүүлэв.
- НДС-ийн дотоод дүрмийг шинэчлэн баталж мөрдөв.
- НДС-ийн эрдэм судлалын ажлын хэтийн төлөвлөгөөг боловсруулав.

НУТГИЙН УДИРДЛАГЫН ЧАДАВХЫГ ДЭЭШЛҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБОГДУУЛАН НДС-ИЙН ӨМНӨ ШИНЭ ЗОРИЛТ ТАВИГДАВ

1958 онд хуралдсан МАХН-ын XIII их хурлын тайлан илтгэлд “ХАА-н социалист салбар үлэмж өсөж, ажлынх нь хэмжээ өргөжиж байгаатай холбогдуулан сумын удирдлагыг ажил төрлийн мэдлэг чадвартай боловсон хүчнээр бэхжүүлэх явдал нэн чухал байна. Үүний тулд НДС-д элсүүлэх хүмүүсийг 1958 оноос эхлэн нэмэгдүүлэх хэрэгтэй байна. Нам, улсын бүх байгууллагын удирдах ажилтны улс төр, эдийн засгийн мэдлэгийн хэмжээг дээшлүүлэх зорилгоор НДС-ийн дэргэд 1 жилийн хугацаатай байнгын курс байгуулах нь чухал байна” гэж тэмдэглэжээ.

НДС-ийн 1958 оны сургалтын үйл ажиллагаа нь Намын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1956 оны 160 тоот тогтоолоор батлагдаж, Намын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1957 оны 199 тоот тогтоолоор зохих өөрчлөлт оруулан баталсан төлөвлөгөөгөөр явагдсан байна. Тухайн үед НДС-д үндсэн ангид орж байсан хичээлүүд болон түүнд ногдох цагийг хүснэгтээр харуулбал:

1958 онд Үндсэн ангид орж байсан хичээлүүд, ногдох цаг

№	Хичээлийн нэр	Хичээлийн цаг
1	Монгол Ардын Хувьсгалт Намын түүх	190 цаг
2	Олон улсын түүх	150 цаг
3	ЗХУ-ын Коммунист намын түүх	200 цаг
4	Улс төрийн эдийн засгийн ухаан	240 цаг
5	Диалектик, түүхийн материализм	200 цаг
6	Олон улсын ажилчны болон Үндэсний эрх чөлөөний түүх	150 цаг
7	Олон улсын харилцаа, Монгол Улсын гадаад бодлого	100 цаг
8	Монгол Улсын эдийн засаг ба улс ардын аж ахуйн зохион байгуулалт	250 цаг
9	Намын байгуулалт	100 цаг
10	Төрийн эрхийн үндэс ба төрийн байгуулалт	120 цаг
11	Монгол Улс ба гадаад гүрнүүдийн эдийн засаг	150 цаг
12	Орос хэл	400 цаг
13	Мал аж ахуйн үндэс	300 цаг
14	Газар тариалан ба хөдөө аж ахуйн механикжуулалт	130 цаг
	Нийт	2680 цаг

Сонсогчид “Хөдөө аж ахуйн механикжуулалт” хичээлийн практикийг багш Дашибалын удирдлага доор хийж байгаа нь

1958 онд үндсэн ангид нийт 2680 цагийн хичээл сургалт явуулж, МАХН-ын түүх, Диалектик, түүхэн материализм, Улс төрийн эдийн засгийн ухаан гэсэн 3 хичээлээр улсын шалгалт авсан байна.

Энэ төлөвлөгөөгөөр тодорхой эдийн засаг, хөдөө аж ахуйн холбогдолтой хичээлүүдийн цагийг нэмэгдүүлж, түүхийн хичээлүүдийн цагийг нэлээд хэмжээгээр хорогдуулсан нь цаг үеийн хэрэгцээ шаардлагатай холбоотой байв.

Аспирантурт эчнээ суралцах дүрэм батлав

МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1958 оны 12 сарын 28-ны 916 тоот тогтоолоор аспирантурт эчнээ суралцах дүрэм баталсан байна. Эчнээ суралцах аспирантурт бүрэн дээд боловсролтой, эрдэм шинжилгээний дур сонирхолтой НДС-ийн багш, ажилтан нарыг 4 жилийн хугацаатайгаар суралцуулахаар уг дүрэмд заажээ.

МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1958 оны 8 сарын 8-ны “Дээд сургуулиудын зарим тэнхимүүдийг нэгтгэн төвлөрүүлэх ба багшлах хүчнээр хангах тухай” 256 тоот тогтоолоор дээд сургуулиудад нийгмийн шинжлэх ухааны хичээл заалт хангалтгүй, багшлах хүч дутагдалтай бөгөөд тархай бутархай, хичээлдээ бэлтгэх ба эрдэм шинжилгээний ажлыг хослуулан хийх бололцоогүй байгаа нь оюутан сонсогчдын онол, улс төрийн мэдлэг, хүмүүжилд муугаар нөлөөлж байна” гэж тэмдэглээд нийгмийн шинжлэх ухааны хичээлийн үзэл суртал, онолын хэмжээг дээшлүүлэх, багш нарын мэргэжил чадвар, заах аргыг сайжруулах зорилгоор НДС, Хөдөө аж ахуйн болон оройн дээд сургуулиудын дунд үйлчлэх Марксизм-ленинизм, МАХН-ын түүхийн тэнхимүүдийг НДС-д төвлөрүүлжээ.

Үйл явдлын тойм

- МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 916 тоот тогтоолоор НДС-ийн эчнээ суралцах аспирантурын дүрмийг баталжээ.
- МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 452 тоот тогтоолоор НДС-ийн багш Жалан-Аажавыг ЗХУ-д эчнээ аспирантурт, дэд эрдэмтэн Д.Гончигийг докторантурт суралцуулахаар шийдвэрлэжээ.
- 1958 онд НДС-ийн багш, ажилтнуудад зориулсан 36 айлын орон сууцыг ашиглалтад оруулсан нь тэдний ажиллаж амьдрах нөхцөлийг сайжруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн чухал арга хэмжээ байлаа.
- ЗХУ-ын Коммунист намын дээд сургуулийн захирал К.Р.Митронов тэргүүтэй төлөөлөгчид НДС-д айлчлав.
- Үйлдвэрчний эвлэлийн ажилтны 6 сарын курсийг 1958 оны 10 сарын 1-нээс эхлэн НДС-дээр хичээллүүлжээ.
- МАХН-ын XIII Их хурлаас тухайн үеийн нийгмийн эрэлт хэрэгцээг үндэслэн нам, улсын байгууллагын удирдах ажилтны улс төр, эдийн засгийн мэдлэгийг дээшлүүлэх зорилгоор НДС-ийн дэргэд нэг жилийн хугацаатай байнгын курс байгуулах чиглэл өгөв.
- МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1957 оны 199 тоот тогтоолоор Сургалтын төлөвлөгөөнд өөрчлөлт оруулав.
- МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1958 оны 256 тоот тогтоолоор НДС, ХААДС, Оройн дээд сургуулийн дунд үйлчлэх Марксизм-ленинизм, МАХН-ын түүхийн тэнхимүүдийг НДС-д төвлөрүүлжээ.

НАМЫН ДЭЭД СУРГУУЛИЙГ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ДЭЭД СУРГУУЛЬ БОЛГОН ӨӨРЧЛӨН БАЙГУУЛАВ

МАХН-ын Төв хорооны 1959 оны III Бүгд хурлын тогтоолд “Намын дээд сургуулийн хичээл сурлагыг аж ахуй, соёлын байгуулалтын практиктай нягт холбох зорилгоор түүний хичээлийн төлөвлөгөөг хянан үзсүгэй” гэж заажээ.

Намын дээд сургууль нь улс орны хөгжлийн тодорхой үеийн шаардлагыг хангаж олон тооны боловсон хүчин бэлтгэж, үндэсний сэхээтнийг өсгөн бойжуулах их үйлст багагүй хувь нэмэр оруулсан. Гэвч социалист үйлдвэрийн харилцаа ялж, социализмын материал техникийн бааз байгуулах үед нам, улсын аппаратад нийгмийн хөгжлийн бодит зүй тогтлыг шинжлэх ухааны үүднээс танин мэдсэн өндөр боловсролтой, тодорхой мэргэжилтэй боловсон хүчин улам ихээр шаардагдах болсон үед НДС шинэ цаг үеийн шаардлагыг бүрэн хангаж чадахгүй байна гэж үзээд МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1959 оны 10 сарын 20-ны 320 тоот тогтоолоор НДС-ийг Эдийн засгийн дээд сургууль болгон өөрчлөн байгуулах шийдвэр гаргав.

1958 онд Намын Төв хорооноос өгсөн чиглэлийн дагуу НДС-ийн орлогч захирал Х.Гончигдорж, багш А.Минис, Д.Гончиг нар ЗХУКН-ын дэргэдэх Намын дээд сургуулийн үйл ажиллагаатай танилцаж ирээд сургуулиа мэргэжлийн чиглэлтэй болгох саналыг Намын Төв хороонд оруулснаар дээрх шийдвэрийг гаргасан байна.

Улс ардын аж ахуйн бүхий л салбарт бүтээн байгуулалтын ажил өрнөхийн хэрээр аж ахуйг эдийн засгийн аргаар удирдан хөтлөх чадвартай тодорхой мэргэжлийн удирдах ажилтны нөөц бэлтгэх шаардлага тулгарсан байна. Энэхүү шаардлагад үндэслэн Эдийн засгийн дээд сургууль байгуулсан нь зөв арга хэмжээ байсан хэдий ч давлагаанаар нь удирдах ажилтны нөөц бэлтгэх талаар ихээхэн туршлага хуримтлуулсан Намын дээд сургуулиа татан буулгачихсан нь цагийн аясад автсан өрөөсгөл шийдвэр байсныг хожмын хэрэг явдал харуулсан юм. Тухайн үеийн НДС-ийн төгсөгчид аж ахуйг эдийн засгийн аргаар удирдах тал дээр учир дутагдалтай байсан нь үнэн хэдий ч хүнтэй ажиллах эв дүй эзэмшсэн байдлаараа аль ч салбарын мэргэжилтнүүдээс илүү байсныг 60-90 оны нэрд гарсан алдарт менежерүүдийн ажил амьдралын замнал тод харуулдаг билээ.

Байгууллага, хамт олныг удирдахад рационал тооцоо, судалгаа хэрэгтэйг үгүйсгэх аргагүй. Гэвч энэ асуудлын зөвхөн нэг л тал нь. Асуудлын нөгөө тал нь хүн бол сэтгэлтэй, өөрөөр хэлбэл иррациональ эхлэлтэй амьтан байдагтай холбогдоно. НДС асуудлын энэ талыг муугүй өгч байсан бололтой. Баталгаа нь аж ахуйн нэрд гарсан шилдэг менежерүүд судалгаа тооцоогоо ярихаас илүүтэй хүмүүсийн сэтгэлд хэрхэн “Гал” асууж байсан тухайгаа илүүтэй ярьсан байдаг.

Эдийн засгийн дээд сургуулийг байгуулахдаа МУИС-ийн Эдийн засгийн факультетыг шинээр байгуулагдсан сургуульд шилжүүлэх, НДС-ийн 3 дугаар ангийн сонсогчдыг хуучин хөтөлбөрөөр нь хичээллүүлэн төгсгөх, 2 дугаар ангийн сонсогчдыг зохих тэнцэх сургуульд, эсвэл ажилд хуваарилан гаргах, НДС-ийг 1953 оноос эхлэн төгссөн хүмүүс нь боловсролын талаар МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1952 оны 12 сарын 9-ний тогтоолын шаардлагыг хангах бэлтгэлтэй болж чадаагүй хэмээн үзэж тэдгээрт олгосон дипломыг бүрэн бус дээд боловсролын дипломд тооцож байхаар тус тус шийдвэрлэжээ.

Б.Сэрээтэр, Эдийн засгийн дээд сургуулийн анхны захирал

Хөдөө аж ахуйн нэгдлийн дарга нарыг бэлтгэх курс нээв.

МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1959 оны 56 тоот тогтоолоор МАХН-ын уриалгаар нэгдэлд очиж удирдах ажил хийхээр саналаа өгсөн хүмүүст нэгдлийн талаар анхан шатны мэдлэг олгох зорилгоор 45 хоногийн курсийг 2 сарын 19-өөс эхлэн НДС дээр зохион байгуулжээ.

Нам, улсын хариуцлагатны жилийн курс байгуулав

МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1959 оны 295 тоот тогтоолоор НДС-ийн дэргэд Нам, улсын хариуцлагатнуудын жилийн курсийг байгуулж нам, улс, эвлэл, үйлдвэрчний байгууллагын 120 хүнийг элсүүлэн 10 сарын 1-нээс хичээллүүлж эхэлжээ.

НДС дээр соёл урлагийн чиглэлийн сургалт явагддаг байв.

1959-60 оны хичээлийн жилийн төлөвлөгөөгөөр соёл урлагийн чиглэлийн хичээл оруулахаар болж Монголын хөгжмийн урлагийг Дамдинсүрэн, Гончигсумлаа нар, утга зохиолыг Лодойдамба, Дуурь бүжгийг Хайдав, Лхасүрэн нар, Кино урлагийг Ванган, Зандраа нар, Дүрслэх урлагийг Одон тус тус заадаг байв. Уг сургалтын төлөвлөгөөг Л.Ванган боловсруулж 7 хоногт 2 удаа хичээллүүлж байжээ. Тухайн үед урлаг соёлыг ард нийтийг соён гэгээрүүлэх, сурган боловсруулж зөв хандлагатай бие хүн болгон төлөвшүүлэх хүчтэй хэрэгсэл гэж үзэж удирдах ажилтнаар бэлтгэгдэж байгаа хүмүүст энэ талын тойм мэдлэг олгож байжээ.

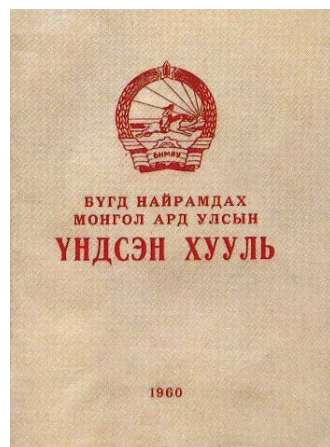
Үйл явдлын тойм

- МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1959 оны 257 тоот тогтоолоор нам, улсын удирдах ажилтны онол эдийн засгийн мэдлэгийг дээшлүүлэх зорилгоор Марксизм-ленинизмыг судлах оройн дээд сургуулийг байгуулжээ.
- МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 295 тоот тогтоолоор НДС-ийн дэргэд нам улсын хариуцлагатнуудын жилийн курс нээв.
- Хөдөө аж ахуйн нэгдлийн дарга нарыг бэлтгэх түр курс нээв.
- МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1959 оны 10 сарын 20-ны 320 тоот тогтоолоор НДС-ийг Эдийн засгийн дээд сургууль болгон өөрчлөн байгуулах шийдвэр гаргав.
- Намын Төв хорооноос өгсөн чиглэлийн дагуу НДС-ийн төлөөлөгчид ЗХУКН-ын дэргэдэх Намын дээд сургуулийн үйл ажиллагаатай танилцаж ирээд сургуулиа мэргэжлийн чиглэлтэй болгох тодорхой саналыг Намын Төв хороонд оруулжээ.
- МУИС-ийн Эдийн засгийн факультетыг шинээр байгуулагдсан Эдийн засгийн сургуульд шилжүүлэв.
- НДС-ийг 1953 оноос хойш төгссөн хүмүүст олгосон дипломыг бүрэн бус дээд боловсролын дипломд тооцож байхаар шийдвэрлэв.
- НДС дээр соёл урлагийн талаар тойм мэдлэг олгох сургалт явагдаж байв.

БНМАУ-ЫН ҮНДСЭН ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАВ

1960 оны 7 сарын 5-6-нд хуралдсан Улсын Их Хурлын 4 дэх удаагийн сонгуулийн анхдугаар чуулганаар БНМАУ-ын Үндсэн хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулав. Шинэчлэгдсэн Үндсэн хуулийн оршилд **"БНМАУ-ын төр, нийгмийг удирдан чиглүүлэх хүч бол МАХН мөн"** хэмээн хуульчлан тунхаглажээ. Үндсэн хуулийн энэ заалт нь төр, нийгмийн удирдах ажилтан бэлтгэх гол уурхай болсон НДС-ийн хувьд онцгой учир холбогдолтой байв.

1960 оны Үндсэн хуульд БНМАУ-ын улс төрийн үндэс нь бүх шатны Ардын депутатуудын хурал байна, БНМАУ-ын засгийн бүх эрх хөдөлмөрчин ард түмний мэдэлд байна, хөдөлмөрчин ард түмэн өөрийнхөө төлөөлөл болох Ардын депутатуудын хурлаар уламжлан засгийн эрх барина хэмээн заажээ.

1960 оны Үндсэн хууль

БНМАУ-ын сүлд (1960 он)

БНМАУ-ын төрийн далбаа (1960 он)

1960 оны Үндсэн хууль нь өнгөрсөн 40 жилийн хугацаанд монголын ард түмний олсон түүхэн амжилтыг баталгаажуулсан, социализм байгуулах үеийн улс орны эдийн засаг, нийгэм-улс төрийн тогтолцооны тулгуур үндсийг тодорхойлсон, монголчуудын бүхий л хүчин чармайлтыг нэг зорилгод чиглүүлэн залсан монголын нийгмийн амьдралын гол хууль байлаа.

Энэ хууль батлагдсанаар монголын нийгмийн, түүний дотор НДС-ийн өмнө цаашдын хөгжлийн шинэ зам мөр тодрон гарч ирсэн юм.

Шинээр байгуулагдсан Эдийн засгийн дээд сургууль 1960 оны хичээлийн жилээс эхлэн элсэлт авч сургалтаа явуулжээ. Тус хичээлийн жилд 225 сонсогч шинээр элсүүлж, МУИС-ийн эдийн засгийн факультетын 2-4 дүгээр курсээс шилжиж ирсэн оюутнуудтай нийлээд 460 сонсогчидтой хичээллэж эхэлсэн байна.

МУИС-ийн эдийн засгийн факультетад "Эдийн засагч" гэсэн ерөнхий мэргэжлээр төгсгөж байсан бол Эдийн Засгийн дээд сургууль байгуулагдсанаар Үйлдвэрийн эдийн засаг, ХАА-н эдийн засаг, Худалдааны эдийн засаг, Тоо бүртгэлийн эдийн засаг, Нягтлан бодох бүртгэлийн эдийн засаг, Санхүү-зээлийн эдийн засаг, Төлөвлөлтийн эдийн засаг гэсэн чиглэлүүдээр мэргэжилтэн бэлтгэж эхлэв. Эдгээр мэргэжлийн чиглэлийг хариуцсан тэнхимүүд ажиллаж байв.

Эдийн Засгийн дээд сургууль байгуулагдах үедээ 40-өөд багштай, түүний дөрөв нь буюу Л.Бат-Очир, Б.Сэрээтэр, Х.Гончигдорж, Долгормаа нар эрдмийн зэрэгтэй байснаас гадна Ж.Батмөнх, Г.Миеэгомбо, Осор, Өлзийбат, Жамбаа, Хасбаатар нарын эдийн засгийн мэргэжлийн тухайн үеийн шилдэг багш нар ажиллаж байв.

Хэдийгээр үндэсний боловсон хүчний шинэ үе бэлтгэгдэн гарч ирж байсан ч салбарын эдийн засгийн асуудлуудыг түлхүү судлах болсон үед багшлах боловсон хүчин дутагдалтай байлаа. Үүнийг ЗХУ-ын ижил төрлийн сургуулиудаас өндөр мэргэжлийн туршлагатай багш нарыг урьж ажиллуулах замаар шийдвэрлэж байв.

Үйл явдлын тойм

- БНМАУ-ын 1960 оны Үндсэн хууль нь МАХН-ын боловсон хүчин төр, нийгмийг удирдан чиглүүлэх үйлсэд манлайлан оролцож байгаа явдлыг эрх зүйн үндэслэлтэй болгов.
- Шинээр байгуулагдсан Эдийн Засгийн дээд сургууль 1960 оны хичээлийн жилээс элсэлт авч сургалтаа явуулж эхлэв.
- Тухайн хичээлийн жилд 225 оюутан элсүүлж МУИС-ийн эдийн засгийн факультетаас шилжиж ирсэн оюутнуудтай нийлээд 460 оюутантай хичээллэж эхэлсэн байна.
- Эдийн Засгийн дээд сургууль байгуулагдах үедээ 40 багштай байснаас 4 нь эрдмийн зэрэг цолтой байв.
- НДС-аас Эдийн Засгийн дээд сургуульд шилжиж ирсэн сонсогчид болон нам, улсын хариуцлагатны курсийн сонсогчдын цалингийн хэмжээг НДС-д олгож байснаар нь тогтоожээ.
- Эдийн Засгийн дээд сургууль нь Үйлдвэрийн эдийн засаг, ХАА-н эдийн засаг, Худалдааны эдийн засаг, Тоо бүртгэлийн эдийн засаг, Нягтлан бодох бүртгэлийн эдийн засаг, Санхүү-зээлийн эдийн засаг, Төлөвлөлтийн эдийн засаг гэсэн чиглэлээр мэргэжлийн 6 тэнхим байгуулан сургалт-үйлвэрлэлээ явуулж байв.
- ЭЗДС байгуулагдсанаар нам, төрийн удирдах ажилтны эдийн засгийн мэдлэг эрс дээшлэв.

СОЦИАЛИСТ БҮТЭЭН БАЙГУУЛТЫН ҮЕИЙН УДИРДАХ БОЛОВСОН ХҮЧНИЙГ БЭЛТГЭХ ЗОРИЛТ ТУЛГАРАВ

1961 он бол шинэ цагийн Монгол Улсын түүхэнд тодоор бичигдэх чухал он байлаа. Энэ онд МАХН-ын XIV их хурал хуралдаж Монгол Улсын 40 жилийн туулсан замналыг нэгтгэн дүгнэж энэ хугацаанд монголын нийгмийн амьдралд ардчилсан хийгээд социалист шинж чанарын гүн гүнзгий өөрчлөлт гарсныг тэмдэглээд цаашид социалист нийгмийг бүхий л чиглэлээр нь өрнүүлэн байгуулах ээлжит зорилт тулгарч ирснийг цохон заав.

1960 онд Монгол Улсын тусгаар тогтнолынхоо төлөө олон арван жилийн шаргуу тэмцлийнхээ дүнд НҮБ-ын бүрэн эрхэт гишүүн орон болж дэлхийн хамтын нийгэмлэгт эзлэх байр сууриа баталгаажуулав.

1961 онд Монгол Улс Нэгдсэн үндэсний байгууллагад элсэн оров.

1960 он гэхэд ЗХУ дэлхийн II дайнаас үүдэлтэй шарх соривоо анагааж сэргээн босголтоо үндсэнд нь дуусгаснаар найрамдалд орнууддаа үзүүлэх зээл тусламжаа нэмэгдүүлэх боломжтой болов. Ийм боломж нээгдсэнээр 1961 онд БНМАУ-д ЗХУ-аас эдийн засгийн нэмэлт тусламж үзүүлэх тухай протоколд гарын үсэг зурагдав. Ах дүү социалист орнуудын тусламжтайгаар баригдах Дархан хотын суурь тавигдав.

Шинжлэх ухаан, боловсролын салбарт ч томоохон өөрчлөлт гарч эхлэв. Шинжлэх ухаан, техникийн хамтын ажиллагааны тухай Монгол, Зөвлөлтийн хооронд гэрээ байгуулагдав. Монгол Улсын Шинжлэх ухааны академийг нийгэм, ХАА, байгалийн ухааны салбартайгаар байгуулав. МУИС-ийн хүн эмнэлгийн факультетын суурин дээр Анагаах ухааны дээд сургууль байгуулагдав.

Монгол Улсад социалист байгуулалтын үйл явц ийнхүү эрчимжсэнтэй холбогдон хөдөө аж ахуй, аж үйлдвэрлэл, соёл боловсрол, нийгэм хангамжийн

тогтолцоог мэргэжилтэй боловсон хүчээр хангах асуудал улс үндэстний өмнө тулгамдсан зорилт болон тавигдав. Энэ зорилтыг зөвхөн гаднаас мэргэжилтэн урих, гадагшаа хүмүүс явуулж сургах замаар шийдвэрлэх нь явцгүй болж боловсролын асуудлыг цогцоор нь тавьж шийдвэрлэх шаардлага тулгарав.

1961 онд хуралдсан МАХН-ын XIV их хурлаас “Нам, Улсын төв ба орон нутгийн байгууллагуудад бэлтгэлтэй боловсон хүчин ихээр шаардагдаж байгааг харгалзан НДС-ийг ойрын үед дахин нээж ажиллуулах нь зүйтэй гэж МАХН-ын Төв хороо үзэж байна. Тэхдээ энэ сургуулийг төгсөгчид тодорхой эдийн засгийн үндсийг сайн судалж, ардын аж ахуйн салаа мөчрүүдийн техник, эдийн засгийг сайн мэдэж гаргахаар программыг нь үндсээр нь өөрчлөх хэрэгтэй гэж үзэж байгаа юм. Нам, улсын аппаратын боловсон хүчнийг мөн түр сургуулийн журмаар давтан бэлтгэж байх, дээд тусгай дунд сургуулиудыг цаашид олшруулан тэдгээрийн хичээл хүмүүжлийн ажлыг үндсээр нь сайжруулах, дээд сургуульд

оройн цагаар болон гэрээр суралцах явдлыг өргөтгөх, мэргэжлийн хүмүүс бэлтгэх ажлын чанарт онцгой анхаарал тавивал зохино. Мэргэжлийн боловсон хүчийг бэлтгэх талаар нарийн чанд боловсруулсан хэтийн төлөвлөгөөтэй байх хэрэгтэй” гэж заажээ.

МАХН-ын XIV их хурлын нээлт (1961 он)

МАХН-ын XIV их хурлаас өгсөн эдгээр заалт нь нийгмийн тулгамдсан хэрэгцээ шаардлагын тусгал байсан бөгөөд мэргэжлийн боловсон хүчин түүний дотор удирдах ажилтны нөөц бэлтгэдэг сургалтын байгууллагуудын үйл ажиллагааны улс төрийн чиг шугам болж байв.

Нам, улсын ажилтны нэг жилийн курст диалектик ба түүхийн материализм, МАХН-ын түүх, улс төрийн эдийн засгийн ухаан, хөдөө аж ахуйн эдийн засаг, аж үйлдвэрийн эдийн засаг, улс ардын аж ахуйн төлөвлөгөөжилт, худалдааны эдийн засаг, санхүү ба зээл, хөдөө аж ахуйн механикжилт, газар тариалангийн үндэс, мал аж ахуйн үндэс, намын байгуулалт, үйлдвэрчний эвлэлийн байгуулалт, хувьсгалт залуучуудын эвлэлийн байгуулалт зэрэг 16 нэр төрлийн 1100 цагийн хичээл үзжээ. Бүх хичээллэсэн цагийн 80 орчим хувьд онолын хичээл, бусад цагт нь зөвлөгөө, дадлагын хичээл явагддаг байжээ.

Үйл явдлын тойм

- 1961 онд МАХН-ын XIV их хурал хуралдаж Монгол Улсын 40 жилийн түүхэн замналын гол үр дүнг нэгтгэн дүгнээд социалист нийгмийг бүхий л чиглэлээр өрнүүлэн байгуулах ээлжит зорилт дэвшүүлэн тавьсанаар НДС социалист бүтээн байгуулалтыг гардан зохион байгуулах мэдлэг чадвартай хүмүүсийг бэлтгэн гаргах чиг үүрэг хүлээв.
- 1961 онд хуралдсан МАХН-ын XIV их хурлаас “Төв ба орон нутгийн байгууллагуудад нам, улсын бэлтгэлтэй боловсон хүчин ихээр шаардагдаж байгааг харгалзан НДС-ийг ойрын үед дахин нээж ажиллуулах нь зүйтэй” гэсэн заалт өгөв.
- МАХН-ын XIV их хурлаас “НДС-ийн төгсөгчид тодорхой эдийн засгийн үндсийг сайн судалж, ардын аж ахуйн салаа мөчрүүдийн техник, эдийн засгийг сайн мэдэж гаргахаар программыг нь үндсээр нь өөрчлөх хэрэгтэй” гэж заасан нь тус сургуулийн сургалтын хөтөлбөрийн агуулгыг улс орны хөгжлийн шинэ үеийн шаардлагад нийцүүлэх зарчмын ач холбогдолтой чиг шугам байв.
- 1961 онд нам, улсын ажилтны нэг жилийн курст 16 нэр төрлийн нийт 1100 цагийн хичээл үзэж байсны 80 хувь нь онолын, 20 хувь нь практик хичээл байв.
- 1961 онд БНМАУ НҮБ-ын бүрэн эрхэт гишүүн орон болж дэлхийн хамтын нийгэмлэгт эзлэх байр сууриа бэхжүүлэв.

НАМЫН ДЭЭД СУРГУУЛИЙГ СЭРГЭЭН БАЙГУУЛАВ

1962 онд МАХН-ын Төв хорооны шийдвэрээр Намын Төв хорооны дэргэдэх НДС-ийг сэргээн байгуулав. МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1962 оны 222 тоот тогтоолоор сэргээн байгуулагдсан НДС-д суралцагсдыг элсүүлэх болзол, хуваарийг батлав. Уг тогтоолоор НДС-д элсэлтийн шалгалт өгөх хүмүүсээ ажлаас нь 1 сарын хугацаагаар чөлөөлж, энэ хугацааны цалин ба хотод ирэх, буцахын нэг талын зардлыг олгохыг аймаг, хотын Намын хорооны дарга нарт даалгасан байна.

МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1962 оны 249 тоот тогтоолоор сэргээн байгуулагдсан НДС-ийн хичээлийн хөтөлбөр зохиох комиссыг Ж.Цэдэнжав, Ц.Сүрэнхорлоо, Ц.Готов, Б.Сэрээтэр, Долгормаа, Жамъянжав, Б.Лигүү нарын бүрэлдэхүүнтэй байгуулж, боловсруулсан төслийг нь Намын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1962 оны 8 сарын 17-ны 425 тоот тогтоолоор баталсан байна.

Орон нутгийн засаг захиргааны ажилтны мэдлэгийг дээшлүүлэх жилийн курс нээв

МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын 1962 оны 455 тоот тогтоолоор орон нутгийн нам, захиргааны байгууллагын хариуцлагатны мэдлэгийг дээшлүүлэх нэг жилийн курсийг 125 сонсогчтойгоор нээж, хичээлийг 10 сарын 1-ээс эхлүүлэх шийдвэр гаргаж, сургалтын төлөвлөгөөг нь баталсан байна. Уг курсийн сонсогчдын бүрэлдэхүүнд сум, хорооны орлогч дарга, нарийн бичгийн дарга 75, намын үүрийн дарга 50, бүгд 125 хүнийг оруулан баталжээ.

Нутгийн захиргааны хариуцлагатны курсийг чанартай явуулахын тулд суралцах хүмүүсийг бэлдүүлэх, орон нутгаас зохих цагт нь ирүүлэх, тэдэнд мэргэжил, ажил төрлийн талаар орох хичээлүүдийн хөтөлбөр боловсруулах, заах багш нарын бэлтгэлийг сайн хангах арга хэмжээ авахыг Намын Төв хорооны Намын ажлын хэлтэс, Боловсон хүчний хэлтэс, ЗГ-ын Зохион зааварлах хэлтэс болон НДС-ийн захиргаанд даалгасан байна.

НДС-ийн захирал Б.Хурметбек (1962-1980)

НДС-ийн орлогч захирал Ц.Сүрэнхорлоо

НДС сэргээн байгуулагдаад анхныхаа жил хичээллэхдээ сурлагын өндөр амжилт үзүүлэх тодорхой зорилт тавьж түүнийгээ биелүүлэхийн тулд “Сайн сурахын үндэс болсон эх зохиол судалъя”, “Орос хэлний мэдлэгээ дээшлүүлье”, “Соёлч боловсон байдлыг эзэмшье” гэсэн лозун дэвшүүлэн тавьж ажилласан байна. Тус сургуулийн захиргаа, нам, олон нийтийн байгууллагын бүхий л ажил эдгээр зорилтыг хэрэгжүүлэхэд чиглэгдэж байжээ. Энэ бүхний үр дүнд жилийн эцсийн шалгалтаар тус сургуулийн сонсогчид сурлагын амжилтаараа өмнөх жилүүдээс өндөр үзүүлэлттэй байжээ. Олон түмнийг удирдан зохион байгуулах ажилд бэлтгэгдэж байгаа хүмүүст элдэв хорт зуршил, шинэ цаг үед тохирохгүй хэвшил дадлаас хурдан салж хувийн байдлаараа олон түмний дунд үлгэр жишээч байх шаардлага тавьж сурлага хүмүүжлийг хослуулан авч явж байсан нь тухайн үеийн нийгмийн дэвшлийн захиалга байв. Шинэ нийгмийг шинэ цагийн шаардлагыг өөртөө шингээсэн, төлөвшсөн хүн л бүтээх учиртай байлаа. Удирдах ажилтны төлөвшил ямар их учир холбогдолтой болохыг улс орны өнөөдрийн байдал тод томруун харуулж байгааг энэ дашрамд тэмдэглэе.

Сонсогчид дотуур байраар хангагддаг байв.

Үйл явдлын тойм

- 1962 онд МАХН-ын Төв хорооны шийдвэрээр НДС-ийг сэргээн байгуулав.
- Намын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын 1962 оны 222 тоот тогтоолоор сэргээн байгуулагдсан НДС-ийн элсэлтийн болзол, журмыг батлав.
- Намын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын 1962 оны 249 тоот тогтоолоор сэргээн байгуулагдсан НДС-ийн хичээлийн хөтөлбөр боловсруулах 7 хүний бүрэлдэхүүнтэй комисс байгуулав.
- Намын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын 1962 оны 455 тоот тогтоолоор орон нутгийн нам, захиргааны байгууллагын хариуцлагатны мэдлэгийг дээшлүүлэх нэг жилийн курс нээв.
- НДС-ийн ректораар Б.Хурметбек, орлогч захирлаар Ц.Сүрэнхорлоо, Гунгаажав нар томилогдон ажиллаж байв.
- Сэргээн байгуулагдсан НДС анхныхаа жилд “Сайн сурахын үндэс болсон эх зохиол судалъя”, “Орос хэлний мэдлэгээ дээшлүүлье”, “Соёлч боловсон байдлыг эзэмшье” гэсэн лозун дэвшүүлэн тавьж ажиллаад сурлагандаа өмнөх жилүүдээс өндөр амжилт гаргасан байна.

НАМ, УЛСЫН ХАРИУЦЛАГАТНЫ 2 ЖИЛИЙН СУРГУУЛЬ БАЙГУУЛАВ

МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1963 оны 4 сарын 5-ны 98 тоот тогтоолоор НДС-ийн дэргэд Нам, улсын хариуцлагатны 2 жилийн сургууль байгуулан хичээлийн төлөвлөгөөг баталж үзэх хичээлүүдийг амьдралтай нягт холбож мэдлэгээ практик дээр хэрэглэж чаддаг дадлага туршлагатай болгон гаргахад шаардагдах нөхцөлүүдийг хангахыг НДС-ийн захиргаанд үүрэг болгосон байна.

Энэ сургууль нь урьд байсан нам, улсын хариуцлагатны курс, нэгдлийн дарга нарын жилийн курсийг нэгтгэх замаар өөрчлөн зохион байгуулсан сургалтын шинэ хэлбэр байлаа. Нам, улсын хариуцлагатан болон нэгдлийн дарга нарт ХАА-н эдийн засгийн дунд мэргэжлийн аттестат олгож байхаар тогтоосон байна. Тус сургуульд 10-аас доошгүй жил үр бүтээлтэй ажилласан, 5-р ангиас доошгүй боловсролтой, 45 хүртэл насны хүмүүсийг элсүүлэх ба суралцах хугацаанд НДС-ийн үндсэн ангийн оюутны адил хангамжтай байхаар тогтоожээ.

1963 онд МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны шийдвэрээр сэргээн байгуулагдсан НДС өмнө нь Д.Сүхбаатарын нэрэмжит байсныг нь, мөн төгсөгчдөд нь дээд боловсролын диплом олгож байсныг нь хэвээр үлдээхээр шийдвэрлэжээ.

Намын Төв хороонд мандатын комисс байгуулав

Намын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1963 оны 477 тоот тогтоолоор НДС-ийн элсэгчдийн чанарыг дээшлүүлэхэд намын байгууллагуудаас тавих хяналтыг сайжруулах зорилгоор мандатын комиссыг Намын Төв хорооны Боловсон хүчний тасгийн эрхлэгч, СнЗ-ийн Боловсон хүчний эрхлэгч, МҮЭ-ын Төв зөвлөл, МХЗЭ-ийн Төв хорооны Боловсон хүчний эрхлэгч, НДС-ийн захирлын бүрэлдэхүүнтэй байгуулжээ.

НДС-ийн дэргэд суртал нэвтрүүлэгчдийг давтан бэлтгэх байнгын курс нээв

МАХН-ын Улс төрийн товчооны 1963 оны 249 тоот тогтоолоор суртал нэвтрүүлэгчдийг давтан сургах 45 хоногийн байнгын курсийг 1963 оны 10 сараас НДС-ийн дэргэд нээхээр шийдвэрлэжээ. Тус курсийг нээснээр нийгмийн хөгжил, нам, төрийн бодлого, зорилтыг өргөн олон түмэнд үнэн зөвөөр ойлгуулах чадвар бүхий мэргэшсэн суртал нэвтрүүлэгчдийг олноор бэлтгэн гаргах боломжтой болжээ.

Сонсогчдоор үйлдвэрлэлийн практик хийлгэх түшиц газар сонгов

МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1963 оны 12 сарын 7-ны 583 тоот тогтоолоор НДС-ийн сонсогчдын машин техник, ХАА-н эдийн засгийн хичээлүүдээр хийлгэх үйлдвэрлэлийн практик хичээлийг “Дархан” САА-д түшиглэн явуулах, практик хичээл хийх хугацаанд сонсогчдыг орон сууц, тасаг бригадын хооронд унаагаар хангахын хамт хямдруулсан үнээр хооллуулж байхыг “Дархан” САА-н удирдлагад даалгасан байна.

Мөн өдрийн зөвлөлгөөнөөр НДС байгуулагдсаны 40 жилийн ойг тэмдэглэн өнгөрүүлэх тухай асуудлыг хэлэлцээд тогтоол гаргажээ. Уг тогтоолд Д.Сүхбаатарын нэрэмжит НДС анх байгуулагдсан өдрийг 1924 оны 3 сарын 1-нд МАХН-ын Төв хорооны дэргэд Намын түр сургууль байгуулагдсанаар тооцож, тус сургуулийн 40 жилийн ойг 1964 оны 6 сарын 27-ны өдөр тэмдэглэхээр тогтож, НДС-ийн төгсөгчдөд олгох энгэрийн тэмдэг бий болгохыг зөвшөөрсөн байна.

МАХН-ын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Ю.Цэдэнбал шинээр байгуулагдсан НДС-ийн удирдах бүрэлдэхүүнийг хүлээн авч зөвлөгөө өгөв.

Эхний эгнээнд зүүн гар талаас Ц.Доржбат (захирал, асан), Б.Ширэндэв, Б.Хурметбек (захирал), Ю.Цэдэнбал, Д.Пунцагноров, Ш.Нацагдорж арын эгнээнд зүүн гар талаас Ж.Батмөнх, Б.Банзрагч, Б.Лигүү, Л.Чойжсамц, Э.Базаржав, О.Телейхан, Б.Ёндондүйчир, Ч.Лодойдамба

МАХН-ын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Намын дээд сургуулийн удирдах бүрэлдэхүүнийг хүлээн авч ажил хэргийн зөвлөгөө өгсөн нь тохиолдлын хэрэг байгаагүй. Улс оронд социалист бүтээн байгуулалт практик зорилт болон тавигдсан үед аж ахуй, соёлын байгуулалтыг шинэ хандлага, шинэ арга барилаар удирдах ур чадвартай боловсон хүчний хэрэгцээ шаардлага юу юунаас чухлаар тавигдаж байв. Нийгмийн энэ хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн үйлдвэрлэн гаргаж байгаа бүтээгдэхүүнийхээ загварыг шинэчлэх зорилт тус сургуулийн өмнө тавигдсаныг Намын ерөнхий нарийн бичгийн дарга анхааруулан хэлсэн нь цаг үеэ олсон хэрэг байв.

Үйл явдлын тойм

- Нам, улсын хариуцлагатны 2 жилийн сургууль байгуулав.
- Намын дээд сургуулийн дэргэд суртал нэвтрүүлэгчдийг давтан бэлтгэх байнгын курс нээв.
- “Дархан” САА-г Намын дээд сургуулийн сонсогчдын үйлдвэрлэлийн практик хийлгэх түшиц газар болгов.
- НДС-д элсэгчдийн чанарыг сайжруулах зорилгоор Намын Төв хороонд мандатын комисс байгуулав.
- НДС байгуулагдсаны 40 жилийн ойг тэмдэглэн өнгөрүүлэх тухай Намын Төв хорооны тогтоол гарав.
- НДС анх байгуулагдсан цаг хугацааг 1924 оны 3 сарын 1-нд МАХН-ын Төв хорооны дэргэд Намын түр сургууль байгуулагдсанаар тооцож байхаар тогтов.
- МАХН-ын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Ю.Цэдэнбал шинээр байгуулагдсан НДС-ийн удирдах бүрэлдэхүүнийг хүлээн авч зөвлөгөө өгөв. Тэрбээр зөвлөгөөндөө улс оронд социалист бүтээн байгуулалт шууд практик зорилт болон тавигдсан нөхцөл байдалд аж ахуй, соёлын байгуулалтыг шинэ арга барилаар удирдах, ур чадвартай боловсон хүчний хэрэгцээ шаардлага юу юунаас чухал болсныг анхааруулан хэлсэн байна.

АЖ АХУЙН УДИРДЛАГЫН ӨМНӨ ШИНЭ ШААРДЛАГА ТАВИГДАВ

МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1964 оны 221 тоот тогтоолоор Д.Сүхбаатарын дурсгалын хөшөө хуучирч чанар, үзэмж, байршлын хувьд тохиромжгүй болсныг харгалзан уг хөшөөг авч хадгалах гэсэн НДС-ийн саналыг зөвшөөрөхийн хамт Д.Сүхбаатарын хөшөөний үлдэж байгаа суурийг засварлаж, арчлалт хамгаалалтыг сайжруулахыг тус сургуулийн удирдлагад үүрэг болгосон байна.

НДС-ийн мэргэжлийн кафедр (тэнхим)-уудыг өргөтгөв

МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1964 оны 5 сарын 21-ний 293 тоот тогтоолоор НДС-ийн үндсэн болон богино хугацааны курсуудын хүрээ өргөжсөнийг харгалзан эдийн засгийн кафедр, БНМАУ-ын улс ардын аж ахуйн эдийн засгийн кафедр, Марксизм-ленинизмийн кафедр, МАХН-ын түүхийн кафедр, Марксизм-ленинизмийн философийн кафедр болгон тус тус өргөтгөжээ.

Сонсогчдын техникийн мэдлэгийг сайжруулах үүднээс уг хичээлийн цагийг дотор нь зохицуулах замаар 180-250 цаг хүртэл нэмэгдүүлэх тухай НДС-иас тавьсан хүсэлтийг Намын Төв хороо ёсоор болгосон байна.

НДС-ийн дэргэд Үйлдвэрчний болон Залуучуудын эвлэлийн боловсон хүчин бэлтгэж эхлэв

МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1964 оны 9 сарын 14-ний 575 тоот тогтоолоор МҮЭ, МХЗЭ-ийн анхан шатны байгууллагуудад боловсон хүчин дутагдалтайг харгалзан НДС-ийн дэргэд МҮЭ-ийн ажилтнуудыг бэлтгэх нэг жилийн курсийг 15 хүнтэйгээр, МХЗЭ-ийн ажилтны 6 сарын курсийг 20 хүнтэйгээр байгуулж, 1964-65 оны хичээлийн жилээс эхлэн суралцуулахыг МҮЭ-ийн Төв Зөвлөл, МХЗЭ-ийн Төв хороонд зөвшөөрөөд, хичээл заах багш, байр танхимаар хангахыг НДС-ийн удирдлагад даалгасан байна.

БНМАУ-ын Сайд нарын зөвлөлийн 1953 оны 228 тоот тогтоолоор Намын шинэ хүчний дээд сургуулийг БНМАУ-ын дээд сургуулийн зэрэгт оруулж 1953 оноос эхлэн төгсөгчдөд нь бүрэн дээд боловсролын диплом олгож байсан тул сэргээн байгуулагдсан Намын дээд сургуулийн төгсөгчдөд дээд боловсролын диплом олгохыг хэвээр үлдээхээр заажээ.

1964 онд НДС-ийн хамт олон түүхт 40 жилийнхээ ойг хөдөлмөр бүтээлийн өндөр амжилтаар угтаж, гадна дотнын зочдынхоо хамтаар ёслол төгөлдөр тэмдэглэн өнгөрүүлсэн байна.

НДС төгсөгчдөд энгэрийн тэмдэг олгох шийдвэр гарч, 1964 оноос эхлэн гардуулж эхэлжээ.

Д.Сүхбаатарын хөшөөний хуучин байршил

Аж ахуйн удирдлагын өмнө шинэ шаардлага тавигдав

Улс орны үйлдвэрлэл, аж ахуйн удирдлагыг эдийн засгийн аргад шилжүүлэх, улс орны хэмжээнд төлөвлөлт-эдийн засгийн урамшууллын шинэ систем нэвтрүүлэх зорилт дэвшигдэж удирдах ажилтан бэлтгэх сургалтад шинэ шаардлага тавигдах болсонтой холбогдон ЭЗДС-ийн Улс ардын аж ахуйн факультетын харьяанд үйлдвэрийн дарга нарын нэг жилийн курс нээж, 1964 оноос эхлэн хичээллүүлж эхэлсэн байна. Энэ курс нь улмаар Монгол Улсын Их Сургууль, Политехникийн дээд сургууль, Техникийн их сургуулийн харьяанд удирдах ажилтны мэргэжил дээшлүүлэх факультет болж өргөсөн ажиллаж байгаад, 1979 оноос СнЗ-ийн дэргэдэх удирдах ажилтны мэргэжил дээшлүүлэх институт, 1989 оноос Удирдлагын хөгжлийн институт, 1994 оноос Төр, нийгэм судлалын академитай нэгдэн Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институт болж хөгжсөнөөр өнөөгийн Удирдлагын академийн үндэс суурь тавигдсан түүхтэй.

Доктор, профессор Н.Цэнд нь 1964 оноос үйлдвэрийн дарга нарын мэргэжил дээшлүүлэх курсийн эрхлэгч, 1986 оноос Удирдах ажилтны мэргэжил дээшлүүлэх институтийн декан, 1989 оноос Удирдлагын хөгжлийн институтийн хичээлийн эрхлэгчийн алба хашиж байжээ.

НДС-ийн захирлын 1964 оны 39 тоот тушаалаар дунд сургуулийн 8-10 дугаар ангид үздэг ерөнхий эрдмийн хичээлүүдийг 1-3 жилийн дотор нөхөн судалж шалгуулахыг бүрэн бус дунд боловсролтой оюутнуудад даалгасан байна. 1-р ангид монгол хэл, орос хэл, монголын түүх, газарзүйн хичээлийг 10-н жилийн хэмжээнд үзсэн байх, бусад хичээлийг 2, 3-р ангид нөхөн үзэж шалгуулсан байхаар тусгаж ерөнхий боловсролын шалгалт өгөх оюутнуудад консультац, нэмэлт хичээл заах, тэднийг оройн хүмүүжлийн ажлаас бололцоогоор нь чөлөөлөх шийдвэр гаргасан байна.

Үйл явдлын тойм

- 1964 онд НДС-ийн мэргэжлийн тэнхимүүдийг өргөтгөв.
- 1964 оноос НДС-ийн дэргэд үйлдвэрчний болон залуучуудын эвлэлийн боловсон хүчний нөөц бэлтгэж эхлэв.
- Үйлдвэрийн дарга нарын мэргэжил дээшлүүлэх курс нээгдэв.
- МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1964 оны 12 сарын 11-ний 764 тоот тогтоолоор НДС-ийн зардлыг Намын Төв хорооны санхүүгээр дамжуулан санхүүжүүлж байхаар шийдвэрлэжээ.
- НДС-ийн захирлын 48 тоот тушаалаар тус сургуулийн багш, ажилчин, албан хаагчдыг автотехникийн анхны мэдэгдэхүүнтэй болгох зорилгоор дугуйлан байгуулан хичээллүүлэв.
- НДС-ийн захирлын 75 тоот тушаалаар 1938-1939 онуудад тус сургуулийн захирлын албыг хашиж явсан Дэмбэрэлийн Өлзий, мөн 1927-1928 онд захирал байсан Сундуйн Норовсүрэн нарыг хүндэт дэвтэрт бичиж гэрчилгээ олгожээ.
- МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны хурлын 270 тоот тогтоолоор Улаанбаатар хотын Намын хорооны дэргэдэх Марксизм-ленинизмийн оройн дээд сургуулийн багшаар Намын дээд сургуулийн багш нарыг хавсарган ажиллуулахаар болжээ.
- НДС байгуулагдсаны 40 жилийн ойг тэмдэглэв.
- НДС-ийн захирлын 1964 оны 80 тоот тушаалаар НДС төгсөөд нам, улсаас даалгасан ажлыг сайн биелүүлж байгаа Дорноговь аймгийн намын хорооны нэгдүгээр нарийн бичгийн дарга Ж.Гомбосүрэн нарын 18 хүний НДС-ийн хүндэт дэвтэрт бичжээ.

НДС-ИЙН ҮНДСЭН КУРСИЙН ДОТОР СЭТГҮҮЛЧИЙН АНГИ НЭЭВ

МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1965 оны 4 сарын 12-ны өдрийн 233 тоот тогтоолоор НДС-ийн 1965 оны элсэлтийн төлөвлөгөөнд өөрчлөлт оруулж, элсүүлэх хүний тоог 10 хүнээр нэмэгдүүлэн үндсэн курсийн дотор 20 хүнтэй сэтгүүлчийн анги нээхээр шийдвэрлэжээ.

НДС-ИЙН СОНСОГЧИД СУРАЛЦАХ ХУГАЦААНДАА НИЙГМИЙГ СОЁН ГЭГЭЭРҮҮЛЭХ АЖИЛД ОРОЛЦОХ БОЛОВ

МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1965 оны 441 тоот тогтоолоор Намын дээд сургуулийн багш, сонсогчдоос бүрдсэн сурталчлан туслах баг байгуулж, 1965 оны 7 сарын 1-нээс 8 сарын 1-нийг хүртэл Хэнтий аймагт ажиллуулахыг НДС-ийн удирдлагад үүрэг болгов. Энэ ажил дараагийн жилүүдэд үргэлжилж уламжлалт арга хэмжээ болсон байна.

МАХН-ны Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1965 оны 9 сарын 25-ны өдрийн 599 тоот тогтоолоор НДС-ийн багш нарын цагийн ногдол, цаг тооцох журмыг баталсан байна.

Сонсогчид П.Дорж багшийн хичээл дээр

ХҮНИЙ НӨӨЦ, ОРОН ТОО

НДС-ийн захирлын 1965 оны 2 сарын 23-ны 12 тоот тушаалаар тус сургуулийн ерөнхий боловсролын комиссыг ерөнхий боловсролын тэнхим болгон өөрчлөн байгуулж, тэнхимийн эрхлэгчээр багш Мянганбууг томилжээ. Түүнчлэн Намын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 768 тоот тогтоолыг үндэслэн НДС-ийн захирлын 1965 оны 4 тоот тушаалаар Эдийн засгийн тэнхимийн эрхлэгчээр эдийн засгийн ухааны дэд эрдэмтэн Г.Галбадрахыг, 7 тоот тушаалаар Нийгмийн ухааны тэнхимийн кабинетын эрхлэгчээр С.Цэрэнпагмыг, номын сангийн уншлагын тэнхимийн эрхлэгчээр П.Бадамхандыг тус тус томилжээ.

Намын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1965 оны 480 тоот тогтоолыг үндэслэн НДС-ийн захирлын 1965 оны 84 тоот тушаалаар П.Доржийг Марксизм-ленинизмийн тэнхимийн багшаар, 87 тоот тушаалаар Д.Дашдондогийг орос хэлний тэнхимийн эрхлэгчээр, 89 тоот тушаалаар Д.Содовыг орос хэлний тэнхимийн багшаар, Ү.Чимидийг улс төрийн эдийн засгийн ухааны тэнхимийн багшаар, Р.Дэрдэвийг намын түүхийн тэнхимийн багшаар тус тус томилжээ.

Багш Дашдондог сонсогчдын орос хэлний дуудлагыг зүгшрүүлж байгаа нь

Үйл явдлын тойм

- НДС-ийн үндсэн курсийн дотор сэтгүүлчийн анги нээв.
- НДС-ийн захирлын 12 тоот тушаалаар ерөнхий боловсролын комиссыг ерөнхий боловсролын тэнхим болгон зохион байгуулав.
- МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1965 оны 599 тоот тогтоолоор НДС-ийн багш нарын цагийн ногдол, цаг тооцох журмыг баталсан байна.
- НДС-ийн захирлын 1965 оны 93 тоот тушаалаар сонсогч Л.Чанравванчиг, Н.Дамдинсүрэн, Х.Арсад нарт Сүхбаатарын нэрэмжит степен олгожээ.
- МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1965 оны 441 тоот тогтоолоор Намын дээд сургуулийн багш, сонсогчдоос бүрдсэн сурталчлан туслах баг байгуулж, сарын хугацаагаар Хэнтий аймагт ажиллуулахыг НДС-ийн удирдлагад үүрэг болгов. Уг баг орон нутагт үр бүтээлтэй ажилласан тул энэ арга хэмжээг дараагийн жилүүдэд үргэлжлүүлэн уламжлалт ажил болгов.
- НТХ-ны Нарийн бичгийн дарга нарын 768 тоот тогтоолыг үндэслэн НДС-ийн захирлын 1965 оны 4 тоот тушаалаар Эдийн засгийн тэнхимийн эрхлэгчээр дэд эрдэмтэн Г.Галбадрахыг, №7 тоот тушаалаар Нийгмийн ухааны тэнхимийн кабинетын эрхлэгчээр С.Цэрэнпагмыг, уншлагын тэнхимийн эрхлэгчээр П.Бадамхандыг тус тус томилжээ.

МАХН-ЫН УДИРДАХ БОЛОВСОН ХҮЧНИЙ АЖИЛ ХЭРГИЙН ЧАНАР, ХУВИЙН ХАРИУЦЛАГЫГ ДЭЭШЛҮҮЛЭХ, АХМАД, ЗАЛУУ БОЛОВСОН ХҮЧИНТЭЙ ЗӨВ ХОСЛУУЛАХ ШААРДЛАГА ТАВИГДАВ

1966 онд хуралдсан МАХН-ын XV Их Хурлын тайлан илтгэлд “Намын дээд сургуулийг дахин сэргээж, түүний дэргэд хоёр жилийн курс шинээр байгуулж, нам, улсын боловсон хүчин бэлтгэх, УААА, соёлын салбаруудад мэргэжилтэн хуваарилах ажлыг цэгцтэй болгосоны үрээр удирдах ажилтны чанарын бүрэлдэхүүн сайжрав.

Боловсон хүчнийг улс төр, ажил хэргийн чанараар нь сонгон авч дэвшүүлэх, мөн улс төр, зохион байгуулалтын ажлын туршлагатай ажилтануудыг мэргэжлийн чадвартай, авъяаслаг залуу ажилтантай зөв хослох зарчмыг гуйвалтгүй баримтлах явдал намын байгууллагын зорилт юм. Намын байгууллага нам, улсын ажилтан, мэргэжилтний улс төрийн болон ажил хэрэгч чанарыг дээшлүүлэн тэднийг хариуцсан ажлынхаа хувь заяаны төлөө хүлээх хувийн хариуцлагын үзлээр хүмүүжүүлэх үүрэгтэй. Боловсон хүчин бэлтгэх ажлын чанарыг сайжруулан, тэднийг курс, сургуулиар дамжуулан давтан сургах төрөл бүрийн хэлбэрийг өргөтгөх нь чухал юм” хэмээн тэмдэглэжээ. Удирдах боловсон хүчний нөөц нэмэгдэхийн хэрээр тэдний ажил хэргийн чанар, хувийн хариуцлагыг дээшлүүлэх, ахмад туршлагатай ажилтнуудыг авъяаслаг залуу ажилтнуудтай зөв хослох шаардлагыг ийнхүү дэвшүүлэн тавьсан байна.

НДС барилгын салбарын удирдах ажилтан бэлтгэж эхлэв

Их барилгажилт эхэлсэнтэй холбогдон барилгын салбарын удирдах ажилтны хэрэгцээ өсөв. Иймд МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчоо 1966 оны 1 сард “Барилгын удирдах боловсон хүчин бэлтгэх зарим арга хэмжээний тухай” тогтоол гаргаж барилгын салбарын удирдах ажилтны курс нээж, 1 жилийн хугацаагаар сургахыг НДС-ийн захиргаанд даалгасан байна.

МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1966 оны 9 сарын 29-нд НДС-ийн сонсогчдын цалин хангамжийн талаар авч хэлэлцээд, 1966-67 оны хичээлийн жилээс эхлэн НДС-ийн дэргэдэх 2 жилийн сургуулийн сонсогчдод хүүхдийн тэтгэмж олгохыг зогсоож, үндсэн ангийн сонсогчдод олгож байгаа хүүхдийн тэтгэмжийг 1966 он дуустал төсөв ёсоор олгоод 1967 оноос эхлэн 3 ба түүнээс дээш хүүхэдтэй сонсогчдод олгож байхаар шийдвэрлэжээ.

МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1966 оны 11 сарын 2-ны 450 тоот тогтоолоор ЗХУ-ын Коммунист намын дэргэдэх Намын дээд сургуулийн туршлага судлах ажлаар НДС-ийн захирал Б.Хурметбек ахлагчтай багийг 14 хоногоор явахыг зөвшөөрсөн байна.

Сургуулийн зөвлөл нь удирдан зохион байгуулах гол аппарат юм. Захирал **Б.Хурметбек** зөвлөлийн хурлыг удирдаж байгаа нь

Сурталын бригад

Намын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 118 тоот тогтоолоор НДС-ийн сонсогчдыг МАХН-ын XV Их хурлын шийдвэрийг сурталчлах НТХ-ны сурталын бригадаар 18 аймагт явуулжээ.

НДС-ийн сонсогчид тариа ногоо хураалтын ажилд оролцох болов

НДС-ийн захирлын 1966 оны 2 сарын 02-ны 108 тоот тушаалаар НДС-ийн сонсогчдыг тариа хураалтын ажилд оролцуулах, тухайн үед хүндэтгэх шалтгаанаар чөлөөлөгдсөн сонсогчдоор тус үүргийг нөхөн гүйцэтгүүлж байхаар журамлажээ. Тариа хураах ажил нь сонсогчдоос улс ардын аж ахуйн төлөвлөгөө биелүүлэхэд оруулж байгаа хувь нэмэр болохоос гадна мэдлэгээ бататгах практик ач холбогдолтой байв.

НДС-ийн оюутан, сонсогчид тариалалтад оролцож байгаа нь

Үйл явдлын тойм

- Удирдах боловсон хүчнийг улс төр, ажил хэргийн чанараар нь сонгон авах, тэднийг эрхэлсэн ажлынхаа төлөө хүлээх хувийн хариуцлагын ухамсараар хүмүүжүүлэх, удирдан зохион байгуулах ажлын дадлага туршлагатай ажилтнуудыг мэргэжлийн чадвартай, авъяаслаг залуу ажилтнуудтай зөв хослуулах бодлогыг намаас боловсон хүчинтэй ажиллах гол зарчим болгон тавив.
- МАХН-ын XV их хурал “боловсон хүчин бэлтгэх ажлын чанарыг сайжруулж, тэднийг курс, сургуулиар дамжуулан давтан сургах төрөл бүрийн хэлбэрийг өргөтгөх нь чухал юм” хэмээн үзэв.
- Намын дээд сургууль дээр барилгын салбарын удирдах ажилтан бэлтгэж эхлэв.
- Намын дээд сургуулийн сонсогчид Намын XV Их хурлын шийдвэрийг сурталчлахаар 18 аймагт томилогдон ажиллажээ.
- НДС-ийн захирлын 1966 оны 14 тоот тушаалаар Орос хэлний тэнхимийн эрхлэгчээр орос хэлний багш Ж.Дондогийг, 81 тоот тушаалаар Орос хэлний тэнхимийн багшаар Ч.Лувсандэндэвийг тус тус томилжээ.
- НДС-ийн сонсогчдыг тариа хураах ажилд оролцуулах болов.
- 1967 оноос эхлэн хүүхдийн тэтгэмжийг 3 болон түүнээс дээш хүүхэдтэй сонсогчдод олгож байхаар тогтов.
- ЗХУКН-ын дэргэдэх НДС-ийн туршлага судлуулах ажлаар НДС-ийн захирал Б.Хурметбек ахлагчтай багийг илгээв.

НАМ, УЛС, ОЛОН НИЙТИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН БОЛОВСОН ХҮЧНИЙ СУРГАЛТЫН СИСТЕМИЙГ ҮНДСЭЭР НЬ ӨӨРЧЛӨХ ЗОРИЛТ ТАВИГДАВ

1967 онд хуралдсан МАХН-ны Төв хорооны III Бүгд хурлаас “УААА, соёлын бүх салбарын нам, улс, олон нийтийн байгууллагын боловсон хүчний сургалтын системийг үндсээр нь сайжруулж, боловсон хүчнийг давтан сургах ажлыг боловсронгуй болгох хэрэгтэй байна” хэмээн заажээ.

НДС-ийн сургалт, хүмүүжлийн ажлыг Намын Төв хорооны Улс төрийн товчоогоор авч хэлэлцэн тогтоол гаргав

МАХН-аас нам, улс, олон нийтийн байгууллагын боловсон хүчний сургалтын системийг үндсээр нь өөрчлөх зорилт тавигдсантай холбогдуулан НДС-ийн сургалт, хүмүүжлийн ажлын тухайн үеийн байдлыг Намын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1967 оны 4 сарын 6-ны өдрийн хурлаар авч хэлэлцээд 66 тоот тогтоол гаргажээ.

Уг тогтоолд: оюутан сонсогчдод Марксист-лениннист онолыг манай орны социалист байгуулалтын практик амьдрал, орчин үеийн дэлхий дахины нэн чухал асуудалтай нягт холбон бүтээлчээр эзэмшүүлэх; тэдэнд гүн бат мэдлэг, коммунист хүмүүжил олгохын тулд лекц, семинарын онол, үзэл суртлын хэмжээ, түүний хүмүүжүүлэх нөлөөг байнга дээшлүүлэхэд сургуулийн захиргаа, намын байгууллагын гол анхаарлыг чиглүүлж байх; сургуулийн захиргаанаас тэнхим, багш нарын ажилд тавих хяналтыг хүчтэй болгох; багш нарын мэдлэг, мэргэжил, практик дадлагыг дээшлүүлэх; багш нарын эрдэм шинжилгээний ажлыг сургалт, хүмүүжлийн ажилтай нягт хослуулах; оюутан сонсогчдыг аж үйлдвэр, хөдөө аж ахуйн тэргүүний хүмүүс, соёл, урлаг, шинжлэх ухааны зүтгэлтнүүдтэй уулзуулах ажил зохиож байх; онол, улс төрийн хичээлийн цагийг зохих хэмжээгээр нэмэгдүүлж, хичээлийн программд МАХН-ын шинэ программ, намын XV Их хурлын материал, коммунист ажилчны намуудын чухал баримт бичгүүдээс тусган оруулах; ЗХУ-ын Коммунист Намын Төв хорооны дэргэдэх Намын дээд сургуулийн ажлын туршлагаас өөрийн сургуулийн үйл ажиллагаанд нэвтрүүлэх; багш нарын мэргэжлийг дээшлүүлэх зорилгоор ЗХУ-ын Коммунист Намын Төв хорооны дэргэдэх Намын дээд сургуульд түр хугацаагаар явуулан дадлага хийлгэж байх зэрэг тус сургуулийн сургалт, хүмүүжлийн ажилд олон жил чиг баримжаа болж ирсэн чухал заалтууд өгөгджээ.

НДС-ийн сургалтын чанар, үр нөлөөний байдлыг ийнхүү тусгайлан хэлэлцэж, цаашдын үйл ажиллагааных нь зорилт, чиг үүргийг нарийвчлан тодорхойлж өгсөн нь улс оронд бий болсон нөхцөл байдал, шийдвэрлэж байгаа зорилтуудтай холбоотой байв. Тухайлбал, МАХН-ын XV Их хурлаар баталсан Намын шинэ программд МАХН-ын нийгмийг удирдан чиглүүлэх үүрэг ролийг хуульчлан баталгаажуулж өгөхийн хамт БНМАУ-д социализм байгуулж дуусах үед МАХН-аас тавих зорилтыг тодорхойлов. Улс орны хөгжлийн шинэ үе шат нь намын боловсон хүчнийг сургаж бэлтгэх ажлыг чанарын шинэ шатанд гаргах хэрэгцээ шаардлагыг тулгамдсан зорилт болгон тавьж байв. МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1967 оны 66 тоот тогтоол нь энэ хэрэгцээ шаардлагыг үндэс болгосон байна.

Уг тогтоолоор НДС зохион байгуулалтын хувьд өргөжиж, намын гишүүдийн тоо олширч байгааг харгалзан НДС-ийн Намын хороонд Нарийн бичгийн даргын орон тоог бий болгож, тус сургуулийн Намын зохион байгуулалтын хичээлийн багштай хавсруулахаар болжээ.

Сургуулийн намын байгууллага нь оюутнуудын сурлага хүмүүжлийн ажлыг эрхлэн удирддаг. Сургуулийн Намын хорооны товчооны хурал

МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны хурлын 1967 оны 170 тоот тогтоолоор багш нарын эрдэм судлалын тойм хэвлүүлж байхыг зөвшөөрчээ.

Заах аргын зөвлөл байгуулав

НДС-ийн захирлын 1967 оны 94 тоот тушаалаар НДС-ийн багш нарын заах ур чадварыг дээшлүүлэх зорилгоор сургуулийн заах аргын зөвлөлийг туршлагатай багш, тэнхимийн эрхлэгчдийг оролцуулан 15 хүний бүрэлдэхүүнтэй байгуулжээ.

НДС-ийн захирлын 1967 оны 62 тоот тушаалаар бүх хугацаандаа онцсайн дүнтэй суралцсан Сүхбаатарын цалинт онц сурлагатан Хангараагийн Арсадыг тус сургуулийн хүндэт дэвтэрт бичиж гэрчилгээ олгов.

Үйл явдлын тойм

- МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчоогоор НДС-ийн сургалт, хүмүүжлийг сайжруулах асуудлыг авч хэлэлцээд 66 тоот тогтоол гаргав.
- МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1967 оны 170 тоот тогтоолоор НДС-ийн багш нарын эрдэм судлалын тойм гаргаж байхыг зөвшөөрөв.
- НДС-ийн захирлын 1967 оны 55 тоот тушаалаар “Эрдэм судлалын бичиг”-ийн хянан найруулах комиссыг Нямжав, Камбар, Нансал, Галбадрах, Жамсран, Чимэд, Баяндалай нарын бүрэлдэхүүнтэй байгуулжээ.
- НДС-ийн захирлын 1967 оны 9 сарын 14-ний 81 тоот тушаалаар НДС-ийн дэргэдэх 2 жилийн сургуулийн 1-р ангид элсэх сонсогчдын тоог тогтоож Намын ажилтныг бэлтгэх ангид 87 сонсогч, Захиргааны ангийг бэлтгэх ангид 16 сонсогч, Үйлдвэрчний эвлэлийн ажилтан бэлтгэх ангид 18 сонсогч, Хувьсгалт залуучуудын эвлэлийн ажилтан бэлтгэх ангид 39 сонсогч элсүүлэхээр болжээ.
- НДС-ийн захирлын 82 тоот тушаалаар сургалтын төлөвлөгөө шинэчлэгдсэнтэй холбогдуудан жолооны хичээлийн цагийг шинээр тогтоов.
- НДС-ийн захирлын 1967 оны 16 тоот тушаалаар МАХН-ын түүхийн тэнхимийн эрхлэгч УНямжав, орос хэлний тэнхимийн багш Цэндсүрэн, 121 тоот тушаалаар багш С.Должин нарт ахлах багш цол олгожээ.

НАМ, УЛС, ОЛОН НИЙТИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН БОЛОВСОН ХҮЧНИЙГ ДАВТАН СУРГАХ АЖЛЫН ХҮРЭЭ ӨРГӨЖИВ

МАХН-ын XVI их хурлын баримт бичигт “Манай боловсон хүчний үзэл суртал-улс төрийн мэдлэгийн хэмжээ, ажил хэрэгч чанарыг дээшлүүлэхэд Намын Төв хорооны шийдвэрээр 1968 онд байгуулсан удирдах ажилтныг давтан сургах байнгын курс их роль гүйцэтгэж байна. НДС-ийн дэргэдэх сарын курсээр сүүлийн 3 жилд аймаг, хотын намын хороодын хариуцлагатай ажилтан, аймаг, хотын гүйцэтгэх захиргаадын эрх баригчид, нэгдэл, сангийн аж ахуйн дарга, тэдгээрийн намын байгууллагын нарийн бичгийн дарга нарыг тус тус давтан сургалаа” хэмээн тэмдэглэжээ.

НДС-д эчнээ анги нээв

МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн Товчооны хурлын 1968 оны 3 сарын 21-ний 134 тоот тогтоолоор НДС-д эчнээ анги нээж элсэгчдийг нь 5 жилийн хугацаагаар суралцуулж байхаар шийдвэрлэв.

Намын ажилтны хоёр жилийн сургуулийн 1968 оны төгсөгчид

НДС-ийн дэргэд нам, улс, олон нийтийн байгууллагын хариуцлагатай ажилтнуудыг давтан бэлтгэх байнгын курс нээв

МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1968 оны 10 тоот тогтоолоор нам, улс, олон нийтийн байгууллагын боловсон хүчнийг давтан бэлтгэх зорилгоор 1968 оноос эхлэн НДС-ийн дэргэд нэг сарын хугацаатай байнгын курс байгуулж, аймаг, хотын намын хороодын ажилтнууд, аймаг, хотын сонины эрхлэгчид, аймаг, хотын АДХГЗ-ны хариуцлагатай нарийн бичгийн дарга нар, зохион зааварлах хэлтсийн эрхлэгчид, аймаг,

хотын Үйлдвэрчний эвлэлийн зөвлөлийн дарга нар, аймаг, хотын МХЗЭ-ийн үүр, хороодын нэгдүгээр нарийн бичгийн дарга нар, сум-нэгдлийн намын үүр, хороодын нарийн бичгийн дарга нар, районы намын хорооны нэгдүгээр нарийн бичгийн дарга нар, САА-н намын хорооны нарийн бичгийн дарга нар, аймаг, хотын намын хорооны зааварлагч, лектор, зохион байгуулагч нарыг тус тус хамруулан сургах заалт өгчээ.

Байнгын курсийн сургалтын хөтөлбөрт МАХН-ын түүх, марксист-лениннист философи, ШУКО-ын зангилаа асуудлууд, улс төрийн эдийн засгийн ухааны зарим чухал асуудал, төрийн байгуулалт, улс ардын аж ахуй, соёлыг намаас удирдах практик асуудлыг тусгасан байхыг даалгаад, суралцагсадын ажлын чиглэлд нийцүүлэн сургалтын төлөвлөгөөнд зохих өөрчлөлт оруулж байхыг зөвшөөрсөн байна.

Үйлдвэр, аж ахуйн байгууллагуудын удирдах ажилтны эдийн засгийн мэдлэг дээшлүүлэх байнгын курс нээж ажиллуулав

МАХН-ын Төв хорооны шийдвэрээр үйлдвэр, барилга, тээвэр, холбооны байгууллагын дарга, орлогч, нам, эвлэл, үйлдвэрчний үүр, хороодын орон тооны дарга нарын эдийн засгийн мэдлэгийг дээшлүүлэх 45 хоногийн байнгын курсийг НДС-ийн дэргэд байгуулсан байна.

Курсийн бэлтгэл хангах ажлын явцад байнгын хяналт тавихын хамт курсийг үзэл суртлын өндөр хэмжээнд үр бүтээлтэй явуулахын тулд багш, лекторыг шилж сонгох, тэдний бэлтгэлийг шалгах, хичээлийн явцад арга зүйн туслалцаа үзүүлж байхыг Намын Төв хорооны холбогдох хэлтсүүдэд үүрэг болгосон байна.

Багш нарыг орон нутагт ажиллуулав

НДС-ийн захирлын 1968 оны 11 тоот тушаалаар ХАА-н нэгдлийн аж ахуйн ажилтай танилцуулан туслуулах зорилгоор Дорноговь аймгийн Даланжаргалан суманд Рэгзэндорж, Нямсанжаа, Чойжилжав, Мөнхжаргал, Дорж, Х.Дорж, Жамсранжав, Должин, Зандраабал нарыг, мөн аймгийн Сүмбэр суманд Арсад, Чимэд, Галбадрах, Амирмэд, Дашдорж, Дэрдэв, Купария, Норовсамбуу, Намдаг нарыг 7 хоногийн хугацаатай томилон ажиллуулжээ.

Үйл явдлын тойм

- НДС-ийн дэргэд Нам, улс, олон нийтийн байгууллагуудын удирдах ажилтнуудыг давтан сургах сарын хугацаатай байнгын курс нээв.
- Удирдах ажилтнуудын эдийн засгийн мэдлэгийг дээшлүүлэх 45 хоногийн хугацаатай байнгын курс нээж, аймаг, хотын АДХГЗ-ны хариуцлагатай нарийн бичгийн дарга нар, зохион зааварлах хэлтсийн эрхлэгчид, аймаг, хотын Үйлдвэрчний Эвлэлийн Зөвлөлийн дарга нар, аймаг, хотын МХЗЭ-ийн үүр, хороодын нарийн бичгийн дарга нар, сум-нэгдлийн, районы, САА-н намын үүр, хороодын нарийн бичгийн дарга нарыг тус тус хамруулахаар тогтов.
- НДС-д эчнээ анги нээв.
- МАХН-ын Төв хороо, Сайд нарын зөвлөлийн хавсарсан тогтоолыг үндэслэн НДС-ийн захирлын 94 тоот тушаалаар багш Дулмааг Сэлэнгэ аймгийн “Дархан” сангийн аж ахуйд ургац хураах ажлыг зохион байгуулах Төв хороо, Засгийн газрын төлөөлөгчөөр томилон ажиллуулав.
- НДС-ийн захирлын 23 тоот тушаалаар их, дээд сургуульд 10-аас дээш жил ажилласан Р.Нансал, Б.Баяндалай нарт ахлах багш цол олгов.
- НДС-ийн захирлын 30 тоот тушаалаар оюутан И.Равдан, В.Донид нарт Сүхбаатарын нэрэмжит цалин олгохоор болов.
- НДС-ийн багш нарыг ХААН-ийн аж ахуйн ажилтай танилцуулахаар орон нутагт илгээж байв.

НАМ, УЛСЫН ХАРИУЦЛАГАТНЫ 2 ЖИЛИЙН СУРГУУЛИЙГ ДАХИН НЭЭВ

1969 онд Намын Төв хорооны шийдвэрээр НДС-ийн бүрэлдэхүүнд нам, улсын хариуцлагатны 2 жилийн сургууль нээж, 7 жилийн боловсролтой, орон нутгийн нам, захиргаа, Үйлдвэрчний эвлэл, Залуучуудын эвлэлийн байгууллагад хариуцлагатай ажил хийж байгаа хүмүүсийг суралцуулж байхаар шийдвэрлэсэн нь нийгмийн төрөл бүрийн салбарын боловсон хүчний томоохон нөөц бэлтгэн гаргах боломж бүрдүүлэв.

Багш Зандраабал сонсогчдод лекц уншиж байгаа нь

НДС-ийн туршлагыг буурай хөгжилтэй зарим улс орон сонирхон судлах болов

МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1969 оны 6 сарын 23-ны 161 тоот тогтоолд Суданы коммунист нам, ЗХУ-ын Коммунист намын дээд сургуульд суралцаж байгаа 22 сонсогчоо Монгол Улсын социалист байгуулалтын туршлагатай танилцуулахаар 10 хоногийн хугацаагаар Улаанбаатар хотноо илгээх хүсэлт тавьсныг тэмдэглээд тэднийг хүлээн авч лекц, яриа хийх, төв, орон нутгийн ажил амьдралтай танилцуулах ажлыг хариуцан гүйцэтгэхийг НДС-ийн ректоратад даалгажээ.

Коминтерний 50 жилийн ойд зориулан эрдэм шинжилгээний бага хурал зохион байгуулав

МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1969 оны 2 сарын 1-ний хурлаар Коминтерний 50 жилийн ойг тэмдэглэх тухай асуудлыг авч хэлэлцээд, Коминтерний 50 жилийн ойд зориулан эрдэм шинжилгээний бага хурал зохион байгуулахыг Намын түүхийн институт (Балдоо), "Намын амьдрал" сэтгүүл (Намсрай), НДС (Б.Хурметбек)-д даалгаснаар уг хурлыг Улаанбаатар хотод гадаадын зочдыг оролцуулан амжилттай зохион байгуулжээ.

1969 онд Намын Төв хорооны Улс төрийн товчооноос "ХАА-н ажилтан мэргэжилтэн

нарын мэргэжил, эдийн засгийн мэдлэгийг дээшлүүлэх талаар авах зарим арга хэмжээний тухай" тогтоол гарав. Уг тогтоолын заалт НДС-ийн 1969-70 оны элсэлтийн болон сургалтын төлөвлөгөөнд тусгалаа олсон байна.

Эчнээ салбарын зөвлөл байгуулав

НДС-ийн захирлын 1969 оны 15 тоот тушаалаар тус сургуулийн дэргэдэх эчнээ салбарын зөвлөлийг 10 хүнтэй байгуулжээ. Үүнд: Зөвлөлийн даргаар салбарын эрхлэгч, зөвлөлийн гишүүдэд түүх, философи, политэконом, ХАА эдийн засаг, аж үйлдвэрийн эдийн засаг, орос хэлний тэнхимийн эрхлэгчид, НДС-ийн хичээлийн эрхлэгч, номын сангийн эрхлэгч, боловсон хүчний эрхлэгч нар оржээ.

Зарим тэнхимийг нэгтгэв

НДС-ийн захирлын 1969 оны 42 тоот тушаалаар Улс ардын аж ахуйн салбаруудын эдийн засаг ба ХАА-н тэнхимүүдэд хамаарагдаж байгаа хичээлүүдийн заах аргыг сайжруулах, ХАА-н чиглэлийн хичээлүүдийг эдийн засаг зохион байгуулалтын хичээлтэй нягт уялдуулах зорилгоор ХАА-н тэнхимийг Улс ардын аж ахуйн салбаруудын эдийн засгийн тэнхимтэй нэгтгэжээ. Тэнхимийн эрхлэгчээр эдийн засгийн ухааны дэд эрдэмтэн, доцент Галбадрахыг, тэнхимийн орлогч эрхлэгчээр багш Дулмааг томилжээ. Хичээлийн программыг дахин нягтлан үзэж шинэчлэх, утга агуулгыг нь сайжруулах, цагийг нь зохицуулах арга хэмжээ авахыг тэнхимийн эрхлэгч нарт үүрэг болгожээ.

Сонсогчид шалгалт өгч байгаа нь

Үйл явдлын тойм

- НДС-ийн дэргэд нам, улсын хариуцлагатны 2 жилийн сургууль нээв.
- НДС-ийн туршлагыг буурай хөгжилтэй зарим орноос сонирхох болов.
- НДС-ийн эчнээ салбарын зөвлөл байгуулав.
- Коминтерны 50 жилийн ойд зориулсан эрдэм шинжилгээний хурал зохион байгуулав.
- НДС-ийн захирлын 1969 оны 6 сарын 05-ны 44 тоот тушаалаар Дундговь аймгийн Говь-Угтаал сум нэгдэлд малын хашаа барих ажилд нэгдүгээр курсийн сонсогчдыг ажилуулав.
- НДС-ийн захирлын 1969 оны 2 сарын 20-ны 8 тоот тушаалаар Туул голын үерийн хамгаалалтын далан барихад 476 багш, сонсогчид оролцож 593м3 чулуу бэлтгэж, ачиж буулгав.
- ХАА-н чиглэлийн хичээлүүдийг эдийн засгийн хичээлүүдтэй нягт уялдуулах зорилгоор ХАА-н тэнхимийг УААА-н салбаруудын эдийн засгийн тэнхимтэй нэгтгэн тэнхимийн эрхлэгчээр эдийн засгийн ухааны дэд эрдэмтэн, доцент Галбадрахыг томилов.

НДС-Д ДЭЭД БОЛОВСРОЛТОЙ ХҮМҮҮСИЙГ ЭЛСҮҮЛЭН ХОЁР ЖИЛЭЭР СУРГАХ АНГИ ШИНЭЭР НЭЭХ ШИЙДВЭР ГАРГАВ

МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1970 оны 12 сарын 31-ний хурлаас “МАХН-ын Төв хорооны дэргэдэх НДС-ийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” 157 тоот тогтоол гаргав. Уг тогтоолоор:

- Нам, улс, аж ахуйн байгууллагыг тодорхой мэргэжлийн дээд боловсролтой, улс төр, онолын бэлтгэл бүхий удирдах боловсон хүчнээр бэхжүүлэхийн тулд дээд сургууль төгссөн хүмүүсийг НДС-д элсүүлж, хоёр жилийн хугацаагаар сургах ангийг 1971-72 оны хичээлийн жилээс нээх,
- “Намын зохион байгуулалт” хичээлийн чанарыг дээшлүүлж, намын ажлын онол, практикийн асуудал боловсруулах үүрэг бүхий “Намын зохион байгуулалт”-ын тэнхим байгуулах,
- Намын түүхийн институт, НДС-ийн хамтарсан эрдмийн зөвлөл байгуулж, МАХН-ын түүх, МАХН-ын зохион байгуулалтын онол, практикийн асуудлаар эрдмийн зэрэг горилогчдоос шалгалт авч, цол хамгаалуулах ажил эрхлүүлэх,
- “Социалист байгуулалтын явцад МАХН-ын удирдан чиглүүлэх роль улам өсөн нэмэгдэх зүй тогтол”-ын асуудлуудыг тал бүрээс нь судлан боловсруулах,
- НДС-д профессор, доцент, ассистент, ахлах багшийн албан тушаалыг орон тоондоо багтаан 1971-72 оны хичээлийн жилээс эхлэн бий болгох,
- ЗХУ-ын Коммунист Намын Төв хорооны дэргэдэх Нийгмийн ухааны академид багш нарыг явуулж сургах, мэргэжлийг нь дээшлүүлэх, эрдэм судлалын ажил хамтран явуулах асуудлыг хоёр намын хоорондын харилцааны жил бүрийн төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлж байх,

ЗХУКН-ын Төв хорооны дэргэдэх Намын дээд сургуулийн аспирантур, докторантурт сурч байсан НДС-ийн багш нар Өвөр эгнээнд: (Зүүнээс) Ц.Доржбат, Б.Лигүү, Н.Цэдэнжав, Дунд эгнээнд: Ц.Готов, Б.Хурметбек, Р.Нансал, С.Авармэд, Ар эгнээнд: Д.Галсанпунцаг, Б.Равсал

- Сургуулийн эрдмийн зөвлөл, багш нарын эрдэм шинжилгээний ажилд туслалцуулах, лекц уншуулах зорилгоор марксист-лениннист философи, улс төрийн эдийн засгийн ухаан, шинжлэх ухааны коммунизмын хичээлээр ЗХУ-аас өндөр мэргэжилтэй гурван багшийг нэг хичээлийн жилийн хугацаагаар урьж ирүүлж байх тухай хүсэлтийг ЗХУ-ын Коммунист Намын Төв хороонд тавих зэрэг чухал заалтууд өгөгдсөн байна.

Эрдэм судлалын ажил

Тус сургуулийн эрдэм судлалын ажил Намын Төв хорооноос өгсөн чиглэлийн дагуу “Социалист байгуулалтын явцад МАХН-ын удирдан чиглүүлэх роль өсөн нэмэгдэх зүй тогтол” гэсэн ерөнхий сэдвийн хүрээнд явагдаж байсан бөгөөд 1970-аад онд гадаад, дотоодын судалгааны байгууллагуудтай хамтран “Феодализмаас капитализмыг алгасан социализмд шилжсэн БНМАУ-ын туршлага”, “Шинэ маягийн намын тухай В.И.Лениний сургаал МАХН-ын үйл ажиллагаанд хэрэгжсэн нь”, “Социалист байгуулалтын нөхцөл дэх марксист-лениннист намын хөгжил, удирдах роль өсөн нэмэгдэх зүй тогтол” зэрэг томоохон бүтээлүүд гаргасан байна.

Сум-нэгдэл, САА-н дарга нарын 45 хоногийн курс нээгдэв

1970 онд МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны хурлын 1970 оны 9 сарын 25-ны 108 тоот тогтоолоор Сум-нэгдэл, сангийн аж ахуйн дарга нарын 45 хоногийн курс нээн 1970 оны 12 сараас эхлэн 3 ээлжээр хичээллүүлж байхыг НДС-д үүрэг болгосон байна. Сургуулийн захиргаа тус курсийн бэлтгэлийг шуурхай хангаж курсийг товлосон хугацаанд нээж үр бүтээлтэй хичээллүүлж эхэлсэн байна.

Сонсогчид эх зохиол судалж байгаа нь

Үйл явдлын тойм

- МАХН-ын Улс төрийн товчооны 1970 оны 12 сарын 31-ний хурлаар “МАХН-ын Төв хорооны дэргэдэх НДС-ийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” 157 тоот тогтоол гаргав.
- Уг тогтоолоор дээд боловсролтой хүмүүсийг элсүүлэн авч 2 жилээр сургах анги шинээр нээх; Намын зохион байгуулалтын тэнхим нээх, Намын түүхийн институт, НДС-ийн хамтарсан эрдмийн зөвлөл байгуулах, “Социалист байгуулалтын явцад МАХН-ын удирдан чиглүүлэх роль улам өсөн нэмэгдэх зүй тогтол”-ын сэдвийн хүрээнд тал бүрийн судалгаа хийх, НДС-д профессор, доцент, ассистент, ахлах багшийн албан тушаал бий болгох зэрэг чухал заалтууд тусгагджээ.
- Сум-нэгдэл, САА-н дарга нарын 45 хоногийн курс нээгдэв.
- МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 76 тоот тогтоолыг үндэслэн НДС-ийн захирлын 1970 оны 71 тоот тушаалаар Ц.Отгон, Д.Магалжав нарыг улс ардын аж ахуйн тэнхимийн багшаар томилжээ.

НАМААС БОЛОВСОН ХҮЧНИЙ ОРОС ХЭЛНИЙ МЭДЛЭГТ ОНЦГОЙЛОН АНХААРАВ

МАХН-ын Төв хорооны 1971 оны II бүгд хурлаас “Манай техникум, дээд сургуульд боловсон хүчин бэлтгэх ажлын чанарыг эрс сайжруулах цаг болжээ. Ялангуяа дээд сургуульд боловсон хүчин бэлтгэж байгаа одоогийн байдал өнөөдрийн өсөн нэмэгдэж байгаа шаардлагыг хангаж чадахгүй байна. Дээд сургууль төгсөгчид орос хэл муу мэдэж байгаа нь орчин үеийн шинжлэх ухааны үндсийг эзэмшихэд ихээхэн саад болж байна. Шинжлэх ухаан техникийн хувьсгал болж байгаа одоо үед дээд сургуульд сурч мэдсэн зүйл 2-3 жилээс хэтрэхгүй богино хугацаанд л хүрэлцэнэ. Орос хэл сайн эзэмшвэл мэдлэгээ улам зузаатгаж чадна. Намын Төв хорооны Улс төрийн товчоо манай дээд сургуульд мэргэжилтэн бэлтгэх ажлыг сайжруулах тухай асуудлыг тусгайлан авч хэлэлцэх нь чухал гэж үзэж байна” хэмээн цохон зааж боловсон хүчний орос хэлний бэлтгэлд онцгой анхаарал тавьсан байна. Намын энэ заалт их, дээд сургуулиудын, түүний дотор НДС-ийн сургалтын хөтөлбөрт шууд тусгалаа олж орос хэлний хичээлийн цагийг нэмэгдүүлэх, орос хэлний багш нарын заах ур чадварыг сайжруулах, гадаадаас мэргэжилтэн багш урих зэрэг арга хэмжээнүүд авагдсан байна.

Намаас аж ахуйн удирдах ажилтны мэдлэгийг дээшлүүлэхэд анхаарал тавив

НДС-д орлогч захирал, тэнхимийн эрхлэгч, багшийн албыг он удаан жил хашисан, Монгол Улсын гавъяат багш **Ж.Цэдэнжав**

МАХН-ын Төв хорооны 1971 оны IX бүгд хурлаас “Манай нам, хөдөө аж ахуйг мэргэжилтэй удирдах боловсон хүчин, мэргэжилтнээр хангах талаар их анхаарч ирсэн бөгөөд цаашид анхаарсаар ч байна. Нэгдэл, сангийн аж ахуйн дэргэдэх намын анхан шатны байгууллагын бүх нарийн бичгийн дарга, сангийн аж ахуйн дарга нар болон олонх нэгдлийн дарга нар удирдах ажилтны тусгай курсийг төгсөөд байна. Намын байгууллага ах ахуйн ажилтнуудны мэргэжлийг дээшлүүлэх, тэднийг орчин үеийн мэдлэг, ялангуяа үйлдвэрлэлийн технологи, түүнийг удирдах мэдлэгтэй болгох талаар байнга анхаарах хэрэгтэй” гэсэн заалт өгсөн байна.

Цэдэндамба овогтой Готов нь тус сургуульд багшаар ажиллаж нам, улсын боловсон хүчнийг бэлтгэх, сургуулийг бэхжүүлэх үйлсэд гаргасан идэвх зүтгэлийг нь үнэлж 1971 онд 50 насны нь ойг тохиолдуулан хүндэт дэвтэрт бичиж гэрчилгээ олгожээ.

НДС-ийн эрдэм судлалын ажлын зохион байгуулалтад өөрчлөлт оров

МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1970 оны 12 сарын 31-ний 157 тоот тогтоолоор НДС-ийн эрдэм судлалын ажилд онцгой анхаарч, Намын түүхийн институт, НДС-ийн хамтарсан эрдмийн зөвлөлийг байгуулж, МАХН-ын түүх, МАХН-ын зохион байгуулалт, удирдлагын онол, практикийн асуудлаар эрдмийн зэрэг горилогчдоос шалгалт авч цол хамгаалуулах ажил эхлүүлжээ. Тус сургуулийн эрдэм судлалын ажилд ийнхүү анхаарал тавьсанаар нам, улсын боловсон хүчин бэлтгэх сургалт нийгмийн амьдралтай

нягт холбогдож онол-практикийн нэгдлийг хангахад чухал алхам болсон байна.

МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1970 оны 19 тоот тогтоолоор баталсан Монгол ардын хувьсгалын 50 жилийн ойд зориулсан Эрдэм шинжилгээний чуулганыг 1971 оны 4 сард зохион байгуулсан байна. Чуулганы гол зохион байгуулагчид нь Намын түүхийн институт, Намын дээд сургууль байв. Орон нутгийн ардын депутатын хурлын гүйцэтгэх захиргааны ажилтнуудыг давтан бэлтгэх курс байгуулагдав.

МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1970 оны 126 тоот тогтоолоор сумдын АДХГЗ-ны хариуцлагатанууд, аймаг хотын АДХГЗ-ны Зохион зааварлах хэлтсийн ажилтнуудын 1 сарын курсийг НДС-ийн дэргэд нээж 1971 оны эхний хагасаас хичээллүүлж эхэлсэн байна.

Орон нутгийн шүүх, прокурор, аюулаас хамгаалах байгууллагын ажилтнуудыг давтан сургаж

МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1971 оны 307 тоот тогтоолоор Аймаг, хотын шүүх, прокурор, нийгмийг аюулаас хамгаалах хэлтсийн дарга нарыг давтан бэлтгэх нэг сарын курсийг НДС дээр нээж 1971 оны 10 сараас хичээллүүлж эхлэв.

Сэтгүүлчийн ангийн оюутнуудыг үйлдвэрлэлийн практик хийлгэв

НДС-ийн захирлын 1971 оны 47 тоот тушаалаар Сэтгүүлчийн 3-р ангийн 19 оюутны 25 хоногийн үйлдвэрлэлийн практикийг төвийн болон орон нутгийн сонины газруудад хийлгэв.

Судалгаа, шинжилгээ

НДС-ийн захирлын 1971 оны 9 сарын 04-ний 76 тоот тушаалаар ХАА-н тэнхимийн багш Даржааг Зүүнхараа дахь Ургамал газар тариалангийн хүрээлэнд 1 сарын хугацаатайгаар эрдэм шинжилгээний ажлын томилолтоор явуулж туршилтын ажил хийлгэжээ. НДС-ийн захирлын 1971 оны 90 тоот тушаалаар Улс ардын аж ахуйн тэнхимийн багш Базарсадыг сангийн аж ахуйн төлөвлөлт, өөрийн өртөг, аж ахуйн дотоод тооцоо, ашигт ажиллагааг судлуулах зорилгоор Орхон, Батсүмбэр, Жаргалантын сангийн аж ахуйд эрдэм шинжилгээний ажлын томилолтоор явуулжээ.

Үйл явдлын тойм

- НДС-ийн захирлын 1971 оны 31 тоот тушаалаар багш нарын дунд англи, герман хэлний дугуйлан байгуулав.
- Намаас боловсон хүчний орос хэлний мэдлэгийг дээшлүүлэхэд онцгойлон анхаарав.
- Намаас аж ахуйн удирдах ажилтны үйлдвэрлэлийн технологийн мэдлэгийг дээшлүүлэхэд анхаарав.
- НДС-ийн эрдэм шинжилгээний ажлын зохион байгуулалтад өөрчлөлт оров.
- Орон нутгийн АДХГЗ-ны ажилтнуудыг давтан сургах курс байгуулав.
- Орон нутгийн шүүх, прокурор, аюулаас хамгаалах байгууллагын ажилтнуудыг давтан бэлтгэх нэг сарын курс нээгдэв.
- Ардын хувьсгалын 50 жилийн ойд зориулж эрдэм шинжилгээний чуулган зохион байгуулав.
- Сэтгүүлчийн ангийн сонсогчдоор үйлдвэрлэлийн практик хийлгэв.
- Намын дээд сургуулийн захирлын тушаалаар ХАА-н тэнхимийн багш Даржаа, УАА-н тэнхимийн багш Базарсад нарыг эрдэм шинжилгээний томилолтоор орон нутагт ажиллуулав.
- Тус сургуулийг бэхжүүлэх үйлсэд оруулсан хувь нэмрийг нь үнэлж Ц.Готовыг сургуулийн хүндэт дэвтэрт бичиж гэрчилгээ олгов.

СУРГАЛТЫГ ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН ПРАКТИКТАЙ ХОЛБОХОД АНХААРАВ

1971 онд “НДС-ийн талаар авах арга хэмжээний тухай” МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны тогтоол гарч тус сургуулийн цаашдын төлөв, гүйцэтгэх үүргийг нарийвчлан зааж өгсөн байна. Уг тогтоол нь 1966 онд МАХН-ын Төв хорооны холбогдох хэлтсүүдээс тус сургуулийн хичээл хүмүүжлийг шалгаад өгсөн үнэлэлт дүгнэлтийн мөрөөр хэрхэн ажиллаж ирсэн байдлыг үндэслэн гаргасан байна. Тогтоолын заалт нь оюутан, сонсогчдод аль болохоор нам төрийн байгуулалт, эдийн засгийн тодорхой салбаруудын талаар гүнзгий мэдлэг эзэмшүүлэх, хичээлийг үйлдвэрлэлийн практик амьдралтай улам нягт холбож заахад чиглэгджээ. Өнгөрсөн жилүүдийн туршлага, төгсөгчдийн санал, судалгааны үр дүн, аймаг, хотын намын хороодын санал зөвлөгөө зэргийг харгалзан тэнхимийн болон үйлдвэрлэлийн практик хичээлийн цагийн харьцааг оновчтой болгож хичээл сургалтын чанарыг сайжруулахад онцлон анхаарахыг заагаад цаашид дараах арга хэмжээг авах нь зүйтэй гэж үзжээ. Үүнд:

- Үндсэн 4 ба 2 жилийн сургалтын төлөвлөгөөний үндсэн зарчмыг хэвээр үлдээх.
- Сонсогчдоос бие дааж ажиллах нөхцөлийг сайжруулах, сурлагын ажилд бүтээлчээр хандах, бие дааж бодох сэтгэх, зохион бичиж боловсруулах, амьдралтай танилцуулж дадлага туршлага өгөхөд анхаарлаа төвлөрүүлэх.
- Намын байгуулалтын хичээлийн лекцийн цагийг 20-иор, семинарын цагийг 12-оор нэмэгдүүлэх.
- Намын байгууллагын хурлын тогтоол, төлөвлөгөө, илтгэл боловсруулах арга дадлагад сургах зорилгоор ангидаа практик хичээл хийлгэх хэлбэрийг ашиглах, зарим семинар дээр сонсогчдоор зохион бичилт хийлгэх арга хэрэглэх.
- Үндсэн 4 жилийн ангид “Эдийн засгийг удирдах шинжлэх ухааны үндэс” хичээл оруулах.
- Социологи, Психологи, Үгийн соёл зэрэг хичээлүүдийг сургалтын төлөвлөгөөнд шинээр оруулах зэрэг заалт өгчээ.

Сонсогчид үйлдвэрлэл дээр практик хичээл хийж байгаа нь

Сонсогчид ХАА-н машин, механизмын ажиллагаатай танилцаж байгаа нь

Хичээлүүдийн цагийн хуваарилалтыг шинэчлэв

Сургуулийн захиргаанаас Намын Төв хорооны тогтоолын заалт, тухайн үеийн эрэлт хэрэгцээг харгалзан зарим хичээлийн цагийг хасах, заримыг нь нэмэгдүүлэх арга хэмжээ авчээ. Тухайлбал, төгсөх 4-р курст ордог Эдийн засгийг удирдах шинжлэх ухааны үндэс хичээлийг 32 цагаар, Мал аж ахуй, газар тариалангийн үндэс хичээлийн үндсэн 4 жилд орох цагийг 20 цагаар тус тус нэмэгдүүлэх арга хэмжээ авсан байна.

Мөн тус сургуулийг төгсөгчид аж ахуйн үйл ажиллагаанд бие дааж дүн шинжилгээ хийх мэдлэг чадвар сул байгаад дүгнэлт хийж Мал аж ахуй, Газар тариалан, Механикжуулалт гэсэн гурван хичээлийг нэгтгэн Хөдөө аж ахуйн үндэс гэсэн хичээлийн хөтөлбөр боловсруулж мал аж ахуй, газар тариалан, ХАА-н механикжуулалтын шинжлэх ухааны ололт, тэргүүний туршлагыг түлхүү зааж байхаар болжээ.

Багш нарын эрдэм шинжилгээний ажил

1972 онд НДС-ийн багш нар ЗХУ, БНАГУ, Чехословак, Монгол зэрэг орны НДС-иудаас зохион байгуулсан эрдэм шинжилгээний бага хурлуудад үг хэлэх, илтгэл тавих зэргээр идэвхтэй оролцов.

Багш нарын мэдлэг, заах үр чадварыг дээшлүүлэхэд анхаарав

Сургалтын төлөвлөгөө, хичээлийн программыг сайжруулсан ч үр дүн нь эцсийн эцэст багш нарын үр чадвар, гүйцэтгэлээс ихээхэн хамааралтай байна гэж МАХН-ын Төв хороо үзээд НДС-ийн багш нарыг чадавхжуулахад анхаарч судалгаа хийх, эрдэм шинжилгээний бүтээл туурвих, хэвлүүлэх, сурталчлан таниулахад нь дэмжлэг үзүүлж байхаар болжээ.

Түүнчлэн НДС-ийн багш нарын мэргэжил дээшлүүлэх зорилгоор ЗХУ-ын Төв хорооны дэргэдэх НДС руу илгээх хүмүүсийн тоог нэмэгдүүлэхээр шийдвэрлэжээ.

МАХН-ын Төв хорооны дэргэдэх НДС-ийн захирлын 1972 оны 48 тоот тушаалаар ШУА-ийн ерөнхийлөгч, Академич Базарын Ширэндэвийг 60 насных нь ойг тохиолдуулан нам, улсын боловсон хүчин бэлтгэх, тус сургуулийг бэхжүүлэх үйлсэд оруулсан хувь нэмэрийг нь үнэлж НДС-ийн “Хүндэт дэвтэр”-т бичиж гэрчилгээ олгожээ.

Үйл явдлын тойм

- “Намын дээд сургуулийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны тогтоол гарч тус сургуулийн өмнө тавигдаж үүрэг зорилтыг нарийвчлан зааж өгөв. Уг тогтоолын цаашид авах арга хэмжээний хүрээнд сонсогчдод бие даан бодож сэтгэх, бичиж боловсруулах үр чадвар суулгах, намын байгууллагын хурлын төлөвлөгөө, тогтоол, илтгэл боловсруулах арга дадлагад сургах, сонсогчдоор зохион бичлэг хийлгэх, үндсэн 4 жилийн ангид Эдийн засгийг удирдах шинжлэх ухааны үндэс, Социологи, Психологи, Үгийн соёл зэрэг хичээлүүдийг сургалтын төлөвлөгөөнд шинээр оруулах заалтууд өгөгджээ.
- МАХН-ын Төв хорооны 124 тоот тогтоолоор эртний монголын уран зохиол, тулгуур бичгийг уншиж судлах, монгол хэлний зүйг заахад бэрхшээлтэй байдлыг харгалзан уйгаржин монгол бичгийн хичээлийг хичээлийн бус цагаар хичээллүүлэхийг үүрэг болгов.
- МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөгөөний 6 сарын 15-ны 223 тоот тогтоолоор НДС-ийн дэргэдэх удирдах ажилтны байнгын курсийн захирлын орон тоог бий болгов.
- Сургалтын үр дүн нь багш нарын үр чадвараас шалтгаалж байгааг үндэслэн НТХ-оос багш нарт судалгаа хийх, эрдэм шинжилгээний бүтээл туурвих, хэвлүүлэх, сурталчлан таниулахад нь дэмжлэг үзүүлж байхаар болжээ.

НАМ, УЛС, ОЛОН НИЙТ, АЖ АХУЙН БАЙГУУЛЛАГЫН УДИРДАХ АЖИЛТНЫГ ДАВТАН СУРГАХ БОЛОВ

Орон нутгийн нам, улс, олон нийт, аж ахуйн байгууллагын зарим удирдах ажилтны улс төрийн бэлтгэл, ажил хэргийн мэдлэг, практик дадлага хангалтгүй байна гэж үзээд МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1973 оны 4 сарын 9-ний 95 тоот тогтоолоор тэднийг 1973, 1974 онд багтаан давтан сургах зорилт тавьж аймаг, хотын намын хорооны дэргэд 2-3 хоногийн курс зохион байгуулжээ. Уг курсийн бэлтгэлийг хангах, хичээлийн чанарыг дээшлүүлэх үүднээс “Социалист эдийн засгийг шинжлэх ухааны үндэслэлтэй удирдах асуудал” зэрэг зарим чухал сэдвээр лекц боловсруулж аймгийн намын хороодод 5 сарын 1-ний наана хүргүүлэхийг НДС-д үүрэг болгов.

НДС-ийн Намын ажилтны хоёр жилийн сургуулийн 1973 оны төгсөгчид

МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга, БНМАУ-ын Сайд нарын Зөвлөлийн дарга Ю.Цэдэнбал НДС-ийн үйл ажиллагаатай танилцав

1973 оны 5 сарын 17-нд МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга, БНМАУ-ын Сайд нарын Зөвлөлийн дарга Ю.Цэдэнбал НДС-ийн үйл ажиллагаатай танилцаж, МАХН-ын Төв хорооны бүгд хурлын дүнгийн тухай дэлгэрэнгүй лекц уншив. Тэрээр лекцийнхээ төгсгөлд орчин үед намын үзэл суртлын ажлыг эрс сайжруулахын чухлыг анхааруулаад “Намын сургуульд сурч бүхий та бүхэн марксизм-ленинизмийг гүнзгий судалж үйл ажиллагааныхаа

удирдлага болгох, хөдөлмөрчдийг коммунист ёсоор хүмүүжүүлэх ариун зорилтыг биелүүлэхэд үлгэр жишээ ажиллах ёстой... Та бүхэн онол, улс төрийн мэдлэгээ ямагт дээшлүүлж байх нь чухал. Тэгэхгүй хоцорвол улсын хөгжилтөд хохирлыг учруулна. Намын дээд сургууль бол нам улсын боловсон хүчнийг бэлтгэх чухал төв бөгөөд МАХН-аас тавьсан зорилтыг нэр төртэй биелүүлж ирсэн. Цаашдаа одоо тавьж байгаа шинэ зорилтыг биелүүлэхэд ажлын хариуцлагыг эрс сайжруулж өөрийнхөө түүхт 50 жилийн ойг өндөр амжилтаар угтах нь чухал байна” гэжээ.

Багшлах бүрэлдэхүүнийг бэхжүүлэхэд чиглэсэн үйл ажиллагаа өргөжив

1973 онд удирдах ажилтныг бэлтгэх багшлах хүчнийг бэхжүүлэхэд чиглэгдсэн олон ажлууд хийгдэв. Тухайлбал, Чехословак улсын Коммунист Намын Төв хорооны дэргэдэх Марксизм-Ленинизмийн институт, Улс төрийн дээд сургуулиас эрхлэн зохиосон онол, практикийн бага хуралд НДС-ийн багш нарын төлөөлөл оролцов.

МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 43 тоот тогтоолоор Болгарын Коммунист Намын дэргэдэх НДС-д Социалист эдийн засгийг удирдах хичээлийг ямар агуулгаар, хэдэн цагаар, хэрхэн заадаг арга туршлагатай танилцуулахаар 2 багшийг 7-10 хоногоор илгээжээ.

1973 оны 8 сард болсон Монголын их, дээд сургуулийн нийгмийн ухааны багш нарын семинарт социалист, коммунист байгуулалын мөн чанар, зорилго; коммунист ажилчны намуудын стратеги, тактик; үндэсний эрх чөлөөний хөдөлгөөн зэрэг тухайн үеийн чухал асуудлаар ЗХУ-ын их, дээд сургуулийн багш профессор 6 хүнийг урьж лекц уншуулав.

1973 онд НДС-д шинээр 5 багш нэмэгдсэний 2 нь эрдмийн зэрэгтэй багшлах туршлагатай хүмүүс байлаа.

Элсэлт: МАХН-ын дэргэдэх НДС-д 1973-74 оны хичээлийн жилд үндсэн 2 жилийн ангид 32 хүн, үндсэн 4 жилийн ангид 43 хүн, сэтгүүлчийн ангид 18 хүн, эчнээ суралцах салбарт 58 хүн элсэн суралцжээ.

Элсэлтийн байдлаас намын хороод тус сургуульд элсэх хүмүүсийн нөөцийг нарийн судлах, боловсон хүчин бэлтгэх төлөвлөгөөгөө аймаг орон нутгийн хэрэгцээтэй нягт уялдуулах шаардлагатай гэсэн дүгнэлт хийжээ.

Үйл явдлын тойм

- 1973 оны 5 сард МАХН-ын Төв хорооны Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, БНМАУ-ын Сайд нарын зөвлөлийн дарга Ю.Цэдэнбал НДС-ийн үйл ажиллагаатай танилцаж, ажил хэргийн зөвлөгөө өгөхийн хамт багш, сонсогчдод намын бодлогын асуудлаар лекц уншив.
- 1973 онд НДС МАХН-ын XVI их хурлын шийдвэрийг удирдлага болгон бүх ард түмний социалист уралдаанд үүрэг авч, сургуулийнхаа 50 жилийн ойг ажлын өндөр амжилтаар угтахад бүх ажлаа чиглүүлж ажиллав.
- Аймаг, хотын Намын хороодын дэргэд байгуулагдсан нам, улс, олон нийт, аж ахуйн байгууллагын удирдах ажилтны давтан сургах курсийн хөтөлбөр, унших лекцийг боловсруулж аймаг, хотын намын хороодод хүргэхийг НДС-д үүрэг болгов.
- 1972-1973 оны хичээлийн жилд тус сургуулийн багш, дэд эрдэмтэн Н.Дорж, Х.Зандраабал, Д.Дашдондог, Ж.Цэдэнжав нарт доцент цол олгов.
- Болгарын Коммунист намын дэргэдэх НДС-д “Социалист эдийн засгийн удирдлага” хичээлийг хэрхэн заадаг арга туршлагатай танилцуулахаар хоёр багшийг 10 хоногоор томилон явуулав.

НДС-ийн сонсогчдыг төгсөх курсээс нь тодорхой чиглэлүүдээр мэргэшүүлэн сургаж эхлэв

МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1974 оны 6 сарын 1-ний 187 тоот тогтоолоор нам, улсын удирдах ажилтан бэлтгэх системийг улам боловсронгуй болгох шаардлагыг тодотгон томъёолж, 1974 оны элсэлтээс эхлэн НДС сонсогчдыг 4 дүгээр курсээс нь тухайн үеийн хэрэгцээг харгалзан намын үзэл суртал, зохион байгуулалтын, аж ахуйн удирдлагын; МХЗЭ-ийн ажлын чиглэлээр 3 хувааж тус бүрд нь хөтөлбөр гарган мэргэшүүлэх чиглэл барих болсон байна. Сонсогчдын сэтгэлгээ, практик дадлага, чадварыг дээшлүүлэхэд чиглэгдсэн сургалтын шинэ төлөвлөгөө боловсруулж эдийн засгийн жолоодлогын шинжлэх ухааны үндэс, намын ажлын нийгэм-сэтгэл зүй, сурган хүмүүжүүлэх ухааны үндэс, нийгмийн тодорхой судалгаа, хөдөө аж ахуй, аж үйлдвэр дэх шинжлэх ухаан, техникийн дэвшил, соёлын байгуулалтын асуудлууд, МХЗЭ-ийн болон Үйлдвэрчний эвлэлийн ажил зэрэг хичээлүүдийг шинээр нэмж оруулсан байна.

НДС 50 жилийнхээ ойг тэмдэглэв

1974 оны 10-р сард НДС-ийн 50 жилийн ойг тэмдэглэсэн бөгөөд 1924 оны 2 сарын түр курсээр гараагаа эхэлсэн тус сургууль өнгөрсөн 50 жилийн хугацаанд дээд сургуулийн түвшинд хүрч очсон сургалт-эрдэм шинжилгээний томоохон төв болтлоо бэхжсэн байв. 1941 онд НШХДС-ийг нээж байхад эрдмийн зэрэг, цолтой нэг ч багш байгаагүй бол 1974 онд 50 жилийн ойг тэмдэглэх үед багш нарын хориод хувь нь эрдмийн зэрэг, цолтой байлаа.

НДС-ийн үндсэн хоёр жилийн ангийн 1972-1974 оны төгсөгчид

НДС 50 жилийн ойг ажлын амжилтаар угтав

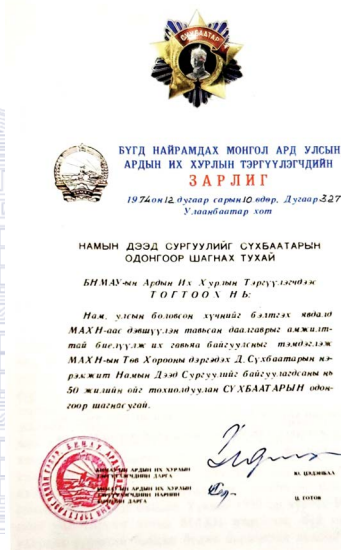
Намын дээд сургууль нь 1974 оны төлөвлөгөөт ажлаа БНМАУ-ыг тунхагласны болон Сургууль байгуулагдсаны 50 жилийн ойг угтсан цогц ажил болгон багцалж зохион байгуулалтын, хичээл хүмүүжлийн, эрдэм шинжилгээний гэсэн 3 чиглэлээр өрнүүлсэн байна.

Сургалт, хүмүүжлийн ажлын тухайд гол анхаарал нь сургалтын чанарыг сайжруулахад чиглэгдэв. Үүнд 10-20 жил багшилсан туршлагатай багш нараасаа суралцах, сургалтын практик өгөөжийг дээшлүүлэх, оюутны бие даасан ажиллагааг сайжруулахын тулд сонсогчдод арга зүйн зөвлөгөө өгөх, хичээл сурлагад нь туслах, семинар, ангийн хичээлийн өмнө сонсогч бүрийн ойлгоцыг шалгах, консультац өгөх зэргээр сонсогч бүртэй нэг бүрчлэн тулж ажиллах болсон нь зохих үр дүнгээ өгчээ.

Эрдэм судлалын ажил

НДС-ийн багш нар 1974 онд эрдэм судлалын ажилд багагүй амжилт гаргаж сурах бичиг, сургалтын материал, нэг сэдэвт ном, товхимол судалгааны болон сурталчилгааны өгүүлэл олныг бичиж хэвлүүлжээ. Тухайлбал, 1974 онд "Боловсон хүчинтэй ажилласан сайн туршлага", "Шинжлэх ухааны техникийн хувьсгал ба удирдлага", "Шинжлэх ухааны техникийн хувьсгал залуучуудын мэдлэг боловсролын өсөлтөд нөлөөлж байгаа нь", "Үзэл суртлын ажлын ленинч зарчим" зэрэг хориод өгүүлэл бичиж нийтлүүлсэн байна.

1974 онд сонсогчдын дунд илтгэлийн уралдаан, тодорхой сэдвүүдээр хэлэлцүүлэг, семинар зохион байгуулсан нь тэдний илтгэх, санаа бодлоо илэрхийлэх ур чадварыг хөгжүүлэхэд чухал нөлөөтэй байсан тул цааш цаашдаа үргэлжилсээр уламжлалт ажил болсон байна.

1974 оны 12 сарын 10-нд БНМАУ-ын АИХ-ын тэргүүлэгчдийн зарлигаар НДС-ийг удирдах ажилтан бэлтгэх үйлсэд оруулсан хувь нэмрийг үнэлж Сүхбаатарын одонгоор шагнав.

Үйл явдлын тойм

- НДС-ийн үндсэн ангийн сонсогчдыг төгсөх курсээс нь Намын үзэл суртал, зохион байгуулалт, аж ахуйн удирдлага, МХЗЭ-ийн ажил гэсэнтодорхой чиглэлүүдээр мэргэшүүлэн сургаж эхлэв.
- 1975 оноос НДС-д дээд боловсролтой хүмүүсийг элсүүлж байхыг МАХН-ын Төв хорооны тогтоолоор үүрэг болгов.
- МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1974 оны 6 сарын 1-ний 187 тоот тогтоолын заалтын дагуу сонсогчдын сэтгэлгээ, практик дадлага, чадварыг дээшлүүлэхэд чиглэгдсэн сургалтын шинэ төлөвлөгөө боловсруулан хэрэгжүүлж эхлэв.
- 1974 оны 10 сард НДС-ийн 50 жилийн ойг тэмдэглэв.
- 1974 оны 12 сарын 10-нд 50 жилийнх нь ойгоор БНМАУ-ын Ардын Их Хурлын Тэргүүлэгчдийн зарлигаар Сүхбаатарын одонгоор шагнав.
- 1974-1975 оны хичээлийн жилд УААА-н эдийн засгийн тэнхимийг Жолоодлогын ухаан, УААА-н эдийн засгийн тэнхим болгон өргөтгөв.
- 1974 онд НДС-ийн хичээлийн төв байранд өргөтгөл хийв.

СУРГАЛТЫН ХЭРЭГЛЭГДЭХҮҮН, МАТЕРИАЛЛАГ БААЗЫГ БЭХЖҮҮЛЭХЭД АНХААРАВ

НДС-ийн захиргаа 1975 оны хичээл сургалтын ажилдаа МАХН-ын XVI их хурал, Намын Төв хорооны удаа дараагийн Бүгд хурлуудаас нам, улсын боловсон хүчнийг бэлтгэх, давтан сургах, сургаж хүмүүжүүлэх талаар тавьсан зорилт, тус сургуулийн талаар Намын Төв хорооноос гаргасан тогтоол шийдвэр, сургуулийн 50 жилийн ойгоор Намын Төв хорооноос ирүүлсэн баярын бичгийн заалтыг удирдлага болгон ажиллажээ.

Сургалтын шинэ төлөвлөгөөний биелэлтийг хангаж сурлага, хүмүүжлийн ажлын чанарыг сайжруулахын тулд хичээл бүрийн хөтөлбөр, сурах бичиг, гарын авлага, хичээлийн материаллаг баазыг бэхжүүлэхэд бүхий л анхаарлаа төвлөрүүлэн ажиллаж байв. Сургалтын шинэ төлөвлөгөөгөөр заагдах хичээлүүдийн хөтөлбөр боловсруулах ажлыг 1975 онд үндсэнд нь дуусгасан байна. Сургалтын шинэ төлөвлөгөө боловсруулах ажилд ЗХУКН-ын дэргэдэх НДС-ийн мэргэжлийн тэнхимүүд арга зүйн туслалцаа үзүүлж ирсэн нь цаг үеийн шаардлагад нийцсэн сургалтын төлөвлөгөө боловсруулахад чухал нөлөө үзүүлсэн байна. Сургалтын шинэчилсэн төлөвлөгөөний онцлог нь лекц, семинар, ярилцлага, дадлага, явж үзэх хичээл, үйлдвэрлэлийн практик, реферат, курсийн ажил, консультацияр сонсогчдод бие дааж ажиллах, сэтгэн бодох, бичиж боловруулах практик ур чадвар эзэмшүүлэхэд чиглэгдэж байсанд оршино.

Багшлах боловсон хүчний шинэ хэрэгцээ

Сургалтын шинэ төлөвлөгөөнд Дээд математик, Дэлхийн улс төрийн газрын зураг, Аж үйлдвэр, Хөдөө аж ахуй дахь шинжлэх ухаан техникийн дэвшил, Нийгмийн сэтгэл зүй, Эдийн засгийн судалгааны арга зүй зэрэг хичээлүүд шинээр орсонтой холбогдон багш нараа бэлтгэх шаардлага тулгарав. Энэ асуудлыг ах, дүү социалист орнуудад багш нараа явуулж сургах, ЗХУ-аас мэргэжилтэн багш нарыг урьж урт, богино хугацаагаар ажиллуулах, улс ардын аж ахуйн салбаруудад ажиллаж байгаа мэргэжлийн хүмүүсийг цагийн багшаар ажиллуулах зэргээр шийдвэрлэж байв.

1975 оноос нам, улс, олон нийт, үйлдвэр, аж ахуйн байгууллагын удирдах ажилтнуудыг 4-5 жилд нэг удаа 1-3 сарын хугацаагаар үндсэн ажлаас нь чөлөөлөн давтан сургах болсонтой холбогдон удирдах боловсон хүчнийг сурган боловсруулах үйл ажиллагаа эрчимжив.

МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын 1975 оны 4 сарын 9-ний 128 тоот тогтоолоор удирдах ажилтнуудыг давтан сургах байнгын курс нээсэнтэй холбогдуулан Байнгын курс, эчнээ салбарын эрхлэгчийн орон тоо бий болов.

Эрдэм судлалын ажил

НДС-ийн багш нар 1975-76 оны хичээлийн жилд эрдэм судлалын ажлын талаар өмнөх онуудаас ахицтай ажиллаж сурах бичиг, сургалтын материал, нэгэн сэдэвт бүтээл, товхимол судалгааны өгүүллүүд бичиж нийтлүүлсэн байна. Үүнд: Жаргалант, Хар хорин зэрэг САА-нуудын, Говь-Алтайн Халиун, Баянхонгорын Жинст зэрэг сум-нэгдлийн удирдлагуудын аж ахуйгаа удирдаж ирсэн туршлага, хүнтэй ажилладаг арга барилыг тусгасан товхимолууд бэлтгэн гаргаж сургалтын материалын зориулалтаар ашигласан байна.

1970-аад оны дунд үед НДС-ийн багш нараас Р.Нансалын "Марксын өмнөх философичдын шилдэг төлөөлөгчид", Ж.Чунагсүрэнгийн "Залуучуудын ертөнцийг үзэх социалист үзэл", П.Доржийн "ЗХУКН-ын түүхийн зарим асуудал", Б.Дашзэвэгийн "Шашингүйн үзлийн зарим асуудал", Ш.Чойжавийн "БНМАУ-ын газрын фонд, түүний ашиглалт", О.Ядамжавын "Хөдөлмөрийн шинжлэх ухааны үндэстэй зохион байгуулалт", Д.Дашдаваагийн "Орчуулгын тухай тэмдэглэл" зэрэг нэгэн сэдэвт зохиол бүтээлүүд хэвлэн нийтлэгдэж нийтийн хүртээл болсон байна.

Сонсогчдоор курсийн ажил, үйлдвэрлэлийн практик хичээлийн тайлан, судалгааны өгүүлэл бичүүлэх, эрдэм судлалын дугуйлан ажиллуулах, эрдэм шинжилгээний хурал зохион байгуулах зэргээр тэднийг эрдэм судлалын ажилд татан оролцуулсан нь сонсогчдын мэдлэгийг бататган гүнзгийрүүлэхэд чухал нөлөө үзүүлж байв.

1970-1980-аад оны НДС-ийн байрлал, орчны ерөнхий төрх байдал

Тус сургууль Москва, Алма-Атагийн Намын дээд сургуулиудтай нягт харилцаатай ажиллаж байв. Захирал Б.Хурметбек Алма-Атагийн Намын дээд сургуулийн багш нарын дунд

Үйл явдлын тойм

- 1975 оноос нам, улс, олон нийт, аж ахуйн байгууллагын удирдах ажилтныг бэлтгэх, давтан сургах байнгын курсийг нээв.
- Сургалтын төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулав.
- Багшлах бүрэлдэхүүн: 1975-76 оны хичээлийн жилд 51 багштай байснаас 19 хувь нь эрдмийн зэрэг, цолтой байв.
- Элсэлт: 1975-76 оны хичээлийн жилд үндсэн 2 жилийн ангид 32 хүн, 4 жилийн ангид 76 хүн, Эчнээ суралцах ангид 39 хүн, орон нутгийн удирдах ажилтны 2 жилийн ангид 41 хүн тус тус элсүүлэн суралцуулав.
- Төгсөлт: 1975-76 оны хичээлийн жилд НДС-ийн 4 жилийн үндсэн ангийг 52, 2 жилийн үндсэн ангийг 26, эчнээ дээдийн ангийг 21, эчнээ дундын ангийг 26, үйлдвэрчний эвлэлийн ангийг 21, нам улсын хариуцлагатны 2 жилийн сургуулийг 26 хүн тус тус төгсгөв.
- 1975-1976 оны хичээлийн жилийн сонсогчдын сурлагын дүн хичээлийн жилийн эхний хагаст 341 сонсогч шалгалт өгсөнөөс 83 нь онцсайн, 159 нь сайн, 149 нь дунд шалгагдсан байна. Сурлагын чанар 70.9 хувь, дундаж балл 4.39 байв.

СОНСОГЧДОД НАМЫН АЖЛЫН АРГА БАРИЛ, ЖОЛООДЛОГЫН ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ҮНДСИЙГ ЭЗЭМШҮҮЛЭХИЙГ ГОЛ ЧИГЛЭЛ БОЛГОН АЖИЛЛАВ

НДС-ийн захиргаа 1976 онд МАХН-ын Х бүгд хурлын үзэл санааг хэрэгжүүлэх, МАХН-ын XVII их хурлыг сурлага хөдөлмөрийн өндөр амжилтаар угтах зорилт тавьж ажилласан байна. Үүний тулд нам, улсын удирдах ажилтан бэлтгэх, давтан сургах тогтолцоог төгөлдөржүүлэх, багшлах бүрэлдэхүүнийг чадваржуулах, сургалтыг эрдэм судлалын ажилтай хослох, марксист-ленинист онолыг социалист байгуулалтын тулгамдсан зорилттой уялдуулан судлах, сургалтын материаллаг баазыг бэхжүүлэх, элсэгчид болон төгсөгчдийн чанарыг дээшлүүлэх, намын ажлын арга барил, жолоодлогын шинжлэх ухааны үндсийг эзэмшүүлэхэд анхаарлаа төвлөрүүлэн ажиллажээ.

Багшлах бүрэлдэхүүн

1976 онд 7 багшийг шинээр авч ажиллуулсаны зэрэгцээ хэд хэдэн багшийг ЗХУ-ын Коммунист Намын дэргэдэх Нийгмийн ухааны академи, Намын дээд сургуульд сургасан байна. 1976-77 оны хичээлийн жилд 51 багштайгаар сургалтаа эхэлсэн бөгөөд үүнд 50-иас дээш настай багш 13, 35-аас доош настай багш 18, 10-аас дээш жил багшилсан 21, 5 хүртэлх жил багшилсан 15 хүн байжээ. Багш нарын дотор дэд эрдэмтний зэрэгтэй багш 10 гаруй байсан бол докторын зэрэгтэй багш байхгүй байжээ.

Хичээл сургалтын ажил

1975-76 оны хичээлийн жилд сургалтын шинэ төлөвлөгөөг туршиж үзээд илэрсэн дутагдлуудыг засаж тэнхимүүдийн хурал, багш нарын зөвлөгөөнөөр хэлэлцүүлээд МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1976 оны 7 сарын 8-ны хурлаар батлуулжээ.

Сургалтын төлөвлөгөөнд шинээр орсон хичээлүүдийг заах багш нарыг ЗХУ-ын Коммунист намын дэргэдэх Намын дээд сургуульд явуулж сургасан байна. Харин дотоод болон гадаадад их, дээд сургууль төгсөж ирсэн залуу багш нарыг амьдралтай танилцуулах зорилгоор орон нутагт томилон явуулсан байна.

1976 онд техник арга зүйн кабинетыг тоноглон ажиллуулж эхэлсэнээс гадна Намын байгуулалт, УААА-н салбаруудын эдийн засаг, Шинжлэх ухаан техникийн дэвшил, тэргүүн туршлага зэрэг хичээлийн кабинетуудыг байгуулах ажлыг эхлүүлсэн байна. Сургуулийн номын сангийн ашиглалтыг сайжруулах зорилгоор сэдэвчилсэн каталог хийх ажлыг эхлүүлсэнээс гадна номын санчдаа дээд мэргэжилтэй болгох зорилгоор эчнээгээр суралцуулах болсон байна.

Номын сангийн фонд арвижиж сонсогчдод 60 гаруй мянган ширхэг ном, сурах бичиг, сургалтын материал, сонин сэтгүүлээр үйлчилдэг байв

Эрдэм судлалын ажил

1976-77 оны хичээлийн жилд “Аж үйлдвэрийн эдийн засаг”, “Жолоодлогын ухааны онол, практик”, “Намын байгуулалтын суралцах бичиг”, “Эдийн засгийн статистик” зэрэг сурах бичгүүд бичиж хэвлэлд шилжүүлсэнээс гадна Академич Румянцевийн “Капитализмын политэкономи” номыг орчуулан хэвлэлд бэлтгэсэн байна.

ЗХУ-ын Коммунист Намын Төв хорооны дэргэдэх НДС-тай хамтран бүтээсэн “Шинэ маягийн намын тухай В.И.Лениний сургаал МАХН-ын үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлсэн нь” сэдэвт бүтээлийг МАХН-ын XVII их хурлын өмнө зөвлөлтийн “Прогресс” хэвлэлийн газар хэвлэн гаргажээ.

1976 онд багш Г.Лхамсүрэн, Д.Цэрэндорж нар эрдмийн зэрэг горилох бүтээлээ дуусган НТИ, НДС-ийн эрдмийн зөвлөлд амжилттай хамгаалсан бол багш Д.Норовсамбуу, О.Ядамжав, Д.Магалжав нар эрдмийн зэрэг горилох бүтээлээ бичиж, багш Р.Нансал докторын зэрэг горилох бүтээлдээ зөвлөгөө авахаар ЗХУ-ын Коммунист Намын Төв хорооны дэргэдэх НУА-д 3 сарын хугацаагаар томилолтоор явж ажилласан байна.

НДС-ийн сэтгүүлчийн ангийн 1976 оны төгсөгчид

Үйл явдлын тойм

- Сургалтын чанар: 1976-1977 оны хичээлийн жилийн эцэст 383 сонсогч шалгагдсанаас, сурлагын чанар 75.9, дундаж балл 3.97 байв.
- Төгсөлт: 1975-76 оны хичээлийн жилд НДС-ийн 4 жилийн үндсэн ангийг 40, 2 жилийн ангийг 26, эчнээ дээдийн ангийг 32, эчнээ дундын ангийг 18, сэтгүүлчийн ангийг 18, нам хариуцлагатны 2 жилийн сургуулийг 36 хүн тус тус төгсөв.
- Элсэлт: НДС-д 1975-76 оны хичээлийн жилд үндсэн 2 жилийн ангид 32 хүн, үндсэн 4 жилийн ангид 72 хүн, эчнээ суралцах салбарт 35, бүгд 159 хүн элсэн суралцав.
- 1976 онд Намын дээд сургууль 40 гаруй албан тушаал дээр 126 орон тооны хүн авч үйл ажиллагаагаа явуулж байв.
- Дотоод, гадаадад их, дээд сургууль төгсөж ирсэн залуу багш нарыг орон нутагт 3-6 сараар томилон явуулж амьдралтай танилцуулж байв.
- 1976 онд Техник арга зүйн кабинетыг шинэчлэн тоноглож ажиллуулсанаас гадна хэд хэдэн хичээлийн кабинетыг байгуулах ажлыг эхлүүлэв.
- Номын санд сэдэвчилсэн каталог хийх ажлыг эхлүүлснээс гадна номын санчдыг дээд мэргэжилтэй болгох зорилт тавьж УБДС-д эчнээгээр суралцуулж эхлэв.

УДИРДЛАГЫН АРГА БАРИЛ ЭЗЭМШСЭН БАЙДАЛ НЬ ЭРХЭЛСЭН АЖЛАА САЙЖРУУЛСАН ТОДОРХОЙ ҮР ДҮНГЭЭР ХЭМЖИГДЭНЭ

МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1977 оны 1 сарын 28-ны хуралдаанаар “Удирдах ажилтны мэргэжил дээшлүүлэх тухай” тогтоол гаргав. Уг тогтоолд “Нам, улсын боловсон хүчнээс онол, практикийн нэн чухал асуудлуудыг амьдралтай нягт холбон гүнзгий судалж, намын удирдлагын ленинч зарчим, улс ардын аж ахуй, соёлын байгуулалтыг удирдах намын удирдлагын арга барилыг бүтээлчээр эзэмшсэн байдал нь эрхэлсэн байгууллага, салбарынхаа ажлын чанарыг эрс сайжруулсан тодорхой үр дүнгээр илэрхийлэгдэх ёстой” гэж заажээ.

Удирдах ажилтны мэргэжил дээшлүүлэх курсууд байгуулагдав

1977-1980 онд аймаг, хотын нам, улс, олон нийтийн байгууллагын удирдах ажилтан, хөдөө аж ахуйн нэгдэл, сангийн аж ахуй, тэжээлийн аж ахуйн дарга нар, хэвлэл, мэдээллийн төв, орон нутгийн ажилтан нарыг МАХН-ын Төв хорооны дэргэдэх НДС-ийн мэргэжил дээшлүүлэх курсээр нэг сарын хугацаагаар; сум, нэгдэл, сангийн аж ахуйн намын байгууллагын орлогч нарийн бичгийн дарга, сумын АДХ-ын гүйцэтгэх захиргааны орлогч дарга, мөн нарийн бичгийн дарга, ХЗЭ-ийн үүр, хорооны нарийн бичгийн дарга нарыг аймаг, хотын намын хорооны дэргэдэх мэргэжил дээшлүүлэх курст 2-5 долоо хоногийн хугацаагаар тус тус сургахаар шийдвэрлэжээ. Харин дээд шатны удирдах ажилтнуудыг ЗХУ-д мэргэжил дээшлүүлж байхаар тогтжээ. Үүнд:

- Намын Төв хорооны аппаратын ажилтан, зарим яам, тусгай газрын сайд, дарга, тэдний орлогчид, аймаг, хотын намын хорооны нарийн бичгийн дарга, АДХ-ын гүйцэтгэх захиргааны дарга, тэдний зарим орлогч, Ардын хянан шалгах хорооны дарга нар, МХЗЭ-ийн Төв хороо, МҮЭ-ийн Төв Зөвлөлийн удирдах ажилтан, төвийн хэвлэл мэдээллийн байгууллагын удирдах ажилтныг ЗХУ-ын Коммунист намын Төв хорооны дэргэдэх НДС-ийн мэргэжил дээшлүүлэх институтэд;
- МҮЭ-ийн Төв Зөвлөлийн газар, хэлтсийн дарга, зааварлагч, аймаг, хотын зөвлөлийн дарга, МХЗЭ-ийн Төв хорооны хэлтэс, тасгийн эрхлэгч, зааварлагч, аймаг, хотын ХЗЭ-ийн хорооны нэгдүгээр нарийн бичгийн дарга нарыг ЗХУ-д тус тусын шугамаар мэргэжил дээшлүүлэх курст;
- Хөдөө аж ахуйн яамны зарим удирдах ажилтан, аймгийн хөдөө аж ахуйг удирдах газрын дарга, орлогч нарыг ЗХУ-ын Хөдөө аж ахуйн удирдлагын институтэд тус тус сургаж байхаар тогтжээ.

Мэргэжил дээшлүүлэх курсийн сургалтын агуулга

Удирдах ажилтны мэргэжил дээшлүүлэх курст МАХН-ын XVII их хурлаас дэвшүүлсэн социалист байгуулалтын онол, практикийн нэн чухал асуудлууд, нийгмийн үйлдвэрлэлийн үр ашиг, ажлын чанарыг дээшлүүлэх зэрэг намын эдийн засгийн бодлогын гол зангилаа асуудлууд, намын зохион байгуулалт, үзэл суртал, хүмүүжлийн ажлын үр нөлөөг дээшлүүлэх арга зам, МАХН-ын гадаад улс төрийн бодлого, орчин үеийн дэлхий дахины хувьсгалт хөдөлгөөний үйл явцын асуудлуудыг судлуулахад сургалтын гол агуулга чиглэгдэж байжээ.

Үйл явдлын тойм

- МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1977 оны 25 тоот тогтоолоор удирдах ажилтны мэргэжил дээшлүүлэх сургалтын өгөөж эрхэлсэн байгууллага, тухайн салбарынхаа ажлын чанарыг сайжруулсан тодорхой үр дүнгээр хэмжиж байх чиглэл өгөв.
- 1977-1980 онд аймаг, хотын нам, улс, олон нийтийн байгууллагын удирдах ажилтан, хөдөө аж ахуйн нэгдэл, сангийн аж ахуй, тэжээлийн аж ахуйн дарга нар, хэвлэл, мэдээллийн төв, орон нутгийн ажилтан нарыг МАХН-ын Төв хорооны дэргэдэх НДС-ийн мэргэжил дээшлүүлэх курсэд сургахаар болов.
- Удирдах ажилтны мэргэжил дээшлүүлэх курсийн сургалтын агуулга нь МАХН-ын XVII их хурлаас дэвшүүлсэн социалист байгуулалтын тулгамдсан зорилтууд, тэдгээрийг шийдвэрлэх арга замын тухайд онол-арга зүйн чиг баримжаатай болгоход чиглэж байв.
- Сургалтын чанар: 1977-1978 оны хичээлийн жилийн сонсогчдын сурлагын дүн хичээлийн жилийн эцэст 421 сонсогч /үндсэн 4 ба 2 жил, орон нутгийн намын ажилтны 2 жилийн анги/ шалгагдсанаас, сурлагын чанар 58.6 хувь, дундаж балл 3.71 байв.
- Төгсөлт: 1977 онд НДС-ийн 4 жилийн үндсэн ангийг 39, 2 жилийн үндсэн ангийг 30, эчнээ дээдийн ангийг 34, эчнээ дундын ангийг 23, сэтгүүлчийн ангийг 19, орон нутгийн удирдах ажилтны 2 жилийн сургуулийг 40 хүн тус тус төгсгөв.
- Удирдах ажилтны мэргэжил дээшлүүлэх сургалтын агуулга нь намын эдийн засгийн бодлогын тулгамдсан асуудлууд, намын зохион байгуулалт, үзэл суртал, хүмүүжлийн ажлын үр нөлөөг дээшлүүлэх арга зам, намын гадаад бодлого, тухайн үеийн дэлхийн хувьсгалт үйл явцын зангилаа асуудлуудыг судлуулахад чиглэгдэж байв.

НДС-ийн үндсэн хоёр жилийн ангийн 1978 оны төгсөгчид

Сонсогчид семинарын хичээл дээр

ЭЧНЭЭ САЛБАРЫН СУРГАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Намын дээд сургуулийн захирлын 1978 оны 1 сарын 27-ны “Эчнээ сургалтын чанарыг дээшлүүлэх зарим арга хэмжээний тухай” 6 тоот тушаалд “Эчнээ салбар нь нам улсын удирдах боловсон хүчнийг сургаж бэлтгэхэд чухал үүрэг гүйцэтгэж байна. Өнөө үеийн шаардлагын хэмжээнд хүргэж түүний сургалтын чанарыг сайжруулахдаа юуны өмнө сонсогчдын бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэх, тэднээр хийлгэж байгаа реферат, курсийн ажлыг чанаржуулах, эчнээ салбар, тэнхим, багш нарын зүгээс сонсогчдод үзүүлэх туслалцааг улам тууштай, үр ашигтай болгох шаардлагатай байна” гэжээ. Уг тушаалаар үндсэн 2 жилийн ангийн сургалтын шинэ төлөвлөгөөнд тулгуурласан эчнээ салбарын сургалтын төлөвлөгөөг баталж, эчнээгээр суралцагсадын сургууль дээр ирж хичээллэх хугацааг БНМАУ-ын Сайд нарын Зөвлөлийн 1975 оны 619 тоот тогтоолд заасны дагуу шинээр элсэгчдэд чиглэл лекц сонсож, аргачлал, зөвлөгөө, даалгавар авахад ажлын 18 өдөр, анги дэвших шалгалт өгөх, дэвшсэн ангийн хичээлийн лекцийг сонсоход ажлын 48 өдөр, сургууль төгсөхөд ажлын 54 өдөр байхаар тогтжээ.

НДС-д 1970-1980-аад онд ажиллаж байсан багш, сургалтын ажилтнууд

Түүнчлэн эчнээ сургалтын чанарыг сайжруулах зорилгоор тэнхимийн эрхлэгч нарт суралцагсдын эрэлт хэрэгцээг харгалзан хичээл тус бүрээр аргачилсан зөвлөмж боловсруулан 1979-80 оны хичээлийн жилд багтаан хэвлүүлэх, Марксизм-ленинизмийн эх зохиол, намын үндсэн баримт бичгээр гарын авлага, зөвлөмж гаргах, реферат, бичгийн ажил, курсийн ажлын сэдэв төлөвлөгөөг анги тус бүрээр боловсруулах үүргийг тэнхимийн эрхлэгч нарт өгчээ.

Давтан сургах сургалтын төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулав

НДС нь нам, улсын удирдах ажилтнуудыг бэлтгэх, мэргэшүүлэх, давтан сургах сургалтыг ажлын үр дүнг сайжруулахад чиглүүлэн үйлдвэрлэлийн практик хийх, явж хичээллэх, нийгэм, улс төрийн зүтгэлтэн, удирдах албан тушаалтнуудаар лекц уншуулах, ажил үйлсээрээ шалгарсан тэргүүний хүмүүстэй уулзалт зохион байгуулж, туршлага солилцох зэрэг сургалтын идэвхтэй хэлбэрүүдийг өргөнөөр ашиглах болов. Тухайлбал, 1977-78 оны хичээлийн жилд намын байгуулалтын асуудлаар гаднаас лектор урьж 86 цагийн лекц уншуулсан байна. Үүнд, НТХ, Сайд нарын Зөвлөл, Ардын Их Хурлын удирдах албан тушаалтан 12, хариуцлагатай ажилтан 21, эрдэм шинжилгээний ажилтан 5, Аймаг, хот, районы намын хороо, намын анхан шатны байгууллагын нарийн бичгийн дарга нар 14 байснаас эрдмийн зэрэг, цолтой нь 21 хүн байжээ.

Үйлдвэрлэлийн дадлага, явж хичээллэх объектуудыг урьдчилан тогтох, зөвшөөрөл авах, хамтран ажиллах зарчмаар хэрэгжүүлж байв. Тухайлбал, 1977-78 оны Нам, улсын удирдах ажилтны сарын курсийн товч тайланд “Практик хичээлийг савхин эдлэлийн үйлдвэр, III цахилгаан станц, Ажилчны районы АДХГЗ-нд урьдаас бэлтгэсэн хөтөлбөрөөр сургуулийн багш нар удирдан явуулав” гэж дурьджээ.

Сонсогчид чөлөөт цагаараа

Үйл явдлын тойм

- НДС-ийн захирлын 1978 оны 6 тоот тушаалаар эчнээ сургалтын чанарыг дээшлүүлэх арга замуудыг тодорхойлж, эчнээ салбарын 3 жилийн сургалтын төлөвлөгөөг батлав.
- НДС нь нам, улсын удирдах ажилтнуудыг бэлтгэх, мэргэшүүлэх, давтан сургах сургалтын төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулав.
- Үйлдвэрлэлийн дадлага хийх, явж хичээллэх объектуудыг сонгож хамтран ажиллах болов.
- НДС-ийн захирлын 1978 оны 45 тоот тушаалаар Д.Сүхбаатарын нэрэмжит цалинтай төгссөн Л.Дүгэрсүрэнг сургуулийн хүндэт дэвтэрт бичиж гэрчилгээ олгов.
- 1978 онд НДС-ийн үндсэн 4 жилийн ангийг 55, үндсэн 2 жилийн ангийг 35, эчнээ 3 жилийн ангийг 31, эчнээ 5 жилийн ангийг 31 хүн тус тус төгсгөв.
- Удирдах ажилтнуудыг давтан сургах, мэргэшүүлэх сургалтад нийгэм-улс төрийн зүтгэлтэн, нам, улсын удирдах албан тушаалтнуудаар лекц уншуулах, ажил үйлсээрээ шалгарсан тэргүүний хүмүүстэй уулзалт зохион байгуулах зэрэг сургалтын идэвхтэй хэлбэрийг өргөнөөр ашиглаж байв.

НАМ, УЛСЫН БОЛОВСОН ХҮЧИНД ТАВИГДАХ ШААРДЛАГА ӨНДӨРСӨВ

Улс орны нийгэм-эдийн засгийн хөгжил эрчээ авч бүтээн байгуулалтын цар хүрээ тэлэхийн хэрээр нам, улсын боловсон хүчинд тавигдах шаардлага ч өндөрсөв. Энэ бодит хэрэгцээ шаардлагатай уялдуулан МАХН-ын Төв хороо 1979 оны 7 сарын 6-нд “Д.Сүхбаатарын нэрэмжит Намын дээд сургуулиар нам, улсын удирдах боловсон хүчин бэлтгэх ажлын чанарыг сайжруулах арга хэмжээний тухай” 263 тоот тогтоол гарав. Уг тогтоолын дагуу НДС-ийн элсэгчдэд тавих шаардлагыг эрс өндөрсгөн дээд сургууль төгссөн, орос хэлний бэлтгэл сайтай, тус сургуулийг төгсч гараад нам, улс, олон нийтийн байгууллагад удирдах ажил хийх чадвартай, МАХН, МХЗЭ-ийн гишүүн 35 хүртэлх насны хүмүүсийг элсүүлэн авч сургаад төгсөх жилд нь намын үзэл суртал-зохион байгуулалт, намаас аж ахуйг удирдах удирдлага, МХЗЭ-ийн ажлын чиглэлээр ялгавартай сургахаар болов.

“НДС-иар нам, улсын удирдах боловсон хүчин бэлтгэх ажлын чанарыг сайжруулах арга хэмжээний тухай” 263 тоот тогтоолын үзэл санааны дагуу нам, улсын удирдах боловсон хүчин бэлтгэх удирдамж гаргаж, сургуулийн бүтэц, зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгох, сургалтын хөтөлбөр, агуулгыг сайжруулах, багшлах бүрэлдэхүүнийг чадваржуулах, сургалтын материаллаг баазыг бэхжүүлэх, хичээл хүмүүжлийн ажлын чанарыг дээшлүүлэхэд чиглэсэн олон талын арга хэмжээ авч хэрэгжүүлж эхэлжээ.

Улс ардын аж ахуйг төлөвлөх, удирдан зохион байгуулах үйл явцын шинжлэх ухааны үндсийг гүнзгийрүүлэн судлах болов

Сургалтын төлөвлөгөөнд орсон үндсэн өөрчлөлт нь Марксист-ленинист онол, ЗХУ-ын Коммунист Намын болон социалист бусад орны намуудын туршлага; МАХН-ын түүхэн замнал, нам, төрийн байгуулалтын онол, практик; нам, төрийн дотоод, гадаад бодлогын асуудал, түүнчлэн нам, улс, олон нийт аж ахуй, соёлын байгуулалтын тэргүүн туршлага, шинжлэх ухаан-техникийн дэвшлийн ололт, улс ардын аж ахуйг төлөвлөх, удирдан хөтлөх шинжлэх ухааны үндсийг гүнзгийрүүлэн судлахад чиглэсэн байна.

Нийгмийн хэрэгцээ шаардлагыг харгалзан “Диалектик ба түүхэн материализмын чухал асуудлууд”, “Улс төрийн эдийн засгийн

ухаан”, “МАХН-ын эдийн засгийн бодлого”, “БНМАУ-ын социалист байгуулалтын онол, практик”, “ЗХУ-ын Коммунист Намын дэлхий дахины түүхэн туршлага”, “МАХН-ын түүх”, “Намын орчин үеийн дотоод, гадаад бодлого”, “Олон улсын коммунист, ажилчин ба үндэстний эрх чөлөөний хөдөлгөөний орчин үеийн асуудлууд” гэсэн сэдвүүдээр асуудал дэвшүүлсэн хичээл заах болжээ.

НДС-ийн Улс ардын аж ахуйн удирдлагын тэнхимийн хамт олон

Ялгаварт сургалтыг эрчимжүүлэв

Ялгаварт сургалтыг намын үзэл суртал, зохион байгуулалтын ажил; намаас аж ахуйг зохицуулах удирдлага; МХЗЭ-ийн ажил гэсэн гурван чиглэлээр үндсэн 2 жилийн ангид явуулж 240 цагийн хичээл зааж байв.

Сонсогчийн бие даасан ажиллагааг нэмэгдүүлж, бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэхийн тулд нийт хичээлийн дотор дадлагын хичээлийн эзлэх хувийг нэмэгдүүлж лекц, дадлагын харьцаа 67:33 байсныг 60:40 болгон өөрчилсөн байна. Ингэснээр хоёр жилд 1660 цагийн расписанит хичээл хийх болсон нь 7 хоногт 28-30 цагийн хичээл оногдож, сонсогч 7 хоног тутам 8 цаг буюу нэг өдөр бие даан ажиллах бололцоотой болжээ.

Сургалтын чанар

1979-1980 оны хичээлийн жилийн сонсогчдын сурлагын дүн хичээлийн жилийн эхний хагаст 341 сонсогч шалгагдсанаас, сурлагын чанар 60.8 хувь, дундаж балл 3.75 байв.

Төгсөлт: НДС-ийг 1979 онд үндсэн 4 жилийн ангийг нийт 72, үндсэн 2 жилийн ангийг 45, эчнээ 3 жилийн ангийг 28, эчнээ 5 жилийн ангийг 49, Намын 2 жилийн ангийг 30 хүн тус тус төгсгөжээ.

НДС-ийн үндсэн хоёр жилийн ангийн 1980 оны төгсөгчид

Үйл явдлын тойм

- МАХН-ын Төв хорооны 1979 оны 7 сарын 6-нд “Д.Сүхбаатарын нэрэмжит Намын дээд сургуулиар нам, улсын удирдах боловсон хүчин бэлтгэх ажлын чанарыг сайжруулах арга хэмжээний тухай” 263 тоот тогтоол гарав.
- НДС-ийн элсэгчдэд тавих шаардлагыг эрс өндөрсгөн дээд сургууль төгссөн орос хэлний бэлтгэл сайтай, тус сургуулийг төгсөж гараад нам, улс, олон нийтийн байгууллагад удирдах ажил хийх чадвартай, 35 хүртэлх насны хүмүүсийг элсүүлэн сургаж байхаар болов.
- Нам, улсын удирдах боловсон хүчнийг сургах сургалтын төлөвлөгөө нь улс ардын аж ахуйг төлөвлөх, удирдан хөтлөх шинжлэх ухааны үндсийг гүнзгийрүүлэн судлахад чиглэж байв.
- Ялгаварт сургалтыг намын үзэл суртал, зохион байгуулалтын ажил; намаас аж ахуйг зохицуулах удирдлага; МХЗЭ-ийн ажил гэсэн гурван чиглэлээр зохион байгуулж байв.
- Сонсогчийн бие даасан ажиллагааг нэмэгдүүлж, бүтээлч сэтгэлгээг хөгжүүлэхийн тулд нийт хичээлийн дотор дадлагын хичээлийн эзлэх хувийг нэмэгдүүлж лекц, дадлагын харьцаа 67:33 байсныг 60:40 болгон өөрчилсөн байна.

СУРГАЛТЫГ ЭРДЭМ СУДЛАЛЫН АЖИЛТАЙ ХОЛБОХОД ОНЦГОЙЛОН АНХААРАВ

НДС-ийн хамт олон 1980 оны бүхий л үйл ажиллагаагаа МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн Товчооны 263 тоот тогтоолын үзэл санааны дагуу нам, улсын удирдах ажилтныг бэлтгэх, давтан сургах системийг төгөлдөржүүлэх, багшлах бүрэлдэхүүнийг чадавхжуулах, сургалтыг эрдэм судлалын ажилтай хослох, онолыг намын нийгэм-эдийн засаг, улс төрийн бодлого, социалист байгуулалтын практиктай уялдуулан судлах, сургалтын материаллаг баазыг бэхжүүлэх, сонсогчдод марксист онол, намын ажлын арга барил, эдийн засаг, удирдлагын шинжлэх ухааны гүн бат мэдлэг эзэмшүүлэхэд чиглүүлэв.

НДС-ийн Эрдмийн Зөвлөл байгуулагдав

НДС-ийн Эрдмийн зөвлөлийн үйл ажиллагаа нь тэнхим, багш нарын судалгааны ажлын чанар, үр нөлөөг сайжруулах, сургалтын шинжлэх ухааны түвшинг дээшлүүлэхэд чиглэж байв. Зөвлөл нь тэнхим, багш нарын судалгааны ажлын үр дүнг хэлэлцэхээс гадна аймаг, хотын намын хороодтой хамтарч онол-практикийн бага хурал зохион байгуулж, энэ ажилд төгсөгчдийг өргөнөөр татан оролцуулж байжээ. Тэнхимүүд сонсогчдод эрдэм шинжилгээний ажлын чадвар эзэмшүүлэхэд анхаарч онол, практикийн бага хуралд илтгэл тавиулах, сонсогчдын судалгааны шилдэг бүтээлийн хэлэлцүүлэг зохион байгуулах зэрэг ажлын олон арга хэлбэр ашиглах болсон нь үр дүнгээ өгч байв. Түүнчлэн намын байгуулалт, хөдөө аж ахуйн эдийн засгийн хичээлээр сонсогчдоор үйлдвэрлэлийн практик хийлгэж, үр дүнг нь орон нутгийн намын байгууллагатай хамтран хэлэлцэх болсон нь хичээл сургалтаа улс орны амьдралтай холбож үр нөлөөг нь дээшлүүлэхэд чиглэсэн сургалтын шинэлэг хэлбэр байв. Товчоор хэлбэл, НДС-ийн сургалт, судалгааны ажил 80-аад оноос практик гарц тал руу тууштай чиглэх болж, хөгжлийнхөө нэгэн шинэ үе шатны гарааг эхлүүлсэн юм.

Намын дээд сургуулийн Эрдмийн зөвлөл

Үндсэн хоёр жилийн ангид үзэх хичээлүүдийн хөтөлбөрүүдийг шинэчлэн боловсруулав

Сургалтын чанарыг сайжруулах тухай Намын Төв хорооны 263 тоот тогтоолын үзэл санааны дагуу тэнхимүүд үндсэн хоёр жилийн ангид үзэх хичээлүүдийн хөтөлбөрүүдийг

шинэчлэн боловсруулж, программын комиссоор хэлэлцүүлэн засварлаж, Эрдмийн зөвлөлөөр батлуулсан нь сургалтын агуулга, онол-арга зүйн түвшинг шинэ шатанд гаргахад чиглэсэн дорвитой алхам байв.

1980 онд сонсогчдод зориулан хичээлийн төлөвлөгөө, семинар, ярилцлага, дадлагын хичээлийн аргачлал, ситуац, үзүүлэн таниулах, эх зохиол судлах зөвлөмж зэрэг нийтдээ 120 гаруй сургалтын гарын авлага, материал боловсруулж, номын сан, кабинетуудад тавьж үйлчилсэн нь сургалтаа гарын авлага материалаар бүрэн хангаж, сонсогчдын бие дааж ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлэхэд чухал алхам болсон байна.

Орос хэлний эрчимжүүлсэн сургалтын курс нээв

НДС 1980 оноос үндсэн ангийн сонсогчдод зориулан орос хэлний 4 сарын эрчимжүүлсэн курс нээж ажиллуулсан нь бүх хичээлийн 94.5 хувийг орос хэлээр зааж, реферат, курсийн болон дипломын ажлыг орос хэлээр бичүүлдэг байсан тухайн цаг үед сонсогчдын суралцах бэлтгэлийг хангахад ихээхэн үр дүнтэй арга хэмжээ байв.

Намын дээд сургууль Онц сурлагатнуудынхаа зургийг хүндэт
самбарт тавьж нийтэд үлгэр жишээ
болгодог байв.

Үйл явдлын тойм

- Нам, улсын удирдах ажилтныг бэлтгэх, давтан сургах системийг төгөлдөржүүлэх, сургалтыг эрдэм судлалын ажил, практиктай хослуулан сургалтыг шинэ шатанд гаргах зорилт тавьж ажиллав.
- 1980 онд НДС-ийн Эрдмийн Зөвлөл байгуулагдав.
- НДС-ийн үндсэн хоёр жилийн ангид үзэх хичээлүүдийн хөтөлбөрүүдийг шинэчлэн боловсруулав.
- НДС-д орос хэлний 4 сарын эрчимжүүлсэн курсийг нээв.
- 1980-81 оны хичээлийн жилд нийт 42 багштай, үүнээс 18 нь буюу 43 хувь нь эрдмийн зэрэг цолтой байв.
- Сонсогчдын орон нутагт хийсэн үйлдвэрлэлийн практикийн үр дүнг нутгийн удирдлагын байгууллагуудтай хамтран хэлэлцдэг болов.
- Сонсогчдод судалгааны ажлын дадлага, чадвар эзэмшүүлэх зорилгоор эрдэм шинжилгээний хурлуудад илтгэл тавиулах, сонсогчдын судалгааны бүтээлийн хэлэлцүүлэг зохион байгуулах болсон нь үр дүнгээ өгч байв.
- 1980 онд НДС-ийн захирлаар Гомбын Миеэгомбо томилогдов.

БАГШЛАХ БОЛОВСОН ХҮЧНИЙГ ЧАДАВХЖУУЛАХАД АНХААРАВ

1981 онд НДС-ийн удирдлага, тэнхимийн эрхлэгчдээс багш нарын хичээлд суух, зааж буй хичээлийг нь дотоод нэвтрүүлгийн сувгаар сонсох, боловсруулсан лекцүүдийг уншиж зөвлөгөө өгөх, шинээр боловсруулсан сургалтын материалуудыг сургалт, арга зүйн секцүүдээр хэлэлцүүлэн батлах, тэнхим, нэгж хэсгийн эрхлэгч нарын илтгэл сонсголыг ректоратын болон Эрдмийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцэх, багш нарын мэргэжил мэдлэг, багшлах арга туршлага, орос хэлний бэлтгэлийг дээшлүүлэх зэргээр сургалтын процесст тавих хяналтыг хүчтэй болгох, багш нартай ажиллах ажлыг сайжруулахад голчлон анхаарч ажиллаж байжээ.

1980-аад оны НДС-ийн багш нар

Сургалтын төлөвлөгөөнд шинэ хичээлүүд оруулав

1981 онд НДС-ийн сургалтын хөтөлбөрүүдийг ЗХУ-ын Коммунист Намын XXVI, МАХН-ын XVIII их хурлын үзэл санааны дагуу шинэчлэн боловсруулах ажил хийгдсэнээс гадна "Нягтлан бодох бүртгэл, шинжилгээ", "Намаас аж ахуйг удирдах ажил", "Илтгэх урлаг", "Намын ажлын шинжлэх ухааны үндэс", "БНМАУ-ын төрийн байгуулалт, эрх", "Социалист нөхөрлөлийн орнуудын хамтын ажиллагаа, эдийн засгийн социалист интеграц" зэрэг хичээлийн хөтөлбөр шинээр боловсруулагдав. Ингэснээр үндсэн 2 жилийн ангид ордог хичээлүүд шинэ ба шинэчилсэн программаар заагдаж "МАХН-ын түүх"-ээс бусад бүх хичээл орос хэл дээр явагддаг болжээ.

Суртал нэвтрүүлэгч, лекторын курс нээв

НДС-ийн захирлын 1981 оны 3 сарын 16-ны 27 тоот тушаалаар суртал нэвтрүүлэгч, лектор бэлтгэх курс философийн тэнхимийн харъяанд нэг жилийн хугацаатай нээж хичээллүүлэв. Уг курс нь олон улсын байдал, МАХН-ын гадаад бодлогыг сурталчлах суртал нэвтрүүлэгчдийг бэлтгэх зорилгоор байгуулагдсан бөгөөд тусгайлсан хөтөлбөр гаргаж 32 цагт багтаан,

Олон улсын байдал, суртал нэвтрүүлгийн онол, арга зүйн асуудлаар лекц сонсож, дадлагын хичээл хийлгэж байв. Уг курсийг анх тухайн үед суралцаж байсан 1 болон 3 дугаар ангийн сонсогчдоос сайн дурын үндсэн дээр бүрдүүлж нийт 33 сонсогчтой хичээллэж эхэлсэн байна.

Хичээлийн даалгаврыг орос хэл дээр хийлгэх болов

Үндсэн 2 жилийн ангийн сургалтын материалууд, тухайлбал, программ, лекц, семинар, ярилцлага, дадлагын хичээлийн гарын авлага материалуудыг орос хэл дээр боловсруулж, шүүлэг шалгалтыг орос хэлээр авч, реферат, курсийн ажлыг орос хэлээр бичүүлж байв.

80-аад оны дунд үеийн Орос хэлний тэнхимийн багш нар

ЗХУ-аас туршлагатай багш нарыг урьж ажиллуулав

Үндсэн хичээлүүд орос хэл дээр явагдаж байгаатай холбогдон 1980 оноос ЗХУ-аас өндөр мэдлэг, туршлагатай эрдэмтэн, багш нар урт болон богино хугацаагаар уригдан ирж хичээл сургалтад оролцон арга зүйн туслалцаа үзүүлж байжээ.

НДС-ийн сонсогчид малчдад тусладаг байв

1981 оны зун НДС-ийн үндсэн 2 жилийн нэгдүгээр ангийн сонсогчид шеф Дундговь аймгийн Говь-Угтаал суманд очиж, өвөлжилтийн бэлтгэлийг хангахад оролцон, өвөлжөөний хашаа засах, хөрзөн ховхлох ажлыг хийж гүйцэтгэжээ.

Үйл явдлын тойм

- Төгсөлт: 1981 онд үндсэн 4 жилийн ангийг нийт 71, үндсэн 2 жилийн ангийг 30, эчнээ 3 жилийн ангийг 45 хүн тус тус төгсгөжээ.
- НДС-ийн багшлах боловсон хүчнийг чадавхжуулахад анхаарав.
- 1981 онд сургалтын хөтөлбөрүүдийг ЗХУ-ын Коммунист Намын XXVI, МАХН-ын XVIII Их хурлын үзэл санааны дагуу шинэчлэх, нэмэгдэн орж байгаа хичээлүүдийн хөтөлбөрийг шинээр боловсруулах ажлууд хийгдэв.
- НДС-д Суртал нэвтрүүлэгчдийг бэлтгэх сайн дурын курсийг философийн тэнхимийн дэргэд нэг жилийн хугацаагаар нээж ажиллуулав.
- НДС-д ЗХУ-аас туршлагатай багш нар урилгаар ирж ажиллав.
- Хичээлүүдийн даалгаврыг орос хэл дээр хийдэг болов.
- НДС-ийн I курсийн сонсогчид шеф сумынхаа өвөлжилтийн бэлтгэлийг хангахад туслалцаа үзүүлэв.
- 1981 онд сургуулийн захиргаанаас сургалтын процесст тавих хяналтыг хүчтэй болгох зорилт тавьж ажиллав.

НАМ, УЛСЫН ХАРИУЦЛАГАТНЫ 2 ЖИЛИЙН СУРГУУЛИЙГ ДАХИН НЭЭЖ ХИЧЭЭЛЛҮҮЛЭВ

МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1982 оны 75 тоот тогтоолоор Д.Сүхбаатарын нэрэмжит НДС-ийн дэргэд 1982 оноос эхлэн удирдах ажилтныг бэлтгэх "Нам, улсын хариуцлагатны 2 жилийн сургууль" дахин нээгдэв.

Уг сургууль нь онолын нэн чухал асуудлуудыг амьдралтай нягт холбон судлуулах, намын удирдлагын ленинч зарчим, улс ардын аж ахуй, соёлын байгуулалтыг удирдах намын удирдлагын арга барилыг бүтээлчээр эзэмшүүлэх, удирдах ажилтны онол, улс төр, ажил хэргийн мэдлэгийг дээшлүүлэх зорилготой байв.

Зорилготой нь уялдуулан Нам, улсын хариуцлагатны сургуулийн сонсогчдод марксизм-ленинизмийн үндэс, нам, төрийн байгуулалт, ХАА-н эдийн засаг, зохион байгуулалт, удирдлагын ухааны талаар зохих мэдлэг олгохдоо нам, захиргаа, үйлдвэрчин, залуучуудын эвлэлийн ажлын чиглэлээр ялгавартай сургаж, төгсөгчдөд нь диплом олгож байв. Тус сургуульд нам, улс, олон нийт, аж ахуйн байгууллагад 3-аас дээш жил үр бүтээлтэй ажилласан, ерөнхий боловсролын бүрэн буюу тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой, 40 хүртэлх насны (эвлэлийн ангид 30 хүртэлх насны) хүмүүсийг элсүүлж, суралцах хугацаанд нь 500 төгрөгийн стипенд олгож байжээ.

Нам, улсын хариуцлагатны 2 жилийн сургууль нээж түргэвчилсэн журмаар сургах болсон нь удирдах, зохион байгуулах ажлын зохих ёсны туршлагатай боловч дээд боловсрол эзэмшиж амжаагүй, бүрэн болон тусгай дунд боловсролтой хүмүүст удирдахуйн ухаанаар мэргэшин дээд боловсрол эзэмших боломж олгосон юм.

ЗСБНБелорус Улсын КН-ын дэргэдэх Намын Дээд Сургуульд Д.Сүхбаатарын нэрэмжит Намын Дээд Сургуулийнхан зочилсон нь

МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөнөөр НДС-ийн захирал Г.Миеэгомбын сонголыг авч хэлэлцэв

1982 оны 2 сард НДС-иас Намын Төв хорооны 1979 оны 263 тоот тогтоолын заалтыг хэрхэн хэрэгжүүлж байгааг шалгасан дүн, НДС-ийн ректор Г.Миеэгомбын сонголыг МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөнөөр авч хэлэлцээд, сургуулийн үндсэн чиг үүргийн хэрэгжилтэд зарчмын ач холбогдолтой заалт, зөвлөмжүүд өгсөн байна. Тус сургуулийн ректорат, намын хороо, Намын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний шийдвэрийг хэрэгжүүлэх, шалгалтаар илэрсэн дутагдлуудыг арилгах талаар тусгай төлөвлөгөө боловсруулж, биелэлтийг нь шуурхай зохион байгуулж ажилласан байна.

Уг төлөвлөгөөнд ректоратын болон Намын хорооны товчооны гишүүд, тэнхимийн эрхлэгчдээс багш нарын хичээлд сууж зөвлөгөө өгөх ажлыг эрс нэмэгдүүлэх, хичээлийн хөтөлбөрүүдийн уялдааг сайжруулж, давхардлыг арилгах, сонсогчдын мэдлэгт программын хяналт тавьдаг аргыг нэвтрүүлэх, тэнхим, сургалт арга зүйн секцээр лекц хэлэлцэх ажлыг эрчимжүүлэх, дээр үеийн өндөр шаардлагыг сургуулийн дотоод амьдралд хэвшүүлэх зэрэг хяналт шалгалтыг эрс дээшлүүлэхэд чиглэсэн арга хэмжээнүүдийг голчлон тусгасан байв.

НДС-ийн үндсэн 2 жилийн ангийн сонсогчид хичээл дээрээ (1982 он)

Үйл явдлын тойм

- Д.Сүхбаатарын нэрэмжит НДС-ийн дэргэд дунд болон анхан шатанд ажиллах боловсон хүчний нөөц бэлтгэх зорилготой "Нам, улсы хариуцлагатны 2 жилийн сургууль" дахин нээв.
- Намын Төв хорооны 1979 оны 263 тоот тогтоолын мөрөөр НДС хэрхэн ажиллаж ирснийг Намын Төв хорооноос шалгаад тус сургуулийн үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд зарчмын ач холбогдолтой чухал санал, зөвлөмжүүдийг өгөв.
- МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөнөөр НДС-ийн захирал Г.Миеэгомбын сонголыг авч хэлэлцэв.
- Нам, улсын хариуцлагатны сургуулийн сонсогчдод онолын мэдлэгийн үндэс, практик дадлага чадвар суулгахдаа нам-захиргаа, үйлдвэрчний, залуучуудын эвлэлийн чиглэлээр ялгавартай сургаж байв.
- НДС шалгалтаар илэрсэн дутагдлуудыг арилгах тусгай төлөвлөгөө гаргаж ажиллав. Уг төлөвлөгөөнд тэнхимийн эрхлэгчдээс багш нарын хичээлд сууж зөвлөгөө өгөх ажлыг эрс нэмэгдүүлэх, хичээлийн хөтөлбөрүүдийн уялдааг сайжруулж, давхардлыг арилгах, сонсогчдын мэдлэгт программын хяналт тавьдаг аргыг нэвтрүүлэх, сургалт арга зүйн секцээр лекц хэлэлцэх ажлыг эрчимжүүлэх, дээр үеийн өндөр шаардлагыг сургуулийн дотоод амьдралд хэвшүүлэх зэрэг хяналт шалгалтыг эрс дээшлүүлэхэд чиглэсэн арга хэмжээнүүдийг түлхүү тусгасан байв.

МАХН-ЫН ТӨВ ХОРОО НАМЫН УЛС ТӨРИЙН СУРГУУЛИЙН СИСТЕМД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАВ

МАХН-ын Төв хороо намын улс төрийн сургуулийн системд өөрчлөлт оруулж, 1983 оны хичээлийн жилээс эхлэн Нам, аж ахуйн идэвхтний сургууль зохион байгуулж явуулах болсон нь боловсон хүчний мэргэшлийг дээшлүүлэхэд чухал нөлөө үзүүлсэн байна.

Уг хичээлд программын шаардлагыг бүрэн хангах, практик өгөөжийг нь эрс нэмэгдүүлэх, хичээл явуулах амьд сонирхолтой хэлбэрийг байнга эрэлхийлэх, ажилд тус болохуйц практик ач холбогдолтой даалгавар өгч, биелэлтийг байнга тооцож байх шаардлагыг тавьж байжээ.

ЗХУ-ын Коммунист намын сургалтын байгууллагуудын ажлын арга туршлагыг системтэй, бүтээлч арга хэлбэрээр судалж нэвтрүүлэх зорилт тавигдав

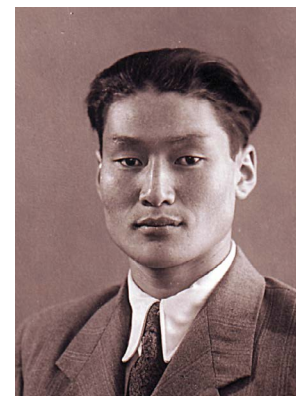
Нам, улс, аж ахуйн удирдах ажилтныг бэлтгэж ирсэн ЗХУ-ын Коммунист намын арга туршлагыг системтэй, бүтээлч арга хэлбэрээр судлан нэвтрүүлэхийн тулд ЗХУ-ын Коммунист Намын Төв хорооны дэргэдэх Нийгмийн ухааны академи, Москвагийн намын дээд сургууль, НУА-ийн дэргэдэх мэргэжил дээшлүүлэх институт, ЗСБНХОУ-ын Сайд нарын Зөвлөлийн дэргэдэх Улс ард аж ахуйн академийн удирдах ажилтны мэргэшил дээшлүүлэх, давтан сургах курсийн арга туршлагыг бүтээлчээр судалж нэвтрүүлэх ажил эрчимжив. Энэ зорилттой уялдан НДС-ийн багш нараас ЗХУ-ын Коммунист Намын дэргэдэх НУА-д суралцах явдал эрс нэмэгдэв.

Социалист орнуудын Коммунист, ажилчны намуудын Төв хорооны дэргэдэх Намын Дээд Сургуулиудын ректоруудын зөвлөлгөөн, Прага хот. 1983 он

Техникийн дээд сургуулийн харъяанд удирдах ажилтны мэргэжил дээшлүүлэх бүтэц ажиллаж байв

МАХН социалист байгуулалтын цар хүрээ өргөжиж, улс ардын аж ахуйд шинэ техник, технологи нэвтэрч байгаатай уялдуулан инженер-техникийн боловсон хүчин бэлтгэх асуудалд онцгой анхаарч, Техникийн дээд сургууль байгуулж, Удирдах ажилтны мэргэжил дээшлүүлэх факультетыг түүнд харъяалуулав. Энэ бүтэц нь цаашдаа удирдах ажилтны мэргэжил дээшлүүлэх институт болон өргөжин хөгжжээ. Тус институтын захирлаар Л.Гүржав, хичээлийн эрхлэгчээр С.Доржсүрэн, деканаар Х.Пүрэвдагва, тэнхимийн эрхлэгчээр О.Насанбат, Б.Баярсайхан, багшаар Я.Шуурав нарын эрдэмтэд ажиллаж байв.

Л.Гүржав, Удирдах ажилтны мэргэжил дээшлүүлэх институтын захирал, Монголд менежментийн ухааныг хөгжүүлэхэд багагүй хувь нэмэр оруулсан нэрт эрдэмтэн, доктор, профессор

НДС-ийн хоёр жилийн үндсэн ангийн 1983 оны төгсөгчид

Үйл явдлын тойм

- МАХН-ын Төв хороо намын улс төрийн сургуулийн системд өөрчлөлт оруулж, 1983 оны хичээлийн жилээс эхлэн Нам, аж ахуйн идэвхтний сургууль байгуулж сургалт явуулах болов.
- ЗХУ-ын Коммунист Намын Төв хорооны дэргэдэх сургалт, судалгааны байгууллагуудын арга туршлагаас суралцах явдлыг НДС-ийн үйл ажиллагааны чухал зорилт болгон тавив.
- НДС-ийн багш нар ЗХУ-ын их, дээд сургуулийн аспирантур, докторантурд суралцах явдал эрс өсөв.
- Техникийн дээд сургууль байгуулж Удирдах ажилтны мэргэжил дээшлүүлэх факультетыг түүнд харъяалуулав.
- 1983-84 оны хичээлийн жилд НДС-ийн үндсэн ангид 100, нам, улсын хариуцлагатны 2 жилийн ангид 120 хүн тус тус элсэн суралцсан бол мөн онд үндсэн 4 жилийн ангийг нийт 71 хүн төгсжээ.
- Прага хотноо социалист орнуудын Коммунист, ажилчны намуудын Төв хорооны дэргэдэх Намын дээд сургуулиудын захирлын зөвлөлгөөн болов.

МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМИЙН ИХ СУРГУУЛЬ БАЙГУУЛАВ

МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1984 оны 116 тоот тогтоолоор 1984-1985 оны хичээлийн жилээс Ховд, Төв, Дорнод, Архангай аймаг, Эрдэнэт Улаанбаатар хотын намын хорооны дэргэд Марксизм-ленинизмийн их сургуулийн төрөлжсөн салбарууд байгуулж, салбар тус бүрийг 25 сонсогчтойгоор нээж хичээллүүлэхийг үүрэг болгосон байна.

Марксизм-Ленинизмийн их сургуульд НДС-ийн багш нарыг хавсруулан ажиллуулах болов

Сонсогчдын мэдлэг, ур чадварыг хөгжүүлэхэд мэргэжлийн багш нар чухал үүрэгтэйг харгалзан НДС-ийн багш нарыг тус сургуулийн сургалтад өргөнөөр оролцуулж байх чиглэл өгөгджээ. Уг чиглэлийн дагуу 1984 оны 2 сард НДС-ийн захирлын 19 тоот тушаал гарч 84 багшийг цагийн багшаар баталжээ.

НДС-ийн үндсэн 2 ба 4 жилийн ангийнхан 1984 оны 5 сард Хиагтад аялал хийв. Хиагт хот дахь МАН-ын анхдугаар их хурал хуралдсан музейн өмнө

Намын Төв хороо НДС-ийн өмнө тавигдах зорилтыг нарийвчлан тодорхойлов

МАХН-ын Төв хорооноос Намын дээд сургуулийн 60 жилийн ойд ирүүлсэн баярын бичигт тодорхойлсноор сургуулийн өмнө тавигдаж буй гол зорилт бол "Сургалт хүмүүжлийн ажлыг социалист байгуулалтын бодит амьдралтай нягт холбон нийгмийн шинжлэх ухааны сүүлийн үеийн ололтод тулгуурлан ямагт боловсонгүй болгож, сонсогчдод марксизм-ленинизмийн гүн бат мэдлэг олгож, онолыг нийгмийн амьдрал, намын ажлын практикт бүтээлчээр хэрэглэж чаддаг чадвар дадлага эзэмшүүлэх ажиллагааг сайжруулах явдал" гэжээ.

МАХН-ын Төв хорооны дэргэдэх Д.Сүхбаатарын нэрэмжит Намын дээд сургууль 60 жилийн ойгоо тэмдэглэв

1984 онд МАХН-ын Төв хорооны дэргэдэх Д.Сүхбаатарын нэрэмжит Намын дээд сургуулийн 60 жилийн ойг тэмдэглэсэн байна. 60 жилийн ойд ЗХУКН-ын ТХ-ны дэргэдэх НУА-ийн ректор Р.Г.Яновский тэргүүтэй төлөөлөгчид оролцжээ. Ойн үеэр тус сургуулийн үндсэн 2 дугаар ангийн сонсогчид төрөлх сургуулийнхаа ойд бэлэг болгож Оросын их зохиолч Н.В.Гоголийн "Байцаагч түшмэл" хошин жүжгийг орос хэлээр тогложээ. Жүжгийг багш З.Дашдорж, 2 дугаар курсийн сонсогч Д.Мягмардорж нар найруулан тавьжээ. "Байцаагч түшмэл" жүжгийн гол дүрүүдэд сонсогч Ц.Баттөмөр, Б.Шийхар, Ч.Ганболд, М.Тогтохням, Г.Бүжидмаа, Ү.Учирсайхан, Ө.Энхтайван нар тоглосон байна. Уг тоглолтыг ардын жүжигчин, урлаг судлаач Э.Оюун үзээд "тоглолт чадварлаг боллоо, энэ жүжиг монголд анх удаа орос хэл дээр тоглогдсон нь онцлог юм" хэмээн өндрөөр үнэлж байжээ.

НДС-ийн үндсэн 2 дугаар ангийн сонсогчид Н.В.Гоголийн "Байцаагч түшмэл" хошин жүжгийг орос хэлээр тоглов. (1984 он)

Үйл явдлын тойм

- МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн товчооны 1984 оны 4 сарын 16-ны 116 тоот тогтоолоор аймаг, хотын Намын хорооны дэргэд марксизм-ленинизмийн их сургууль байгуулав. Тус сургуульд НДС-ийн багш нар хавсран ажиллаж байв.
- Сүхбаатарын нэрэмжит НДС байгуулагдсан 60 жилийн ойг тэмдэглэв.
- НДС-ийн 60 жилийн ойг тохиолдуулан НДС-ийн түүхэн замналын музей байгуулав.
- НДС-ийн 60 жилийн ойд ирүүлсэн НТХ-ны баярын бичигт тус сургуулийн өмнө тавигдаж байгаа гол зорилтуудыг нарийвчлан тодорхойлов.
- Сургуулийн 60 жилийн ойгоор үндсэн 2 жилийн ангийн 2 дугаар ангийн сонсогчид Н.В.Гоголийн "Байцаагч түшмэл" хошин жүжгийг орос хэлээр тоглов. Уг тоглолтыг үзсэн ардын жүжигчин, урлаг судлаач Э.Оюун "тоглолт чадварлаг боллоо, энэ жүжиг монголд анх удаа орос хэл дээр тоглогдсоноороо онцлог юм" хэмжээ өндрөөр үнэлж байв. НДС-ийн сонсогчид энэ жүжгийг төрөлх хэлээр нь тоглосон нь тэдний орос хэлний мэдлэг чадвар ямар түвшинд байсны нэг тод илэрхийлэл болсон юм.
- 1984 онд хичээлийн төв байранд өргөтгөл хийв. Өргөтгөлийг төсвийн санхүүжилтээс гадуур аж ахуйн аргаар хийжээ.

НДС-Д ДӨРВӨН ЖИЛИЙН АНГИ НЭЭГДЭВ

1985 оны 3 сарын 1-нд МАХН-ын Төв хорооны Улс төрийн Товчооны “Д.Сүхбаатарын нэрэмжит Намын дээд сургуульд дөрвөн жилийн үндсэн анги нээх тухай” 75 тоот тогтоол батлагдаж, ерөнхий боловсролын бүрэн дунд, тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой, нам, улс, олон нийтийн байгууллагад удирдах ажил хийж байгаа зохих туршлага бүхий ажилтанд нам-улс төрийн дээд боловсрол олгох систем бий болгох зорилгоор 1985-86 оны хичээлийн жилээс эхлэн 4 жилийн үндсэн анги нээхээр шийдвэрлэжээ. Тогтоолд заасны дагуу тус ангид ерөнхий боловсролын бүрэн дунд болон тусгай мэргэжлийн дунд сургууль төгсөөд нам, улс, олон нийт, аж ахуйн байгууллагад 3-аас доошгүй жил ажилласан, зохион байгуулах ажлын дадлага туршлагатай, 35 хүртэлх насны намын гишүүдийг элсүүлэн суралцуулж төгсөгчдийн хийх ажлын чиглэлийг хагас жилийн өмнө тогтоон намын үзэл суртал-зохион байгуулалт, намаас аж ахуйг удирдах ажлын чиглэлээр ялгаварт сургалтыг явуулж байв.

Сургалтын баримт бичгийн боловсруулалтад шинэлэг хэлбэрүүд нэвтрэв

Намын Төв хорооны шийдвэрийг хэрэгжүүлэх хүрээнд НДС-ийн ректорын тушаал гарч, гол гол хичээлүүдийг НДС-д заах баримтлал, сэдэв тус бүрээр технологийн карт боловсруулах даалгавар өгөгдсөн байна. Ректоратын зүгээс энэ ажилд ихээхэн ач холбогдол өгч хэрэгжилтийн явцад нь байнгын хяналт тавьж, заавар зөвлөгөө өгч байснаар 1985 оны хичээлийн жилд сургалт-аргазүйн технологийн карт 124, хичээл заах баримтлал 8, баримт бичиг судлах логик даалгавар олон аравыг боловсруулсан байна.

МАХН-ын түүхийн тэнхимийн хурал. Зураг дээр зүүнээс Д.Мядагмаа, П.Дорж, Г.Лхамсүрэн, У.Нямжав, Д.Бямбаа, Ш.Лувсандорж, С.Цэрэндагва

Багш нарыг томилолтоор явуулж практик дадлага хийлгэх болов

Сонсогчдод нам, улсын удирдах ажлын дадлага, туршлага эзэмшүүлэхдээ төр, олон нийтийн болон аж ахуй, соёлын байгууллагын шилдэг зохион байгуулагчдаар лекц уншуулах, уулзалт хийлгэх, сонсогчдод үйлдвэр, аж ахуйн газруудыг зохион байгуулалттай танилцуулах ажлыг тогтмолжуулсан нь үр дүнгээ өгч байв. Энэ зорилттой уялдуулан багшлах бүрэлдэхүүнээ ч нам, улсын удирдах ажлын дадлага, чадвартай болгох нь чухал гэж үзэж, багш нарыг нам, улс, аж ахуйн байгууллагуудад томилолтоор явуулж практик дадлага хийлгэх болов.

1985 онд 16 багш практик томилолт авч 291 хоног төв, орон нутгийн үйлдвэр, аж ахуйн газруудад ажилласан нь өмнөх оноосоо 71.1 хувиар илүү байжээ. НДС-ийн сургалт-үйлдвэрлэл ийнхүү практик гарц тал руугаа эргэлтийн шинжтэй алхам хийсэн байна.

1980-аад оны дундуур НДС-д багшилж байсан багш нарын хэсэг сургуулийнхаа 85 жилийн ойн үеэр

Энэ үеийн Намын дээд сургуулийн амьдралд гарч эхэлж байсан үзэгдэл гэвэл тус сургуулийн эрдэмтэн багш нар ЗХУ дахь өөрчлөн байгуулалтын үзэл санааны өрнөлийг анхааралтай ажиглан улс орныхоо тухайн үеийн байдалд нийгмийн шинэчлэлийн үзэл санааны үүднээс үнэлэлт, дүгнэлт өгөх оролдлого хийж эхэлсэнд оршино.

Үйл явдлын тойм

- Намын дээд сургуульд дөрвөн жилийн анги нээв.
- НДС-ийн Нам, улсын удирдах ажилтан бэлтгэх хоёр жилийн үндсэн ангийн хичээл орос хэл дээр явагдаж байв.
- НДС-д шинээр нээсэн дөрвөн жилийн ангид ерөнхий боловсролын бүрэн дунд болон тусгай мэргэжлийн дунд боловсролтой, нам, улс, олон нийтийн байгууллагад ажиллаж удирдах ажлын зохих туршлага хуримтлуулсан хүмүүсийг элсүүлэн суралцуулж улс төрийн дээд боловсрол олгохоор болов.
- НДС-д дөрвөн жилийн анги нээх болсонтой холбогдон тус ангид үзэх хичээлийн төрөл, хэлбэр, сургалтын хөтөлбөр боловсруулах ажилд шуурхайлан оров.
- НДС-ийн багш нарыг нам, улсын ажлын дадлага туршлагатай болгох шаардлага тавигдаж нам, улс, олон нийт, аж ахуйн байгууллагуудад томилолтоор явуулж практик ажлын дадлага хийлгэх болов.
- НТХ-ны шийдвэрийг хэрэгжүүлэх хүрээнд сургуулийн захирлын тушаалаар гол хичээлүүдийг НДС-д заах баримтлал, сэдэв тус бүрээр технологийн карт боловсруулах даалгавар өгөгдөв.

НАМААС ЗАЛУУ БОЛОВСОН ХҮЧНИЙГ АХМАД ТУРШЛАГАТАЙ АЖИЛТАНТАЙ ХОСЛУУЛЖ АЖИЛУУЛАХ, БОЛОВСОН ХҮЧНИЙ ЗАЛГАМЖ ХОЛБООГ ХАНГАХАД АНХААРАВ

Намын XIX их хурлаар удирдах боловсон хүчнийг өсгөн хүмүүжүүлж, үр бүтээлтэй ажиллуулахад намын байгууллагаас онцгойлон анхаарч шинэчлэн сайжруулбал зохих хэд хэдэн зарчмын чухал асуудлыг авч үзжээ. Үүний нэг нь “залуу боловсон хүчнийг ахмад туршлагатай ажилтантай хослуулж, боловсон хүчний залгамж холбоог хангах асуудал” юм. Тус их хурлаар “Ахмад ажилтны туршлагыг залуу ажилтны эрч хүчтэй хослох чиглэлийг нам цаашид баримтлах болно” хэмээн цохон тэмдэглэсэн байна.

Залуу боловсон хүчнийг ахмад туршлагатай ажилтантай зөв хослуулах ажилд тодорхой ахиц гарч байсан ч тоон харьцаа нь зохистой хэмжээнд хүрээгүй гэж үзэж байв. 1986 оны байдлаар МАХН-ын Төв хорооны үндсэн мэдлийн албан тушаалтны бүрэлдэхүүнд 31 хүртэлх насны ажилтан хоёр хувь байхад 61-ээс дээш насны ажилтан 6 хувь, 31-40 хүртэлх насны ажилтан 26 хувийг эзэлж байжээ.

Намаас боловсон хүчний онолын сэтгэлгээ хоцрогдонгүй байгааг анхааруулав

МАХН-ын XIX их хурал “...социалист байгуулалтын практикийг онолын талаар нэгтгэн дүгнэх ажил орчин үеийн шаардлагаас хоцорч байна. Манайд нийгмийн шинжлэх ухааны хөгжил нь одоохондоо нийтэд мэдээж үнэнийг хялбарчлан сурталчлах хэмжээнээс төдий л хол хэтрээгүй байна гэхэд хилсдэхгүй” гэж тэмдэглэснийг НДС үйл ажиллагаандаа хамааруулан үзэж, юуны өмнө багшлах боловсон хүчний заах арга, онол-үзэл суртал, мэргэжлийн түвшин, нам, улсын ажлын практик мэдлэг, удирдан зохион байгуулах ур чадварыг ахиулах зорилт тавьж ажиллав.

НДС-ийн сургалтын материал боловсруулах ажилд томоохон ахиц гарав

1986 онд тэнхимүүд сургалтын материал боловсруулахад онцгойлон анхаарч, бүхий л хүч боломжоо дайчлан эрчимтэй ажилласаны үр дүнд тэнхимүүдийн хурал, сургалт аргазүйн секцээр 74 лекц, 171 аргачлал хэлэлцэн зохих заавар, зөвлөгөө өгчээ. Мөн сургалтын зориулалттай үзүүлэн 130, слайд 100, сургалтын кино 1, сонсогчдод зориулсан гарын авлага 58-ыг тус тус бэлтгэсэн нь өмнөх хичээлийн жилийнхээс 13.8-48.6 хувиар илүү байв. Сургалтын материал боловсруулах ажилд ийнхүү ач холбогдол өгч ихээхэн хүчин чармайлт тавих болсон нь сургалтын материалын боловсруулалтын түвшинд ахиц гаргах, хичээлийн агуулгад хөтөлбөрийн хяналт тавих, сургуулийн мэргэшүүлэх чиглэлд багш нарын бэлтгэгдсэн байдлыг дээшлүүлэх, сонсогчдод тэнхимийн бус цагаар бие дааж ажиллах бололцоо нөхцөлийг хангах зэрэг хэд хэдэн зорилтыг шийдвэрлэхэд дөхөмтэй сургалтын зангилаа асуудал гэж үзэж байсантай холбоотой юм.

Марксист-Ленинист философийн тэнхимийн хамт олон (1986)

НДС-ийн сургуулийн удирдлага багш нартайгаа түлж ажиллах болов

1986 оны хичээлийн жилд 43 багшийн 52 хичээлийг нээлттэй хийснээс гадна тэнхимийн эрхлэгчид давхардсан тоогоор 84 багшийн хичээлд 187 цаг, зөвлөлтийн мэргэжилтэн багш нар 132 цагийн хичээлд сууж зөвлөгөө өгсөн нь багш нарын заах аргын ур чадварыг дээшлүүлэх, хичээлийн агуулгыг сургуулийн мэргэшүүлэх чиглэлтэй уялдуулан нийцүүлэхэд чухал үр дүн өгч байв.

НДС-ийн номын сангийн баазыг нэмэгдүүлэв

Сургалтын материал боловсруулах ажилд мэдэгдэхүйц ахиц гаргаж, тэнхимүүдийн арга зүйн кабинетуудийг уншиж судлах материалаар бүрэн хангахын зэрэгцээ сургуулийн номын сангийн баазыг өргөтгөж, зөвхөн 1986 онд хоёр мянга гаруй ном захиалж авсан нь өмнөх оноосоо бараг хоёр дахин нэмэгдсэн байна. Энэ онд гадаад, дотоодын 225 нэр төрлийн тогтмол хэвлэл захиалж багш, сонсогчдодоо үйлчилсэн байна.

Сонсогчид уншлагын танхимд

НДС төгсөгчидтэйгээ ажиллах болов

Намын дээд сургууль төгсөгчидтэйгээ холбоо тогтоох, ажлын өсөлтөд нь хяналт тавих асуудалд нэлээд анхааран ажиллаж байв. Тухайлбал, 1986 онд Хэнтий, Завхан, Сүхбаатар аймгуудад ажиллаж байгаа төгсөгчидтэй уулзалт хийж, ажил дээрээ ахиц амжилт гаргаагүй, хуучирсан сэтгэлгээ, арга барилаасаа салаагүй зарим төгсөгчдөд “Итгэл найдварын хуудас”, сайн ажиллаж сургуулийнхаа нэр хүндийг өндөр өргөж яваа нөхдөд “Дурсгалын диплом” гардуулах ажлыг зохион байгуулж байжээ.

Үйл явдлын тойм

- Намын XIX их хурлаар “Ахмад ажилтны туршлагыг залуу ажилтны эрч хүчтэй хослох чиглэлийг нам цаашид баримтлах болно” гэдгийг онцлон тэмдэглэв.
- Сургалтын төлөвлөгөөгөөр 31556 цагийн сургалт явуулах ёстой байснаас үндсэн багш нарын гүйцэтгэсэн цаг 33271 цаг, цагийн багш нарын гүйцэтгэсэн цаг 168, бүгд 33439 цагийн гүйцэтгэл гарсан нь нэг багшид дундажаар 666 цаг ногдож байв.
- НДС-ийг 1986 онд үндсэн 2 жилийн ангийг 74, Нам, улсын хариуцлагатны 2 жилийн ангийг 97 хүн тус тус төгсгөв.
- 1986 оны хичээлийн жилд 43 багшийн 52 хичээлийг нээлттэй хийснээс гадна тэнхимийн эрхлэгчид давхардсан тоогоор 84 багшийн хичээлд 187 цаг, зөвлөлтийн мэргэжилтэн багш нар 132 цагийн хичээлд сууж зөвлөгөө өгөв.
- 1986 онд НДС-ийн номын санд хоёр мянга гаруй ном захиалж авав.
- 1986 онд НДС Хэнтий, Завхан, Сүхбаатар аймгуудад ажиллаж байгаа төгсөгчидтэйгээ уулзалт хийв.
- 1986 онд сургуулийн захиргаанаас материал боловсруулах ажилд ач холбогдол өгч ажиллуулсаны үрээр энэ чиглэлд томоохон ахиц гарав.

ЭДИЙН ЗАСГИЙН УДИРДЛАГЫН АРГА БАРИЛ ЭЗЭМШҮҮЛЭХЭД ОНЦГОЙЛОН АНХААРАВ

1987 оны МАХН-ын Төв хорооны III бүгд хурлаас “Хүмүүсийн эдийн засгийн сэтгэлгээнд өөрчлөлт гаргаж, аж ахуйн тооцооны нөхцөлд ажиллаж сурах шинэ үе эхэлж байгаатай

холбогдуулан эдийн засгийн сургалтын системийг шинэ шаардлагад зохицуулж өөрчлөн сайжруулах, аж ахуйн удирдах ажилтнуудад эдийн засгийн удирдлагын арга барил эзэмшүүлэхэд онцгой анхаарах хэрэгтэй болж байна” хэмээн онцлон заажээ. Энэ заалт нь НДС-ийн сургалтын хөтөлбөрийн агуулгад тусгалаа олсон байна.

*НДС-ийн Намын байгуулалтын тэнхимийн багш
Д.Цэцэнпил, Ш.Чунаг, Ж.Бямбадорж нар*

Сургалтын үр дүнг үнэлэв

Энэ онд хэд хэдэн аймагт төгсөгчидтэй багш, шавийн уулзалт зохион байгуулсан, үндсэн сургалтын бүх ангид ректоратын үзлэг хийсэн, онолын мэдлэг, практик ажлын дадлага хэрхэн эзэмшиж байгааг сонсогч нэг бүр дээр тодорхойлж аймаг, хотын намын хороодод мэдээлсэн зэрэг нь захиалагч гүйцэтгэгчдийн аль алинд нь үйл ажиллагаандаа дүгнэлт хийх сэдэл өгсөн үр дүнтэй ажил болсон байна.

Төрийн албан хаагчдын сургалтын чанар, үр нөлөөг шинэ шатанд гаргах зорилт тавигдав

1987 онд НДС сургалт-үйлвэрлэлийн бүх ажлаа “НДС-ийн сургалтын ажлын талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” МАХН-ын Төв хорооны 291 тоот тогтоолын үзэл санааны дагуу сургалт, эрдэм шинжилгээний ажлын чанар, үр нөлөөг дээшлүүлэхэд чиглүүлэн зохион байгуулсан байна. Сургалт, хүмүүжил, эрдэм шинжилгээний ажлын чанар, үр нөлөөг дээшлүүлэх зорилтыг хэрэгжүүлэхдээ бүх ангийн сургалтын төлөвлөгөө, графикийг шинэчилж, сонсогчдын бие даах ажиллагааг нэмэгдүүлэх, сургалтын хөтөлбөрийн агуулгад нийгмийн өөрчлөн байгуулалт шинэчлэлийн үзэл санааг тусгах, сургуулийн мэргэшүүлэх чиглэлийг барьж хичээлүүдийн нэгдмэл байдлыг хангах, сургалтын идэвхтэй хэлбэрүүдийг өргөнөөр ашиглах, сургуулийн эрдэм шинжилгээний ажлын хүрээнд тэнхим, багш нарын хүчийг нэгтгэж зохион байгуулах чиг бодлогыг барьсан байна.

НДС дөрөв болон хоёр жилийн ангийг сургалтын шинэ төлөвлөгөөнд шилжүүлэх бэлтгэлийг хангав.

1989 оноос 4 болон 2 жилийн ангиудыг сургалтын шинэ төлөвлөгөөнд шилжүүлэх зорилт тавигдсантай холбогдон 1987-88 оны хичээлийн жилийн бүхий л ажил сургалтын шинэ төлөвлөгөөнд шилжих бэлтгэлийг хангахад чиглэгдэж байв. Энэ онд сонсогчдын

мэдлэгийг жилийн турш хичээлд оролцсон байдлаар нь дүгнэх, сонсогчдоор дипломын ажил бичүүлэх ажлыг сургуулийн практикт анхлан нэвтрүүлэх, курсийн ажлын сэдвийг сонгохдоо аймаг, хотын намын хороодын захиалгад үндэслэх, хичээлийн сэдвийн агуулгыг тусгасан логик бүтцийн схем боловсруулах, семинарын хичээлд судлаачдыг оролцуулан дугуй ширээний ярилцлагын хэлбэрээр зохион байгуулах, тэнхимийн өдөрлөг зохион байгуулах, статистикийн эмхэтгэл ашиглах дадал эзэмшүүлэх, бичмэл сэтгүүл гаргах, орос хэлний сонсгол сайжруулах дугуйлан ажиллуулах, сургалтад диафильм ашиглах зэрэг сургалтын шинэлэг идэвхтэй хэлбэрүүдийг өргөнөөр нэвтрүүлсэн нь сургалтын чанар, үр нөлөөг дээшлүүлэхэд чухал түлхэц болсон байна.

Сургалтад удирдлагын техник хэрэгсэл нэвтэрч эхлэв

1980—аад оны дундуур тус сургуулийн хичээлийн эрхлэгч Б.Эрдэнэсүрэн сургалтад техник хэрэгсэл нэвтрүүлэх талаар ихээхэн хүчин чармайлт тавин ажиллаж Болгарын КН-ын ТХ-ны дэргэдэх Нийгмийн удирдлагын академиас тусламжийн шугамаар анх 2 компьютер сургуульдаа авч суурилуулан ШУТИС-ээс мэргэжилтэн урьж хэрхэн ашиглах талаар багш нартаа хичээл заалгаж байсан нь одоогийн өнцгөөс харахад ялимгүй зүйл мэт харагдах авч компьютер дөнгөж нэвтэрч эхлэж байсан тухайн цагтаа сургалтад орчин үеийн шинжлэх ухаан — техникийн дэвшлийг нэвтрүүлэх их үйлсийн гараа байжээ.

*Болгарын Нийгмийн удирдлагын академиас НДС-д анхны
хоёр компьютер тусламжаар авах тухай гэрээнд гарын үсэг
зурсны дараа*

Үйл явдлын тойм

- 1987 онд НДС-ийн үндсэн 17 нэгжид 48 багш, 56 албан хаагч, 8 арга зүйч, 9 лаборант, 80 гүйцэтгэх ажилтан ажиллаж байв.
- НДС-ийг 1987 онд үндсэн 4 жилийн ангийг нийт 93, үндсэн 2 жилийн ангийг 76 хүн тус тус төгсгөв.
- 1987 оны МАХН-ын Төв хорооны III бүгд хурал “Хүмүүсийн эдийн засгийн сэтгэлгээнд өөрчлөлт гаргаж, ... аж ахуйн удирдах ажилтнуудад эдийн засгийн удирдлагын арга барил эзэмшүүлэхэд онцгой анхаарах хэрэгтэй болж байна” хэмээн онцлон тэмдэглэсэн нь НДС-ийн сургалтын хөтөлбөрт тусгалаа олов.
- 1987 онд сургалт-үйлвэрлэлийн бүх ажлыг “НДС-ийн сургалтын ажлын талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” МАХН-ын Төв хорооны 291 тоот тогтоолын дагуу сургалт, эрдэм шинжилгээний ажлын чанар, үр нөлөөг дээшлүүлэхэд чиглүүлэв.
- 1989 оноос 4 болон 2 жилийн ангиудыг сургалтын шинэ төлөвлөгөөнд шилжүүлэх зорилт тавигдсантай холбогдон 1987-88 оны хичээлийн жилийн бүхий л ажил сургалтын шинэ төлөвлөгөөнд шилжих бэлтгэлийг хангахад чиглэгдэж байв.
- Энэ онд Болгар улсын нийгмийн удирдлагын Академиас анхны хоёр компьютерийг тусламжийн шугамаар оруулж ирэв.

СОЦИАЛИСТ ОРНУУДЫН НАМЫН ДЭЭД СУРГУУЛИУДЫН РЕКТОРАТУУДЫН ЗӨВЛӨЛГӨӨНИЙГ АМЖИЛТТАЙ ЗОХИОН БАЙГУУЛАВ

1988 онд НДС нь Улаанбаатар хотод болох социалист орнуудын Намын дээд сургуулийн ректоратуудын зөвлөлгөөний бэлтгэлийг хангаж, улмаар уг зөвлөлгөөнийг амжилттай зохион байгуулав. Энэхүү зөвлөлгөөнд социалист болон социалист чиг баримжаатай орнуудын намын боловсон хүчинг сурган бэлтгэдэг 21 байгууллагын төлөөлөгчид оролцож, өөрчлөн байгуулалтын тулгамдсан асуудлууд, хандлагыг онол-арга зүйн үүднээс шинжлэн судалж сургалтын агуулгыг баяжуулах, намын дээд сургууль, академиудын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэн гүнзгийрүүлэх арга замуудыг тодорхойлсон байна.

Социалист болон социалист чиг баримжаатай орнуудын академи, нам, улс төрийн дээд сургуулийн ректоратуудын ээлжит зөвлөгөөнд оролцсон газрууд

Зөвлөлгөөнд НДС-ийн захирал, профессор Г.Миеэгомбо “Нам, улсын ажлын практиктай сургалтыг холбох нь МАХН-ын Төв хорооны дэргэдэх НДС-ийн сургалтын үйл ажиллагааны гол чиглэл мөн” сэдэвт үндсэн илтгэл тавьж хэлэлцүүлжээ.

Зөвлөлгөөнөөс гаргасан зөвлөмжид онолын сэтгэлгээг шинэ шатанд гаргаж, намын боловсон хүчнийг зэвсэглэх нь нийгмийн шинэчлэл, өөрчлөн байгуулалтын үндсэн хүчин зүйл мөн гэсэн үзэл санааг тод томруун тусгасан байна.

Удирдах ажилтны богино хугацааны курсүүд зохион байгуулагдав

1988 онд яамдын Шинжлэх ухаан, техникийн чанарын удирдлага, Хөрөнгө оруулалтын хэлтсийн дарга нарыг 45 хоногоор, мөн Үйлдвэрийн дарга нарын курсийг 60 хоногоор, Үйлдвэрийн инженерийн курсийг 30 хоногоор, Худалдааны контор, Газрын дарга нарыг 45 хоногоор тус тус мэргэжил дээшлүүлэх сургалтад хамруулав.

Хоёр болон дөрвөн жилийн ангиуд шинэ болон шинэчилсэн төлөвлөгөөгөөр хичээллэв

1988-89 оны хичээлийн жилээс тус сургуулийн 2 жилийн болон 4 жилийн сургалтын 1 дүгээр анги сургалтын шинэ төлөвлөгөөгөөр, бусад ангиуд шилжих төлөвлөгөөгөөр хичээллэв. Сургалт, хүмүүжил, эрдэм шинжилгээний бүхий л ажил сургалтын шинэ төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд чиглэгдэж байв.

Эдийн засгийн суртал нэвтрүүлэгчдийн мэргэшил дээшлүүлэх лекторын сургалт зохион байгуулав

1988-1989 оны хичээлийн жилээс эдийн засгийн суртал нэвтрүүлэгчдийн мэргэшил дээшлүүлэх зорилгоор “Социалист үйлдвэрийн газрын удирдлага, төлөвлөлт, зохион байгуулалт” сэдэвт лекторын сургалтыг ажлаас нь хөндийрүүлэхгүйгээр зохион байгуулав.

Хичээлийн төлөвлөгөөнд өөрчлөлт оруулж нэмэлт хичээлүүд хийх болов

Энэ хичээлийн жилээс ректоратын нөөц цагт багтаан “Марксист-Ленинизмийн онолын чухал асуудал”, “Нийгэм судлал”, “Хөдөө аж ахуйд гэрээ түрээс нэвтрүүлэх арга зам”, “Байгаль орчныг хамгаалах тулгамдсан асуудлууд”, “Намын байгуулалтын онол, практикийн чухал асуудал”, “Төр, олон нийтийн байгууллагын ажлын өөрчлөлт, шинэчлэлт” сэдвээр тус бүр 10-40 цагийн нэмэлт хичээл явуулсан нь төгсөгчдийн ажил хэргийн мэдлэгийг дээшлүүлж, өөрчлөн байгуулалтын тулгамдсан асуудлуудтай сонсогчдыг цаг тухайд нь танилцуулах, сургалтын төлөвлөгөөнд нийгмийн шинэчлэлийн үзэл санааг тусгахад чиглэгдсэн бүтээлч хандлага байлаа.

Эрдэм шинжилгээний ажил

1988-89 оны хичээлийн жилд НДС-ийн багш нар дотоод, гадаадын байгууллагуудаас зохион байгуулсан олон улсын чанартай эрдэм шинжилгээний хуралд давхардсан тоогоор 35 багш оролцож, илтгэл тавьж, үг хэлсэн байна.

НДС-ийн багш, ажилтнууд бүрэн бүрэлдэхүүнээрээ

Үйл явдлын тойм

- НДС нь Улаанбаатар хотод социалист орнуудын Намын дээд сургуулиудын ректоратуудын зөвлөлгөөнийг амжилттай зохион байгуулав.
- НДС дээр яамдын Шинжлэх ухаан, техникийн чанарын удирдлага, Хөрөнгө оруулалтын хэлтсийн дарга нарыг 45 хоногийн, Үйлдвэрийн дарга нарыг 60 хоногийн, Үйлдвэрийн инженерүүдийг 30 хоногийн, Худалдааны контор, газрын дарга нарыг 45 хоногийн курсүүдэд хамруулав.
- Эдийн засгийн суртал нэвтрүүлэгчдийн мэргэшил дээшлүүлэх гүнзгийрүүлсэн сургалт явуулав.
- 1988 онд НДС-ийн багш нар дотоод, гадаадад зохион байгуулсан олон улсын чанартай эрдэм шинжилгээний бага хурлуудад давхардсан тоогоор 35 багш оролцож илтгэл тавьж, үг хэлэв.
- Хоёр болон дөрвөн жилийн ангиуд шинэ болон шинэчилсэн төлөвлөгөөгөөр хичээллэв.
- Хичээлийн төлөвлөгөөнд өөрчлөлт оруулан нэмэлт хичээлүүд хийж нийгмийн өөрчлөлт шинэчлэлийн үзэл санааг сонсогчдод цаг тухайд нь хүргэх бодлого барьж ажиллав.
- Социалист орнуудын Намын дээд сургуулиудын захирлуудын зөвлөлгөөнд НДС-ийн захирал Г.Миеэгомбо “Нам, улсын практиктай сургалтыг холбох нь НДС-ийн сургалтын үйл ажиллагааны гол чиглэл мөн” сэдэвт илтгэл тавив.

“НАМЫН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨВ” БАЙГУУЛАВ

МАХН-ын Төв хорооны нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1989 оны 5 сарын 31-ний өдрийн 143 тоот тогтоолын дагуу НДС-ийн зохион байгуулалтын бүтцэд өөрчлөлт оров. НДС-ийн Намын байгуулалтын тэнхим, Намын ажлын тэргүүн туршлага, арга зүйн төвийг НУИ-ийн Намын байгуулалтын хэлтэстэй нэгтгэж, Сургалт, эрдэм шинжилгээний ажил эрхлэх үүрэг бүхий “Намын байгуулалтын төв” байгуулав.

Намын байгуулалтын төв нь намын байгуулалтын онол, намын ажлын практик туршлагыг судлах, нэгтгэн дүгнэх, дэлгэрүүлэх, тэдгээрийн шинжлэх ухааны үндэслэлийг дээшлүүлэх, ах дүү намуудын туршлагыг судлах зэрэг онол, арга зүйн асуудлаар санал, зөвлөмж боловсруулж намын төв, орон нутгийн байгууллагуудад арга зүйн туслалцаа үзүүлэх үүрэгтэй ажиллаж байв.

Намын Дээд сургуулийн үндсэн ангийн сонсогчдыг аттестатчилдаг болов

НДС-ийн төгсөгчдөд тавигдаж буй тухайн үеийн өндөр шаардлагыг хангах зорилгоор 1989 оноос үндсэн дөрвөн жилийн нэгдүгээр ангид аттестатчилал явуулж сонсогчдын суралцах арга барил эзэмшиж байгаа байдал, төгсөөд нам, улсын удирдах ажил хийх чадварыг нь нарийвчлан тогтоож онцгой амжилт гаргасан сонсогчдыг бие даасан программаар түргэвчилэн сургаж боловсон хүчин дутагдаж байгаа газар ажилд тавих, шаардлага хангахгүй байгаа сонсогчдыг сургуулиас чөлөөлөх хүртэл арга хэмжээ авах болов.

Энэ нь урьд өмнө нь байгаагүй, нэг талаас цаг үеийн хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн, нөгөө талаас сонсогчдын сурах идэвхийг дайчилсан чухал арга хэмжээ байсан ажээ.

МАХН-ны түүхийн тэнхимийн хамт олон

Намын байгуулалтын тэнхимийн хамт олон

НҮБ-ын Удирдлагын Хөгжлийн хөтөлбөрийн шугамаар Удирдлагын хөгжлийн институтыг бэхжүүлэх төсөл хэрэгжүүлэв

1989-1990 оны хичээлийн жилд НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрийн шугамаар нэг сая долларын өртөг бүхий “МОН/89/010” төсөл хэрэгжүүлэв. Уг төслийн хүрээнд институтын багш нарын баг Англи, Итали, Швед оронд танилцан судлах аялал хийж, менежментийн чиглэлээр сургалтын төлөвлөгөө, хөтөлбөрийн агуулга, сургалтын процессын зохион байгуулалт, арга технологитой биечлэн танилцсан нь Монголд менежментийн боловсролыг өрнөдийн жишгийг баримжаалан хөгжүүлэх үйлсэд чухал алхам болсон байна. Тус институт нь богино хугацаанд үйл ажиллагаагаа зүгшрүүлэн зах зээлийн эдийн засгийн үзэл санааг Монголд нэвтрүүлэх дамжлага нь, улмаар уг үзэл санааг Монголын өвөрмөц нөхцөлд хэрэгжүүлэх онол-арга зүйг бүтээгч нь болж чадсан юм.

Нийгмийн шинэчлэл, өөрчлөн байгуулалтын үзэл санаа

1989 он бол нийгмийн шинэчлэл, өөрчлөн байгуулалтын үзэл санаа улам бүр эрч хүчээ авч, нийгэм бүхэлдээ хөдөлгөөнд орсон үе байлаа. НДС-ийн эрдэмтэн багш нар, судлаачид улс оронд шинээр бий болсон улс төрийн болон нийгэм-сэтгэл зүйн нөхцөл байдалд идэвхгүй ажиглагчийн байр сууринаас хандаагүй юм. Тэд ардчилал, шинэчлэлийн үзэл санааг идэвхтэй дэмжигчид түгээн дэлгэрүүлэгчид байв.

Товчоор хэлбэл, НДС нь тухайн үедээ ардчилал, шинэчлэлийн үзэл санаа, олон ургальч үзлийн нэг гол уурхай болж байлаа.

Дээд шатны удирдах ажилтнуудад зориулсан сургалтын тусгай хөтөлбөр хэрэгжүүлэв

Улс орны хэмжээнд удирдах ажилтнуудыг бэлтгэх, давтан сургах, мэргэжил дээшлүүлэх талаар шинэ шаардлага тавигдаж байсан энэ цаг үед МАХН-ын Төв хороо, БНМАУ-ын Сайд нарын зөвлөлийн аппаратын ажилтнуудад, түүнчлэн Сайд нарт зориулсан тусгай хөтөлбөрт сургалтуудыг зохион байгуулж байв.

Сургалтыг амьдралтай холбох шинэлэг арга хэлбэр нэвтрүүлж эхлэв

1980-аад оны эцсээр удирдах ажилтны нөөц бэлтгэх сургалтуудад практик ажлын туршлага багатай, залуу мэргэжилтнүүд олноор элсэн орох болсон тул зөвхөн онолын хичээл явуулах нь хангалтгүй гэж үзээд У.Аварзэд, Р.Минжүүр, Г.Лодойхүү, Д.Батмөнх, Намжиг, О.Дорлигсүрэн нарын аж ахуйн удирдлагын нэр цуутай дарга нар, төрийн төв байгууллагуудын удирдах ажилтнууд, нэртэй эрдэмтэн судлаачдыг сургалтад урьж оролцуулдаг байсан нь сургалтыг амьдралтай холбох шинэлэг бөгөөд үр өгөөж сайтай арга хэлбэр байв.

Үйл явдлын тойм

- НДС-ийг 1989 онд үндсэн 4 жилийн ангийг нийт 93, үндсэн 2 жилийн ангийг 65 хүн тус тус төгсгөв.
- МАХН-ын Төв хорооны Нарийн бичгийн дарга нарын зөвлөлгөөний 1989 оны 143 тоот тогтоолоор НДС-ийн зохион байгуулалтын бүтцэд зарим нэгэн өөрчлөлт оруулж “Намын байгуулалтын төв” байгуулав.
- 1989-90 оны хичээлийн жилд НҮБ-ын Хөгжлийн Хөтөлбөрийн шугамаар Удирдлагын хөгжлийн институтыг бэхжүүлэх зорилгоор нэг сая долларын өртөг бүхий “МОН/89/010” төсөл хэрэгжүүлэв.
- НДС-ийн эрдэмтэн багш нар, судлаачид улс оронд шинээр бий болсон улс төрийн болон нийгэм-сэтгэл зүйн нөхцөл байдалд идэвхгүй ажиглагчийн байр сууринаас хандаагүй юм. МАХН-ын үзэл санааны хүрээнд ардчилал, шинэчлэлийн урь оруулж, тус намын мөрийн хөтөлбөр, дүрмийн шинэчлэсэн хувилбарын төсөл (МАХН-ын Онц Их хурлаар батлагдсан) боловсруулсан 15 хүний 5 нь НДС-ийн багш нар байв. Тус сургуулийн багш нарын дотроос МАХ, АН, ҮДН, СДН-ын зүтгэлтнүүд төрөн гарсан байна. Товчоор хэлбэл, НДС нь тухайн үедээ ардчилал, шинэчлэлийн үзэл санаа, олон ургальч үзлийн нэг гол уурхай болж байлаа.
- Намын дээд сургуулийн сонсогчдыг аттестатчилдаг болов.

МОНГОЛ УЛС АРДЧИЛАЛ, ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ХАРИЛЦААНД ШИЛЖИВ

Монгол Улс 1990 оны Цагаан морин жилийн хувьсгалаар ардчилал, зах зээлийн харилцаанд шилжиж нийгмийн амьдралд гарсан өөрчлөлт, цаг үеийн хэрэгцээ шаардлагад нийцэж ажиллах төрийн ажилтан бэлтгэх, сургах, мэргэшил дээшлүүлэх, нийгэм, улс төр, эдийн засгийн шинэ чиг хандлага, хөгжлийн талаар судалгаа хийх ажил олон чиглэлээр өрнөж эхэлжээ.

Монголын улс төрийн тогтолцооны шинэчлэлийг манлайлсан эрдэмтний 5 нь НДС-ийн багш Ж.Ядамсүрэн, Ц.Гомбосүрэн, Ш.Түдэв, Ж.Чунагсүрэн, Ц.Баасанжав нар байлаа. БНМАУ-ын Үндсэн хуулийн төсөл боловсруулах ажлыг зохион байгуулах комиссын 1990 оны 10 сарын 18-ны 1 дүгээр тогтоолоор БНМАУ-ын Үндсэн хуулийн төсөл боловсруулах ажлын 4 хэсгийг байгуулсан бөгөөд "I. БНМАУ-ын эдийн засаг, нийгэм, улс төрийн байгуулал" ажлын хэсэгт УТДС-ийн Улс төр судлалын төвийн захирал, Ж.Болдбаатар Төрийн бодлого, нийгмийн асуудал судлах төвийн эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга Б.Батхишиг, ЭША Д.Ганзориг, УХИ-ийн ректор Д.Цэрэндорж, "II. БНМАУ-ын төрийн байгуулал" ажлын хэсэгт УТДС-ийн багш Ж.Бямбадорж, "IV. Хүний эрх" ажлын хэсэгт Төрийн бодлого, нийгмийн асуудал судлах төвийн ЭША С.Нарангэрэл, УДТС-ийн багш Д.Цэдэв нар оролцжээ.

Д.Сүхбаатарын нэрэмжит Улс төрийн дээд сургууль байгуулагдав

БНМАУ-ын АИХ-ын Тэргүүлэгчдийн 1990 оны 05 сарын 24-ний 64 дүгээр тогтоолоор НДС-ийн барилга байгууламж, багшлах болон ажиллах хүчний нөөцөд тулгуурлан төрийн ажилтан бэлтгэх, сургах, тэдний мэргэжлийг дээшлүүлэх, улс төр, нийгмийн шинжлэх ухааны чиглэлээр эрдэм шинжилгээний ажил гүйцэтгэх чиг үүрэгтэй АИХ-ын дэргэдэх Улс төрийн дээд сургуулийг (УТДС) байгуулав.

Гомбын Миезгомбо, Монгол Улсын ардын багш, доктор, профессор, НДС-ийн ректор (1980-1990), УТДС-ийн захирал (1990-1991)

Удирдах ажилтны мэргэжил дээшлүүлэх институтийг Удирдлагын хөгжлийн институт болгон шинэчлэв

МАХН-ын Төв хорооны 65-р тогтоол, БНМАУ-ын СнЗ-ийн 117, 146-р (1990.04.07) тогтоолыг хэрэгжүүлэх хүрээнд Удирдах ажилтны мэргэжил дээшлүүлэх институтийг Удирдлагын хөгжлийн институт болгон сургалтын хөтөлбөрийг ардчилал, зах зээлийн шинэ харилцааны агуулгаар шинэчилж, сургалтын технологи, арга зүйг боловсронгуй болгов. УХИ нь Менежментийн, Эдийн засгийн, Математик загварчлалын, Мэдээлэл зүйн

гэсэн 4 тэнхим, Философи, социологийн, Өрнөдийн орнуудын эдийн засгийн, Англи хэлний гэсэн 3 лабораторитойгоор зохион байгуулагдав. УХИ-ийн ректороор доктор Д.Бямбасүрэн (1989.12-1990.03.31), доктор Д.Цэрэндорж (1990.04.01-1992), доктор Ц.Цолмон (1992-1994) нар ажиллажээ.

Төрийн бодлого, нийгмийн асуудал судлах төвийг байгуулав

Монгол Улсад улс төр, нийгэм, эдийн засгийн шинэ тогтолцоо бүрэлдэж, улмаар нийгмийн амьдрал, хөгжлийн онолын талаарх судалгаа, үнэлгээ дүгнэлт хийж, төр-засгийн бодлого, үйл ажиллагааны шинжлэх ухаанч үндэслэлийг дээшлүүлэхтэй холбогдуулан БНМАУ-ын Сайд нарын Зөвлөлийн дэргэд Төрийн бодлого, нийгмийн асуудал судлах төвийг СнЗ-ийн 1990.07.06-ны 361 дүгээр тогтоолоор байгуулав.

Тус төв нь Төрийн бодлогын, Өрнийн бодлогын, Дорнын бодлогын, Зүүн хойд Азийн орнуудын гэсэн 4 сектортой байв. 1994 онд Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институт байгуулагдахад тус төвийг бүрэлдэхүүнд нь оруулсан юм.

Төрийн бодлого, нийгмийн асуудал судлах төв (1990-1994)

Тус төвийн захирлаар доктор К.Зардыхан (1990.08.15-1990.10.30), доктор Б.Батхишиг (1990.11.01-1990.12.31), доктор С.Нямзагд (1991.01.10-1992.09.15), үүрэг гүйцэтгэгч Д.Ганзориг (1992.09.17-1992.11.05), доктор Д.Сэржамц (1992.11.06-1994) нар ажиллаж байв.

Үйл явдлын тойм

- 1990.04.07, БНМАУ-ын Сайд нарын Зөвлөлийн дэргэдэх Удирдах ажилтны мэргэжил дээшлүүлэх институтийг Удирдлагын хөгжлийн институт болгон шинэчлэв.
- 1990.07.23, МАХН-ын Төв хорооны дэргэдэх Д.Сүхбаатарын нэрэмжит Намын дээд сургуулийг өөрчлөн зохион байгуулж, БНМАУ-ын АИХ-ын дэргэдэх Улс төрийн дээд сургууль болгон бүтэц, зохион байгуулалтыг шинээр тогтоов.
- 1990.07.06, БНМАУ-ын Сайд нарын Зөвлөлийн дэргэд Төрийн бодлого, нийгмийн асуудал судлах төвийг байгуулав.
- 1990.10.22, Сумын Ардын Депутатуудын хурлын Тэргүүлэгчдийн дарга, сумын гүйцэтгэх захиргааны дарга нарыг УТДС дээр курст суралцуулав.
- НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрийн Мон-089/010 төслийг хэрэгжүүлэх хүрээнд Италийн Бокконы их сургууль, Английн Манчестрийн их сургууль, Шведийн Төрийн захиргааны институт, Югославын Любляна хот дахь Улсын үйлдвэрийн олон улсын төвд УХИ-ийн багш, ажилтнуудыг богино хугацааны сургалтад хамруулав.
- Яам, улсын хороо, тусгай газрын холбогдох мэргэжилтэн, их дээд сургуулийн багш, эрдэм шинжилгээний ажилтнуудад Зах зээлийн эдийн засгийн хичээлийг (24 цаг) УХИ-ээс зохион байгуулж эхлэв.
- УХИ-д Аж үйлдвэрийн удирдах ажилтны анги (18 сонсогч), Хөдөө аж ахуйн удирдах ажилтны анги (13 сонсогч), Төрийн захиргааны удирдах ажилтны анги (11 сонсогч) болон богино хугацаат (2-3 хоног, 14 хоног, 45 хоног) курсүүд хичээллэж байв.

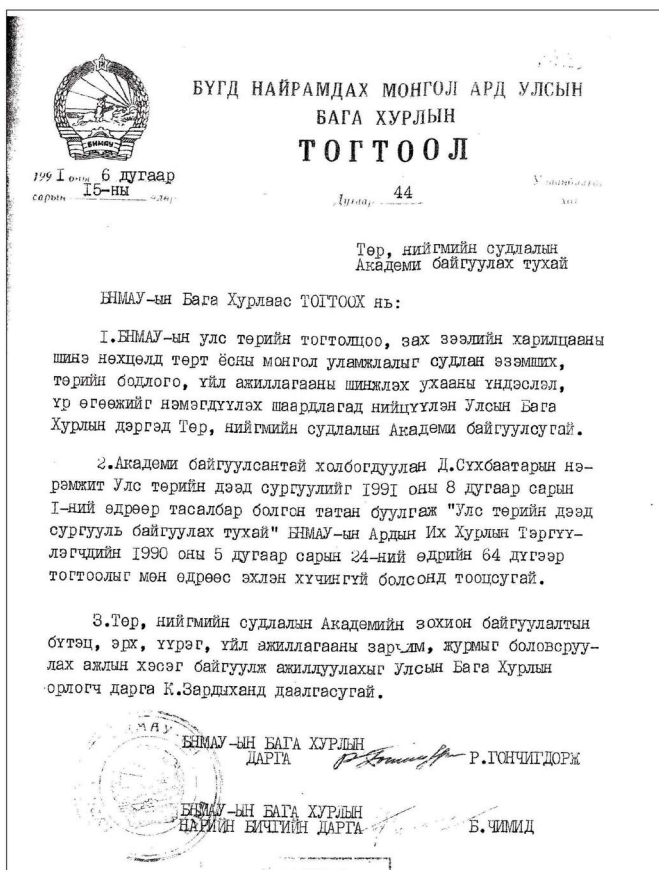
ТӨР, НИЙГМИЙН СУДЛАЛЫН АКАДЕМИ БАЙГУУЛАГДАВ

БНМАУ-ын Бага Хурлын 1991 оны 6 сарын 15-ны 44 тоот тогтоолоор “Төр, нийгмийн судлалын академи”-ийг байгуулж, “Улс төрийн дээд сургууль”-ийг 1990 оны 8 сарын 1-ний өдрөөр тасалбар болгон татан буулгав.

Улсын Бага Хурлын 44 дүгээр тогтоолын дагуу УБХ-ын орлогч дарга К.Зардыханаар ахлуулсан комисс Академийн дүрмийг боловсруулан УБХ-аар хэлэлцүүлж, УБХ-ын 1991 оны 10 сарын 12-ны 67 дугаар тогтоолоор баталсан байна. Уг дүрмийн нэгдүгээр зүйлд:

«Төр, нийгмийн судлалын Академи нь төр судлал, нийгэм, эдийн засаг, улс төрийн асуудлаар суурь болон хавсарга судалгаа явуулж, Улсын Их, Бага хурал, түүний байгууллагуудыг шинжлэх ухааны мэдээллээр хангахад туслах, төрийн байгууллагын ажилтныг мэргэшүүлэх, мэргэшлийг нь дээшлүүлэх зорилго бүхий эрдэм шинжилгээ, сургалтын байгууллага мөн» хэмээн заажээ.

ТНСА-ийн ректораар доктор Я.Долгоржав, сургалт-эрдэм шинжилгээний ажил эрхэлсэн дэд захирлаар доктор С.Нарангэрэл, санхүү, аж ахуй эрхэлсэн дэд захирлаар Ц.Гунгаанямбуу, Эрдэмтэн нарийн бичгийн даргаар доктор Д.Цэдэв нар томилогдон ажиллав.

Ядамын Долгоржав, Монгол Улсын гавьяат багш, доктор, профессор, ТНСА-ийн ректор

Төрийн захиргааны байгууллагын боловсон хүчний ажлын зохион байгуулалтын тогтолцоог батлан хэрэгжүүлэв

БНМАУ-ын Засгийн газрын 1991.08.23-ны “Сахилга, дэг журмыг бэхжүүлэх, ажлын хариуцлагыг дээшлүүлэх талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” 248 дугаар тогтоолд УХИ, ТНСА-ийн сургалтын баазыг түшиглэн төрийн захиргааны боловсон хүчнийг бэлтгэх, давтан бэлтгэх сургалт зохион байгуулж, түүнд төв болон орон нутгийн байгууллагын албан хаагчдыг дэс дараатай хамруулан сургахаар заасан байна.

БНМАУ-ын Засгийн газрын 1991.10.11-ний “Төрийн захиргааны байгууллагын боловсон хүчний ажлын зохион байгуулалтын тухай” 293 дугаар тогтоолоор төрийн захиргааны байгууллагын албан хаагчдын сургалтын бодлого, тогтолцоог тодорхойлж, төрийн захиргааны байгууллагын удирдах болон гүйцэтгэх албан тушаалд томилогдон ажиллах боловсон хүчнийг дараах үндсэн 3 шатны сургалтад хамруулан бэлтгэхээр тогтоожээ.

- Удирдахуйн ухаанаар мэргэжиж дэс өргөгчийн зэрэг өгөх 1,5-2 жилийн сургалт;
 - Удирдахуйн ухаанаар мэргэжих дипломын 1 жилийн сургалт;
 - Ерөнхий удирдлагын болон төрийн удирдлагын 3-6 сарын дамжааны үнэмлэх (сертификат) олгох сургалт;
- Төрийн бодлого, нийгмийн асуудал судлах төвөөс хөгжлийн тулгамдсан асуудлуудаар судалгааны ажил хийв.

Монгол Улсын үндэсний хөгжлийн үзэл баримтлалын загвар боловсруулах; Төрийн бодлогын чухал асуудал; Хөрш болон хөгжилтэй улс орнуудтай харилцах бодлогын асуудал гэсэн 4 сэдэв, 16 дэд сэдвээр ЭШ-ний судалгаа, тайлан, зөвлөмж боловсруулсан байна.

Тус төвөөс тухайн үеийн нийгмийн нөхцөл байдлыг судлах хүрээнд иргэдийн санаа бодлыг тандах социологийн 30 судалгаанд 17000 иргэнийг хамруулж, “Монголын үндэсний хөгжлийн асуудлууд” 2 товхимол, 31 өгүүлэл бичиж нийтлүүлсэн байна.

Үйл явдлын тойм

- 1991.06.15, БНМАУ-ын Бага Хурлын 44 дүгээр тогтоолоор Төр, нийгмийн судлалын Академи байгуулав.
- 1991.08.23, БНМАУ-ын Засгийн газрын 248 дугаар “Сахилга, дэг журмыг бэхжүүлэх, ажлын хариуцлагыг дээшлүүлэх талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” тогтоол гаргав.
- 1991.10.09, БНМАУ-ын Бага Хурлын тогтоолоор Улсын Бага Хурлын дэргэдэх Төр, нийгмийн судлалын академийн ректораар доктор Я.Долгоржавыг томилжээ.
- 1991.10.11, “Төрийн захиргааны байгууллагын боловсон хүчний ажлын зохион байгуулалтын тухай” БНМАУ-ын Засгийн газрын 293 дугаар тогтоол батлагдаж, төрийн захиргааны байгууллагын албан хаагчдын сургалтын бодлого, тогтолцоог тодорхойлов.
- 1991.10.12, БНМАУ-ын Бага Хурлын 67 дугаар тогтоолоор Төр, нийгмийн судлалын академийн дүрмийг батлав.
- УХИ нь Аж үйлдвэрийн удирдах ажилтны, Хөдөө аж ахуйн удирдах ажилтны, Төрийн захиргааны удирдах ажилтны, Залуу менежерийн, Орой, Эчнээ анги гэсэн үндсэн сургалттай байв.
- НҮБХХ-ийн МОН-089/010 төслийн хүрээнд олон улсын эрдэмтэд УХИ дээр ирж зах зээлийн эдийн засгийн чиглэлээр лекц уншиж, семинар, сургалт хийв.
- Багш, ажилтнууд Японы Сейкейн их сургууль, Менежментийн нийгэмлэг, Филиппиний их сургуулийн төрийн болон аж ахуйн коллеж, Малайзын Төрийн захиргааны институт, Өмнөд Солонгосын Аж үйлдвэрийн хөгжлийн институт болон Засгийн газрын ажилтан бэлтгэх төв институтэд сургалтад хамрагдав.

МОНГОЛ УЛСЫН ШИНЭ ҮНДСЭН ХУУЛЬ БАТЛАГДАВ

Монгол Улсад улс төр, нийгмийн тодорхой өөрчлөлтүүд гарч БНМАУ-ын Ардын Их Хурлаас сонгогдсон депутатуудын хоёрдугаар хуралдаан 76 хоног хуралдаж 1992 оны 1 сарын 13-нд Монгол Улсын 4 дэх Үндсэн хуулийг баталжээ. Энэхүү шинэ Үндсэн хуулийг тухайн оныхоо 2 сарын 12-ноос эхлэн даган мөрдсөн бөгөөд Монгол Улсад нэг танхимтай парламент, Ерөнхийлөгчийн институт бүхий олон намын тогтолцоотой Бүгд найрамдах засаглалын ардчилсан хэлбэрийг хуульчлан баталгаажуулсан юм.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийг таниулан сурталчлах сургалтыг эхлүүлэв

Төр, нийгмийн судлалын академи Монгол Улсын Үндсэн хуулийн тухай төрийн захиргаа, олон нийтийн байгууллагуудын удирдах болон аппаратын ажилтнуудад зориулсан 3 хоногийн сургалт, байгууллагын хамт олонд зориулсан 1 хоногийн сургалт, багш нарт зориулсан 7 хоногийн сургалт, төгсөх ангийн сонсогчдод “Монгол Улсын Үндсэн хуулийн эрх зүй” сэдвээр 16 цагийн сургалтыг тус тус зохион байгуулав.

Японы Сасакавагийн тэтгэлэгт “Залуу удирдагч” хөтөлбөр хэрэгжиж эхлэв

Удирдлагын хөгжлийн институтын ажилтнууд 1990 оны 4-5 дугаар сард Японд суралцах аялал хийх үеэр Сасакавагийн сан (одоогийн Токио сан)-тай холбоо тогтоож эхэлснээр, хамтын ажиллагааны гэрээг 1992 оны эхээр байгуулжээ. Энэхүү гэрээний дагуу Ёхэй Сасаскава монголд шинэ үеийн удирдах ажилтан бэлтгэхэд туслахаа илэрхийлж УХИ дээр “Залуу удирдагч” хөтөлбөр хэрэгжүүлэхээр болж менежерийн тэтгэлэгт ангийг хичээллүүлж эхэлсэн байна. Тэр цагаас хойш өнөөг хүртэл жилд 10-26 сонсогчдын төлбөрийг тус сангаас дааж, сар бүр тэтгэлэг олгодог болжээ.

Монгол Улсын шинэ Үндсэн хуулийг баталсан АИХ-ын депутатуудын дотор НДС-ийн багш, төгсөгч 30 орчим хувийг эзэлж байсан бол 1996 оны сонгуулиар сонгогдсон УИХ-ын гишүүдийн гуравны нэг нь буюу 26 нь байлаа. Үе үеийн төр засаг, Засгийн газрын тэргүүн, гишүүд Удирдлагын академийнхантай багш шавийн холбоотой хүмүүс байдаг нь энэ байгууллагын нэр төр, байр суурийн илэрхийлэл билээ.

Удирдлагын хөгжлийн институтэд шинэчлэл, өөрчлөлтийн төсөл хэрэгжүүлж эхлэв

Төрийн албыг шинэчлэх, төвлөрлийг багасгах, удирдлагыг хөгжүүлэх, үйлдвэрийн удирдлагыг сайжруулах НҮБХХ-ийн МОН-92 төслийг хэрэгжүүлж эхлэв. Төсөл нь Төрийн албыг шинэчлэх, улсын салбарыг өөрчлөн зохион байгуулах; Засгийн газар, улсын үйлдвэрийн харилцаа, үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааг шинэчлэх; Төр, засгийн зүгээс хувийн салбарыг хөгжүүлэхэд гүйцэтгэх үүргийг бэхжүүлэх; Төвлөрлийг багасгах, орон нутгийн засаг захиргааны чадавхыг бэхжүүлэх; Менежментийн сургалт, судалгаа, зөвлөгөө өгөх ажлыг хөгжүүлж, бэхжүүлэх гэсэн зорилтуудыг агуулсан бүрдэл хэсгүүдтэй байв.

Төрийн бодлого, нийгмийн асуудал судлах төвийн бүтцийг шинэчлэв

Монгол Улсын Засгийн газрын 1992 оны 03 сарын 13-ны 10 дугаар хуралдааны шийдвэрээр Төрийн бодлого, нийгмийн асуудал судлах төвийг Төрийн бодлого судлалын, Өрнөд судлалын, Дорнод судлалын гэсэн 3 сектор, Социологийн судалгааны лаборатори гэсэн 4 нэгжтэй болгосон байна.

Тус төв нь социологийн 16 судалгаанд 8233 хүн хамруулж, судалгааны 2 товхимол, 16 өгүүлэл бичиж нийтлүүлж, Төр, засгийн бодлого сурталчилж төв, орон нутагт 4 мянга орчим хүнд лекц, яриа хийжээ. Сонгуульд оролцсон намуудын мөрийн хөтөлбөрт эдийн засаг, нийгмийн хамгаалал, оюун санааны хүрээ, төр, засгийн тогтолцоо гэсэн чиглэлээр харьцуулсан судалгаа хийсэн байна.

Үйл явдлын тойм

- 1992.01.13, Монгол Улсын шинэ Үндсэн хууль батлагдсн.
- 1992.03.13, Монгол Улсын Засгийн газрын хуралдаанаар Төрийн бодлого, нийгмийн асуудал судлах төвийн бүтцийг шинэчлэн батлав.
- 1992.03.19, Төрийн захиргааны болон аж ахуйн байгууллагад менежментийн зөвлөгөө өгөх журмыг Удирдлагын хөгжлийн институтын ректорын тушаалаар баталж, үйлдвэр, байгууллагад зөвлөгөө өгөх ажлыг гэрээгээр хийх болов.
- 1992 оны 6 сард Ц.Цолмон (1992-1994 он) УХИ-ийн захирлаар томилогдов.
- 1992.12.03, Монгол Улсын Засгийн газрын өмч хувьчлалын комиссын 1992 оны 102 тоот тогтоолоор ТНСА-ийн сонсогчдын II байрыг төрийн өмч давамгайлсан бүрэн бус хариуцлагатай “Зүчи” компани болгов.
- Улс төрийн дээд сургуулийн төлөөлөгчид Хятадын Коммунист Намын дэргэдэх Намын дээд сургуульд анх удаа айлчлав.
- Японы Сасакавагийн сан (одоогийн Токио сан)-гийн тэтгэлэгт “Залуу удирдагч” хөтөлбөр хэрэгжиж эхлэв.
- Аймгуудад ажиллаж байсан УХИ-ийн харьяа сургалтын бүсийн төвүүдэд өөрчлөлт хийж Баян-Өлгий дэх төвийг 1992.12.26-нд аймгийн ЗДТГ-т шилжүүлж, Эрдэнэт, Дархан хотод 1992.05.04-нд төв шинээр байгуулав.

УДИРДЛАГЫН ХӨГЖЛИЙН ХӨТӨЛБӨР БАТЛАГДАВ

Монгол Улсын Засгийн газрын 1993 оны 12 сарын 30-ны 199 дүгээр тогтоолоор НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрөөс боловсруулж хандивлагч орон, олон улсын байгууллагын оролцоо, техникийн туслалцаатайгаар хэрэгжүүлэх “Удирдлагын хөгжлийн хөтөлбөр”-ийг Монгол Улсын Засгийн газрын хөтөлбөр байхаар шийдвэрлэв.

Энэхүү хөтөлбөр нь “Төрийн захиргаа, төрийн албаны өөрчлөлт, шинэчлэлт”, “Төвлөрлийг сааруулах, нутгийн захиргааг бэхжүүлэх”, “Хувьчлал болон хувьчлагдсан үйлдвэр, аж ахуйн газрын бүтцийн өөрчлөлт”, “Хувийн хэвшлийг хөгжүүлэх”, “Удирдлагын сургалт, боловсролын байгууллагыг бэхжүүлэх” гэсэн бүрэлдэхүүн хэсэгтэйгээр, тус бүртээ бодлогын баримт бичиг, хөтөлбөр болон үйл ажиллагааны төлөвлөгөөтэйгээр хэрэгжсэн юм. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлсэний үр дүнд ардчилсан нийгэм дэх зах зээлийн эдийн засгийн шаардлагад нийцүүлэн төрийн захиргаа, төрийн албаны суурь тогтолцоог гаргаж, бодлого, эрх зүйн зохицуулалтыг тодорхойлсон юм.

Төрийн байгууллагын үйл ажиллагааг шинэчлэх, бүтэц, зохион байгуулалтын тогтолцоог өөрчлөх, шинэ нөхцөл байдалд зохицсон төрийн албыг бий болгох, төрийн албан хаагчдыг давтан сургах, шинээр бэлтгэх шаардлага тулгарсан тул төрийн албаны сургалтын байгууллагыг шинээр зохион байгуулж бүрдүүлэх үндсийг энэхүү хөтөлбөрийн хүрээнд тодорхойлсон юм.

Сургалт, эрдэм шинжилгээний агуулгыг өөрчлөх ажлыг эрчимжүүлэв

Төр, нийгмийн судлалын академийн багш, эрдэм шинжилгээний ажилтнууд зах зээл, ардчиллын сэдвээр судалгаа хийх, Улсын Их Хурал, Улсын Бага Хурлаар хэлэлцэх хуулийн төслүүдийг боловсруулахад оролцох, төр, засгаас гаргасан шийдвэрүүдийг сурталчлах, олон түмний дунд социологийн судалгаа явуулах, хичээл сургалтаа шинэ үзэл, номлолд

нийцүүлэн заах чиглэлээр үлэмж чармайлт гаргасан юм. ТНСА 1993 оноос сургалт, эрдэм шинжилгээний ажлынхаа агуулгыг цаг үеийн хөгжил, хандлагад нийцүүлэн өөрчилж түүндээ дүйцсэн бүтэц бүрдүүлсэн байна.

Эрдэм шинжилгээний ажлыг гүйцэтгэх төсөв, судалгааны дараах үндсэн чиглэлийг 1993 оны 10 сарын 25-ны шийдвэрээр батлав. Үүнд: Монгол Улсын төрийн тогтолцооны түүх; Монголын парламентын төлөвшил, хэтийн төлөв; Хууль тогтоох ба гүйцэтгэх эрх мэдлийн харьцаа, түүнд ерөнхийлөгчийн эзлэх байр суурь; Монгол Улсын Шүүх эрх мэдэл, түүнийг боловсронгуй болгох асуудал; Монгол Улсын татварын бодлогыг боловсронгуй болгох асуудал; Улс төрийн хүрээнд дэх төрийн бодлогын зарим асуудал; Төрийн захиргааны удирдлага; Олон нийтийн санаа бодлын судалгаа; Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын бодлого.

Удирдлагын хөгжлийн институтэд «Бизнесийн удирдлагын магистр»-ын хөтөлбөрийг нээв

1993-1994 оны хичээлийн жилээс эхлэн «Бизнесийн удирдлагын магистр»-ийн хөтөлбөрийг нээж, анхны төгсөлтөө 1994 оны 5 сард хийжээ. Төрийн удирдлагын хөтөлбөр, Бизнесийн удирдлагын хөтөлбөр, Бизнесийн удирдлагын магистрын зэрэг олгох хөтөлбөр, Олон улсын хөтөлбөрийг шинээр боловсруулж, хэрэгжүүлж эхэлсэн байна. Зах зээлийн эдийн засгийн удирдлагаар мэргэшсэн өрнөдийн эрдэмтдийг, тухайлбал, Токиогийн Сейкей их сургуулийн профессор Р.Хироно, Манчестерийн их сургуулийн профессор Ф.Никсон нарыг урин ирүүлж багш нар болон олон нийтэд лекц уншуулав.

УХИ-ийн Үндсэн сургалтын хүрээнд Үйлдвэрийн удирдах ажилтны (21 сонсогч), Төрийн захиргааны удирдах ажилтны (24 сонсогч), Залуу менежерийн (18 сонсогч), Оройн (24 сонсогч), Эчнээ (23 сонсогч) хичээллэж, Шинэ хөтөлбөрийн сургалтын хүрээнд Бизнесийн удирдлагын (29 сонсогч), Төрийн удирдлагын (29 сонсогч), Залуу менежерийн (23 сонсогч), Бизнесийн удирдлагын пүрэв гарагийн (27 сонсогч), Төрийн удирдлагын пүрэв гарагийн (19 сонсогч), Эчнээ (15 сонсогч) анги тус тус хичээллэж байлаа.

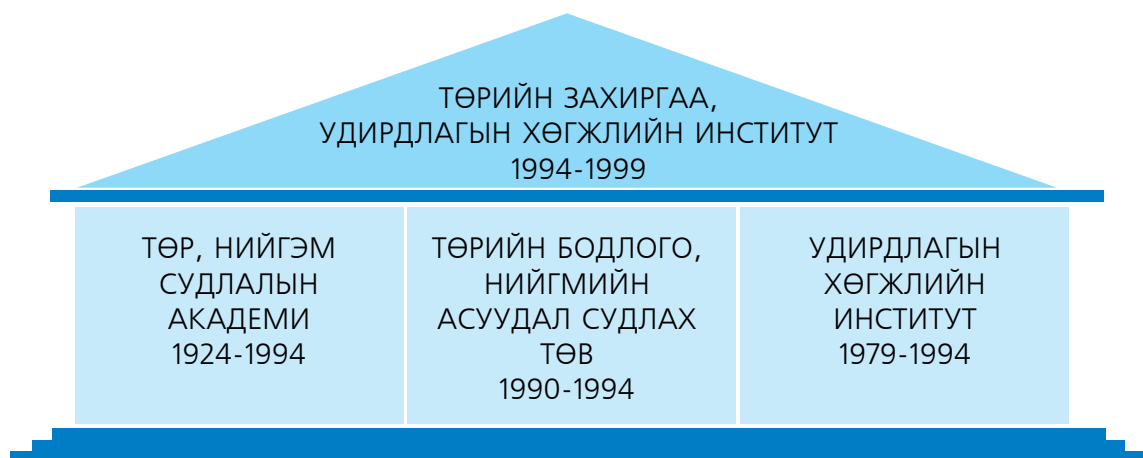

Үйл явдлын тойм

- 1993.02.17, ТНСА-ийн Улс төр судлаач-эрх зүйч (38 сонсогч), Улс төр судлаач-эдийн засаг (14 сонсогч), Улс төр судлаач-сэтгүүлч (11 сонсогч) ангийн төгсөгчдөд диплом, энгэрийн тэмдэг олгов.
- 1993.02.27, ТНСА-ийн багш, ажилтныг сургах, давтан сургах ажлын хүрээнд тухайн үеийн хэрэгцээ шаардлагын дагуу англи хэл, компьютерын сургалтыг үе шаттайгаар зохион байгуулж, мэдлэг чадварын түвшин тогтоох ажлыг хийх болов.
- 1993.03.29, УИХ-ын захиалгаар нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын талаарх судалгааг ТНСА-иас 3 аймаг, 4 дүүрэг, нийслэл, хороонд хийв.
- 1993.05.01, УХИ-д Төрийн удирдлагын хөтөлбөр, Бизнесийн удирдлагын хөтөлбөр, Бизнесийн удирдлагын магистрын зэрэг олгох хөтөлбөр, Олон улсын хөтөлбөрийг шинээр боловсруулан хэрэгжүүлж эхлэв.
- 1993.05.05, Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн сонгуультай холбогдох асуудлыг судлах ажлыг ТНСА-иас 3 аймагт 7 хоног хийв.
- 1993.05.12, УХИ-ийн Үйлдвэрийн ангийг 19, Төрийн захиргааны удирдлагын ангийг 23, Залуу менежерийн ангийг 21 сонсогч төгсөж “Удирдлагын арга зүйч, зохион байгуулагч” мэргэжлийн диплом, “менежер” цол олгов.
- 1993.09.23, Эрдэм шинжилгээний ажлыг гэрээлэн хийх журмыг ТНСА-ийн ректорын тушаалаар батлав.
- 1993.12.30, Монгол Улсын Засгийн газрын 199 дүгээр тогтоолоор “Удирдлагын хөгжлийн хөтөлбөр”-ийг батлав.

ТӨРИЙН ЗАХИРГАА, УДИРДЛАГЫН ХӨГЖЛИЙН ИНСТИТУТ БАЙГУУЛАГДАВ

Монгол Улсын Их Хурлын (1994.01.14) 15 дугаар тогтоол, Засгийн газрын (1994.01.27) 19 дүгээр тогтоолоор УИХ-ын дэргэдэх Төр, нийгмийн судлалын академи (ТНСА), Засгийн газрын дэргэдэх Удирдлагын хөгжлийн институт (УИХ), Төрийн бодлого, нийгмийн асуудал судлах төв (ТБНАСТ) гэсэн сургалт, судалгааны гурван байгууллагыг нэгтгэж, Засгийн газрын сургалт, эрдэм шинжилгээний байгууллага болох Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институтийг (ТЗУХИ) 1994 оны 2 сарын 1-ээс байгуулж, ажиллуулах шийдвэр гарсан байна.

Монгол Улсын Засгийн газрын (1994.03.09) 52 дугаар тогтоолоор “Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институтийн дүрэм”-ийг баталснаар үйл ажиллагаа нь жигдэрч эхэлжээ. Энэхүү тогтоолоор тус институтийн орон тоо, бүтцийг тогтоох, дүрэм, төсвөөс олгох санхүүжилтийн хэмжээ, сарын цалингийн сан батлагджээ.

Цэндийн Адьяа, доктор, профессор, Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институтийн захирал (1994.02.07-1996)

ТЗУХИ нь төрийн албаны болон аж ахуйн удирдах ажилтан бэлтгэх, давтан сургах, мэргэшлийг нь дээшлүүлэх, дахин мэргэшүүлэх сургалт, эрдэм шинжилгээний ажил эрхлэх үндсэн үүргийг 6 тэнхим, хоёр төв, хоёр тасаг, номын сан болон сонсогчдын буудал, хоолны газар гэсэн бүтэц, зохион байгуулалттайгаар хэрэгжүүлж байжээ. Дархан-Уул, Орхон, Дорнод аймаг дахь салбар нь ТЗУХИ-д уламжлагдан ажиллахаар болов.

Төрийн захиргааны ууган тэнхим байгуулагдав

Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институтийг байгуулсан Засгийн газрын 1994 оны 3 сарын 9-ний 52 дугаар тогтоолын 1 дүгээр заалтад “Төрийн удирдлагын тэнхим” байхаар заасны дагуу төрийн захиргааны чиглэлээр сургалт, судалгаа, зөвлөгөө өгөх үүргийг дагнан эрхлэх анхны тэнхим байгуулагдаж өнөөг хүртэл ажиллаж байна.

Сургалт, эрдэм шинжилгээний суурь тогтолцоог бүрдүүлэв

Хичээл сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөгөөг байнга боловсронгуй болгон өөрчлөхдөө хичээлийн агуулгыг дипломын дараах менежер, магистр, докторын (Ph.D) сургалтын түвшинд тохируулан дээшлүүлэх, ерөнхий эрдмийн шинжтэй хичээлүүдийг цөөлж менежментийн хичээлийн төрлүүдийг олшруулахыг эрхэмлэж байлаа. Багш нар өөрсдийн хариуцсан хичээлийн агуулгыг сайжруулах чиглэлээр чармайлт гарган, сурах бичиг гарын авлага боловсруулах бүтээлч ажил өрнөв.

Төрийн албаны тухай хууль анх удаа батлагдав

Ардчилал, зах зээлийн харилцааны нөхцөлд үндэсний язгуур ашиг сонирхлын төлөө албан тушаалын бүрэн эрхээ хуулийн хүрээнд үнэнч шударгаар хэрэгжүүлэх үүрэг хүлээж, ажиллах нөхцөл бололцоогоор хангагдсан, хариуцлагаа ухамсарласан, мэргэжлийн өндөр түвшний мэдлэг чадвартай албан хаагчид монголын төрийн албыг гүйцэтгэх ёстой гэсэн үзэл баримтлалыг эш үндэс болгон төрийн албаны хуулийг анхлан баталсан байна. Энэ хууль нь Монгол Улсын төрийн албаны ангилал, зарчим, төрийн албан тушаал, түүнд тавих шаардлага, төрийн албан хаагчийн эрх зүйн байдал, түүнээс төрийн алба хаах болзол, журам, баталгааг анх удаа тогтоон зохицуулсан юм.

Төрийн албаны тухай хуулиар төрийн алба мэргэшсэн, тогтвортой байхыг зарчим болгон тогтоож төрийн албан хаагч албан тушаалын бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх шаардлагад нийцүүлэн мэргэшлээ дээшлүүлэх үүрэгтэй гэж зааснаараа төрийн албан хаагчдын сургалтын бодлого, тогтолцоог нийгмийн өөрчлөлт, шинэчлэлтийн нөхцөл байдалд нийцүүлэн тодорхойлох шаардлагатай тулгарсан юм.

Үйл явдлын тойм

- 1994.01.14, УИХ-ын 15 дугаар тогтоолоор “Төр, нийгмийн судлалын академийг өөрчлөн байгуулах тухай” шийдвэр гарав.
- 1994.01.27, УИХ, Засгийн газрын дэргэдэх сургалт, судалгааны гурван байгууллагыг нэгтгэн Засгийн газрын сургалт, эрдэм шинжилгээний байгууллага Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институтийг байгуулав.
- 1994.02.07, Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институтийн захирлаар доктор, профессор Ц.Адьяа томилогдож 1994-1996 онд ажиллав.
- 1994.03.09, Монгол Улсын Засгийн газрын 52 дугаар тогтоолоор “Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институтийн дүрэм” батлагдав.
- 1994.03.09, Монгол Улсад төрийн захиргаа, төрийн удирдлагын шинжлэх ухааныг хөгжүүлэхэд чиглэсэн сургалт, эрдэм шинжилгээ, зөвлөх үйлчилгээний ажлыг эрхлэн гүйцэтгэх үүрэгтэй Төрийн удирдлагын тэнхим анх удаа байгуулагдав.
- 1994.12.30, УИХ-аас Төрийн албаны тухай хууль анх удаа батлагдсанаар төрийн албан хаагчдыг сургах үндсэн сургууль болж, сургалтын хөтөлбөрүүдийг шинэчилж эхэлсэн байна.

ТӨРИЙН АЛБАНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬ ХЭРЭГЖИЖ ЭХЛЭВ

Улсын Их Хурлаас 1994 оны 12 сарын 30-нд батлагдсан Төрийн албаны тухай хууль 1995 оны 6 сарын 1-нээс хэрэгжиж эхлэв. Энэхүү хууль нь ардчилал, зах зээлийн тогтолцооны нөхцөл дэх төрийн албаны мөн чанар, зарчим, төрийн алба, албан тушаалын тогтолцоо, төрийн албан хаагчийн эрх, үүрэг, үйл ажиллагааг тогтоож, төрийн мэргэшсэн тогтвортой байдлыг хангах суурь нөхцлийг тодорхойлж өгсөн юм.

Төрийн албан хаагчдын сургалтын агуулга, хөтөлбөрийг шинэчлэх шаардлага тулгарав

Ардчилсан шилжилтийн онол, арга зүй төдийгүй, ардчилсан нийгэм, эрх зүйт төр, захиргаа, хүний эрх, зах зээлийн эдийн засгийн талаарх ном, сурах бичиг, гарын авлага, мэдлэг, мэдээлэл монгол хэл дээр байгаагүй, тэр талаарх сургалтын арга туршлага ч байхгүй байсан учир төрийн албан хаагчдын сургалтад барууны өндөр

хөгжилтэй орнуудын нэр хүндтэй судлаачдын сурах бичиг, гарын авлагыг шууд орчуулан төрийн албан хаагчдын сургалтад хэрэглэх явдал давамгайлж байв. Тухайлбал, Ф.Нигроу нарын "Орчин үеийн төрийн удирдлага", Р.Драго "Захиргааны шинжлэх ухаан", Й.Мюллер "ХБНГУ-ын захиргааны тухай товч тойм", Патрик Монтана нарын "Менежмент", "Хүнийг идэвхжүүлэх онол", "Хүний нөөцийн менежмент", "Төрийн бодлого ба хүний нөөцийн менежмент" зэрэг олон бүтээлүүдийг шууд орчуулан төрийн албан хаагчдын сурах бичиг, гарын авлага болгон хэрэглэж эхлэв.

Төрийн удирдлагаар мэргэшүүлэх сургалтын төлөвлөгөөнд удирдахуйн ухаан, төрийн удирдлага, эрх зүй, захиргааны ерөнхий онол, зах зээлийн эдийн засаг, харилцааны сэтгэл зүй гэх мэт ерөнхий мэдлэг, мэдээлэл, арга барил эзэмшүүлэхэд чиглэсэн хичээлийн агуулга давамгайлсан төдийгүй өндөр хөгжилтэй орнуудын бакалаврын, дипломын сургалтын түвшинд үздэг нийгмийн шинжлэх ухааны анхан шатны онолын хичээлүүд ч хөтөлбөрт тусгагдсан байв.

Төрийн албанд ажиллаж байгаа болон шинээр томилогдсон албан хаагчийн аль алинд нь өөрчлөлт, шилжилтийн шинэ нөхцөлд ажиллах мэдлэг, арга барил дутагдаж байсан учир ардчилсан нийгэм, эрх зүйт төр, захиргаа, хүний эрх, эрх чөлөө, зах зээлийн эдийн засгийн наад захын мэдлэг, мэдээллээс эхлээд ажлын арга барил, ур чадвар эзэмшүүлэх хүртэл бүхий л асуудлыг хамруулан сургаж мэргэшүүлэх шаардлага үүссэн юм. Мэргэшүүлэх сургалтын агуулга, хөтөлбөр нь өргөн хүрээг хамарсан, ерөнхий мэдлэг, арга барил эзэмшүүлэхэд чиглэсэн хичээлүүдээс бүрдэж байв. Академийн багш, судлаачид жилээс жилд ардчилсан төр, захиргааны чиглэлийн шинэ мэдлэг, арга барилыг эзэмшиж түүнийгээ сургалтын төлөвлөгөөнд нэмж тусган ардчилал, зах зээл, орчин үеийн төр захиргааны талаарх аль болох их мэдлэг, арга барилыг төрийн албан хаагчдад хүргэх чиглэлийг барьж байв.

Багш, ажилтнуудыг хөгжүүлэхэд анхаарав

Өндөр хөгжилтэй улс орнуудад багш, эрдэм шинжилгээний ажилтнуудыг богино хугацааны сургалтад хамруулж мэдлэг чадварыг хөгжүүлэхэд анхаарал хандуулж эхлэв. Тухайлбал, НҮБХХ-ийн МОН-02010 хөтөлбөрийн "Монголын эрдэмтэн, багш нарын сургалт" төслийн дагуу Австралийн Куртины их сургуульд, Европын холбооны "Удирдлагын асуудлаар сургалт явуулдаг институтүүдийг бэхжүүлэх" төслийн хүрээнд Итали улсын Милан хотод зөвлөгч нарын сургалтад, Швед улсын Төрийн захиргааны институт, ХБНГУ-ын Гисень хотын их сургуульд мэргэжил дээшлүүлэх сургалтад, Австралийн Олон улсын хөгжлийн хамтын ажиллагааны хөтөлбөрийн хүрээнд тус улсад магистрын, Шинэ Зеланд улсад магистрын сургалтад болон ХБНГУ-ын Шпайр хотын Төрийн захиргааны сургуульд докторантурт багш нарыг суралцуулж эхэлсэн байна. Багш, удирдлагууд олон улсын семинар, хурлуудад оролцох явдал нэмэгдсэн он байлаа.

Сургалт, эрдэм шинжилгээний 3 байгууллагыг нэгтгэн Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институтийг байгуулсан эхний хичээлийн жилд Төрийн удирдлагын өдрийн ангид 49, Төрийн удирдлагын "пүрэв" гарагийн ангид 35, Төрийн удирдлагын эчнээ ангид 53, Төрийн удирдлагын мэргэшүүлэх 3 сарын сургалтад 61, Бизнесийн удирдлагын өдрийн ангид 48, Бизнесийн удирдлагын "пүрэв" гарагийн ангид 54, Бизнесийн удирдлагын мэргэшүүлэх 3 сарын сургалтад 111 сонсогчийг, богино хугацааны сургалтад 710 хүнийг тус тус суралцуулсан байна.

Үйл явдлын тойм

- 1995.06.01, Монгол Улсын Төрийн албаны тухай хууль хэрэгжиж эхлэв.
- 1995.01.17, Төрийн захиргааны төв, орон нутгийн байгууллагуудын бүтцэд өөрчлөлт хийх үндэслэл боловсруулах ажлын хэсэг байгуулагдав.
- 1995.06.21, "Нутгийн удирдлагыг боловсронгуй болгоё" сэдэвт үндэсний зөвлөгөөн зохион байгуулав.
- 1995.06.24, 1994-1995 оны хичээлийн жилд төрийн удирдлага, бизнесийн удирдлагын ангид суралцаж, диплом бичин хамгаалж, амжилттай төгсөгчдөд "Удирдлагын арга зүйч, зохион байгуулагч" мэргэжлийн диплом, "менежер" цол олгов.
- 1995.06.24, 1994-1995 оны хичээлийн жилд Бизнесийн удирдлагын магистрын хөтөлбөрийг дүүргэж, дипломын ажил бичиж, амжилттай хамгаалсан 9 сонсогчид "Бизнесийн удирдлагын магистр"-ын зэрэг олгов.
- 1994-1995 оны хичээлийн жилд Төрийн удирдлага, Бизнесийн удирдлагын мэргэшүүлэх сургалт болон богино хугацааны захиалгат сургалтад нийт 1121 хүнийг суралцуулав.
- НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрийн "Монголын эрдэмтэн, багш нарын сургалт" төсөл, Европын холбооны "Удирдлагын асуудлаар сургалт явуулдаг институтүүдийг бэхжүүлэх" төсөл, Данидагийн "Орон нутгийн удирдлагыг боловсронгуй болгох нь" төслийн хүрээнд багш нарыг чадавхжуулах, сургалтын материал баазыг бэхжүүлэх, сургалтын материал боловсруулах зэрэг ажлыг гүйцэтгэв.

ТӨРИЙН ЗАХИРГААНЫ ШИНЭТГЭЛИЙН БОДЛОГЫН БАРИМТ БИЧИГ БАТЛАГДАВ

“Монгол Улсын төрөөс Засгийн газрын үйл ажиллагааны чиглэл, бүтцийн ерөнхий тогтолцооны өөрчлөлт, шинэчлэлийн талаар баримтлах бодлого”-ыг УИХ-ын 1996 оны 5 сарын 21-ний 38 дугаар тогтоолоор батлав.

Засгийн газрын үйл ажиллагааны чиглэлийг шинэчлэн тодорхойлж, дахин инженерчлэлийн аргаар бүтцийн ерөнхий тогтолцоог боловсронгуй болгох, ардчилсан нийгэм дэх зах зээлийн эдийн засгийн харилцааны шаардлагад тохирсон удирдлагын арга барилыг нэвтрүүлж, Засгийн газрын тэргүүлэн манлайлах үүргийг дээшлүүлэх замаар төрийн байгууллагын төсөвт зардлыг бууруулах, үйл ажиллагааных нь үр дүнг дээшлүүлэх зорилгоор энэхүү бодлогын баримт бичгийг батлав. Энэхүү бодлогын баримт бичигт тусгагдсан үзэл баримтлалыг үндэс болгон Засгийн газар, төрийн захиргааны болон нутгийн захиргааны байгууллагын үндсэн чиг үүргийг тодорхойлж, түүнийг хэрэгжүүлэх бүтцийн ерөнхий тогтолцоог тогтоож яам, Засгийн газрын агентлаг, нутгийн захиргааны байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалтын үндэслэлийг гаргасан бөгөөд энэ нь өнөөг хүртэл хүчин төгөлдөр хэрэгжиж байна.

Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институтийн бүтцэд өөрчлөлт оруулав

“Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институтийн бүтцэд зарим өөрчлөлт оруулах тухай” Засгийн газрын 1996 оны 9 сарын 26-ны 245 дугаар тогтоолоор “орон тоог хэмнэж, ажлын ачааллыг нягтруулах зорилгоор Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институтийн Төрийн бодлого судлах төв болон Зөвлөгөө өгөх төвийг татан буулгаж, тэдгээрийн зарим чиг үүргийг эрхэлсэн нэгжийг орон тоо, төсөвтөө багтаан шинээр зохион байгуулахаар шийдвэрлэсэн байна.

ТЗУХИ-ийн захирал Ц.Адъяа, Бизнесийн удирдлагын хөтөлбөрийн эрхлэгч Я.Шуурав, Төрийн удирдлагын хөтөлбөрийн эрхлэгч Д.Цэдэв

"Төрийн албаны сургалт, зөвлөлгөө" төслийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлэх болов

Засгийн газрын 1996-2000 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгасан төрийн захиргааны бүтцийн өөрчлөлт хийх талаар дэвшүүлсэн зорилтыг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэхэд чиглэсэн "Төрийн албаны сургалт, зөвлөлгөө" төслийг Швед Улсын Олон улсын хөгжлийн агентлагийн техникийн буцалтгүй тусламжтайгаар 1997-1998 онд үргэлжлүүлэх саналыг дэмжиж Засгийн газрын 1996 оны 11 сарын 28-ны 280 дугаар тогтоолоор хэрэгжүүлэхээр шийдвэрлэсэн байна.

ТЗУХИ-ийн сургалт

Нийгэм, улс төр, эдийн засгийн болон төрийн захиргааны тогтолцоо шинээр бүрдэж байсан тухайн үед төрийн албан хаагчдыг төрийн удирдлагын чиглэлээр, аж ахуйн нэгж, компанийн удирдлага, ажилтнуудыг бизнесийн удирдлагын чиглэлээр мэргэшүүлэн сургах хэрэгцээ, шаардлага зайлшгүй байсан тул байгууллагын захиалгаар богино хугацааны сургалтууд, төр, бизнесийн удирдлагаар мэргэшүүлэх 3 сарын сургалт, менежер бэлтгэх 1-2 жилийн сургалтыг "өдөр", "гараг", "эчнээ" хэлбэрээр зохион байгуулж байлаа. 1996-1997 оны хичээлийн жилд төрийн удирдлагын үндсэн ангид 90, бизнесийн удирдлагын үндсэн ангид 106, бизнесийн удирдлагын магистрын сургалтад 19 сонсогч суралцаж байжээ.

Цэдэндагвын Гомбосүрэн, Монгол Улсын гавъяат багш, доктор, профессор, ТЗУХИ-ийн захирал (1996) Засгийн газрын дэргэдэх Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институтийн захирал (1996-1998)

Үйл явдлын тойм

- 1996.05.21, "Монгол Улсын төрөөс Засгийн газрын үйл ажиллагааны чиглэл, бүтцийн ерөнхий тогтолцооны өөрчлөлт, шинэчлэлийн талаар баримтлах бодлого"-ыг УИХ-ын 38 дугаар тогтоолоор батлав.
- 1996.07.01, Монгол Улсын орон нутгийн удирдлагыг бэхжүүлэх Данида МОН-10-18 төслийн үйл ажиллагаа дуусаж, хаалт хийв.
- 1996.08.30, Намын дээд сургуулийн философийн багш, тэнхимийн эрхлэгчээр ажиллаж байсан доктор, профессор, Монгол Улсын гавъяат багш Ц.Гомбосүрэн Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институтийн захирлаар (1996-1998) томилогдов.
- 1996.09.26, Засгийн газрын 245 дугаар тогтоолоор Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институтийн бүтцэд зарим өөрчлөлт оруулав.
- 1996.11.01-16, Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар болон Шведийн Засгийн газар, Төрийн захиргааны институтийн хооронд байгуулсан гэрээний дагуу "Багш нарын заах арга зүйн сургалт" семинар зохион байгуулав.
- 1996.11.28, "Төрийн албаны сургалт, зөвлөлгөө" төслийг Швед Улсын Олон улсын хөгжлийн агентлагийн техникийн буцалтгүй тусламжтайгаар хэрэгжүүлэхээр шийдэв.
- 1996.06.20, Төрийн удирдлагаар суралцаж, диплом бичиж, амжилттай хамгаалсан 88 төгсөгч "Төрийн удирдлагын арга зүйч, зохион байгуулалт", Бизнесийн удирдлагаар суралцаж, диплом бичиж, амжилттай хамгаалсан 104 төгсөгч "Бизнесийн удирдлагын арга зүйч, зохион байгуулалт" мэргэжлийн диплом, "Менежер" цол авав.

ТӨРИЙН ЗАХИРГААНЫ АЛБАН ХААГЧИЙН СУРГАЛТЫН ТОГТОЛЦООГ ТОДОРХОЙЛОВ

Монгол Улсын Засгийн газрын “Төрийн захиргааны мэргэшсэн албан хаагч бэлтгэх, мэргэшлийг дээшлүүлэх талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” 1997.01.15-ны 19 дүгээр тогтоолоор Төрийн албаны тухай хуулийг хэрэгжүүлж төрийн захиргааны төв болон нутгийн захиргааны байгууллагыг төрийн мэргэшсэн ажилтнаар хангах, төрийн албан хаагчийн сургалтын тогтолцоог бүрдүүлэх, ТЗУХИ-ийн сургалтын чиглэл, төрөл, хэлбэрийг тодорхойлсон байна. Уг тогтоолын дагуу Төрийн захиргааны байгууллагын захиалга, гэрээний үндсэн дээр төрийн захиргааны албан хаагчийг бэлтгэх, давтан сургах, мэргэшлийг нь дээшлүүлэхэд чиглэсэн Төрийн удирдлагын менежер бэлтгэх, Төрийн удирдлагын магистр бэлтгэх, дахин мэргэшүүлэх, мэргэшил дээшлүүлэх зорилтот сургалтыг тус тус тодорхойлж, Төрийн захиргааны тэргүүн түшмэл, эрхэлсэн түшмэлийн ангиллын албан хаагчдыг төрийн захиргаагаар мэргэшсэн магистрын зэрэг олгох сургалтад, ахлах түшмэл, дэс түшмэл, туслах түшмэлийн ангиллын албан хаагчдыг төрийн удирдлагын менежер бэлтгэх дипломын сургалтад тус тус хамруулан сургах; Бизнесийн удирдлагын магистр, мэргэшсэн менежер бэлтгэх, бизнесийн удирдлагаар мэргэшүүлэх, мэргэшил дээшлүүлэх болон зорилтот сэдэвчилсэн сургалтыг аж ахуйн нэгж, байгууллага, хувь хүмүүсийн захиалга, гэрээгээр сургахаар тус тус шийдвэрлэсэн байна.

Төрийн нарийн бичгийн дарга нарын анхны сургалтыг зохион байгууллаа

Төрийн нарийн бичгийн дарга нарын анхны сургалтыг зохион байгууллаа

1997 онд Төрийн нарийн бичгийн дарга нарын анхны семинар зохион байгуулжээ. Тус семинарын дараа Германы Төрийн захиргааны төвийн дарга В.Шермер, мөн ноён Мюллер нарт илгээсэн албан бичигтээ “ ... Бэлтгэл албаны 2 жилийн сургуулийн 2 дахь ангийн хичээл 1998 оны намраас эхлэх тул энэ сургалтыг зохих бэлтгэлтэй, чанартай явуулахын тулд ГОУХС-аас санхүүжүүлэх замаар ТЗУХИ-д гадаадын өндөр мэргэжлийн багш нарыг янз бүрийн хугацаагаар урьж ажиллуулах, тус институтын захиалгаар Германд төрийн удирдлагын багш нарыг шинэ мэргэжил эзэмшүүлэх, давтан бэлтгэх сургалтад оролцуулах, улмаар магистрантур, докторантурт сургах, тэрчлэн зорилтот сургалтад хамруулдаг өмнөх жилүүдийн туршлагаа үргэлжлүүлэх зэрэг арга хэмжээ өргөжнө гэдэгт найдаж байна” хэмээн тэмдэглэжээ.

Олон улсын Германы хөгжлийн сангийн дэмжлэгтэйгээр Монгол Улсын төрийн албан хаагчдыг чадавхжуулах, багш нарыг хөгжүүлэх богино болон урт хугацааны сургалтад хамруулах, гадаадын багш, судлаачдыг ТЗУХИ-д урьж ажиллуулах үйл ажиллагаа амжилттай хэрэгжиж байсан юм.

Төрийн захиргааны удирдлагын бакалаврын сургалт эхлэв

Төрийн удирдлагын хөтөлбөрийн хүрээнд Төрийн захиргааны удирдлагын бакалаврын сургалтыг монголд анх удаа эхлүүлж, бүрэн дунд боловсролтой хүнийг элсүүлэн сургаж эхэлсэн бөгөөд анх удаа 1997 онд 38, 1998 онд 39 оюутан тус тус элсүүлэн дөрвөн жилийн хугацаатай сургасан байна. Энэхүү сургалт нь төрийн захиргааны чиглэлээр боловсролын бакалаврын зэрэгтэй мэргэжилтэнг Монгол Улсад бэлтгэх эхлэл болсон юм.

Салбарын удирдлагаар хөтөлбөр хэрэгжүүлж эхэллээ

ТЗУХИ-ээс боловсролын удирдлагын хөтөлбөрийг боловсруулан хэрэгжүүлж эхэлсэн нь төрийн болон хувийн хэвшлийн боловсролын салбарын нэн тэргүүний шаардлага, хэрэгцээ байсан билээ. Үүнд үндэслэн ТЗУХИ-ийн зохион байгуулалтын бүтцэд өөрчлөлт оруулан хөтөлбөрүүд хэрэгжүүлж эхэллээ. ТЗУХИ-ийн захирлын 1997.09.24-ний өдрийн 160 тоот тушаалаар Хэлний тэнхимийн эрхлэгч П.Увшийг Боловсролын удирдлагын дэд хөтөлбөрийн эрхлэгчээр 1997.09.07-ээс хавсруулан ажиллуулжээ.

Зөвлөгөө, судалгааны албыг Зөвлөгөө, бизнесийн төв болгон өөрчлөн байгуулж хэрэглэгчийн захиалгаар төрийн ба бизнесийн удирдлагын асуудлаар зөвлөгөө өгөх, төсөл хэрэгжүүлэх, сургалт явуулах /үндсэн сургалтаас бусад/ замаар багш, ажилтнуудын мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлэх, сургалтад онол, үйлдлэгийн нэгдлийг хангахад болон институтын санхүүгийн чадавхыг сайжруулж, багш, ажилтнуудын орлогыг нэмэгдүүлэхэд тус дөхөм үзүүлэх үүрэг бүхий бүтцийн нэгж болгожээ.

Үйл явдлын тойм

- 1997.01.15, “Төрийн захиргааны мэргэшсэн албан хаагч бэлтгэх, мэргэшлийг дээшлүүлэх талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” Монгол Улсын Засгийн газрын 19 дүгээр тогтоол батлагдаж, төрийн захиргааны албан хаагчийн сургалтын шинэ тогтолцоо хэрэгжиж эхлэхээр болов.
- 1997.09.01, Төрийн удирдлагын хөтөлбөрийн хүрээнд төрийн захиргааны удирдлагын бакалаврын сургалтыг эхлүүлж 1997, 1998 онд тус тус элсэлт авав.
- 1997.11.29, Австралийн Элчин сайдын яамны нэгдүгээр нарийн бичгийн дарга Алек Верчановскид ТЗУХИ-ийн захирлын 236 тоот тушаалаар “Институтын хүндэт профессор” цол олгожээ.
- ТЗУХИ-д Боловсролын удирдлагын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж эхлэв.
- Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар болон холбогдох аймгуудын Засаг дарга нартай харилцан зөвшилцсөний үндсэн дээр Дархан-Уул, Дорнод, Орхон аймаг дахь тус институтын салбарыг 1997.06.30-аар тасалбар болгон татан буулгажээ.
- ТЗУХИ-д Философи, улс төр судлалын тэнхим байгуулан ажиллуулжээ.
- Япон улсын Сасакавагийн “Залуу удирдагч” сангийн тэтгэлгээр 16 магистрт Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институтэд элсэн суралцсан байна.
- 1997 онд төрийн болон бизнесийн удирдлагаар мэргэшүүлэх 3 сарын сургалтад 245, төрийн удирдлагын бакалаврын сургалтад 40, төрийн удирдлагын үндсэн ангид 206, бизнесийн удирдлагын үндсэн ангид 199, боловсролын удирдлагын үндсэн ангид 35 хүнийг тус тус элсүүлэн сургасан байна.

ОЛОН УЛСЫН БАГА ХУРАЛ ЗОХИОН БАЙГУУЛАВ

Японы Сасакавагийн “Залуу удирдагч”-дын тэтгэлэгт хөтөлбөрийн дэмжлэгтэйгээр ТЗУХИ-ээс МУИС-ийн Эдийн засгийн дээд сургууль, Монгол бизнес дээд сургуультай хамтран “Шилжилтийн эдийн засаг дахь ажилгүйдэл: Монголын бодит байдал” сэдэвт олон улсын бага хурлыг зохион байгуулжээ. Бага хуралд Сасакава сан, ОХУ-ын ЗГ-ын дэргэдэх Улс ардын аж ахуйн академи, Солонгосын их сургууль, БНХАУ-ын Өвөр Монголын их сургуулийн төлөөлөл, судлаач, эрдэмтэд оролцжээ. Уг хурлаар макро эдийн засгийн байдал ба ажилгүйдлийн улс төр, эдийн засаг, нийгмийн үндэс, үр дагавар, хот хөдөөгийн, залуучууд, эмэгтэйчүүдийн ажилгүйдлийн онцлог, бодит байдал, зүүн Европ болон ОХУ дахь ажилгүйдэл, Монгол Улсын хөдөлмөрийн зах зээлийн байдал, ажилгүйдлийг бууруулах арга зам, стратеги зэрэг асуудлыг хэлэлцсэн байна. Тус хурлаас хэлэлцсэн асуудлын хүрээнд төр, засгийн байгууллагуудад хандан тодорхой зөвлөмжийг санал болгон гаргасан байна.

Олон улсын эрдэм шинжилгээний хурал. Их тэнгэр 1998 он.

ТЗУХИ-ийн тэнхимийн эрхлэгч нар, эхний эгнээнд зүүнээс: Д.Лхаашид (Удирдахуйн ухааны тэнхим), Б.Нарандэлгэр (Удирдлагын систем, мэдээлэл, технологийн тэнхим), Г.Совд (Эрх зүйн тэнхим), Н.Нарантуяа (Сэтгэл зүйн тэнхим), П.Увш (Хэлний тэнхим), арын эгнээнд зүүнээс: Л.Энхтайван (Эдийн засгийн тэнхим), Я.Долгоржав (Төрийн удирдлагын тэнхим), Ц.Гомбосүрэн (Философи, улс төр судлалын тэнхим)

Гадаад харилцаа, хамтын ажиллагааг сайжруулав

ТЗУХИ-ээс гадаадтай харилцах үйл ажиллагааг институтийн Гадаад харилцааны албанд төвлөрүүлэн зохион байгуулж, төлөвлөгөөтэйгээр цэгцтэй удирдаж байх талаар ТЗУХИ-ийн захирлын 1998.12.03-ны 251 дүгээр тушаал гарч гадаадын төсөл, хөтөлбөрүүдийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэхэд анхаарал хандуулж эхлэв.

Австрали, АНУ-ын их сургуулиудад багш нарыг сургалт, хуралд оролцуулах, Шведийн Олон улсын хөгжлийн агентлагийн тусламжтайгаар хэрэгжүүлж буй төслийн хүрээнд багш нарыг хөгжүүлэх, ХБНГУ-ын Ханнс-Зайделийн сантай хамтран Эрх зүйн тэнхимийн багш нарыг эрх зүйн чиглэлээр богино, урт хугацааны сургалтад хамруулж, хурал семинарт оролцуулах ажлуудыг хэрэгжүүлсэн байна.

Дашийн Бямбасүрэн,
Монгол Улсын гавъяат эдийн
засагч, доктор, профессор

Д.Бямбасүрэн 1986-1989 онд Удирдах ажилтны мэргэжил дээшлүүлэх институтийн захирал, 1998-2000 онд Засгийн газрын дэргэдэх Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институтийн болон Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг Удирдлагын академийн захирлаар ажилласан.

Төрийн удирдлагын хөтөлбөрийг шинэчлэх ажил эхлэв

“Төрийн захиргааны мэргэшсэн албан хаагч бэлтгэх, мэргэшлийг дээшлүүлэх талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” Монгол Улсын Засгийн газрын 1997.01.15-ны 19 дүгээр тогтоолыг хэрэгжүүлэх хүрээнд төрийн удирдлагын менежер бэлтгэх сургалтын хөтөлбөрийг шинэчлэх, төрийн удирдлагын магистрын сургалтын агуулга, хөтөлбөр шинээр боловсруулах, түүнчлэн цаашид докторын сургалтыг явуулах бэлтгэл ажлыг төлөвлөж хэрэгжүүлж эхэлсэн юм.

Үйл явдлын тойм

- Монгол Улсын Ерөнхий сайд асан, доктор, профессор, Монгол Улсын гавъяат эдийн засагч Дашийн Бямбасүрэн Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институтийн захирлаар (1998-1999) томилогдов.
- 1998.06.02-04, “Шилжилтийн эдийн засаг дахь ажилгүйдэл: Монголын бодит байдал” сэдэвт олон улсын эрдэм шинжилгээний бага хурал зохион байгуулав.
- ТЗУХИ-ийн дэргэд менежментийн чиглэлээр эрдмийн зэрэг хамгаалуулах зөвлөлийг анх байгуулж, 1998 онд анхны докторын зэрэг хамгаалуулах хурлыг хийжээ.
- 1998.09.01, Төрийн захиргааны удирдлагын бакалаврын 2 дахь элсэлтээр хот, хөдөөгөөс бүрэн дунд боловсролтой 40 оюутныг элсүүлэн сургажээ.
- 1998.10.26, ТЗУХИ-ийн захирлын 215 тоот тушаалаар Институтийн гадаад хэлний бус мэргэжлийн багш, ажилтны англи хэлний сургалтыг 1998 оны 11 сарын 01-ээс эхлэн 7 хоногт 4 цагаар зохион байгуулсан байна. Тус сургалт нь 4 түвшинд зохион байгуулагдсан бөгөөд эхлэн суралцах шатанд 4, дундын доод шатанд 4, дунд шатанд 6, дээд шатанд 9, нийт 23 хүн хамрагдсан байна.
- 1998 онд институтийн өөрийн үйл ажиллагааны үр дүнд санхүүгийн чадавх нэмэгдэж, хөрөнгийн бололцоо гарсантай холбогдуулж хамт олны амьдрал, нийгмийн асуудалд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор багш, ажилтнуудад ажилласан хугацаатай нь дүйцүүлэн тооцож нэг сарын үндсэн цалинтай тэнцэх хэмжээний мөнгөн урамшуулал олгожээ. Тухайн үед тус институтэд 136 хүн ажиллаж байжээ.
- Төр, бизнес, боловсролын удирдлагын хөтөлбөрөөр үндсэн ангид “өдөр”, “гараг”, “эчнээ” хэлбэрээр суралцаж, амжилттай төгссөн 415 төгсөгчид “Төрийн /бизнесийн/, /боловсролын/ удирдлагын арга зүй, зохион байгуулалт” мэргэшлийн диплом, “Менежер” цол олгожээ.

УДИРДЛАГЫН АКАДЕМИ БАЙГУУЛАГДАВ

Монгол Улсын Засгийн газрын 1999 оны 11 сарын 24-ний 197 дугаар тогтоолоор ТЗУХИ-ийг өөрчлөн Удирдлагын академийг байгуулав.

Удирдлагын академи төрийн албыг бэхжүүлэх шаардлагад нийцэх мэргэжлийн өндөр чадвар бүхий удирдлагын боловсон хүчнийг бэлтгэх, давтан сургах, төрийн удирдлага, үндэсний менежмент, бодлого судлалын асуудлаар судалгаа шинжилгээний ажил гүйцэтгэх чиг үүрэгтэй, Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлагийн статус бүхий дипломын дараах сургалт, эрдэм шинжилгээний байгууллага юм. Академийн үндсэн чиг үүрэг нь төрийн албан хаагчдыг бэлтгэх, мэргэшлийг нь дээшлүүлэх, давтан сургах, мөн бизнес, нийгмийн удирдлагын чиглэлээр мэргэшүүлэх, дипломын дараах сургалт явуулах, эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажил эрхлэх, зөвлөгөө өгөхөд оршино гэж Засгийн газрын тогтоолд тодорхойлжээ.

ТЗУХИ-ийг Удирдлагын академи болгон өөрчлөн байгуулах саналыг тус сургуулийн захирал Д.Бямбасүрэн 1998 оны 6 сард Засгийн газарт тавьж, 1999 онд шийдүүлжээ.

Орон нутаг, ажлын байран дахь сургалтын үйл ажиллагааг эрчимжүүлэв

Төрийн албан хаагчдыг ажлаас нь хөндийрүүлэлгүй тасралтгүй сургах хэрэгцээ их байгааг харгалзан зайн сургалтын тогтолцоо бий болгох, багаар сургалт зохион байгуулах, оролцооны арга нэвтрүүлэх зэргээр сургалтын арга, хэлбэрийг боловсронгуй болгох, төрийн албан хаагчдын сургалтыг орон нутагт зохион байгуулах арга хэмжээ авч ажиллахыг Засгийн газраас Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институтэд даалгасан байна.

Засгийн газрын 1997 оны 19 дүгээр тогтоолын дагуу төрийн албан хаагчдыг ажлын байранд нь сургах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх хүрээнд 1999 оноос “Орон нутаг, ажлын байран дахь сургалтын төв”-ийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлэн ажилласан байна.

“Төрийн албаны сургалт ба мэдлэг чадвар бий болгох хөтөлбөр” батлагдав

Засгийн газрын 1999 оны 96 дугаар тогтоолоор “Төрийн албаны сургалт ба мэдлэг чадвар бий болгох хөтөлбөр” батлагдав. Хөтөлбөрийн зорилго нь төрийн захиргааны албаны хүрээнд мэдлэг чадвар бий болгоход удирдамж болохын хамт төрийн захиргааны албыг хөгжүүлэхэд түлхэц үзүүлэхэд оршиж байв. Уг хөтөлбөр нь төрийн албан хаагчийн сургалт ба мэдлэг чадварын агуулга, сургалтын зохион байгуулалт, төрийн болон сургалтын байгууллагын үүрэг, оролцоо, сургалтад ашиглах нөөц зэрэг төрийн байгууллагад сургалтыг төлөвлөж, хэрэгжүүлэх арга зүйг тодорхойлсон байна. Төрийн байгууллагын өөрийн зорилт, чиг үүрэг болон тухайн албан тушаалд нийцсэн шаардлагатай мэдлэг чадварыг тодорхойлж, төрийн албан хаагчийг байгууллага өөрөө сургаж бэлтгэхэд голлох үүрэг, хариуцлага хүлээж сургалтыг зохион байгуулахаар тогтоосон нь нэг талаас төрийн байгууллагуудын сургалтын хөтөлбөрийг боловсронгуй болгоход дэмжлэг болсон юм.

Төрийн албаны сургууль байгуулагдсаны 75 жилийн ойг тэмдэглэв

75 жилийн ойг тэмдэглэх ажлын хэсгийг О.Насанбат /дэд захирал/, Р.Вандангомбо /ЭШДокторантурын албаны дарга/, Д.Цэдэв /Сургалтын албаны дарга/, Я.Шуурав /Зөвлөгөө бизнесийн төв/, А.Түвшин /Ерөнхий санхүүч/, Р.Эрдэнэбаатар /Багш нарын зөвлөлийн дарга/, Б.Бадарч /Төгсөгчдийн холбоо/ нарын бүрэлдэхүүнтэйгээр ТЗУХИ-ийн захирлын 1999.10.8-ны 148 дугаар тушаалаар байгуулж, ажлын төлөвлөгөө, үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг баталжээ. 11 сарын 24, 25-ны өдрүүдэд ойг тэмдэглэх албан ёсны арга хэмжээ болж, эрдэм шинжилгээний хурал, концерт, баярын хурлыг зохион байгуулжээ.

Монголын их, дээд сургуулиудын багш нарын анхдугаар их хурал болов

1998 оны 10 сард Парис хотноо болсон дээд боловсролын дэлхий дахины бага хурлаас 21-р зуунд дээд боловсролыг хөгжүүлэх нийтлэг чиг хандлагыг тодорхойлж тунхаглал гаргасан байна. Үүнийг дэлхийн улс орнууд дэмжиж дээд боловсролын талаарх өөрсдийн стратеги, бодлого чиглэлээ шүүн хэлэлцэж байгаа цаг үед Монгол Улсын Гэгээрлийн яам, Монголын их, дээд сургуулиудын консерциумаас Монголын их, дээд сургуулиудын багш нарын анхдугаар их хурлыг 1999 оны 2 сард зохион байгуулсан байна. Энэ хурлын хүрээнд “Монголын дээд боловсрол: XXI зууны үзэл баримтлал” сэдэвт эрдэм шинжилгээний бага хурал болж 10 чиглэлээр олон тооны илтгэлийг хэлэлцсэн байна.

Үйл явдлын тойм

- 1999.06.16, Монгол Улсын Засгийн газрын 96 дугаар тогтоолоор “Төрийн албаны сургалт ба мэдлэг чадвар бий болгох хөтөлбөр” батлагдав.
- 1999.11.24, Монгол Улсын Засгийн газрын 197 дугаар тогтоолоор “Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институтыг Удирдлагын академи болгох, түүний дүрмийг батлах тухай” шийдвэр гарав.
- 1999.11.24-25, Төрийн албаны сургалтын байгууллага байгуулагдсаны 75 жилийн ойг тэмдэглэв.
- “Монголын Төрийн захиргаа, удирдлагын хөгжлийн институтыг бэхжүүлэх нь” Европын холбооны ТАСИС хөтөлбөрийн ЭДМОН-9801 төслийн эхний шатыг хэрэгжүүлэв.
- Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас Шведийн Төрийн захиргааны институт (SIPU) ба НҮБХХ-ийн Мэдээллийн Технологийн (MT) сүлжээтэй холбоо тогтоон төрийн захиргааны хүрээнд ажиллаж буй донор орнуудтай хамтын ажиллагаагаа сайжруулан ажиллажээ.
- Удирдлагын академийн “Хүндэт доктор”, “Хүндэт профессор” цол олгож эхэлжээ.
- 1999.11.25, Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Нацагийн Багабандид Удирдлагын академийн “Хүндэт доктор” цол олгов.
- Монгол Улсын Ерөнхий сайд Ринчиннямын Амаржаргалд Удирдлагын академийн “Хүндэт доктор” цол олгов.
- Монгол Улсын Их Хурлын дарга Раднаасүмбэрэлийн Гончигдорж, Монгол Улсын шинжлэх ухааны гавъяат зүтгэлтэн, доктор, профессор Сандаг-Очирын Жалан-Аажав, Удирдах ажилтны мэргэжил дээшлүүлэх институтын захирал, шинжлэх ухааны доктор, профессор Ломбоцэрэнгийн Гүржав нарт Удирдлагын академийн “Хүндэт профессор” цол олгов.

УДИРДЛАГЫН АКАДЕМИ БОЛЖ ӨӨРЧЛӨЛТ, ШИНЭЧЛЭЛТ ӨРНӨВ

Удирдлагын академийн шинэчлэн баталсан дүрэм болон ЗГХЭГ-ын 2000 оны 6 сарын 8-ны ХЭГ/508 дугаар шийдвэрийг үндэслэн Удирдлагын академийн захирлын 2000 оны 6 сарын 30-ны 121 дүгээр тушаалаар бүтцийг өөрчлөн Төрийн удирдлагын, Бизнесийн удирдлагын, Нийгмийн удирдлагын, “Эрдэм” гэсэн 4 сургууль, 8 тэнхим, Зөвлөгөө өгөх төв, Сургалтын алба, Захирлын ажлын алба, Номын сан, Компьютерийн лаборатори, Бизнесийн төв, Ерөнхий санхүүчийн алба гэсэн нэгжтэйгээр зохион байгуулжээ.

Бүрэлдэхүүн сургууль нь сургалтынхаа агуулга, хэлбэрийг тогтоон, элсэлтээ зохион байгуулж, хөтөлбөрөө боловсруулдаг, тэнхим нь сургалтын агуулга, багш нарын ажлыг зохион байгуулдаг. Хичээлийн технологи, сургалтын нэгдсэн зохицуулалтыг Сургалтын алба хариуцаж байлаа. “Эрдэм” сургууль эрдэм шинжилгээний ажлыг эрхлэх үүрэг хүлээх болов.

Судалгаа, эрдэм шинжилгээ

1999-2000 оны хичээлийн жилд багш, эрдэм шинжилгээний ажилтан, докторант, сонсогч, оюутан, магистрантын эрдэм шинжилгээний бага хурал зохион байгуулах журам батлагдан хэрэгжиж эхлэв. “Багш, эрдэм шинжилгээний ажилтан, докторантын эрдэм шинжилгээний бага хурал”-ын зорилго нь Удирдлагын академийн эрдмийн чадавхыг хөгжүүлэх, багш, эрдэм шинжилгээний ажилтан, докторантууд эрдэм шинжилгээний бүтээлээ онол, арга зүйн зохих түвшинд туурвидаг болоход нь туслах, тэдний бүтээлийг үнэлж, сурталчлахад оршиж байв. “Сонсогч, оюутан, магистрантын эрдэм шинжилгээний бага хурал”-ын зорилго нь Академийн сургалт, эрдэм шинжилгээний ажлын залгамж холбоог бэхжүүлэн сонсогч, оюутан, магистрантуудын эрдэм шинжилгээний бүтээлийг онол, арга зүйн түгээмэл шаардлагын дагуу туурвидаг болоход нь туслах, тэднийг эрдэм судлалын ажилд дур сонирхолтой болгох, бүтээлийг нь үнэлж, сурталчлахад оршдог.

ТАСИС хөтөлбөрийн “Удирдлагын академийг бэхжүүлэх нь” төслийг хэрэгжүүлэв

Европын холбооны ТАСИС хөтөлбөрийн хүрээнд “Удирдлагын академийг бэхжүүлэх нь” төслийг хэрэгжүүлж, тус Академийн багш болон дотоод, гадаадын экспертүүдээс бүрдсэн 8 баг төрийн албаны өөрчлөлт, шинэчлэл, төрийн бодлого, төрийн санхүү, төсөв, стратеги төлөвлөлт, хяналт шинжилгээ, үнэлгээ, байгууллагын хөгжил, хүний нөөц, гадаад харилцаа, захиргааны мэдээллийн систем сэдвүүдээр сургалтын 12 модуль гарын авлага боловсруулж, 8 аймаг, яам, агентлагийн 5000 гаруй төрийн албан хаагчдад сургалт явуулжээ. Мөн гадаад хэлний болон компьютерийн лаборатори байгуулж сургалтын техник хангамжийг сайжруулахад бодитой дэмжлэг үзүүлсэн байна.

Шадравын Түдэв, Монгол Улсын гавьяат багш, доктор, профессор

Удирдлагын академийн захирлаар Ш.Түдэв 2000-2005 онд ажиллав. Тэрээр 2005-2012 онд дэд захирлаар ажилласан юм.

Аймгийн Сургалтын менежерийг томилж ажиллуулав

Аймгуудад орон тооны бус Сургалтын менежерийг томилон ажиллуулж эхэлсэн бөгөөд тэдгээр нь тухайн аймагт явагдах Академийн сургалт, судалгаа, зөвлөгөө өгөх үйл ажиллагааг зохицуулж, зохион байгуулах, холбогдох мэдээллээр хангах үүрэгтэй юм. Аймгийн Сургалтын менежерийг тухайн аймаг дахь академийн төгсөгч төрийн албан хаагчдаас сонгон Удирдлагын академийн захирлын тушаалаар томилдог бөгөөд анх 2000 оны 05 сарын 22-ны 102 дугаар тушаалаар 18 аймагт Сургалтын менежерийг томилон ажиллуулж эхэлсэн юм. Энэ үйл ажиллагаа өнөөг хүртэл хэрэгжиж байна.

Аймгийн сургалтын менежерүүд: Д.Зандарьяа (Говьсүмбэр), Р.Дэнжин (Дархан-Уул), С.Батболд (Төв), Г.Мишигжаргал (Өмнөговь), Ж.Мөнхбат (Архангай), Н.Сэрээнэндорж (Ховд), С.Үнэнбуян (Баянхонгор), Л.Алтантуяа (Орхон), Ц.Сэрээнов (Дундговь), Д.Цэрэндорж (Булган), Амартүвшин (Дорноговь), Г.Долгорсүрэн (Хэнтий), Д.Батхишиг (Увс), Б.Болормаа (Сэлэнгэ), Д.Лхагваандорж (Хөвсгөл), П.Нямжав (Завхан), С.Уранчимэг (Говь-Алтай), Г.Цоглхагва (Дорнод)

Үйл явдлын тойм

- Удирдлагын академийн захирлаар доктор, профессор Ш.Түдэв томилогдов.
- 2000.05.22, Академийн сургалт, судалгаа, зөвлөх үйлчилгээг дэмжлэг үзүүлэн ажиллах үүрэгтэй Аймгийн Сургалтын менежерийг аймаг бүрт томилон ажиллуулж эхлэв.
- 2000.06.30, Удирдлагын академид бүтцийн өөрчлөлт хийж хөтөлбөрүүдийг бүрэлдэхүүн сургуулиудын бүтцэд шилжүүлэн Төрийн удирдлагын, Бизнесийн удирдлагын, Боловсрол-нийгмийн удирдлагын болон «Эрдэм» сургууль байгуулагдав.
- 2000.11.16, ОХУ-ын Ерөнхийлөгчийн дэргэдэх Төрийн захиргааны академитай, 2000.11.17, ОХУ-ын Улс ардын аж ахуйн академитай тус тус хамтын ажиллагааны гэрээ байгуулав.
- Европын холбооны ТАСИС хөтөлбөрийн EDMON-9801 төслийн хүрээнд сургалтын гарын авлага боловсруулах, сургалт зохион байгуулах үйл ажиллагааг амжилттай хэрэгжүүлж, гадаад хэлний болон компьютерийн лаборатори байгуулжээ.
- 1999-2000 оны хичээлийн жилд тус Академи 39 магистр, 522 менежер бэлтгэж, сертификат олгох сургалтад 168 хүн, богино хугацааны сургалтад 2173 хүн хамруулж төгсгөв. Үүнийг урьд оны гүйцэтгэлтэй харьцуулбал менежерийн ангийн төгсөгчид 11.06 хувиар, магистр 30 хувиар тус тус өссөн байна.

СУРГАЛТЫН КРЕДИТ ТОГТОЛЦООНД ШИЛЖИВ

Суралцагчдын тоо эрс нэмэгдэж сургалтын танхим, багш хүрэлцэхгүй байх нөхцөл үүссэн, нөгөө талаас суралцагчдад олон тооны хичээлийг тулган судлуулж байгаа нь хэрэглэгч, үйлчлүүлэгчийн болон нийгмийн шаардлагад нийцэхгүй болсон нь сургалтын тогтолцоог өөрчлөхийг шаардаж эхэлсэн юм. Энэхүү нөхцөл байдлын улмаас кредит системд шилжихээр шийдэж ажлын хэсгийг Д.Цэдэв, Я.Бямбаяр, Д.Байгал, Я.Бямбасүрэн нарын бүрэлдэхүүнтэй байгуулан сургалтын үйл ажиллагааг өөрчлөн шинэчилсэн байна. Сургалтын кредит тогтолцоонд шилжих ажлын хүрээнд сургалтын төлөвлөгөөг өөрчлөх, хичээлийн хөтөлбөрүүдийг шинэчлэх, суралцагч судлах хичээл болон багшаа сонгох аргачлал боловсруулах, сургалтын цагийн ачааллыг тооцоолох, суралцагчийн хичээл болон багш сонголт, дүн, цуглуулсан кредит, төлбөрийн тооцоо, хичээлийн хуваарийг нэгтгэн боловсруулдаг мэдээллийн системийн архитектур, алгоритм гаргах, холбогдох журам, гарын авлага боловсруулах зэрэг сургалттай холбоотой өргөн хүрээтэй үйл ажиллагааг төлөвлөж хэрэгжүүлсэн юм. Үүнийг ажлын хэсэг богино хугацаанд гүйцэтгэж хичээлийн шинэ жил эхэлсэн 9 сарын 1-ний өдрөөс сургалтын кредит тогтолцоонд бүрэн шилжсэн байна.

Эрдэм шинжилгээний сэтгүүлийг тогтмол гаргах болов

Багш, докторант, сонсогчдын эрдэм судлалын бүтээлийг дагнан хэвлэдэг эрдэм шинжилгээний сэтгүүлийг бүрэлдэхүүн сургуулиудаас гаргав. Төрийн удирдлагын сургуулиас

“Төрийн захиргаа”, Бизнесийн удирдлагын сургуулиас “Менежмент”, Нийгмийн удирдлагын сургуулиас “Боловсролын менежмент” (2008 оноос «Удирдах эрдэм» гэх болсон), Удирдахуйн ухааны хүрээлэнгээс “Удирдлагын онол, практикийн асуудлууд” цуврал сэтгүүлүүд гаргаж байв. “Төрийн захиргаа”, “Удирдлагын онол, практикийн асуудлууд” сэтгүүлүүд өнөөг хүртэл улирал тутам хэвлэгдэн гарч Академийн багш нарын төдийгүй дотоод, гадаадын судлаачид, эрдэмтдийн эрдэм шинжилгээний бүтээлээ нийтэд түгээдэг хүлээн зөвшөөрөгдсөн сэтгүүл болсон байна.

Орон нутаг дахь төрийн албан хаагчдад зориулсан сургалтыг нэмэгдүүлэв

Удирдлагын академи 2001 оноос эхлэн орон нутгийн төрийн байгууллагуудын захиалга, санхүүжилтээр төрийн албан хаагчдад зориулсан богино хугацааны сургалтыг тасралтгүй зохион байгуулж байгаа нь үр дүнгээ өгчээ. Академийн аймгууд дахь орон нутгийн сургалтын менежерүүдийн оролцоотойгоор орон нутгийн төрийн албан хаагчдын сургалтын хэрэгцээг судалж, түүнд тулгуурлан богино хугацааны сургалт зохион байгуулах ажлыг хэрэгжүүлж эхэллээ.

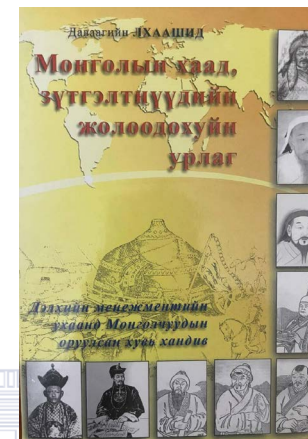

Нээлттэй номын сангийн үйлчилгээг нэвтрүүлэв

Азийн хөгжлийн банкны санхүүгийн дэмжлэгтэйгээр Академийн номын санг автоматжуулан номын сангийн үйлчилгээг нээлттэй, өөртөө үйлчилдэг хэлбэрт шилжүүлэв. Энэ өөрчлөлтөөр номын сангийн үйл ажиллагааг цахимжуулах ажил хийгдэж ном бүрт тусгайлсан мэдрэгч байршуулах, номын санд камер суурилуулах, номын каталогийг цахимжуулах эхлэл хийгдсэн байна.

Шилдэг бүтээлийг шалгаруулав

Эрдмийн зөвлөлийн 2001 оны 01 сарын 30-ны өдрийн хурлын шийдвэрийг үндэслэн Удирдлагын академи Төрийн удирдлагын сургалтын агуулгыг баяжуулах, чанарыг нь сайжруулах зорилгоор Төрийн удирдлагын сургалтад нийтлэг ашиглаж болохуйц сурах бичиг, гарын авлага зэрэг сургалтын материал сонгон шалгаруулах уралдааныг Академийн багш нарын дунд зарлан явуулж, шалгаруулалт хийжээ. Шилдэг бүтээлээр доктор, профессор Д.Лхаашидын туурвисан “Монголын хаад, зүтгэлтнүүдийн жолоодохуйн урлаг: Дэлхийн менежментийн ухаанд монголчуудын оруулсан хувь хандив” номыг Академийн 2001 оны шилдэг бүтээлээр шалгаруулжээ.

Үйл явдлын тойм

- Сургалтын кредит тогтолцоонд шилжиж суралцагч нь сургалтын төлөвлөгөөний дагуу хичээлээ сонгон судлах, заалгах багшаа сонгох тогтолцоог нэвтрүүлж сургалтын үйл явцыг шинэчлэн мэдээллийн технологид тулгуурлан зохицуулалтыг төлөвлөж удирддаг болов.
- 2001.10.20-27, Удирдлагын академийн урилгаар ОХУ-ын ШУА-ийн гишүүн, ЗХУ-ын төрийн шагналт, Оросын ШУА-ийн Сибирийн салбарын динамик систем, удирдлагын онолын институтын захирал, доктор, профессор С.Н.Васильев, доктор А.И.Москаленко нар айлчлал хийж, багш, докторантуудад хичээл заажээ.
- “Номын сангийн үйлчилгээний хүрээг өргөтгөх, хадгалалт, хамгаалалтыг бэхжүүлэх” төслийг хэрэгжүүлж, Академийн номын санг автоматжуулан номын сангийн үйлчилгээг нээлттэй, өөртөө үйлчилдэг хэлбэрт шилжүүлэв.
- 2001.05.08, Япон улсын Засгийн газрын зөвлөх, Сейкейн Их Сургуулийн профессор Рёокучи Хиронод Удирдлагын академийн “Хүндэт доктор” цол олгожээ.
- 2001 онд Удирдлагын академи болон АНУ-ын Хавайн их сургууль хамтын ажиллагааны гэрээг анх байгуулсан бөгөөд 2006 онд шинэчилсэн байна.
- Удирдлагын академийн Нийгмийн удирдлагын тэнхим байгуулагдав.
- 2000-2001 оны хичээлийн жилд менежерийн ангид 739, магистрантурт 86, докторантурт 21 хүн элсүүлэн, менежерийн сургалтад 1069, бакалаврын ангид 74, магистрантурт 113, докторантурт 52 хүн суралцав.
- Төрийн захиргааны удирдлагын бакалаврын анхны 32 оюутан амжилттай төгсөж дипломоо гардан авав.

ТӨРИЙН АЛБАНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬ ШИНЭЧЛЭН БАТЛАГДАВ

Төрийн байгууллага, албан хаагчдыг хувийн хэвшлээс суралцаж орчин үеийн менежментийн арга барилыг нэвтрүүлэх замаар үйл ажиллагаагаа үр дүнтэй, үр ашигтай, ил тод болгох тухай үзэл санаа 1990-ээд оны эхээр "New Public Management" буюу "Улсын салбарын шинэ удирдлага" нэрээр дэлхий нийтийг хамарсан захиргааны шинэчлэлийн давалгаа болж хэрэгжсэн байдаг. Монгол Улсад энэхүү өөрчлөлт шинэчлэлийн үйл явц 1990-ээд оны дунд үеэс эрчимжиж эхэлсэн юм.

Улсын салбарын удирдлага, санхүүжилтийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хууль, эрх зүйн үндсийг бүрдүүлэх хүрээнд УИХ-аас "Төсвийн байгууллагын удирдлага, санхүүжилтийн тухай хууль"-ийг 2002 оны 6 сарын 27-нд баталсантай холбогдуулан хуулиудад нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан бөгөөд энэ хуультай уялдуулан Төрийн албаны тухай хуулийг 2002 оны 6 сарын 28-нд шинэчлэн батлав. "Төсвийн байгууллагын удирдлага, санхүүжилтийн тухай хууль" нь 2013 оныг хүртэл хэрэгжсэн юм. Төсвийн байгууллагын удирдлага, санхүүжилтийн шинэ тогтолцоо, Төрийн албаны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын үзэл баримтлал, түүнийг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн сургалтын агуулга, хөтөлбөрийг боловсруулж, сургалт зохион байгуулах ажил өрнөсөн байна.

Сумдыг мэргэшсэн албан хаагчдаар хангах зорилготой сургалт эхлэв

"Сумдыг төрийн захиргааны мэргэшсэн албан хаагчдаар хангах талаар авах зарим арга хэмжээний тухай" Засгийн газрын 2002 оны 2 сарын 27-ны 32 дугаар тогтоолоор Удирдлагын академид төрийн захиргааны удирдлагын дипломын зэрэг олгох сургалт зохион байгуулахаар тогтож, тусгай журмын дагуу авсан элсэлтийн шалгалтад тэнцэж сумын Засаг даргын Тамгын газартайгаа гэрээ байгуулсан элсэгчдийг суралцуулахаар шийдвэрлэсэн юм. Сум бүрээс 2 хүнийг элсүүлж Удирдлагын академид 323, БХИС-д 109, Засагт хан дээд сургуульд 57, Цэцээ гүн дээд сургуульд 58, Соёмбо дээд сургуульд 86 нийт 633 оюутныг 9 сарын 1-нээс суралцуулж эхэлсэн байна. Сургалтыг зохион байгуулах бусад их, дээд сургуулиудыг сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөгөөгөөр ханган суралцагчдыг хуваарилан сургасан бөгөөд энэ нь цаашид Монгол Улсад төрийн захиргааны удирдлагын боловсролын бүх шатны сургалтыг их, дээд сургуулиудад явуулах эхлэлийг тавьж өгсөн юм.

Удирдлагын коллеж байгуулагдав

Монгол Улсын Засгийн газрын 2002 оны 32 дугаар тогтоолын дагуу «Төрийн захиргааны удирдлага» мэргэжлээр дипломын зэрэг олгох үүрэгтэйгээр 2002 оны 10 сарын 03-ны өдөр бүрэлдэхүүн сургуулийн статустайгаар байгуулагдав. Коллеж нь «Төрийн захиргааны удирдлага» мэргэжлээр дипломын болон бакалаврын зэрэг олгох сургалтыг явуулж, сумдыг төрийн захиргааны мэргэшсэн албан хаагчдаар хангахад дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа эрхэлж байв. Тус коллеж 21 аймгийн 330 сумаас ирсэн бүрэн дундаас дээш боловсролтой оюутнуудыг сургаж эхэлсэн байна.

Хамтран ажиллах гэрээ байгуулав

Удирдлагын академи болон БНСУ-ын Нутгийн удирдлагын хөгжлийн институт (LOGODI) хооронд "Төрийн албан хаагчдын боловсрол, сургалтын салбарт харилцан солилцоо, хамтын ажиллагаа" байгуулах тухай гэрээнд 2002 оны 7-р сард гарын үсэг зурав. Хамтын ажиллагааны хүрээнд 20 жилийн туршид Удирдлагын академийн багш нар, төрийн албан хаагчдын чадавхийг бэхжүүлэх хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлсэн бөгөөд үүнд нийт 2486 хүн хамрагдсан байна. Энэ гэрээг 3 жил тутам шинэчилж иржээ.

Үйл явдлын тойм

- 2002.02.27, "Сумдыг төрийн захиргааны мэргэшсэн албан хаагчдаар хангах талаар авах зарим арга хэмжээний тухай" Засгийн газрын 32 дугаар тогтоол батлагдаж төрийн захиргааны удирдлагын дипломын зэрэг олгох сургалт 9-р сараас эхлэв.
- 2002.05.15-16, Монголын Менежментийн Холбооноос тус Академитай хамтран "Менежментийн сургалтын агуулга, технологи" сэдэвт семинар зохион байгуулжээ.
- 2002.06.28, "Төсвийн байгууллагын удирдлага, санхүүжилтийн тухай хууль"-ийг шинээр баталж, Төрийн албаны тухай хуулийг шинэчлэн батлав.
- 2002.07 сар, Удирдлагын академи болон БНСУ-ын Нутгийн удирдлагын хөгжлийн институт (LOGODI) хооронд хамтран ажиллах гэрээнд гарын үсэг зурав.
- 2002.10.03, Дипломын зэрэг олгох сургалтыг эрхлэн хариуцсан Удирдлагын коллежийг байгуулав.
- 2002.12.31, Удирдлагын академийн бүрэлдэхүүний "Эрдэм" сургуулийг "Удирдахуйн ухааны хүрээлэн" болгон өөрчилжээ.
- Монгол Улсын Ерөнхий сайд Н.Энхбаяр Удирдлагын академийн "Хүндэт доктор"-ын цолыг хүлээж аваад тус Академийн багш, оюутнуудад зориулан "Монгол Улсын төрийн захиргааны шинэтгэл: Онол, практик, цаашдын зорилт" сэдэвт лекцийг уншив.
- Төрийн захиргааны удирдлагын бакалаврын 37 оюутан төгсөж дипломоо гардан авав.

УЛСЫН САЛБАРЫН УДИРДЛАГА, САНХҮҮЖИЛТИЙН ШИНЭЧЛЭЛИЙН ХҮРЭЭНД СУРГАЛТЫН АГУУЛГА, ХӨТӨЛБӨРИЙГ ӨӨРЧЛӨХ АЖИЛ ӨРНӨВ

Төсвийн байгууллагын удирдлага, санхүүжилтийн хууль шинээр батлагдаж, энэ хуультай уялдуулан Төрийн албаны тухай хууль, Төрийн аудитын тухай хууль, Нэгдсэн төсвийн тухай хууль шинэчлэн батлагдаж, бүтээгдэхүүн нийлүүлэх төсвийн санхүүжилтийн гэрээний загвар, заавар, үр дүнгийн гэрээ байгуулах журам, түүнийг үнэлж дүгнэх журам, төрийн байгууллагын үйл ажиллагааны хэтийн төлөвлөгөө боловсруулах загвар, заавар зэрэг төрийн байгууллагад урьд өмнө хэрэглэж байгаагүй менежментийн шинэ арга механизмуудыг нэвтрүүлэх болсон. Төрийн захиргааны шинэчлэлийн шинэ чиг хандлагатай холбогдож төрийн албан хаагчдад шинэ мэдлэг олгох, арга барил эзэмшүүлэх хэрэгцээ бий болж энэ дагуу стратегийн, санхүүгийн, төсвийн, гүйцэтгэлийн, хүний нөөцийн удирдлагын зэрэг чиглэлээр сургалтын хөтөлбөр, гарын авлага боловсруулж улмаар төрийн удирдлагын хөтөлбөрийг бүрэн шинэчлэх ажил өрнөсөн байна. Энэ үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд ЗГХЭГ-ын дэргэдэх Төрийн захиргааны шинэчлэлийн төсөл удирдлага, зохицуулалтын дэмжлэг үзүүлж Удирдлагын академийн багш, судлаачид идэвхтэй ажилласан юм.

Удирдахуйн ухаанаар докторын зэрэг олгох сургалт эрхлэх эрх зүйн орчин бүрдүүлэв

Удирдлагын академийн захирлын 2003 оны 4 сарын 28-ны өдрийн 105 тоот тушаалаар батлагдсан «Удирдлагын академид удирдахуйн ухаанаар докторын (Ph.D) зэргийн сургалт явуулах журам» нь докторын сургалтын үйл ажиллагааг, докторын зэргийн хамгаалалттай холбогдсон харилцааг Эрдмийн зөвлөлийн дүрмээр тус тус зохицуулж байлаа.

“Төрийн захиргааны удирдлага”

мэргэжлээр дипломын зэрэг олгох сургалт амжилттай үргэлжлэв

“Сумдыг төрийн захиргааны мэргэшсэн албан хаагчдаар хангах талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” Засгийн газрын 2002 оны 2 сарын 27-ны өдрийн 32 дугаар тогтоолыг хэрэгжүүлэх хүрээнд сум бүрээс элсүүлэн сургаж байгаа оюутнууд “Төрийн захиргааны удирдлага” мэргэжлээр дипломын зэрэг (С343465) олгох сургалтын төлөвлөгөөнд заагдсан Ерөнхий суурь – 27 кредит, Мэргэжлийн суурь – 41 кредит, Мэргэшүүлэх – 24 кредит, Дадлага – 2 кредит нийт 94 кредит биелүүлэн суралцахаас 2002-2003, 2003-2004 оны хичээлийн жилд тус бүр 41 кредитийг биелүүлэн нийт 633 оюутан суралцав.

Зайны сургалт

Зайны сургалт бол хэрэглэгчдэд үйлчилгээгээ ойртуулах замаар сонсогчдыг ажлын байранд нь сургах чухал хэлбэр болохыг Академийн удирдлага бодолцон 2000 он гараад урьдах уламжлал, туршлага дээрээ тулгуурлан бэлтгэл хийж, 2003 онд Дархан-Уул, Орхон, Дорнод аймагт «Зайн сургалтын төсөл» хэрэгжүүлэн зайн сургалтын төвийг байгуулжээ. Эдгээр төвүүдийг тохижуулж, 50 шахам компьютертэй танхимууд байгуулав. Энэ төвд багш нар төв сургуулиас томилолтоор ажиллах болов. Засгийн газрын 2004-2008 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт 3 аймгийн төвд Зайны сургалтын төв байгуулж, төрийн албан хаагчдын мэргэшил дээшлүүлэх сургалтыг зохион байгуулах зорилтыг тусган батлуулж, уг арга хэмжээг зохион байгуулах үүргийг Удирдлагын академид өгсөн юм.

Үйл явдлын тойм

- Удирдлагын академийн багш, ажилтны нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэх дунд хугацааны төлөвлөгөө (2003 - 2007)-г батлан хэрэгжүүлж эхлэв.
- Дархан-Уул, Орхон, Дорнод аймагт «Зайн сургалтын төсөл» хэрэгжүүлэн Зайн сургалтын төвийг байгуулжээ.
- Засгийн газрын захиалгаар гүйцэтгэсэн “Баг, сум хөгжүүлэх загвар боловсруулах: төслийн судалгааны хүрээнд “Сум: үндсэн хуулийн үзэл баримтлал, түүнийг хэрэгжүүлэх нь” сэдэвт эрдэм шинжилгээний бага хурлыг МУИС-ийн ХЗДС-тай хамтран зохион байгуулжээ.
- Монгол Улсын гавьяат багш, доктор, профессор Б.Хурметбекийн мэндэлсний 80 жилийн ойн арга хэмжээ, эрдэм шинжилгээний бага хурал Баян-Өлгий аймагт болов.
- Төрийн албан хаагчдад англи хэлний “Анхан шатны” сургалтыг Хэлний тэнхимээс зохион байгуулж эхэлжээ.
- 2003.08.22, Удирдлагын академийн Сэтгэл зүйн тэнхим, Философи, улс төр судлалын тэнхимийг нэгтгэн бүтэц, зохион байгуулалтыг өөрчилж Социологи, сэтгэл зүйн тэнхимийг шинээр байгуулжээ.
- Ниппон сангийн тэргүүн Ёохей Сасакавад Удирдлагын академийн “Хүндэт доктор” цол олгожээ.
- 2003.09.01-14, Удирдлагын академийн урилгаар Тайландын Махидолын Их сургуулийн Хүн ам, нийгмийн судалгааны институтын дэд захирал Амара тэргүүтэй багш нар Академи дээр ажиллажээ.

МОНГОЛ УЛСЫН ТӨРИЙН АЛБАНЫ ШИНЭТГЭЛИЙН ДУНД ХУГАЦААНЫ СТРАТЕГИ БАТЛАГДАВ

“Монгол Улсын Төрийн албаны шинэтгэлийн дунд хугацааны стратеги”-ийн баримт бичгийг УИХ-ын 2004 оны 4 сарын 30-ний 24 дүгээр тогтоолоор батлав. Монгол Улсын төрийн албаны шинэтгэлийн дунд хугацааны бодлого нь 1) Төсвийн байгууллагын стратеги төлөвлөлт, гүйцэтгэлийн менежментийн чадавхийг бэхжүүлэх; 2) Төрийн албаны хүний нөөцийн менежментийг сайжруулах; 3) Төрийн албаны зохистой хэмжээг хангах, төрийн албан хаагчийн цалин хөлс, урамшууллын тогтолцоог боловсронгуй болгох хэмээн тодорхойлсон байна.

Төрийн албаны шинэтгэлийн дунд хугацааны бодлого тодорхойлогдсонтой холбогдуулан академийн сургалтын хөтөлбөр, агуулгад өөрчлөлтийг хийж төрийн алба, байгууллагын менежментийн чиглэлийн хичээлүүдийг шинэчлэн боловсруулж сургалтад нэвтрүүлсэн байна.

Удирдлагын академийн 80 жилийн ойг тэмдэглэв

Эрдэм шинжилгээний бага хурал зохион байгуулав.

Удирдлагын академийн 80 жилийн ойд зориулсан “Менежментийн сэтгэлгээ: уламжлал, шинэчлэл, хандлага” сэдэвт эрдэм шинжилгээний бага хурлыг зохион байгуулжээ.

Тус хуралд ОХУ, АНУ, БНСУ зэрэг гадаад орны хамтын ажиллагаатай их, дээд сургууль, байгууллагын төлөөлөгчид оролцжээ. Бага хурлыг төрийн удирдлага, бизнесийн удирдлага, нийгмийн удирдлага, удирдлагын эрх зүйн уламжлал, шинэчлэл, хандлага гэсэн 4 салбараар зохион байгуулж 40 гаруй илтгэлийг хэлэлцсэн байна.

Удирдлагын академи хүндэтгэлийн дуутай болов

Хүндэтгэлийн дууг 2004 онд сургуулийн 80 жилийн ойг тэмдэглэх ажлын хүрээнд зохиолгосон бөгөөд энэ цагаас эхлэн хичээлийн жилийн нээлт, төгсөлтийн үеэр нийт сонсогчид дуулж хэвшсэн байна. Энэхүү дууг Монгол Улсын гавьяат жүжигчин С.Жавхлан анх дуулж нийтэд хүргэсэн юм. Академийн хичээлийн Төв байрны өмнөх талбайд уг дуунд зориулсан дурсгалын чулуун хөшөөг 2009 онд Бизнесийн удирдлагын магистрын сонсогчид санаачлан босгосон юм.

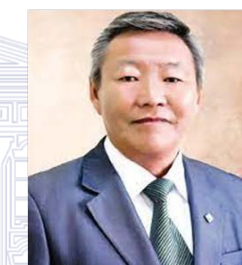
Удирдлагын академийн хүндэтгэлийн дуу “Миний сургууль - миний тоонот”

Үг: Ү.Хүрэлбаатар Ая: Н.Болд
 Нэгэн үрийн цэцэг шиг наран зүг дэлгэрсэн
 Оюутны шуугиант жилүүд насны баясгалан
 Нисэн өнгөрөх амьдралын мөнгөн шувууд
 Омголон насны гэгээн уянгын даль жигүүр ээ
 Түүчээ тогоруу шиг анхны шан татсан
 Төр түмний сүлдэн миний сургууль аа
 Ургах нарны цацраг шиг номын зүг дэлгэрсэн
 Ухааны далай багш минь миний шүтээн
 Урсан өнгөрөх амьдралын алтан шувууд
 Угтах ирээдүйг зорих миний даль жигүүр ээ
 Түүчээ тогоруу шиг анхны шан татсан
 Төр түмний сүлдэн миний сургууль аа
 Эргээд ирэхэд ижий шиг халуун хайраар тосдог
 Эрдмийн булаг миний сургууль миний тоонот
 Аргадан туулах орчлонгийн элгэнд ээ
 Ариун гэгээн мөртэй мөнхийн дурсамж аа
 Түүчээ тогоруу шиг анхны шан татсан
 Төр түмний сүлдэн миний сургууль аа

Үйл явдлын тойм

- 2004.04.30, “Монгол Улсын Төрийн албаны шинэтгэлийн дунд хугацааны стратеги”-ийн баримт бичгийг УИХ-ын 24 дүгээр тогтоолоор батлав.
- 2004.11.18, Удирдлагын академийн 80 жилийн ойд зориулсан “Менежментийн сэтгэлгээ: уламжлал, шинэчлэл, хандлага” сэдэвт эрдэм шинжилгээний хурлыг зохион байгуулав.
- Удирдлагын академи “Миний сургууль - миний тоонот” нэртэй хүндэтгэлийн дуутай болов.
- Зайны сургалтын төвийг Дархан-Уул, Орхон, Дорнод аймагт байгуулж сургалт явуулж эхлэв.
- Азийн хөгжлийн банкны дэмжлэгтэйгээр хэрэгжүүлж байгаа “Төрийн захиргааны шинэчлэл” төслийн хүрээнд Удирдлагын академид “Технологид түшиглэсэн зайны сургалт нэвтрүүлэх” ажлыг эхлүүлэв.
- Засгийн газрын 2002 оны 32 дугаар тогтоолын дагуу “Төрийн захиргааны удирдлага” мэргэжлээр дипломын зэрэг (С343465) олгох сургалтад хамрагдсан 604 оюутан амжилттай төгсөж дипломоо гардан авав.

Удирдлагын академийн захирлаар Т.Лхагваа 2005-2008 онд ажиллав. Тэрээр 2008-2010 онд Удирдлага, бодлого судлалын хүрээлэнгийн захирал, 2010-2012 онд Удирдлагын коллежийн захирлаар тус тус ажилласан юм.

- 2005.06.05, Удирдлагын академийн захирлаар доктор, профессор Т.Лхагваа томигдов.
- 2005.11.03, АНУ-ын Хавайн Их сургуулийн профессор Эдгар Портерт Удирдлагын академийн “Хүндэт доктор” цол олгов.
- АНУ-ын Хавайн их сургуультай хамтран Хавай мужийн Хонолулу хотноо «Зүүн хойд Ази ба Монгол Улс» сэдвээр олон улсын эрдэм шинжилгээний хурал зохион байгуулав.
- 2005.12.05-07, Бээжин хотод болсон Төрийн захиргааны сургуулиудын олон улсын холбооны хуралд Удирдлагын академийн төлөөлөл оролцож илтгэл хэлэлцүүлэв.
- 2005.12.20, НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөр болон Удирдлагын академи хооронд хамтран ажиллах санамж бичигт гарын үсэг зурав.
- 2005.12.26, “Судалгаа, шинжилгээний ажлын боловсруулалтын стандарт, аргачлал”-ыг Удирдлагын академийн Эрдмийн зөвлөл, Сургалт арга зүйн зөвлөлийн хамтарсан хурлаар хэлэлцэн шийдвэрлэж, Академийн захирлын 323 тоот тушаалаар мөрдөх шийдвэр гаргав.
- Удирдлагын мэдээллийн систем нэвтрүүлж, “Цахим-Академи” болох эхлэл тавигдав.
- Удирдлагын академийн багш нарыг хөгжүүлэх дунд хугацааны төлөвлөгөө (2005-2009)-г батлан хэрэгжүүлж эхлэв.

“МАНЛАЙЛЛЫН СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨР” ТӨСЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХЭЭР БОЛОВ

Монгол Улсын төр, засгаас төрийн албаныхаа удирдах ажилтны манлайлан удирдах ур чадварыг дээшлүүлэх талаар дэвшүүлж байгаа бодлогыг Шведийн Засгийн газар дэмжин санхүүжүүлж, Монголын Ерөнхий менежерүүдэд зориулсан “Манлайллын сургалтын хөтөлбөр” төслийг хэрэгжүүлэх шийдвэр гаргасан юм. Төслийг хэрэгжүүлэх гэрээнд Төрийн албаны зөвлөл, Шведийн Төрийн захиргааны олон улсын институт (SIPU International) 2006 оны 10 дугаар сард гарын үсэг зурсан байна. 2006-2009 онд төсвийн байгууллагын 3000 Ерөнхий менежерийг 3 үе шат (4 өдөр+3 өдөр+2 өдөр)-тай нийт 9 өдрийн манлайллын сургалтын хөтөлбөрт хамруулан сургахаар болсон юм.

Хөтөлбөрийн хүрээнд сургалтын гарын авлага, материал боловсруулах, сургагч багш бэлтгэх, төсвийн байгууллагын ерөнхий менежерүүдийг сургалтад хамруулах ажлыг хийж гүйцэтгэсэн байна. Төслийг хэрэгжүүлэх хугацаанд тусгайлсан хөтөлбөрөөр 80 мастер сургагч багшийг бэлтгэн сургалтын материал боловсруулах, сургалтыг зохион байгуулах ажилд оролцуулан, төсөл дууссаны дараа манлайллын сургалтыг үргэлжлүүлэн зохион байгуулах хүний нөөцийг бэлтгэсэн юм.

Технологид суурилсан зайн сургалт нэвтрүүлж эхлэв

Удирдлагын академийн сургалтад зайн сургалтын технологийг нэвтрүүлж туршилтын журмаар 3 аймагт зайны сургалтын төв ажиллуулж эхлүүлэхээр төлөвлөсний дагуу 2004-2005 онд Төрийн захиргааны шинэчлэлийн хөтөлбөрөөс Удирдлагын академид “Технологид түшиглэсэн зайн сургалт нэвтрүүлэх төсөл”-ийг Азийн хөгжлийн банкны дэмжлэгтэйгээр хэрэгжүүлжээ.

Тус төслийн үр дүнгээр багш нарын зайн сургалтын орчинд ажиллах нөхцөлийг хангаж, интернэтийн хурдыг нэмэгдүүлж, веб-д суурилсан зайн сургалт явуулахад шаардлагатай программ хангамж, веб талбарыг боловсруулан сургалтын материалыг цахим хэлбэрт оруулан сургалт явуулж эхэлжээ.

Суралцагчдын дотуур байрны үйлчилгээг сайжруулав

Академид суралцагчдын тоо нэмэгдэж, богино хугацааны сургалтад орон нутгаас жил бүр 2000-аас доошгүй суралцагч хамрагдах болсон тул байрны хүрэлцээг нэмэх шаардлагатай болсон. Удирдлагын академийн тухайн үеийн удирдлага 100 ортой, байр-зочид буудал барих ажлыг 2002 онд эхлүүлж, 2006 онд ашиглалтад авснаар байрны хүрэлцээ зохих хэмжээгээр хангагдав.

Байранд суух сонсогчдод зориулсан компьютер-интернетийн өрөө, номын сан ажиллуулах, хоол, халуун усны үйлчилгээг сайжруулах зэрэг шат дараалсан арга хэмжээ авсны үр дүнд дотуур байрны орчин нөхцөл сайжирсан байна.

Их Монгол Улс байгуулагдсаны 800 жилийн ойгоор түүх, соёлоо сурталчлав

Удирдлагын академи ХБНГУ-ын Потсдамын Их сургуультай олон жилийн турш хамтран ажиллаж байгаа бөгөөд Академийг Төрийн захиргааны магистрын зэрэгтэй багшлах боловсон хүчнээр хангах, сургалтын агуулга, хэлбэрийг боловсронгуй болгоход Потсдамын Их сургууль чухал хувь нэмэр оруулсан тул тус сургуультай санал солилцож, Их Монгол Улс байгуулагдсаны 800 жилийн ойг тохиолдуулан 5 ханатай Монгол гэрийг бусад дагалдах эд хогшлын хамт бэлэглэсэн байна. Энэ нь Удирдлагын академийн сургалт, судалгааны ажлыг гадаад улсад таниулах хамтын ажиллагааг бэхжүүлж, хөгжүүлэхэд ач холбогдолтой арга хэмжээ болжээ.

Үйл явдлын тойм

- 2006.10-р сараас “Манлайллын сургалтын хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлж эхэлсэн бөгөөд Академийн багш нарын авлага боловсруулах, сургалт зохион байгуулах ажилд оролцов.
- БНСУ-ын Ин Жэ Их сургуулийн ерөнхийлөгч Удирдлагын академи айлчилжээ.
- 2006.06.16, Удирдлагын академи, Монголын Маркетингийн холбоо, Идэр дээд сургууль хамтран “Төрийн үйлчилгээний маркетинг” сэдэвт онол, арга зүйн бага хурлыг зохион байгуулав.
- 2006.08.31, Монгол улсад удирдлагын боловсон хүчин бэлтгэх, удирдахуйн ухааныг хөгжүүлэхэд оруулсан үнэтэй хувь нэмрийг хүндэтгэн үнэлж Г.Миеэгомбод Удирдлагын академийн “Хүндэт профессор” цол олгожээ.
- 112 хүний хүчин чадалтай “Сонсогчийн дотуур байр”-ыг ашиглалтад хүлээн авав.
- Дархан-Уул, Дорнод аймгуудад тус бүр 20 компьютер бүхий зайн сургалтын төв байгуулав.
- Удирдлагын академи “Технологид түшиглэсэн зайн сургалт нэвтрүүлэх төсөл”-ийг хэрэгжүүлж веб-д суурилсан зайн сургалт явуулахад шаардлагатай орчин нөхцлийг бүрдүүлж сургалт явуулж эхэлжээ.
- Хамтын ажиллагаатай ХБНГУ-ын Подстамын Их Сургуульд Их Монгол улс байгуулагдсаны 800 жилийн ойг тохиолдуулан бэлэглэсэн монгол гэр барьж өдөрлөг зохион байгуулав.

“СУРАЛЦАГЧ БАЙГУУЛЛАГЫГ ХӨГЖҮҮЛЭХ МАНЛАЙЛАЛ” ХӨТӨЛБӨРИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ШИЙДВЭР ГАРАВ

УИХ-ын 2004 оны 24 дүгээр тогтоолоор баталсан "Монгол Улсын Төрийн албаны шинэтгэлийн дунд хугацааны стратеги"-ийн 4.2-т дэвшүүлсэн зорилтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор Засгийн газрын 2007 оны 7 сарын 4-ний 168 дугаар тогтоолоор “Суралцагч байгууллагыг хөгжүүлэх манлайлал” сэдэвт сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхээр шийдвэрлэв. Энэхүү тогтоолоор Монгол Улсын Төрийн албаны зөвлөлөөс Шведийн төрийн захиргааны олон улсын хөгжлийн институттэй хамтран 2006-2009 онуудад хэрэгжүүлж байгаа “Суралцагч байгууллагыг хөгжүүлэх манлайлал” сэдэвт сургалтын хөтөлбөрт төсвийн байгууллагын ерөнхий менежерүүдийг хамруулан суралцуулах арга хэмжээ авахыг Засгийн газрын гишүүд, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт даалгаж, уг сургалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг жил бүр Засгийн газарт танилцуулж байхыг Төрийн албаны зөвлөлд зөвлөсөн байна.

Энэхүү сургалтыг хэрэгжүүлэхэд Удирдлагын академийн багш нараас Д.Байгал, Д.Ганбаатар, Б.Хэрлэн, В.Өлзийбаяр, Л.Ариунаа, Т.Алтанцэцэг, Г.Жаргал, Г.Тэгшбүрэн, Ч.Чулуунцэцэг, М.Амартүвшин, Н.Болд нар мастер сургагч багшаар бэлтгэгдэн гарын авлага бэлтгэх, сургалт зохион байгуулах ажилд оролцон ажиллажээ.

Токио сангийн “Залуу удирдагч” хөтөлбөрийн 15 жилийн ой болов

Рёоичи Сасакавагийн үүсгэн байгуулсан Сасакава (2011 оноос Ниппон) сангийн хүрээнд үйл ажиллагаа явуулдаг нийгэм, хүмүүнлэгийн ухааны чиглэлээр суралцагч оюутнуудыг

дэмжих зорилготой 1987 онд байгуулагдсан Sasakawa Young Leaders Fellowship Fund (SYLFF) хөтөлбөрийн «Токио» сангийн тэтгэлгийг анх Удирдлагын хөгжлийн институтийг дэмжин 1992 оноос олгож эхэлсэн байдаг. «Токио» сангийн тэтгэлгээр жил бүр 20-25 сонсогчийг удирдлагын магистраар бэлтгэж ирсэн юм. 2007 онд уг тэтгэлэгт хөтөлбөрийг хэрэгжүүлсний 15 жилийн ойг тэмдэглэсэн бөгөөд ойн арга хэмжээнд Ёхэй Сасакава оролцов.

2007 он хүртэл сонсогчдыг сурлагаар шалгаруулан тэтгэлэгт хамруулдаг байсан бол Академийн саналаар 2007 оноос «Удирдахуйн магистр» мэргэжлээр тусгайд нь анги болгон сургаж эхэлсэн байна. 2007-2008 оны хичээлийн жилд 22, 2008-2009 оны хичээлийн жилд 23 сонсогч элсэн суралцаж төгссөн байдаг бөгөөд энэ хөтөлбөр өнөөг хүртэл тасралтгүй хэрэгжиж байна. Уг тэтгэлэгт хөтөлбөр нь сонсогчдын сургалтын төлбөрийг хариуцаж, сар бүр 50 ам.долларын тэтгэлэг олгодог.

Орон нутаг дахь зайн сургалтыг эрчимжүүлэв

Удирдлагын академийн захирлын 2007 оны 217 дугаар тушаалаар “Зайн сургалтын удирдамж”, 2007 оны 241 дүгээр тушаалаар “Удирдлагын академид зайн сургалт эрхлэх журам”, “Зайн сургалтын лавлах” батлагдан зайн сургалтын ажлыг эхлүүлжээ. Төр, бизнесийн удирдлагын чиглэлээр менежер бэлтгэх сургалтад 2007 онд Орхон аймагт 75, Ховд аймагт 50, Хэнтий аймагт 27 сонсогч тус тус элсүүлэн сургасан байна. Зайн сургалтын төвд суралцсан сонсогчид зайнаас сургалтад оролцож, кредитээ бүрэн цуглуулсны дараа дипломын ажлаа багш нарын удирдлагаар бичиж, Академи дээр ирж хамгаалан төгсдөг байлаа.

“Уншъя-Урагшилъя” номын өдөрлөгийг зохион байгуулж эхлэв

2007 оноос зохион байгуулж эхэлсэн уг өдөрлөг нь номын сангийн сан хөмрөг, үйлчилгээ, үйл ажиллагааг сурталчлах, шинээр хэвлэгдсэн ном, шилдэг бүтээл, мэргэжлийн холбогдолтой шинэ ном, сэтгүүл, толь бичгийн талаар тус Академийн багш, профессор, ажилтан, сонсогчдод мэдээлэл өгөх, зорилготой бөгөөд уламжлал болсон уншигчдын хүсэн хүлээдэг арга хэмжээ болсон юм.

Үйл явдлын тойм

- Сургалтын орчныг сайжруулах ажлын хүрээнд хичээлийн танхимууд LCD проектороор тоноглогдож, дотоод сүлжээнд холбогдов.
- Японы Ази, Номхон далайн Их сургуультай хамтран оюутан солилцох ажлыг эхлүүлж, тус сургуулийн 20 шахам оюутан Монголд ирж сургалтад хамрагдав.
- Токио сангийн “Залуу удирдагч” хөтөлбөр хэрэгжиж эхэлсэний 15 жилийн ойг тэмдэглэв.
- Зайн сургалт зохион байгуулахтай холбоотой “Зайн сургалтын удирдамж”, “Удирдлагын академид зайн сургалт эрхлэх журам”, “Зайн сургалтын лавлах” батлагдан хэрэгжиж эхлэв.
- Ховд, Хэнтий аймагт Зайн сургалтын төв шинэчлэн байгуулж, баруун болон зүүн аймгуудаас суралцагчид зайнаас суралцах болов.
- 2007.07.04, Засгийн газрын 168 дугаар тогтоолоор “Суралцагч байгууллагыг хөгжүүлэх манлайлал” сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх шийдвэр гарав.
- 2007.10.10, Удирдлагын академийн захирлын 242 дугаар тушаалаар “Удирдлагын академид удирдахуйн ухаанаар докторын зэргийн сургалт эрхлэхэд баримтлах журам”-ыг баталж, докторын зэргийн сургалтын төлөвлөгөөг шинэчлэн баталсан байна.
- Удирдахуйн ухаанаар докторын зэргийн хамгаалалтыг зохион байгуулах Докторантурын хороог Удирдлагын академид байгуулан ажиллуулав.

ЗАХИАЛГАТ СУДАЛГААНЫ ХЭРЭГЦЭЭ, АЧ ХОЛБОГДОЛ НЭМЭГДЭВ

Академийн хэмжээний эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажил эрхлэх бүтэц тогтворжиж, захиалгат судалгааны арга зүй, зохион байгуулалт сайжирч, өмнөх жилүүдэд хийгдсэн захиалгат судалгааны ажлын үр дүнгийн хэрэглээ, ач холбогдол нэмэгдэж, төрийн байгууллагуудаас ирүүлсэн судалгааны санал, захиалга нэмэгдэв. Энэ хэрэгцээнд үндэслэн Удирдлагын академи 2008 онд Засгийн газар, Төрийн албаны зөвлөл болон бусад төрийн байгууллагын захиалгаар 6 судалгааны ажлыг хэрэгжүүлжээ.

МХХТ-ийн сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж эхлэв

НҮБ-ын Ази, Номхон далайн Эдийн засаг, нийгмийн хамтын ажиллагааны байгууллагын харьяа Мэдээлэл, харилцаа холбооны технологийн сургалтын төв (APCICT)-өөс төрийн удирдах албан тушаалтнуудад зориулан боловсруулсан “МХХТ-ийн сургалт” хөтөлбөрийг Монгол Улсад хэрэгжүүлэхэд хамтран ажиллахаар тус төвийн захирал Хюн Сук Рий болон Мэдээлэл, шуудан, харилцаа холбоо технологийн газар, Удирдлагын академи 2008 оны 12 сарын 8-нд хэлэлцэж тохиров. “Хөгжлийн бодлогод МХХТ-ийн үүрэг” сэдэвт семинарыг 12 сарын 10-12-нд Төрийн ордонд зохион байгуулав.

Тус байгууллагын дэмжлэгтэйгээр сургагч багш нарыг БНСУ-д бэлтгэх, сургалтын модулийг монгол хэл рүү хөрвүүлэх, төрийн албан хаагчдыг сургалтад хамруулах, хөтөлбөрийг Монгол Улсад нутагшуулах ажлыг Мэдээлэл, шуудан харилцаа холбоо технологийн газар, Удирдлагын академи, Интек компани хамтран хэрэгжүүлсэн байна.

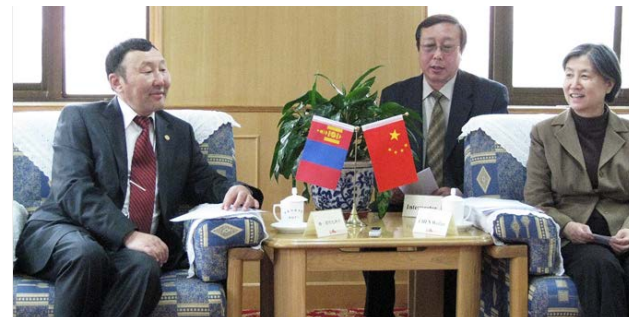

БНСУ, БНХАУ-ын сургуулиудтай хамтын ажиллагаагаа өргөжүүлэв

Өмнөд Солонгосын сургуулиудтай тогтоосон Удирдлагын академийн харилцаа үлэмж өрнүүн шинжтэй болсон юм. БНСУ-ын Нутгийн удирдлагын хөгжлийн институт (LOGODI, 2002), Инже их сургууль (2006.V.09), Дейгү их сургууль (2007.VII.16), Жендерийн тэгш байдал, боловсролыг дэмжих институт (2008.XI.25)-тэй Удирдлагын академи албан ёсны харилцаа хөгжүүлсэн байна. Эдгээрийн дотроос LOGODI буюу Нутгийн удирдлагын

хөгжлийн институттэй тогтоосон хамтын ажиллагаа тогтмол бөгөөд үр өгөөжтэй хөгжиж байгааг онцолбол зохино. Хоёр талын захирлууд шинээр томилогдсоны дараа харилцан айлчлал хийж хамтын ажиллагаагаа бэхжүүлэх уламжлал тогтов.

2007 оны 5 сарын 15-нд Удирдлагын академи, БНХАУ-ын Засгийн газрын дэргэдэх Үндэсний удирдлагын их сургуультай (ҮУИС) хамтын ажиллагааны гэрээ байгуулав. Энэхүү гэрээний дагуу Академийн багш нарын баг 2008 онд тус сургууль дээр сургалтад оролцон, БНХАУ-д туршлага судлах аялал хийсэн юм. УА-ийн захирал Г.Чулуунбаатар 2008 онд Хятадын ҮУИС-д зочилж, цаашдын хамтын ажиллагааны асуудлаар үр дүнтэй хэлэлцээ хийсэн байна.

Гэлэгпилийн Чулуунбаатар,
Шинжлэх ухааны гавьяат зүтгэлтэн,
Академич, Удирдлагын академийн
захирал (2008-2012)

Удирдлагын академийн аж ахуй, үйлчилгээний ажлыг хувийн компанид шилжүүлэв

Академийн цэвэрлэгээ үйлчилгээ, харуул хамгаалалт, сантехник, цахилгааны болон бусад засвар үйлчилгээний ажлыг хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгжид шилжүүлэхээр шийдвэрлэв. Академид ажиллаж байсан ажиллагчдыг зохион байгуулалтад оруулан “Зууны ирээдүй” компани байгуулан аж ахуй, үйлчилгээний ажлыг тус компани руу шилжүүлж гэрээгээр гүйцэтгүүлэх болов.

Үйл явдлын тойм

- Удирдлагын академийн захирлаар академич Г.Чулуунбаатар томилогдож 2008-2012 онд ажиллав.
- 2007.05.15, Удирдлагын академи, БНХАУ-ын Засгийн газрын дэргэдэх Үндэсний удирдлагын их сургууль (ҮУИС) хамтын ажиллагааны гэрээ байгуулав.
- Баянхонгор аймагт Зайн сургалтын төв шинэчлэн байгуулж, суралцагчид зайнаас суралцах боломж нээгдэв.
- НҮБ-ын Ази, Номхон далайн Эдийн засаг, нийгмийн хамтын ажиллагааны байгууллагын харьяа Мэдээлэл, харилцаа холбооны технологийн сургалтын төв (APCICT)-ийн “Төр, засгийн удирдах албан тушаалтнуудад зориулсан МХХТ-ийн сургалт” хөтөлбөрийг Монгол Улсад нутагшуулах ажлыг хэрэгжүүлж эхлэв.
- 2008 онд Удирдлагын академи Засгийн газрын захиалгаар 6 судалгааны ажлыг гүйцэтгэн хүлээлгэн өгчээ.
- Монгол Улсын Засгийн газрын 40 мянган айлын орон сууц хөтөлбөрийн хүрээнд Академийн багш, ажилчдад зориулан баригдах орон сууцанд 50 багш, ажилтныг оруулахаар шийдэв.
- 2008 оноос хичээлийн болон дотуур байрны цэвэрлэгээ, үйлчилгээг гэрээгээр гүйцэтгүүлэхээр болж “Зууны ирээдүй” компанид шилжүүлэв.

УДИРДЛАГЫН АКАДЕМИЙН 85 ЖИЛИЙН ОЙГ ТЭМДЭГЛЭВ

Удирдлагын академийн 85 жилийн ойг тохиолдуулан 2009 оны 9 сарын 23-нд ОХУ-ын Төрийн албаны академи (РАГС), БНХАУ-ын Засаг захиргааны сургууль (CNSA), АНУ-ын Хавайн их сургууль (HU at Manoa), Тайландын Хөгжлийн удирдлагын үндэсний хүрээлэн (NIDA), ХБНГУ-ын Потсдамын их сургууль (PU), БНСУ-ын Нутгийн удирдлагын хөгжлийн институт (LOGODI), Япон улсын Ази, Номхон далайн их сургууль (APU), "Америкийн Монгол судлалын төв" хамтран "Шинэ зууны менежмент ба манлайлал" сэдэвт олон улсын эрдэм шинжилгээний хурлыг зохион байгуулав. Энэ хурлаар орчин үеийн менежмент, манлайллын зангилаа асуудлууд, улс орнуудад хэрэгжиж буй төрийн захиргааны шинэтгэлийн онцлог, туршлага, сургамжийг харьцуулан хэлэлцэж, нэгдсэн шийдэлд хүрсэн байна.

Академийн 85 жилийн ойн хүрээнд эрдэмтэн багш нарын оюуны бүтээлийг нэгтгэн "Бүтээлийн дээжис" цуврал гаргаж байх эхлэл тавигдаж профессор Я.Шууравын бүтээлээр анхны ботийг хэвлэж гаргав. Мөн "Академийн түүхэн товчоон" ном, түүхчилсэн альбом гаргаж, Академийн түүхийн музейг хичээлийн төв байранд байгуулав.

Бүтцийн өөрчлөлт хийж нэгжүүдийг шинээр зохион байгуулав

Академийн бүтцийн нэгжүүдийн гүйцэтгэх үүрэгт давхардалт нэмэгдсэн, зэрэгцсэн сургалтуудыг 3 сургууль хариуцдаг, зөвлөгөө өгөх зэрэг нэгж зүгширч үндсэн чиг үүргээ гүйцэтгэхэд эрх, үүрэг нь дутмагшиж ирсэн зэрэг шалтгаанууд нь бүтцийн өөрчлөлтийг хийх үндэслэл болсон байна. Удирдлагын академийн захирлын 2009 оны 3 сарын 13-ны 121 дүгээр тушаалаар бүтэц, зохин байгуулалтыг шинэчлэн баталжээ.

Төрийн алба, удирдлагын сургууль нь Төр, Бизнес, Нийгмийн удирдлагаар мэргэшүүлэх гэсэн 3 хөтөлбөрийн зохион байгуулалтайгаар мэргэшүүлэх дипломын болон богино хугацааны сургалт эрхлэн явуулах болов. Докторын болон магистрын зэрэг олгох сургалт эрхлэх үүрэгтэй Удирдахуйн ухааны сургуулийг шинээр зохион байгуулав. Төрийн алба, удирдлагын сургууль, Удирдахуйн ухааны сургуулийн хамтарсан салбар Эрдмийн зөвлөл байгуулагдав.

Бодлого судлал, удирдлагын чиглэлээр суурь болон хавсарга судалгаа хийх, ном бүтээл нийтлэх, онол-арга зүйн эрдэм шинжилгээний хурал хийх, эрдэм шинжилгээний цуврал бичгийг гаргах, захиалгат судалгааг эрхлэн зохион байгуулах үндсэн чиг үүрэгтэйгээр Удирдахуйн ухааны хүрээлэнг «Удирдлага, бодлого судлалын хүрээлэн» болгон өөрчлөн зохион байгуулав.

Зөвлөгөө өгөх төвийг «Зөвлөх үйлчилгээ, удирдлагын хөгжлийн төв» болгож бүрэлдэхүүн сургуулийн статустай болгов. Уг төвд гадаад хэл, компьютерийн төв, хэвлэх цех зэрэг үйлчилгээ, дэмжлэг үзүүлэх бүтцийн нэгжүүдийг нэгтгэв.

Сургалтын агуулга, арга зүйг шинэчлэх ажлыг өрнүүлэв

Сургалт, судалгаа, зөвлөгөө өгөх үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлэх зохион байгуулалтыг өөрчилсөнтэй зэрэгцэн сургалтын арга зүй, хичээлийн агуулга, стандартыг шинэчлэх ажлыг эрчимжүүлэв.

Нийгмийн хэрэгцээ, шаардлага, удирдахуйн болон төрийн захиргаа, төрийн албаны хөгжлийн чиг хандлагад нийцүүлэн сургалтын төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулж, сургалтын төлөвлөгөөнд тусгагдсан 57 хичээлийн багцыг шинээр бүрдүүлэн иж бүрдлийг үнэлж, сургалтад ашиглах зөвшөөрөл олгожээ.

Сургалтын арга зүй, хичээлийн агуулга, стандартыг шинэчлэх хүрээнд багш нарыг оролцуулан хэлэлцүүлэг, семинаруудыг үе шаттай зохион байгуулж хийснээрээ онцлог байлаа.

Үйл явдлын тойм

- 2009.04.28, ОХУ-ын Ерөнхийлөгчийн дэргэдэх Төрийн албаны академийн төлөөлөл айлчилж, хамтын ажиллагааны гэрээг цаашид хэвээр нь үргэлжлүүлэх, тэнхимүүдийн хооронд хамтын ажиллагааны гэрээ байгуулж, хамтарсан төсөл хэрэгжүүлэхээр тохиролцов.
- 2009.05.21, Удирдлагын академи болон Кембрижийн их сургуулийн хооронд хамтран ажиллах санамж бичигт гарын үсэг зурав.
- 2009.06.04, Монгол Улсын ШУА, Удирдлагын академи, "Монгол-Европын холбооны төв" ТББ хамтран "Монгол орны хөгжлийн гарц" эрдэм шинжилгээний бага хурал зохион байгуулав.
- 2009.09.23, Удирдлагын академийн 85 жилийн ойг тохиолдуулан "Шинэ зууны менежмент ба манлайлал" сэдэвт олон улсын эрдэм шинжилгээний хурал зохион байгуулав.
- 2009.03.13, Удирдлагын академид бүтцийн өөрчлөлт хийж бүрэлдэхүүн сургуулиуд, судалгаа, эрдэм шинжилгээний болон зөвлөх үйлчилгээний нэгжүүдийг шинэчлэн зохион байгуулав.
- "Эрдэм шинжилгээний бичиг"-ийг Удирдлага, бодлого судлалын хүрээлэнгээс хариуцан гаргаж байхаар шийдвэрлэж "Удирдахуйн онол, практикийн асуудлууд" нэртэйгээр хэвлэн гаргах болов.
- Удирдлагын академийн орчин бүхэлдээ интернет сүлжээнд холбогдож, утасгүй интернетийн орчинд ажилладаг болов.

ЭРДЭМ СУДЛАЛЫН АЖИЛ ЭРЧИМЖИВ

Эрдэм судлалын ажлын эрх зүйн үндсийг цогц байдлаар бүрдүүлэв

“Удирдлагын академийн эрдмийн зөвлөлийн дүрэм”, “Удирдлагын академийн хүндэт цол олгох журам”, “Удирдлагын академийн профессор, дэд профессор цол олгох журам”, “Удирдлагын академийн Удирдлага, бодлого судлалын хүрээлэнгийн Эрдмийн зөвлөлийн дүрэм”, “Удирдлагын академийн эрдэм шинжилгээний ажилтны ажлыг үнэлэх, тооцох журам”, “Удирдлагын академийн бүрэлдэхүүний сургуулиудын хамтарсан Эрдмийн зөвлөлийн дүрэм”-ийг батлан гаргаж хэрэгжүүлж эхэлсэн байна. Эдгээр дүрэм, журмуудыг батлан гаргаснаар тус Академид зохион байгуулагдаж буй эрдэм судлалын ажлын эрх зүйн үндсийг цогц байдлаар бүрдүүлсэн байна. Эрдмийн зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг шинэчлэн батлав.

Профессорын багуудыг шинээр зохион байгуулав

Академийн бүтцэд Эдийн засаг, санхүүгийн удирдлагын профессорын баг, Удирдлагын сэтгэл зүйн профессорын баг, Судалгааны арга зүйн профессорын баг, Удирдлагын эрх зүйн профессорын багийг шинээр зохион байгуулав. Ийнхүү мэргэжлийн профессорын багууд, хөтөлбөрүүдийг байгуулж ажилласан нь Академи үндсэн чиг үүргийн дагуу мэргэшүүлэх болон боловсролын зэргийн сургалтыг эрхлэхэд нийцүүлэхийг эрмэлзсэн зохион байгуулалтын өөрчлөлт байлаа.

Хичээлийн байрыг шинэчлэв

Багш, сонсогчдын сурч, ажиллах таатай орчинг бүрдүүлэхэд анхаарч 1974 онд анх ашиглалтад орсон сонсогчийн дотуур байрыг Удирдлагын коллежийн хичээлийн байр болгон өөрчлөн засварлаж, 2010 оны 9 сараас ашиглалтад оруулав. Тус хичээлийн байранд албан тасалгаа, хичээлийн танхим, хурлын танхим, компьютерийн лабораториос гадна номын сан, цайны газар байгуулан тохижуулж сургалт, судалгаа, зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх зориулалтаар ашиглаж эхлэв.

Мультимедиа студи байгуулав

Удирдлагын академийн мэдээ, мэдээллийг түгээх, сургалтын үйл ажиллагааг дэмжсэн гарын авлага, видео хичээл, зайн сургалтын хичээл бэлтгэх зэрэг мэдээллийн технологид суурилсан сургалтын хэрэглэгдэхүүн боловсруулж нэвтрүүлэх зорилгоор 2010 оны 2 сараас Мультимедиа студи байгуулан ажиллуулсан байна. Тус студи орчин үеийн өндөр технологийн видео камер, түүний дагалдах хэрэгсэл болон видео монтаж графикийн өндөр хүчин чадал бүхий компьютер, холбогдох техник, програм хангамжаар тоноглогсон байна.

“Эртэч хүн” уулзалтыг зохион байгуулж эхлэв

“Эртэч хүн” өглөөний ажил хэрэгч уулзалтыг 2010 оноос зохион байгуулж эхэлсэн бөгөөд Академийн Номын сангаас уламжлал болгон зохион байгуулдаг ажил болсон юм.

Уг уулзалт нь Академийн багш, судлаач, суралцагч төдийгүй олон нийтэд зориулан шинэ мэдээлэл, мэдлэгээ бусадтай хуваалцах, хамтран ажиллах боломжийг бүрдүүлэх, хамтдаа хөгжих зорилготой юм.

Багш, ажилтны орон сууцны нөхцлийг сайжруулав

2003 онд батлагдсан “Багш, ажилтны нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэх дунд хугацааны төлөвлөгөө”-г хэрэгжүүлэх хүрээнд 2005 онд 32 айлын, 2010 онд 84 айлын орон сууц бариулан тус тус ашиглалтад оруулж багш, ажилтны орон сууцны нөхцлийг сайжруулав.

Үйл явдлын тойм

- Удирдлагын академийн эрдмийн зөвлөлийн үйл ажиллагаатай холбогдох дүрэм, журмуудыг шинэчлэн баталж, Эрдмийн зөвлөлийг шинээр байгуулав.
- Эдийн засаг, санхүүгийн удирдлагын, Удирдлагын эрх зүйн, Удирдлагын сэтгэл зүйн, Судалгааны арга зүйн профессорын багуудыг байгуулав.
- 2010.01.20, АНУ-ын Вашингтон мужийн Бэлинхэмийн баруун Вашингтоны сургуультай сургалт, эрдэм шинжилгээний хамтын ажиллагааны санамж бичигт гарын үсэг зурав.
- 2010.06.05-08, АНУ-ы Хавайн их сургуулийн Төрийн удирдлагын хөтөлбөрийн захирал, профессор Ричард Праттыг урьж ажиллуулан төрийн удирдлагын хөтөлбөрт үнэлгээ хийлгэв.
- 2010.07.09, Тайландын Вант Улсын Үндэсний захиргааны институт (NIDA)-тай хамтын ажиллагааны санамж бичигт нэмэлт өөрчлөлт оруулав.
- 2010.08.05, БНХАУ-ын Нефтийн их сургуулийн зочид төлөөлөгчдийг хүлээж авч хамтын ажиллагааны гэрээ байгуулав.
- 2010.09.01, Сонсогчийн дотуур байрыг Удирдлагын коллежийн хичээлийн байрны зориулалтаар өөрчлөн засварлаж, ашиглалтад оруулав.
- 2010.09.03-08, ХБНГУ-ын Потсдамын их сургуулийн дэд захирал, профессор Дитер Вагнер менежментийн зөвлөх үйлчилгээний чиглэлээр Академийн багш нарт зориулсан сургалт, семинарыг зохион байгуулав.
- 2010.09.22-26, Японы Рицумейкан Ази, Номхон далайн Их сургуулийн дэд ерөнхийлөгч, Удирдлагын академийн хүндэт доктор Эдгар А.Портер Академид зочилж, уулзалт-семинар зохион байгуулав.

“АРДЧИЛСАН ЗАСАГЛАЛЫН ТУРШЛАГА: БОЛОМЖ, СОРИЛТ” СЭДЭВТ ОЛОН УЛСЫН ЭРДЭМ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХУРАЛ БОЛОВ

Монгол Улсын Их Хурлын даргын ивээл дор “Ардчилсан засаглалын туршлага: боломж, сорилт” сэдэвт олон улсын эрдэм шинжилгээний хурал 2011 оны 9 сарын 21-22-ны өдрүүдэд Төрийн ордонд болов. Хурлыг Удирдлагын академи, АНУ-ын Хавайн Их сургууль, ХБНГУ-ын Потсдамын Их сургууль, Тайландын Вант Улсын Үндэсний хөгжлийн институт, Япон улсын Рицумейкан Ази, Номхон далайн их сургууль хамтран зохион байгуулав.

Энэхүү хурал нь Засаглалын онолын хандлага, улс орнуудын туршлагыг хэлэлцэж тулгамдсан асуудлыг тодорхойлох зорилготой бөгөөд дэлхийн улс орнуудад хэрэгжиж буй ардчилсан засаглалын туршлагын талаар олон улсын байгууллага, их дээд сургуулиудаас хийсэн судалгааны үр дүнг хэлэлцэн нэгдсэн мэдээллийг нийтийн хүртээл болгоход чиглэсэн юм.

Олон улсын эрдэм шинжилгээний хуралд “Ардчилсан засаглал ба Монгол Улсын хөгжил”, “Америкийн ардчиллын таван сорилт, Монголын төлөвшиж буй ардчилал дахь тэдгээрийн тусгал”, “Төрийн засаглал-олон улсын туршлага, хандлага” сэдвээр үндсэн илтгэл тавигдаж “Ардчилсан засаглал ба төрийн захиргаа”, “Ардчилсан засаглал ба эдийн засгийн өсөлт” гэсэн салбар хуралдаан болж нийт 20 илтгэлийг хэлэлцсэн байна.

Захиргааны Шинжлэх ухааны Олон улсын Институт (IIAS)-ийн болон Төрийн захиргааны Азийн салбарын (AGPA) анхдугаар хуралд оролцов

“Ази дахь Төрийн захиргааны шинэчлэл” сэдэвт Захиргааны Шинжлэх ухааны Олон улсын Институт (IIAS)-ийн хурал болон Төрийн захиргааны Азийн салбарын (AGPA) анхдугаар хурал 2011 оны 5 сарын 29-31-нд Бээжин хотод зохион байгуулагдав. Уг хуралд 16 орны 115 төлөөлөгч оролцсон бөгөөд энэхүү хуралд Монгол Улсыг төлөөлж Удирдлагын академийн төлөөлөл оролцов.

Энэхүү хурлыг зохион байгуулсан Захиргааны Шинжлэх ухааны Олон улсын Институт (IIAS)-ийн Ерөнхийлөгч Пан Сук Ким, Ерөнхий захирал Ролет Лоретан, Боловсон хүчний Шинжлэх ухааны Хятадын Академийн (Chinese Academy of Personnel Science) ерөнхийлөгч Ву Жианг нартай албан ёсны уулзалт хийв. Мөн 5 сарын 30-нд AGPA/IIAS-ийн цаашдын үйл ажиллагаанд оролцох тухай санамж бичигт дэд захирал Ш.Батсүх гарын үсэг зурав. Хурлын хүрээнд Төрийн албаны сургалтын чадавхи ба Засаглалын орчин; Төрийн албаны харилцаа холбооны чадавхи ба Засгийн газрын ил тод байдал; Төрийн албаны инновацийн чадавхи ба Засгийн газрын инноваци гэсэн чиглэлээр нэгдсэн болон салбар хуралдаан болж нийт 35 илтгэл тавигдсан бөгөөд Д.Байгал салбар хуралдаанд оролцож “Монгол дахь төрийн албаны шинэтгэл” илтгэл тавьж хэлэлцүүлэв.

Эрдэм шинжилгээний ажлын тэргүүлэх чиглэлээ тодорхойллоо

Удирдлагын академийн эрдэм шинжилгээний ажлын тэргүүлэх чиглэл, судалгааны ажлын ерөнхий сэдвүүдийг Академийн багш, эрдэм шинжилгээний ажилтнуудын нэгдсэн семинараар хэлэлцэн тодорхойлж, тэнхим, профессорын багуудын саналыг тусган Академийн Эрдмийн зөвлөлийн 2011 оны 2 сарын 25-ны хурлаар хэлэлцэн удирдахуйн ухаан, бодлогын шинжлэх ухаан, Монгол Улсын хөгжлийн бодлого, төр, бизнесийн байгууллагын менежментийн тулгуур асуудлууд нь эрдэм шинжилгээний ажлын тэргүүлэх чиглэл байхаар тодорхойлж батлав.

Үйл явдлын тойм

- 2011.02.25, Удирдлагын академийн эрдэм шинжилгээний ажлын тэргүүлэх чиглэл, судалгааны ажлын ерөнхий сэдвүүдийг Эрдмийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцэн баталж, мөрдөн ажиллажээ.
- 2011.04.06, Удирдлагын академийн захирлын 11 дүгээр тушаалаар Удирдлагын академийн урт, дунд хугацааны төлөвлөгөө /2011-2015/-г батлав.
- 2011.05.26, Дээд боловсролын байгууллагын магадлан итгэмжлэлийн шалгуур, шаардлагыг ханган биелүүлсэн тул Магадлан итгэмжлэгдсэн Гэрчилгээг хүлээн авав.
- 2011.05.29-31, Ази дахь Төрийн захиргааны шинэчлэл ба Төрийн захиргааны Азийн салбарын (AGPA) анхдугаар хуралд төлөөлөгчид оролцов.
- 2011.09.20, АНУ-ын Хавайн Их сургуулийн Төрийн захиргааны хөтөлбөрийн захирал Дик Праттад Удирдлагын академийн “Хүндэт профессор” цол олгов.
- 2011.09.21, “Ардчилсан засаглалын туршлага: боломж, сорилт” сэдэвт олон улсын эрдэм шинжилгээний хурал Төрийн ордонд болов.
- 2011.11 сар, Удирдлагын академийн сургалт, эрдэм шинжилгээ судалгаа, зөвлөх үйлчилгээний ажлыг төлөвлөх, гүйцэтгэлийг тооцоход чиглэгдсэн програм хангамжийг ашиглалтад оруулав.

УДИРДЛАГЫН АКАДЕМИЙГ ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДЭРГЭД БАЙГУУЛЖ, ДҮРМИЙГ ШИНЭЧЛЭН БАТЛАВ

Засгийн газрын 2012-2016 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт “Удирдлагын академийг нийтийн албан хаагчдын үргэлжилсэн сургалтын байгууллага болгон өөрчлөх” тухай тусгагдсан бөгөөд энэ хүрээнд “Удирдлагын академи байгуулах тухай” Засгийн газрын 2012 оны 09 сарын 22-ны 44 дүгээр тогтоол батлагдан гарч Удирдлагын академийг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дэргэд байгуулахаар шийдвэрлэж дүрмийг шинэчлэн баталжээ.

Шинээр батлагдсан Удирдлагын академийн дүрэмд “төрийн бодлогыг хэрэгжүүлэх талаар төр, захиргааны байгууллагуудад мэргэжил, арга зүйн зөвлөгөө өгөх, төрийн албан хаагчдыг сургах, давтан сургах, төрийн албаны хүний нөөцийн менежментийг боловсронгуй болгох талаар судалгаа, шинжилгээ хийх, сургалт зохион байгуулах үүрэгтэй” хэмээн тодорхойлжээ.

Өмнө нь Засгийн газрын 1999 оны 197 дугаар тогтоолоор баталсан Академийн дүрэмд тус Академи нь Монгол Улсын Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлагийн статустай байхаар тогтоосон байдаг бол энэ удаагийн өөрчлөлтөөр статусыг ийнхүү өөрчилсөн байна.

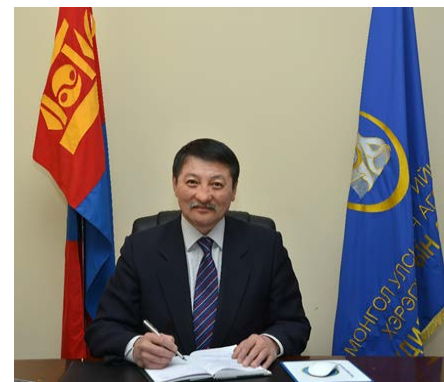
Удирдлагын академи нь дүрэмд заасны дагуу захиалгат болон төлбөртэйгээр нийтийн албан хаагчдыг давтан сургах, мэргэшил дээшлүүлэх богино хугацааны зорилтот сургалт; албан тушаалын ангилал тус бүрт ажиллаж байгаа албан хаагчдад зориулсан тусгай сургалт; нийтийн захиргаа, бизнесийн болон нийгмийн удирдлагын дипломын дараах мэргэшүүлэх сургалт; магистрын сургалт, докторын зэрэг олгох сургалтыг өдөр, гараг, улирал, экстернат, ажлын байрны болон зайн хэлбэрээр явуулахаар болсон байна.

Зохион байгуулалтын бүтцийг шинэчлэв

Удирдлагын академи нь Төрийн (нийтийн) албаны сургууль; Удирдахуйн ухааны сургууль; Засаглалын судалгаа, Зөвлөх үйлчилгээний хүрээлэн; Зохион байгуулалтын алба; Төлөвлөлт, санхүүгийн алба; Сургалтын алба; Үйлчилгээ, аж ахуйн алба, мэргэжлийн тэнхимүүд гэсэн нэгжүүдтэйгээр зохион байгуулагдав.

Сургалт, судалгааны үйл ажиллагааг зохион байгуулж, хэрэгжүүлэх чиг үүрэг бүхий Захиргааны шинжлэх ухааны; Менежментийн; Эрх зүйн; Улс төр, судлалын; Санхүү, эдийн засгийн; Удирдлагын сэтгэл зүй, социологийн; Хэлний гэсэн 7 мэргэжлийн тэнхимтэй болов.

Цэвэгмэдийн Баатартогтох, доктор, профессор,
Удирдлагын академийн захирал (2012-2016)

“Төрийн байгууллагын гүйцэтгэлийг сайжруулахад зөвлөх үйлчилгээний үүрэг” олон улсын семинар зохион байгуулав

ХБНГУ-ын ДААД хөтөлбөрийн дэмжлэгтэйгээр Потсдамын их сургууль, Удирдлагын академи хамтран “Төрийн байгууллагын гүйцэтгэлийг сайжруулахад зөвлөх үйлчилгээний үүрэг” сэдэвт олон улсын семинарыг 2012 оны 6 сарын 20-21-нд зохион байгуулав. Уг семинарт ХБНГУ-ын Потсдамын их сургуулийн профессор Д.Вагнер, Австрийн Клагенфуртийн их сургуулийн профессор К.Скала, Удирдлагын академийн багш Д.Байгал, Н.Болд, С.Жаргалсайхан, Р.Бадралмаа, Ц.Өнөржаргал нар илтгэл тавьж, НҮБХХ, ХБНГУ-ын ДААД хөтөлбөр, Швейцарийн Хамтын ажиллагаа, хөгжлийн агентлаг, Азийн хөгжлийн банк, Дэлхийн банкны төлөөлөл оролцож хэлэлцүүлэг хийв.

Үйл явдлын тойм

- Удирдлагын академийн захирлаар доктор, профессор Ц.Баатартогтох томилогдов.
- 2012.03.23, ШУА, Удирдлагын академи, “Монгол-Европын холбооны төв” ТББ хамтран “Монгол орны хөгжлийн загвар” сэдэвт эрдэм шинжилгээний хурлыг зохион байгуулав.
- 2012.04.18, Удирдлагын академийн “Багш нарын эрдэм шинжилгээний бага хурал” зохион байгуулав.
- 2012.04.20, Удирдлагын академийн “Сонсогч, магистрантуудын эрдэм шинжилгээний бага хурал” зохион байгуулав.
- 2012.04.27, Удирдлагын академийн “Докторантуудын эрдэм шинжилгээний бага хурал” зохион байгуулав.
- 2012.05.30, Удирдлагын академийн сургалт, судалгааны ажлын стандартыг Академийн сургалт, арга зүйн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцэн, Академийн захирлын тушаалаар шинэчлэн батлав.
- 2012.06.20-21, ХБНГУ-ын ДААД-ын дэмжлэгтэйгээр Потсдамын их сургуультай хамтран “Төрийн байгууллагын гүйцэтгэлийг сайжруулахад зөвлөх үйлчилгээний үүрэг” сэдэвт олон улсын семинар зохион байгуулав.
- 2012.09.22, Монгол Улсын Засгийн газрын 44 дүгээр тогтоолоор Удирдлагын академийг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дэргэд байгуулж, дүрмийг баталсан байна.
- 2012.09.25, ЗГХЭГ-ын даргын 240 дүгээр тушаалаар Удирдлагын академийн зохион байгуулалтын бүтэц, орон тооны хязгаарыг батлав.

“УДИРДЛАГЫН АКАДЕМИЙН СУРГАЛТ, СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН СТАНДАРТ”-ЫГ ШИНЭЧЛЭН МӨРДӨЖ ЭХЛЭВ

Удирдлагын академийн сургалт, судалгааны ажлын стандарт CS (1) 960095: CCAC 2013-ыг олон улсад түгээмэл хэрэглэгддэг АРА стандартад суурилан дахин сайжруулж Академийн сургалт, судалгааны ажлын шаардлага, боловсруулалтын хэм хэмжээ, гүйцэтгэх арга, аргачлалыг нарийвчлан тодорхойлж гаргав.

Стандартад Академийн түвшинд бичиж боловсруулах ажилд тавигдах үндсэн шаардлага, зарчимуудыг тайлбарлаж, судалгааны ажил болон бие даан боловсруулах ажлын хэлбэр хэмжээ, зохион бүтээлтийн талаарх зааг ялгааг нь тодорхой гаргаж тайлбарласан байна. Ном зүй, эшлэл зүүлтийн тухай болон бичиг хэргийн соёлд баримтлах зай хэмжээ, цэг таслал зэргийг ашиглах талаарх үндсэн аргачлалуудыг зааж өгөв.

Стандартыг шинэчлэн мөрдсөнөөр Академийн багш, суралцагчдын гүйцэтгэх судалгааны ажил болон бие дааж гүйцэтгэх боловсруулалтын ажилд дэмжлэг үзүүлэх, судалгаа хийх арга зүй эзэмших, суралцах үйл явцад бие даан боловсрох, бичих боловсруулах ажлын чанар чансаа сайжрах, тавигдах шаардлага, боловсруулалтын түвшин, нийтлэг мөрдөх загвар арга, аргачлал нь тодорхой болж өгснөөрөө ач холбогдолтой юм.

Хичээлийн жилийн нээлт болов

2013-2014 оны хичээлийн жилийн нээлт 9 сарын 1-нд болж ЗХЭГ-ын дэд дарга, ТАЗ-ийн гишүүн, ҮХЦ-ийн гишүүн болон Канадын Төрийн албаны комиссын тэргүүн дэд ерөнхийлөгч Елен Лоренда, ерөнхийлөгч асан Марио Барадос нарын хүндэт зочид, багш, ажилтнууд, суралцагчид оролцов.

2013-2014 оны хичээлийн жилд докторын сургалтад 25, Төрийн удирдлагын магистрт 66, Бизнесийн удирдлагын магистрт 25, Нийгмийн удирдлагын магистрт 25, Төрийн удирдлагын мэргэшүүлэх дипломын сургалтад 469, Бизнесийн удирдлагын мэргэшүүлэх дипломын сургалтад 390, Нийгмийн удирдлагын мэргэшүүлэх дипломын сургалтад 161 хүнийг тус тус суралцуулахаар элсүүлсэн байна.

Сургалтын төрөл, хэлбэр, хугацаа

Удирдлагын академи нь дараах чиглэлээр сургалт явуулж байв. Үүнд:

- Удирдахуйн ухаанаар докторын зэрэг олгох сургалт (60 багц цаг)
- Төр, нийгэм, бизнесийн удирдлагын магистрын зэрэг олгох сургалт (34 багц цаг)
- Төр, нийгэм, бизнесийн удирдлагаар мэргэшүүлэх дипломын сургалт (21 багц цаг)
- Төр, нийгэм, бизнесийн удирдлагаар мэргэшүүлэх сертификатын сургалт (8 багц цаг)
- Бакалаврын зэрэг олгох сургалт (94 багц цаг)
- Мэргэшил дээшлүүлэх богино хугацааны зорилтот сургалт
- Удирдах ажилтан, албан хаагчдад зориулсан мэргэшүүлэх, дахин мэргэшүүлэх, мэргэшлийг нь дээшлүүлэх богино хугацааны сургалт

Хичээлийн жил нь 4 улиралтай. Нэг улирал нь хичээлийн 8 долоо хоног, чиглэл олгох болон улирлын дүн гаргах 1 долоо хоногоос бүрдэж суралцах хугацаа нь сургалтын түвшин, суралцах хэлбэрээсээ хамааран ялгаатай байв. Сертификатын сургалт нь 8 долоо хоног, Мэргэшүүлэх дипломын сургалт “өдөр” болон “улирал” хэлбэрээр бол 6.5 сар, “гараг” хэлбэрээр 15 сар үргэлжилж байлаа.

2013 онд зөвхөн мэргэшүүлэх дипломын сургалтыг төрийн удирдлагаар 326, бизнесийн удирдлагаар 143, нийгмийн удирдлагаар 104 нийт 573 сонсогч төгссөн байна.

Багш нар докторын зэрэг хамгаалав

2013 онд Удирдлагын академис хамгийн олон багш докторын зэрэг хамгаалсан жил байлаа. 2009 оноос багш нарыг эрдэмжүүлэхэд анхаарал хандуулж докторын зэрэг хамгаалахыг дэмжсэн бодлого, арга хэмжээ авч хэрэгжүүлсний үр дүнд Г.Жаргал, Я.Бямбаяр, Б.Нарантулга, Д.Байгал, Д.Сүрэнчимэг нар Удирдлагын академид Төрийн удирдлагын докторын, Б.Хэрлэн ХБНГУ-ын Потсдамын их сургуульд Улс төрийн шинжлэх ухааны докторын, Т.Түмэнцогтоо Тайландын их сургуульд Төрийн захиргааны удирдлагын докторын зэргийг тус тус хамгаалсан байна.

Төрийн албаны тухай хуулийг өөрчлөн шинэчлэх хэлэлцүүлэг өрнөв

Төсвийн байгууллагын удирдлага, санхүүжилтийн тухай хууль 2022 онд батлагдаж үүнтэй уялдан Төрийн албаны тухай хуулийг шинэчлэн баталж байсан бол Төсвийн байгууллагын удирдлага, санхүүжилтийн тухай хууль 2013 оноос хүчингүй болж энд тусгагдсан зохицуулалтууд нь Төсвийн тухай хуулиар зохицуулагдах болсон юм. Төсвийн байгууллагын удирдлага, санхүүжилтийн тухай хуульд төрийн албаны хүний нөөцийн удирдлагатай холбоотой хэд хэдэн заалтууд тусгагдсан байдаг нь тэдгээр зохицуулалтыг тодорхой болгох шаардлагыг бий болгов. Тухайн үед хууль санаачлагчдаас төрийн албаны хуулийн хэд хэдэн төсөл боловсруулагдан хэлэлцэгдэж байжээ. Засгийн газрын 2012-2016 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт Удирдлагын академийг нийтийн албан хаагчдын үргэлжилсэн сургалтын байгууллага болгон өөрчлөх хэмээн заасны дагуу Төрийн албаны тухай хуулийг шинэчлэх төсөл боловсруулахад үүнийг тодорхой авч үзэж зохицуулалтыг тусгах шаардлагатай болж байлаа.

Үйл явдлын тойм

- 2013.04.26, Удирдлагын академи, Монголын маркетингийн холбоо, Идэр дээд сургууль хамтран “Төрийн болон биенсийн салбарын маркетингийн хөгжил” олон улсын эрдэм шинжилгээний хурал зохион байгуулав.
- 2013.05.04, Монголын сэтгэл зүйчдийн нийгэмлэгийг сэргээн хөгжүүлэх хэрэгцээ, шаардлага” сэдэвт зөвлөлдөх уулзалтыг Монголын сэтгэл зүйн нийгэмлэг, Сэтгэл судлалын үндэсний төв хамтран зохион байгуулав.
- 2013.11.12, Төрийн захиргааны нэр томъёоны ойлголт сэдвээр эрдэмтэд, судлаачдыг оролцуулсан эрдэм шинжилгээний хэлэлцүүлэг хийв.
- Удирдлагын академийн сургалт, судалгааны ажлын стандарт CS (1) 960095: CCAC 2013-ыг мөрдөж эхлэв.
- Төсвийн байгууллагын удирдлага, санхүүжилтийн хууль хүчингүй болж Төсвийн тухай хууль хэрэгжиж эхлэв. Энэ нь Төрийн албаны тухай хуулийг шинэчлэх шаардлагыг бий болгов.

ТУСГААР ТОГТНОСОН МОНГОЛ УЛСЫН ТӨРИЙН ТҮШЭЭД БЭЛТГЭЖ ИРСЭНИЙ 100 ЖИЛИЙН ОЙГ ТЭМДЭГЛЭВ

1914 онд Богд хаан зарлиг гаргасны дагуу Улсын дээд, доод хурлаас бага, дунд, дээд болон их сургуулийн дүрмийг боловсруулан баталж, өмнө байсан “Бичиг үсэг, гадаад хэргийн сургалт” нэртэй сургалтыг Гадаад хэргийн яамны дэргэд “Гишүүдийн сургууль” болгон өөрчлөн байгуулж байсан түүхтэй бөгөөд энэ түүхэн үйл явдлыг эш болгон тусгаар тогтносон Монгол Улсын төрийн түшээд бэлтгэж ирсэний 100 жилийн ойг тэмдэглэв. Энэхүү түүхэн ойг тэмдэглэх хүрээнд “Удирдлагын онол практикийн тулгамдсан асуудал” сэдэвт эрдэм шинжилгээний хурал зохион байгуулав. Уг хурлаар нэгдсэн болон “Эдийн засаг, менежмент”, “Төрийн удирдлага”, “Нийгмийн бодлого” гэсэн 3 салбар хуралдаан болж дотоод, гадаадын эрдэмтэн, судлаачид илтгэл тавьж хэлэлцүүлсэн байна.

Тусгаар тогтносон Монгол Улсын төрийн түшээд бэлтгэж ирсэний 100 жилийн ойн хүрээнд тус Академийн багш, судлаачдын 1994 оноос хойш туурвиж үндэсний хэмжээний онол, арга зүйн сэтгүүлд нийтлүүлсэн эрдэм шинжилгээний шилдэг өгүүллэгүүдийг сонгон төрийн удирдлага, эрх зүй, менежмент, эдийн засаг, санхүү, нийгмийн удирдлага, сэтгэл зүй гэсэн 6 бүлэгтэй “Өгүүллийн эмхэтгэл”, үе үеийн багш, ажилтан, удирдлагуудын дурсамжийг эмхэтгэн “Дуртгал, дурсамж”, “Миний мэдэх 10 захирал” номыг тус тус хэвлэн гаргав.

Удирдлагын академийг Хөдөлмөрийн гавьяаны улаан тугийн одонгоор шагнав

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн зарлигаар шинэ цагийн төрийн удирдах ажилтан, албан хаагчдыг 100 жилийн турш бэлтгэж ирсэн Удирдлагын академийг Хөдөлмөрийн гавьяаны улаан түгийн одонгоор шагнав.

Шагналыг Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга П.Цагаан тус Академийн туганд зүүж өгөв. Удирдлагын академийг Хөдөлмөрийн гавьяаны улаан тугийн одонгоор шагнасан тухай Ерөнхийлөгчийн зарлигт “Монгол Улс үндэсний эрх чөлөө, тусгаар тогтнолоо сэргээн тогтоосны 103 жил, шинэ цагийн төрийн албаны сургууль байгуулагдсаны 100 жилийн ойг тохиолдуулан нийгмийн хөгжлийн үе шат бүхэнд төр, нийгмийн бүхий л салбарт удирдах ажилтныг мэргэшүүлэх, мэдлэг чадварыг нь дээшлүүлэх, Монгол Улсад ардчилсан нийгмийг цогцлоон хөгжүүлж байгаа сүүлийн 20 гаруй жилд төрийн албан хаагчдыг бэлтгэн мэргэшүүлэх үүргээ нэр төртэй биелүүлж байгаа тус сургуулийн үе үеийн хамт олны хөдөлмөр, зүтгэлийг өндрөөр үнэлж Удирдлагын академийг Хөдөлмөрийн гавьяаны улаан тугийн одонгоор шагнасугай” гэжээ.

Үйл явдлын тойм

- Тусгаар тогтносон Монгол Улсын төрийн түшээд бэлтгэж ирсэний 100 жилийн ойг тэмдэглэв.
- 2014.11.24, Удирдлагын академийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн зарлигаар Хөдөлмөрийн гавъяаны улаан тугийн одонгоор шагнав.
- 2014.12.23, “Удирдлагын онол, практикийн тулгамдсан асуудал” эрдэм шинжилгээний хурал зохион байгуулав.
- 2014, Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Ц.Элбэгдоржид Удирдлагын академийн “Хүндэт доктор” цол олгов.
- 2014.03.20, Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Ц.Элбэгдорж “Хөгжлийн асуудал” сэдвээр Удирдлагын академи дээр багш, судлаачид, төрийн албан хаагчдад зориулан лекц уншив.
- 2014.11.22-30, Кипр улсын Никосиагийн их сургуульд “Хүний нөөцийн удирдлага” сэдэвт сургалт-семинарт Удирдлагын академийн багш нар, сумын ЗДТГ-ын дарга нарын төлөөлөл оролцов.
- 2014.02.11-13, Деллойте компаниас Компанийн засаглал, Эрсдлийн удирдлага, Дотоод хяналт ба дотоод аудит сэдвээр Академийн багш нарт сургалт зохион байгуулав.

УДИРДЛАГЫН АКАДЕМИЙН САНХҮҮЖИЛТИЙН ЗАРЧМЫГ ӨӨРЧЛӨХ ШИЙДВЭР ГАРАВ

УИХ-ын 2014 оны 70 дугаар тогтоолоор Монгол Улсын 2015 оны төсвийн тухай хууль баталсантай холбогдуулан төрийн байгууллагын чиг үүргийн давхардал, хүнд суртлыг арилгах, иргэдэд үзүүлэх үйлчилгээг түргэн шуурхай, чанартай зохион байгуулах зарчмыг баримтлан төрийн байгууллагын бүтэц, орон тоог боловсронгуй болгох, зарим агентлаг, ажлын алба, нэгж, улсын үйлдвэрийн газар, төвийг татан буулгах, нэгтгэх саналыг холбогдох тооцоо судалгаанд үндэслэн боловсруулж, хэрэгжүүлэхийг Монгол Улсын Засгийн газарт даалгасны дагуу “Төсвийн байгууллагуудад хийх бүтэц, зохион байгуулалтын зарим арга хэмжээний тухай” Монгол Улсын Засгийн газрын 2015 оны 2 сарын 9-ний 55 дугаар тогтоол батлагдан гарав. Энэ тогтоолын дагуу Удирдлагын академийн үндсэн чиг үүрэг, харьяаллыг хэвээр үлдээж, цаашид үйл ажиллагааныхаа орлогоор өөрийгөө санхүүжүүлэх зарчимд шилжүүлэн ажиллуулж, Засгийн газрын захиалгат сургалт, судалгаа, зөвлөх үйлчилгээний зардал болон байр ашиглалтын тогтмол зардлыг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын даргын төсвийн багцад жил бүр тусган санхүүжүүлж байхаар шийдвэрлэв.

Төсвөөс санхүүждэг үндэсний хороо, зөвлөл, Засгийн газрын тусгай сангийн ажлын албадыг татан буулгаж, орон тоог цомхотгон, чиг үүргийг нь холбогдох байгууллагад шилжүүлэхээр шийдсэний дагуу Төрийн албаны зөвлөлийн дэргэдэх Сургалт, судалгаа, зөвлөх үйлчилгээний төвийг татан буулгаж, чиг үүргийг нь Удирдлагын академид шилжүүлэв.

Ардчиллын чуулганыг зохион байгуулж эхлэв

Удирдлагын академи, ХБНГУ-ын Конрад-Аденауэр-Сангийн Монгол дахь суурин төлөөлөгчийн газар хамтран Монгол улсад ардчиллыг бэхжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор “Ардчиллын чуулган”-ыг жил бүр тодорхой сэдвээр зохион байгуулах болов. Анхны чуулганыг “Ардчилалд иргэдийн идэвхи, оролцоо чухал болох нь” сэдвээр 2015 оны 5 сарын 7-нд зохион байгуулжээ. Энэ чуулганыг КАС-гийн Монгол дахь Суурин төлөөлөгч Др. Даниел Шмюкинг, ХБНГУ-аас Монгол улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд Герхард Тийдеманн нар нээж үг хэлсэн бөгөөд Удирдлагын академийн дэд захирал доктор, проф. Ш.Батсүх, “Орон нутгийн төвшин дэх иргэдийн оролцоо”, Монголын Улс төрийн хэлмэгдэгсдийн холбооны тэргүүн Д.Цогтбаатар “Өнөөгийн ардчилалд өнгөрсөн үеийг үнэлж дүгнэхийн ач холбогдол”, “Өөрчлөлтийн төлөөх залуу эмэгтэйчүүд” ТББ-ын Удирдах зөвлөлийн гишүүн Х.Номингэрэл “Залуучуудын оролцоо чухал болох нь”, УИХ-ын гишүүн, АН-ын дэргэдэх Монголын Ардчилсан Эмэгтэйчүүдийн холбооны тэргүүн Ц.Оюунгэрэл “Ардчилал дахь эмэгтэйчүүдийн тэгш эрхийн асуудал” сэдвээр илтгэл тавьж хэлэлцүүлжээ.

Ардчиллын II чуулганыг 2016 онд “Монгол улс сонгуулийн жилд” сэдвээр, III чуулганыг 2017 онд “Чөлөөт, хараат бус хэвлэл мэдээллийн ардчилал дахь үнэ цэнэ” сэдвээр зохион байгуулсан байна. Ардчиллын чуулганд төрийн байгууллага, их, дээд сургууль, эрдэм шинжилгээний болон хэвлэл мэдээллийн байгууллагууд, төрийн бус байгууллагууд, мөн уг асуудлыг сонирхсон иргэд идэвхитэй оролцож өргөн хүрээтэй хэлэлцүүлэг өрнүүлж ирсэн юм.

Удирдлагын академийн номын санг шинэчлэв

БНТУ-ын Туркийн хамтын ажиллагаа, зохицуулах агентлаг /ТИКА/ нь Монгол Улсын Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дэргэдэх Удирдлагын академид “Орчин үеийн номын сан” төслийг амжилттай хэрэгжүүллээ. Энэхүү төслөөр ТИКА-ийн санхүүжилтээр номын санг тохижуулж тоноглох ажлыг хийсэн бол номын сангийн барилгын урсгал засварын санхүүжилтийг Академи өөрийн хөрөнгөөр хийх үүргийг хүлээн ажилласан юм.

“Орчин үеийн номын сан” төслийн хүрээнд Удирдлагын академийн сургалт, судалгааны ажлын амин сүнс, мэдээллийн бааз болсон номын санд орчин үеийн уншигчдын эрэлт хэрэгцээг хангасан, чанартай үйлчилгээ үзүүлэх орчин бүрдсэн байна.

2015 оны 10 сарын 5-нд “Орчин үеийн номын сан” төслийн үр дүнг хүлээн авах нээлт болов.

Үйл явдлын тойм

- 2015.02.09, Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлагийн статустай явж ирсэн Удирдлагын академийг ЗГХЭГ-ын дэргэдэх байгууллага болгож үйл ажиллагааныхаа орлогоор өөрийгөө санхүүжүүлэх зарчимд шилжүүлэн өөрчлөв.
- 2015.05.07, Удирдлагын академи, ХБНГУ-ын Конрад-Аденауэр сангийн Монгол дахь суурин төлөөлөгчийн газар хамтран Ардчиллын чуулганыг зохион байгуулж эхлэв.
- 2015.10.05, “Орчин үеийн номын сан” төслөөр Удирдлагын академийн номын санг тохижуулан шинэчилсэнийг хүлээн авч нээх ёслол болов.
- 2015.12. Удирдлагын академи болон БНХАУ-ын Засаглалын академи (Chinese Academy of Governance)-тай хамтын ажиллагааны гэрээг сунган хоёр тал гарын үсэг зурав.

Цахим сан

<https://naog.org/>

“НЭЭЛТТЭЙ ЛЕКЦ”-ИЙГ ЗОХИОН БАЙГУУЛЖ ЭХЛЭВ

Удирдлагын академи нийгмийн хариуцлагаа хэрэгжүүлэх хүрээнд болон олон улсын сонгодог их, дээд сургуулийн жишгээр олон нийтэд зориулсан “Нээлттэй лекц”-ийг 2016 оны 12 сараас эхлэн тогтмол зохион байгуулж байна. Нээлттэй лекцийг дотоод, гадаадын эрдэмтдийг урьж тэдний судалгаа, эрдэм шинжилгээний ажлын үр дүн, туршлагын талаарх мэдээллийг олон нийтэд нээлттэй хүргэх зорилгоор зохион байгуулдаг. 2024 оны 9 сарыг хүртэл 25 удаагийн лекцийг зохион байгуулжээ. Лекцүүдийг эмхэтгэн 2017, 2018, 2019 онд “Нээлттэй лекцийн эмхэтгэл” болгон хэвлэн нийтийн хүртээл болгосон юм.

БНХАУ-ын төрийн удирдах ажилтныг сургаж бэлтгэдэг сургуулиудад зочлов

БНХАУ-ын төрийн албаны сургалтын тогтолцоо, төрийн удирдах ажилтныг бэлтгэдэг сургуулиудтай танилцаж Удирдлагын академийн харилцааг хөгжүүлэх зорилготойгоор ЗГХЭГ-ын дарга С.Баярцогт тэргүүтэй ЗГХЭГ болон Удирдлагын академийн төлөөлөгчид БНХАУ-д айлчлав.

Айлчлалын хүрээнд БНХАУ-ын Коммунист Намын Төв хорооны харъяа Намын дээд сургууль, Бээжин хот дахь Засаглалын академи, Шанхай хотын Пудонг дахь Удирдах ажилтны манлайллын академид тус тус зочлон ХКН-ын Төв хорооны Гадаад харилцааны газрын дарга (сайд) Сун Тао, Шанхай хотын Намын хорооны байнгын гишүүн, Нарийн бичгийн дарга Инь Хун нартай уулзалт хийв.

Айлчлалын үеэр Пудонг дахь Хятадын удирдах ажилтны манлайллын академи болон Удирдлагын академи хоорондын хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх эхлэлийг тавив.

Зохион байгуулалтын бүтцийг шинэчлэн батлав

Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын даргын 2016 оны 11 сарын 28-ны 311 дүгээр тушаалаар Удирдлагын академийн зохион байгуулалтын бүтцийг Захиргааны алба, Санхүү, аж ахуйн алба, Сургалтын алба, Төрийн алба, удирдлагын сургууль, Удирдахуйн ухааны сургууль, Мэргэжил дээшлүүлэх институт, Засаглалын судалгаа, зөвлөх үйлчилгээний төв,

Мэргэжлийн 8 тэнхим, Мэдээллийн технологийн тасаг, Номын сан гэсэн нэгжтэй, орон тооны хязгаарыг 146 байхаар батлав.

Захирлын зөвлөлийн гишүүд

Шинэ тэнхимүүд байгуулагдав

Удирдлагын академийн захирлын 2016 оны 11 сарын 30-ны Б/112 дугаар тушаалаар Бодлого, улс төр судлалын тэнхим, Хүний нөөцийн удирдлагын тэнхим шинээр байгуулав. Бодлого, улс төр судлалын тэнхим нь улс төр, төрийн бодлогын суурь асуудлууд, бодлого-хөтөлбөр боловсруулах, бодлогын шинжилгээ хийх чиглэлээр, Хүний нөөцийн удирдлагын тэнхим нь хүний нөөцийн удирдлагын үндсэн асуудлууд, төрийн албаны хүний бодлого, удирдлагын чиглэлээр эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажил гүйцэтгэх, зөвлөгөө өгөх, сургалт эрхлэх үүрэгтэйгээр ажилладаг

Сархадын Зулпхар, доктор, профессор, Удирдлагын академийн захирал (2016-2020)

Үйл явдлын тойм

- Удирдлагын академийн захирлаар доктор, профессор С.Зулпхар томилогдож 2016-2020 онд захирлаар ажиллав.
- 2016.03.15-19, ЗГХЭГ болон Удирдлагын академийн төлөөлөгчид БНХАУ-ын Коммунист Намын Төв хорооны харъяа Намын дээд сургууль, Засаглалын академи, Пудонг дахь Хятадын удирдах ажилтны манлайллын академид зочлов.
- 2016.04.05, Удирдлагын академийн удирдах ажилтнууд Турк улсын нийслэл Анкара хот дахь Турк, Ойрхи дорнодын Төрийн удирдлагын институт /TODAIE/-д айлчлал хийв.
- 2016.09.13-17, БНТУ-ын Турк, Ойрхи дорнодын Төрийн удирдлагын институтын ерөнхий захирал профессор Онур Эндэр Аслан тэргүүтэй төлөөлөгчид Удирдлагын академид айлчилж, хамтын ажиллагааны санамж бичигт гарын үсэг зуржээ.
- 2016.11.28, ЗГХЭГ-ын даргын 311 дүгээр тушаалаар Удирдлагын академийн зохион байгуулалтын бүтэц, орон тооны хязгаарыг 146 байхаар шинэчлэн батлав.
- 2016.11.30, Удирдлагын академид Хүний нөөцийн удирдлагын тэнхим, Бодлого, улс төр судлалын тэнхим шинээр байгуулагдан ажиллаж эхлэв.
- 2016.12 сар, “Нээлттэй лекц”-ийг зохион байгуулж эхлэв.

ТӨРИЙН АЛБАНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬ ШИНЭЧЛЭН БАТЛАГДАВ

Төрийн албаны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга 2017 оны 12 сарын 07-нд батлагдаж 2019 оны 01 сарын 01-нээс хэрэгжихээр болов. Иргэн төрийн албанд томилогдсоны дараа богино болон дунд хугацааны сургалтад, ахлах, эрхэлсэн, тэргүүн түшмэлийн албан тушаалд томилогдох албан хаагч мэргэшүүлэх багц сургалтад хамрагдаж төгссөн байх шаардлагыг хүүлиар тогтоов.

Төрийн албаны сургалтын агуулга, хөтөлбөрийг төрийн албаны төв байгууллага, Засгийн газар хамтран баталж, Засгийн газрын харьяа төрийн албаны сургалтын байгууллага хариуцан зохион байгуулахаар хуульд заасан юм.

Төрийн албаны тухай хуулиар Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дэргэд төрийн албан хаагчийг сургах, судалгаа, шинжилгээ хийх, зөвлөгөө өгөх үндсэн үүрэг бүхий Засгийн газрын харьяа төрийн албаны сургалтын байгууллага ажиллана хэмээн Удирдлагын академийн чиг үүрэг, статусыг тодорхой хуульчлан тогтоов.

Олон улсын эрдэм шинжилгээний бага хурал

Дэлхийн банк, Швейцарийн хөгжлийн агентлаг, “Орон нутгийн засаглалыг дэмжих санаачилга” Швейцарийн хөгжлийн агентлагийн бүсийн сүлжээ (LOGIN)-ний дэмжлэгтэйгээр Удирдлагын Академи 2017 оны 9 сарын 19-20-нд “Зүүн, өмнөд Азийн улс орнуудын нийгмийн эгэх хариуцлага: туршлага, сургамж, сорилт” сэдэвт олон улсын эрдэм шинжилгээний бага хурлыг зохион байгуулав.

Хуралд олон улсын байгууллагууд, Азийн 5 орны төлөөлөгчид, ЗГХЭГ, төрийн байгууллага, их дээд сургууль, хэвлэл мэдээллийн болон төрийн бус байгууллагын төлөөлөгчид оролцов. Хурал “Иргэдийн оролцоо, санаачилгыг дэмжих нь”, “Бүтээлч оролцоог хангах институцийг бүрдүүлэх нь” гэсэн хоёр салбар хуралдаантайгаар зохион байгуулагдаж хурлын төгсгөлд Дэлхийн банкны “Монголд Нийгмийн эгэх хариуцлагыг бэхжүүлэх нь” төслийн хүрээнд хэрэгжиж байгаа дэд төслүүдэд олон нийтийн оролцоог хангаж байгаа түршлагыг хэлэлцэв.

БНСУ-ын Төрийн захиргааны институт (КИ-РА)-тэй хамтран ажиллах санамж бичигт гарын үсэг зурав

БНСУ-ын Төрийн захиргааны институтийн (КИРА) дэд ерөнхийлөгч, доктор Кан Жеон-Сүк тэргүүтэй төлөөлөгчид 2017 оны 9 сарын 27-29-нд Удирдлагын академид зочлов. Удирдлагын академийн захирал, профессор С.Зулпхар тэргүүтэй удирдах бүрэлдэхүүн БНСУ-ын Төрийн захиргааны институтийн (КИРА) дэд ерөнхийлөгч, доктор Кан Жеон-Сүк тэргүүтэй төлөөлөгчидтэй ажлын уулзалт хийж, хоёр тал 9 сарын 29-нд хамтын ажиллагааны санамж бичигт гарын үсэг зурав. Энэхүү санамж бичигт эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлыг гүйцэтгэх, эрдэм шинжилгээний хурал, сургалт, семинар зохион байгуулах, туршлага солилцох болон бусад асуудлаар хамтран ажиллахаар тусгасан байна. Энэхүү хамтын ажиллагааны эхлэл болж “Үнэт зүйлсийн онол, практикийн асуудлууд” сэдэвт Олон улсын эрдэм шинжилгээний бага хурлыг 2017 оны 9 сарын 29-нд зохион байгуулав. Тус хоёр байгууллагын судлаач эрдэмтэд хамтран “Монголын төрийн албаны удирдлагын манлайллын талаарх олон нийтийн төсөөлөл” судалгааг 2023 онд хийж монгол, солонгос, англи хэл дээр хэвлүүлсэн юм.

Удирдлагын академийн брендбүүкийг шинэчлэв

Удирдлагын академийн сургалт, судалгаа, зөвлөх үйлчилгээний гурван үндсэн чиг үүрэг нь өнгөрсөн, одоо, ирээдүйн гурван цагийн хэлхээнд тогтвортой, тэгш, шударга хэрэгжиж, цэцэглэн хөгжиж, мандан бадрахыг илэрхийлсэн бэлгэдэл /лого/-ийг шинээр бүтээж бүх төрлийн баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хэрэглэхээр шийдвэрлэв.

Үйл явдлын тойм

- 2017.01.26-28, Удирдлагын академи болон БНКаЗУ-ын Төрийн удирдлагын академи хооронд хамтран ажиллах санамж бичигт гарын үсэг зурав.
- 2017.05.04-05, “Хотын хөгжил: Шинжлэх ухаан, технологи” сэдэвт олон улсын бага хурал зохион байгуулав.
- 2017.06.13, ХБНГУ-ын Конрад-Аденауэр сантай хамтран Ардчиллын III чуулганыг “Чөлөөт, хараат бус хэвлэл мэдээллийн ардчилал дахь үнэ цэнэ” сэдвээр зохион байгуулав.
- 2017.07.03, Удирдлагын академи болон Тайландын Удирдлагын хөгжлийн институт хоорондын хамтын ажиллагааны санамж бичигт гарын үсэг зурав.
- 2017.09.19-20, “Зүүн, өмнөд Азийн улс орнуудын нийгмийн эгэх хариуцлага: туршлага, сургамж, сорилт” сэдэвт олон улсын эрдэм шинжилгээний бага хурлыг зохион байгуулав.
- 2017.09.29, “Үнэт зүйлсийн онол, практикийн асуудлууд” сэдэвт эрдэм шинжилгээний бага хурлыг зохион байгуулав.
- 2017.10.20, БНЭУ-ын Төрийн албаны холбооны Комиссын дарга, профессор Давид Р.Суюмлех тэргүүтэй төлөөлөгчид Удирдлагын академид зочлов.
- 2017.12.07, Төрийн албаны тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга батлагдаж, 2019 оны 01 сарын 01-нээс хэрэгжихээр болов.
- 2017.12.15, Эдийн засаг, санхүүгийн удирдлагын тэнхим байгуулагдсаны 70 жилийн ойд зориулсан онол, арга зүйн семинар болов.
- Удирдлагын академийн брендбүүкийг шинэчилж, багш, ажилтнуудын олонхийн саналаар логог өөрчилж үйл ажиллагаанд ашиглаж эхлэв.

ТӨРИЙН АЛБАНЫ УДИРДАХ АЖИЛТНЫ УЛСЫН ЗӨВЛӨГӨӨН БОЛОВ

Төрийн албаны тухай хууль, төрийн албаны шинэчлэлийн үзэл баримтлал, агуулга, тэргүүлэх чиглэл, төрийн албаны шинэчлэлийг амжилттай хэрэгжүүлж иргэдэд хүргэх үйлчилгээг сайжруулж үр дүнд хүрсэн улс орнуудын туршлага, дэлхий нийтийн чиг хандлага, Төрийн албаны тухай хуулийг дагалдаж гарах дүрэм, журмуудын төслийн талаар хэлэлцэх зорилготойгоор энэхүү зөвлөгөөнийг зохион байгуулсан юм.

Зөвлөгөөнийг 2018 оны 9 сарын 21-22-нд УИХ, ТАЗ, ЗГХЭГ, Удирдлагын академи, НҮБХХ хамтран зохион байгуулжээ. Зөвлөгөөнд БНСУ, Бутаны Вант улс, Гүрж, Канад, Сингапур, Шинэ Зеланд улсын төлөөлөгчид, НҮБХХ-ийн олон улсын шинжээчид болон төрийн албан хаагчид 800 гаруй хүн оролцов.

Зөвлөгөөний нэгдсэн хуралдаан 1) Төрийн албыг шинэчлэх шаардлага; 2) Төрийн албаны шинэчлэлийн бодлого; 3) Төрийн албанд чадахуйн (мерит) зарчмыг мөрдүүлэх нь; 4) Иргэн төвтэй төрийн үйлчилгээ, олон улсын туршлага гэсэн сэдвээр явагдаж, 6 чиглэлээр салбар хуралдаан болсон байна.

“Монгол Улсад мэргэжлийн, иргэн төвтэй төрийн албыг төлөвшүүлэх нь” төсөл хэрэгжиж эхлэв

НҮБХХ-өөс Канад улсын санхүүжилттэй “Монгол Улсад мэргэжлийн, иргэн төвтэй төрийн албыг төлөвшүүлэх нь” төсөл 2018-2021 онд Монгол Улсын төрийн албаны чадавхыг бэхжүүлэх замаар тогтвортой, шударга, мэргэжлийн, иргэн төвтэй төрийн албыг бий болгоход чиглэсэн шинэтгэлийн тэргүүлэх чиглэлийн зорилтуудыг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх зорилготойгоор хэрэгжиж эхэлсэн юм.

Төслийн “Төрийн албан хаагчдын мэргэжлийн чадавхийг дээшлүүлэх” гэсэн зорилтыг хангахаар Удирдлагын академи болон НҮБХХ-ийн хооронд 2018 оны 8 сарын 21-нд харилцан ойлголцлын санамж бичигт гарын үсэг зурж хэрэгжүүлж эхэлсэн байна.

БНТУ-ын Ерөнхий сайд Бинали Йылдырым-д “Хүндэт доктор” цол олгов

БНТУ-ын Ерөнхий сайд Бинали Йылдырым Монгол Улсад хийж байгаа төрийн айлчлалын хүрээнд Удирдлагын академид 2018 оны 04 сарын 06-нд зочилж ТИКА (Туркийн Хамтын ажиллагаа, Зохицуулах Агентлаг)-гийн Монголд хэрэгжүүлсэн 30 төсөл, хөтөлбөрийг хүлээн авах ёслолд оролцов.

Монгол Улс, БНТУ-ын хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхэд оруулж байгаа хувь нэмрийг үнэлж БНТУ-ын Ерөнхий сайд Бинали Йылдырымд Удирдлагын академийн “Хүндэт доктор” цол олгов.

Удирдлагын академийн дүрмийг баталж, чиг үүргийг тодорхойлов

Төрийн албаны тухай хуульд төрийн албаны сургалтын байгууллага байхаар заасны дагуу Монгол Улсын Засгийн газраас 2018 оны 12 сарын 5-нд “Удирдлагын академийн талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” 366 дугаар тогтоол гарч Удирдлагын академийн дүрмийг баталжээ. Уг дүрмээр Академи нь дипломын дараах мэргэшүүлэх сургалт, төрийн албан хаагчдыг давтан сургах, мэргэшлийг нь дээшлүүлэх зорилтот сургалт; удирдах ажилтан бэлтгэх, төрийн захиргаа болон төрийн удирдлагын магистр, докторын сургалт эрхлэх, судалгаа, эрдэм шинжилгээний ажил хийж, зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх чиг үүрэгтэй байхаар заасан байна.

Үйл явдлын тойм

- 2018.03.25-04.03, “Монгол, Хятадын төрийн дээд, дунд шатны удирдах албан тушаалтны сургалт зохион байгуулах тухай” хамтын ажиллагааны хүрээнд БНХАУ-ын Засаглалын академид төрийн албан хаагчид сургалтад хамрагдав.
- 2018.04.06, БНТУ-ын Ерөнхий сайд Бинали Йылдырымд Удирдлагын академийн “Хүндэт доктор” цол олгов.
- 2018.04.06, Удирдлагын академи болон БНТУ-ын Хилийн чанад дахь турк иргэд, ах дүү нийгэмлэг хооронд хамтран ажиллах тухай Харилцан ойлголцлын санамж бичигт гарын үсэг зурав.
- 2018.08.14-17, БНАЛАУ-ын Дотоод хэргийн сайд Камман Сүнвилет тэргүүтэй төлөөлөгчид Удирдлагын академид зочлов.
- 2018.09.21, Төрийн албаны удирдах ажилтны улсын зөвлөгөөн болов.
- 2018.09.26, Удирдлагын академи, ХБНГУ-ын Конрад-Аденауэр сан хамтран Ардчиллын IV чуулганыг зохион байгуулав.
- 2018.10.11-12, “Ази дахь зөвлөлдөх ардчиллын туршлага” олон улсын эрдэм шинжилгээний хуралд Удирдлага академи зохион байгуулагчаар оролцов.
- 2018.10.19, “Монгол-Казахстаны найрамдал, хамтын ажиллагааны гэрээ 25 жил: Өнгөрсөн ба ирээдүй” хэлэлцүүлгийг зохион байгуулав.
- 2018.12.05, Засгийн газрын 366 дугаар тогтоол гарч Удирдлагын академийн дүрмийг шинэчлэн батлав.

ТӨРИЙН АЛБАН ХААГЧИЙН СУРГАЛТЫН ШИНЭ ТОГТОЛЦООНЫ ДАГУУ ХОЛБОГДОХ БОДЛОГО, ХӨТӨЛБӨРҮҮД БАТЛАГДАН ХЭРЭГЖИЖ ЭХЛЭВ

Төрийн албаны тухай хууль 2017 онд шинэчлэгдэн батлагдаж 2019 оноос хэрэгжиж эхлэв.

Иргэнийг төрийн албан тушаалд томилогдсоноос эхлэн богино болон дунд хугацааны сургалтад тогтмол хамруулж байх, төрийн тодорхой албан тушаалд шатлан дэвших зарчмын дагуу томилогдохын өмнө тусгайлсан сургалтад хамрагдаж төгссөн байх шаардлагыг хуулиар тогтоож өгсөн юм. Төрийн албаны сургалтыг нэгдсэн бодлого, төвлөрсөн тогтолцоотой байхаар хуульчилснаараа онцлог байлаа.

“Мэргэшүүлэх багц сургалтын агуулга, хөтөлбөр” батлах тухай ЗГХЭГ-ын дарга, ТА3-ийн даргын хамтарсан 2019 оны 37/33 дугаар тушаалаар тэргүүн, эрхэлсэн, ахлах түшмэлийн мэргэшүүлэх багц сургалтын, “Сургалтын агуулга, хөтөлбөр батлах тухай” Засгийн газрын 2019 оны 299 дүгээр тогтоолоор богино болон мэргэшүүлэх дунд хугацааны сургалтын агуулга, хөтөлбөр тус тус батлагдав. Сургалтын агуулга, хөтөлбөрийн дагуу Удирдлагын академи төрийн албан хаагчийн шаталсан сургалтуудыг зохион байгуулж эхлэв.

Төрийн захиргааны тэргүүн түшмэлийн мэргэшүүлэх багц сургалт 2019.03.15-нд, эрхэлсэн түшмэлийн мэргэшүүлэх багц сургалт 2019.05.05-нд тус тус Удирдлагын академи дээр эхлэв. Эдгээр сургалтад БНСУ, Сингапур улс болон Удирдлагын академийн профессор багш нар хичээл заав.

“Манлайллын симпозиум: Өөрчлөлт хийх чадварыг хөгжүүлэх нь” сургалт семинар болов

ЗГХЭГ, Удирдлагын академи, Сингапурын Темасек сан, Сингапурын Төрийн албаны коллеж хамтран “Манлайллын симпозиум: Өөрчлөлт хийх чадварыг хөгжүүлэх нь” сэдэвт сургалтыг 2019 оны 9 сарын 13-14-нд зохион байгуулав. “Төрийн үйлчилгээний ирээдүй ба бэлэн байдал: Сингапурын туршлага” сэдвээр Сингапурын Темасек сангийн ТУЗ-ийн дарга, Кү Бүн Хуи, “Цахим эрин дэх засаглал” сэдвээр Сингапурын Төрийн албаны коллежийн багш, доктор Уолтер Тисира нар лекц уншив. Энэхүү сургалтын үргэлжлэл болгон “Харилцан суралцаж хөгжих” нь сэдэвт сургалтыг 4 үе шаттайгаар 2019 оны 09 сараас 2020 оны 9 сар хүртэл зохион байгуулав.

Эрдэм шинжилгээний хурал зохион байгуулав

Удирдлагын академи, БНТУ-ын Хилийн чанад дахь турк иргэд, ах дүүгийн нийгэмлэг хамтран хоёр орны Элчин сайдын яамдын дэмжлэгтэйгээр Монгол Улс, БНТУ-ын хооронд дипломат харилцаа тогтоосны 50 жилийн ойн хүрээнд “Монгол-Туркийн хамтын ажиллагаа: өнгөрсөн, одоо, ирээдүй” сэдэвт эрдэм шинжилгээний хурлыг зохион байгуулав. Хурал батлан хамгаалах, аюулгүй байдал, нийгэм, эдийн засаг, түүх, аялал жуулчлал зэрэг өргөн хүрээтэй асуудлыг хөндсөн, хамтын ажиллагааны асуудал, шийдлийг тодорхойлсноороо онцлог байв.

“Иргэдийн оролцоо” чуулганыг зохион байгууллаа

Удирдлагын академи, ХБНГУ-ын Конрад-Аденауэр сангийн суурин төлөөлөгчийн газар, Швейцарын хөгжлийн агентлагийн “Иргэдийн оролцоо II” төсөл хамтран “Иргэдийн оролцоо” чуулганыг 2019 оны 12 сарын 2-нд зохион байгуулав. Чуулган иргэний оролцооны бодлого, үйл ажиллагааны хэрэгжилт, үр дүнг олон талын оролцоотойгоор хэлэлцэж дүгнэх, цаашид иргэний оролцооны чиглэлээр хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны чиглэлийг тодорхойлоход дэмжлэг үзүүлэх зорилготойгоор 25 байгууллагын 150 гаруй төлөөлөгчийг хамруулан зохион байгуулав.

Хамтран ажиллах санамж бичигт гарын үсэг зурав

Удирдлагын академийн захирал, профессор С.Зулпхар 2019 оны 04 сарын 9-нөөс 11-нд БНХАУ-ын Пудонг дахь Хятадын удирдах ажилтны манлайллын академид айлчилж тус академийн орлогч захирал Жэнь Жиньжөтэй ажлын уулзалт хийж, хоёр тал хамтран ажиллах санамж бичигт гарын үсэг зурав.

Үйл явдлын тойм

- 2019.03.07, Турк улсын ТИКА байгууллагын дэмжлэгтэйгээр Удирдлагын академийн хичээлийн Б байрыг “Төрийн албан хаагчдын сургалт, зөвлөгөөний төв” болгон сэргээн засварлах төслийн нээлтийн ёслол болов.
- 2019.04.04, ЗГХЭГ-ын дарга, ТА3-ийн даргын хамтарсан 37/33 дугаар тушаалаар тэргүүн, эрхэлсэн, ахлах түшмэлийн мэргэшүүлэх сургалтын агуулга, хөтөлбөр батлагдав.
- 2019.06.26, “Нутгийн удирдлагын хөгжил: туршлага, сургамж, сорилт” сэдэвт хэлэлцүүлгийг БНСУ-ын Данкүүкийн их сургуультай хамтран хэлэлцүүлэг-хурал зохион байгуулав.
- 2019.07.18, Засгийн газрын 299 дүгээр тогтоолоор төрийн албан хаагчийн богино болон дунд хугацааны мэргэшүүлэх сургалтын агуулга, хөтөлбөрийг батлав.
- 2019.09.13-14, Сингапуртай хамтран “Манлайллын симпозиум: Өөрчлөлт хийх чадварыг хөгжүүлэх нь” сэдэвт сургалтыг зохион байгуулав.
- 2019.10.14, Канад Улсын санхүүжилттэй MERIT төслөөс хамтран “Төрийн албаны шинэчлэлийг амжилттай удирдаж, сэтгэлгээний өөрчлөлт хийх нь” сургалтыг зохион байгуулав.
- 2019.11.06, Монгол Улс, БНТУ-ын хооронд дипломат харилцаа тогтоосны 50 жилийн ойд зориулж олон улсын эрдэм шинжилгээний хурлыг зохион байгууллаа.
- 2019.12.02, “Иргэдийн оролцоо” чуулганыг зохион байгуулав.
- 2019.12.05, БНСУ-ын Хүний нөөцийн удирдлагын сайд Хуанг Со Жунг “Улс орны хөгжлийн төлөөх хүний нөөцийн шинэтгэлийн стратеги” сэдвээр Удирдлагын академи дээр илтгэл тавив.

“АЛСЫН ХАРАА-2050”, МОНГОЛ УЛСЫН УРТ ХУГАЦААНЫ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО” БАТЛАГДАВ

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 5 сарын 13-ны 52 дугаар тогтоолоор “Алсын хараа-2050, Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого” батлагдав. Монгол Улс шинэ Үндсэн хуулиа баталж, ардчилсан тогтолцоонд шилжсэнээс хойшхи 30 жилийг дүгнэж, ирэх 30 жилийг урт хугацаагаар төсөөлөх хөгжлийн бодлого боловсруулах түүхэн шаардлага үүссэн цаг үед хөгжлийн бодлогыг өнгөрсөн, одоо, ирээдүйн гадаад, дотоод нөхцөл байдлын талаарх эрдэмтэд, судлаачдын судалгаа, шинжилгээнд үндэслэн боловсруулсан байна.

Төрийн албаны сургалтын байгууллагын хувьд энэхүү хөгжлийн бодлогыг боловсруулах, сурталчлан таниулах сургалтын хөтөлбөр, хэрэглэгдэхүүн гаргаж сургалт зохион байгуулах ажилд багш, ажилтнууд идэвхтэй оролцон ажилласан юм.

АЛСЫН ХАРАА 2050
МОНГОЛ УЛСЫН УРТ ХУГАЦААНЫ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

Сургалт, арга зүйн семинар болов

2020 оны 1 сарын 13-нд Монгол Улсын Төрийн албаны шинэтгэлийн шаардлага, түүнд Удирдлагын академийн сургалтын бодлого, тогтолцоо, агуулгын нийцлийг хангах талаар нэгдсэн ойлголттой болох зорилгоор Академийн багш нарын сургалт, арга зүйн семинарыг зохион байгууллаа.

“Сургалтын кейс боловсруулах нь” сургалт

Сингапурын TEMASEK сангийн дэмжлэгтэйгээр ЗГХЭГ, Удирдлагын академи, Сингапурын Төрийн албаны сургууль хамтран сургалтын кейс боловсруулах, кейсийг сургалтад ашиглах чадавхийг дээшлүүлэх чиглэлээр 2019 оны 6 сарын 02-04-нд явагдсан сургалтын үргэлжлэл “Сургалтын кейс боловсруулах нь” сургалтыг 2020 оны 9 сарын 14-21-нд цар тахлын хорионы улмаас цахим хэлбэрээр зохион байгуулав. Сургалтад Удирдлагын академийн багш, сургалтын ажилтнууд, төрийн албан хаагчдын төлөөлөл хамрагдав.

Цар тахлын улмаас хөл хорио тогтоов

Улсын онцгой комиссын шийдвэрт үндэслэн Удирдлагын академиас эрхлэн гүйцэтгэж байгаа танхимын сургалтыг 2020 оны 11 сарын 11-ээс зогсоож зайнаас явагдах цахим хэлбэрт шилжүүлэв. Танхимын сургалтыг зогсоосонтой холбогдуулан сургалтын материалыг цахим хэлбэрт шилжүүлэх, ажилтнуудын ажлын цагт зохицуулалт хийх, аливаа хурал уулзалтыг цахим хэлбэрээр явуулж халдвараас урьдчилан сэргийлэх, эрсдлийг бууруулах арга хэмжээг авч ажиллах болов.

Дуламсүрэнгийн Сүрэнчимэг, доктор, дэд профессор,
Удирдлагын академийн захирал (2020 оноос одоог хүртэл)

Олон улсын онлайн чуулганд оролцов

БНСУ-ын Нутгийн удирдлагын хөгжлийн институт (LOGODI)-ээс 2020 оны 10 сарын 27-нд дэлхийн 10 орны төрийн албаны сургалтын байгууллагын удирдлагыг оролцуулсан “ЛОГОДИ Олон улсын чуулган-2020”-ыг онлайнээр зохион байгуулав.

Чуулганаар Ковид-19 цар тахлын үед төрийн албан хаагчийн сургалтын агуулга, хөтөлбөрт орсон өөрчлөлт болон цар тахлын дараа төрийн албан хаагчдад шаардагдах мэдлэг чадварын талаар хэлэлцэв. “Цар тахлын дараа төрийн албан хаагчдад шаардлагатай чадавх, нутгийн удирдлагын үүрэг” салбар хуралдаанд Удирдлагын академийн захирал, доктор Д.Сүрэнчимэг илтгэл хэлэлцүүлэв.

Тэргүүн болон эрхэлсэн түшмэлийн мэргэшүүлэх багц сургалтын төгсөлт болов

Тэргүүн түшмэлийн болон эрхэлсэн түшмэлийн ангилалд хамаарах албан тушаалд ажиллаж байгаа албан хаагчид Төрийн албаны тухай хуульд заасан шаардлагын дагуу тэргүүн болон эрхэлсэн түшмэлийн мэргэшүүлэх багц сургалтад үе шаттайгаар хамрагдаж 2020 оны 1 сарын 10 болон 22-нд сертификатаа гардан авав.

Үйл явдлын тойм

- Удирдлагын академийн захирлаар доктор Д.Сүрэнчимэг томилогдов.
- 2020.01.10, Тэргүүн түшмэлийн, 2020.01.22, Эрхэлсэн түшмэлийн мэргэшүүлэх багц сургалтын төгсөлтийн ёслол болов.
- 2020.02.09-16, БНСУ-д “Онлайн сургалт” сэдэвт сургалтад багш, ажилтнууд хамрагдав.
- 2020.06.02-04, 2020.10.19, Сингапурын Төрийн албаны коллежтой хамтран “Сургалтын кейс боловсруулах нь” сургалтыг онлайнээр зохион байгуулав.
- 2020.06.10, НҮБХХ-өөс хэрэгжүүлж буй “Монгол Улсад мэргэшсэн, иргэн төвтэй төрийн албыг төлөвшүүлэх нь” болон “Монгол Улсын төлөөллийн байгууллагыг бэхжүүлэх нь” төслийн ажлын явц, үр дүн, хамтын ажиллагааны талаарх уулзалт Удирдлагын академид болов.
- 2020.10.27, БНСУ-ын Нутгийн удирдлагын хөгжлийн институтээс “ЛОГОДИ Олон улсын чуулган-2020”-ыг онлайнээр зохион байгуулав.
- 2020.11.11, Ковид-19 цар тахлын улмаас хөл хорио тогтоож сургалтыг цахим хэлбэрээр зохион байгуулж эхлэв.
- НҮБХХ-ийн “Монгол Улсад мэргэжлийн, иргэн төвтэй төрийн албыг төлөвшүүлэх нь” төслийн дэмжлэгтэйгээр Академид цахим сургалтыг боловсруулах иж бүрэн мультимедиа студи байгуулав.
- НҮБХХ-ийн “Монгол Улсын төлөөллийн байгууллагыг бэхжүүлэх нь” төслийн дэмжлэгтэйгээр нутгийн удирдлагын сургалт, мэдээллийн кабинет байгуулж тавилга, компьютер, тоног төхөөрөмжөөр тоноглов.

ЦАР ТАХЛЫН УЛМААС ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА ЗАЙНААС ЦАХИМ ХЭЛБЭРЭЭР ЯВАГДАВ

Ковид-19 цар тахлын улмаас бүх нийтийн хөл хорио тогтоосонтой холбоотойгоор Академийн хэмжээнд явагдаж байгаад аливаа үйл ажиллагаа, арга хэмжээг зайнаас цахим хэлбэрээр тасралтгүй явуулав.

“Цахим сургалтын агуулга боловсруулах” сэдэвт онлайн сургалт явагдав

“Цахим сургалтын агуулга боловсруулах” сэдэвт сургалтыг БНСУ-ын Нутгийн удирдлагын хөгжлийн институттэй хамтран Ковид-19 цар тахлын нөхцөл байдлаас шалтгаалж онлайн хэлбэрээр зохион байгуулав. Сургалт 2021 оны 03 сарын 02-05-нд болж сургалтад Удирдлагын академийн багш, сургалтын ажилтнууд оролцов.

Орон нутаг дахь төрийн албан хаагчдын чадавхыг бэхжүүлэх сургалтыг зохион байгуулав

Удирдлагын академи, БНСУ-ын Нутгийн удирдлагын хөгжлийн институт, Швейцарын хөгжлийн агентлагийн “Нутгийн өөрөө удирдах байгууллагын институцийн чадавхыг бэхжүүлэх нь” төсөлтэй хамтран “Монгол Улсын орон нутаг дахь төрийн албан хаагчдын чадавхыг бэхжүүлэх хөтөлбөр” сэдэвт сургалтыг 2021 оны 11 сарын 30-аас 12 сарын 3-нд цахим хэлбэрээр зохион байгуулж аймгуудын ИТХ-ын ажлын албаны албан хаагчид, сумдын ИТХ-ын нарийн бичгийн дарга нар нийт 471 хүн оролцов.

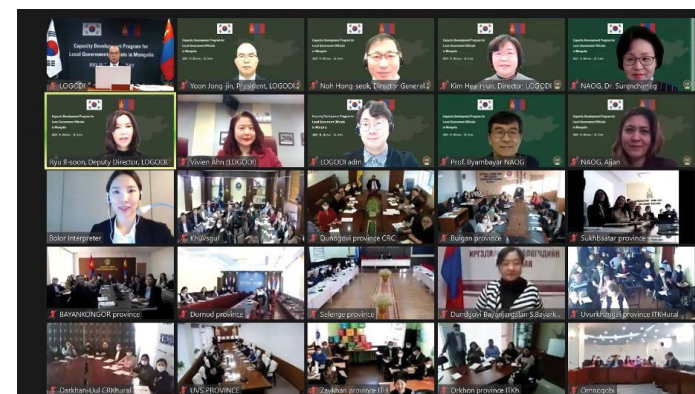
“Их өгөгдөлд суурилсан бодлогын инновацийн лаборатори” хэрэгжүүлэхээр болов

Удирдлагын академи, Сингапурын Үндэсний их сургуулийн харьяа Ллойдс Бүртгэлийн Сангийн нэрэмжит Эрсдэл судлалын хүрээлэн (IPUR)-тэй хамтарч “Их өгөгдөлд суурилсан бодлогын инновацийн лаборатори” төсөл хэрэгжүүлэх харилцан ойлголцлын санамж бичигт гарын үсэг зурав. Энэхүү төслийн зорилго нь сүүлийн жилүүдэд Сингапурт төдийгүй олон улсад ашиглагдаж буй их өгөгдөл, баримтад тулгуурласан дүн шинжилгээ хийх, иргэн төвтэй, иргэдийн зан үйлд тохирсон бодлого боловсруулах, оновчтой хэрэгжүүлэх зэрэг шинэлэг арга зүйг Монгол Улсын төрийн албанд таниулж нэвтрүүлэхэд оршино. 11 сарын 09-өөс 12 сарын 03-нд “Их өгөгдөлд суурилсан бодлогын инновацийн лаборатори” хөтөлбөрт 15 багш, ажилтан хамрагдаж сертификат авав.

Үйл явдлын тойм

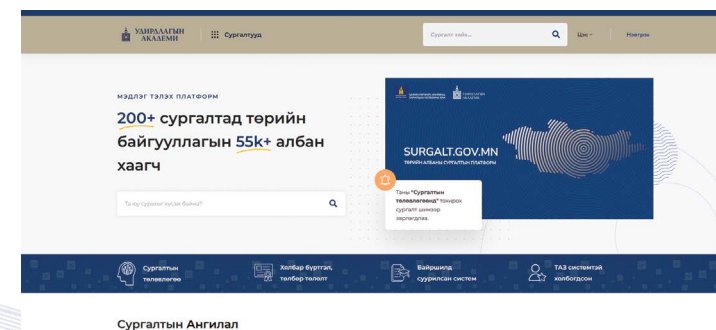
- 2021.03.02-05, “Цахим сургалтын агуулга боловсруулах” сэдэвт сургалтыг БНСУ-ын Нутгийн удирдлагын хөгжлийн институттэй хамтран онлайн-ээр зохион байгуулав.
- 2021.11.30-12.03, “Монгол Улсын орон нутаг дахь төрийн албан хаагчдын чадавхыг бэхжүүлэх хөтөлбөр” сэдэвт сургалтыг цахим хэлбэрээр зохион байгуулав.
- 2021.12.01, Дэжон хотын Боловсролын газар Монгол Улстай хамтран хэрэгжүүлж буй Боловсролын мэдээллийн технологийн хамтын ажиллагааны хүрээнд компьютерийн кабинетийг шинээр байгуулав.
- 2021.12.28, Удирдлагын академи Боловсролын магадлан итгэмжлэлийн гэрчилгээ хүлээн авав.
- Удирдлагын академийн сонсогчийн шинэ дотуур байрны барилгын ажил эхлэв.
- Surgalt.gov.mn сургалтын платформыг ажиллуулж цахим сургалтын хүртээмжийг нэмэгдүүлэв.
- 2021 онд магистрын сургалтыг 162, докторын сургалтыг 3, төрийн албан хаагчдыг мэргэшүүлэх сургалтыг 706, мэргэшүүлэх багц сургалтыг 393 хүн тус тус төгсөж богино хугацааны сургалтад 5480 хүн суралцав.
- Захиалгат 7 судалгааг гүйцэтгэж хүлээлгэн өгөв.

Төрийн албан хаагчийн цахим сургалтын платформ

ЗГХЭГ-т хэрэгжүүлсэн “Ухаалаг засаг” төслөөс төрийн албан хаагчийн цахим сургалтын платформыг хөгжүүлж түүнийг Удирдлагын академид шилжүүлэн өгөв.

Surgalt.gov.mn сургалтын платформд Академийн багш нар төрөл бүрийн чиглэлээр цахим сургалтын материал боловсруулан байршуулж эхэлсэн юм. Энэ нь төрийн албан хаагчид орон зай, цаг хугацааны хязгаарлалтгүйгээр сургалтад хамрагдах боломжийг олгов.

Магадлан итгэмжлэгдэв

Дээд боловсролын байгууллагын магадлан итгэмжлэх үйл ажиллагааны хүрээнд Шинжээчийн баг 10 сарын 13-15-нд Удирдлагын академид ажиллаж үйл ажиллагаа, сургалтын орчинтой танилцаж, Академийн удирдлага, багш нар, суралцагчид, төгсөгчид, ажил олгогчдын төлөөлөлтэй уулзалт хийв. Боловсролын магадлан итгэмжлэх үндэсний зөвлөлийн Удирдах зөвлөлийн 2021 оны 12 сарын 28-ны 06 тоот тогтоолоор 5 жилийн хугацаатай магадлан итгэмжлэгдэж гэрчилгээ хүлээн авав.

“Хөгжлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх” БОГИНО ХУГАЦААНЫ СУРГАЛТЫГ ЗОХИОН БАЙГУУЛАВ

“Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын эхний үе шат “Шинэ сэргэлтийн бодлого”-ыг хэрэгжүүлэх хүрээнд төрийн албан хаагчдад зориулсан “Хөгжлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх” богино хугацааны сургалтыг олон улсын тэргүүлэх дэвшилтэт арга хэлбэрээр үр дүнтэй зохион байгуулах арга хэмжээ авахыг Засгийн газрын 2022 оны 4 сарын 6-ны 139 дүгээр тогтоолоор Удирдлагын академид даалгав. Энэ шийдвэрийг хэрэгжүүлэх хүрээнд хичээлийн төлөвлөгөө, хичээлийн слайд, дасгал ажил, лекцийн эмхэтгэл, унших материал, шалгалтын асуулт, видео материал, гарын авлагыг боловсруулж 4 ялгаатай багц гаргах ажлыг хийж, сургагч багш бэлтгэн танхим, зайн болон хосолсон хэлбэрээр сургалтыг зохион байгуулав. Энэ хүрээнд 2023 оны тайлангаар 50570 гаруй хүнийг хамруулан сургалт хийсэн байна.

“Урт хугацааны хөгжлийн бодлого: Цахим шилжилт” олон улсын форум болов

“Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын “Цахим үндэстэн” зорилтын хүрээнд цахимшилжилтийг дэмжих зорилготой “Урт хугацааны хөгжлийн бодлого: цахим шилжилт” олон улсын форумыг Монгол Улсын Ерөнхий сайдын ажлын алба, Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам, Удирдлагын академи, БНСУ-ын Төрийн захиргааны институт /KIRA/ хамтран 10 сарын 21-нд зохион байгуулав. Форумд урт хугацааны хөгжлийн бодлого, бодлогын хэрэгжилтэд төрийн албан хаагчдын оролцоо, ард иргэддээ хүргэсэн туршлага, сургамж, Цахим үндэстэн зорилтыг хэрэгжүүлэхэд оролцогч талуудын хамтын ажиллагаа, сорилт зэрэг илтгэлүүдийг дотоод, гадаадын судлаачид, албаны хүмүүс тавьж хэлэлцүүлэв.

БНСУ-ын Нутгийн удирдлагын хөгжлийн институт (LOGODI)-тэй холбоо тогтоож хамтын ажиллагаа эхлүүлсний 20 жилийн ой тохиов

2022 оны 9 сарын 2-нд БНСУ-ын Нутгийн удирдлагын хөгжлийн институт (LOGODI)-тэй холбоо тогтоож хамтын ажиллагаа эхлүүлсний 20 жилийн ойг тохиолдуулан өнгөрсөн 20 жилийн ажлыг дүгнэн ирэх 20 жилээ төлөвлөж ярилцав. Удирдлагын академийн захирал, доктор Д.Сүрэнчимэг болон Нутгийн удирдлагын хөгжлийн институтын ерөнхийлөгч Юу Им Чөл нар хамтран ажиллах гэрээг шинэчлэн гарын үсэг зурав. Арга хэмжээнд оролцогчдод зориулан төрийн албан хаагчдын сургалт, хөгжлийн орчин үеийн хандлагын талаар Нутгийн удирдлагын хөгжлийн институтын профессор Хун Жины лекц уншлаа.

Япон улсын ЖАЙКА байгууллагын дэмжлэгээр “Кибер аюулгүй байдлын хүний нөөцийг хөгжүүлэх төсөл” хэрэгжүүлнэ

Монгол Улсын Засгийн газар Японы ЖАЙКА байгууллагатай хамтран “Кибер аюулгүй байдлын хүний нөөцийг хөгжүүлэх төсөл”-ийг хэрэгжүүлэхээр боллоо. 2022 оны 6 сарын 16-нд төслийг хэрэгжүүлэх гэрээнд Монгол Улсыг төлөөлж, Цахим хөгжил, харилцаа холбооны яам, Удирдлагын академийн Төрийн албаны сургууль, ШУТИС-ийн Мэдээлэл, холбооны технологийн сургууль хамтран ажиллахаар гарын үсэг зурав. Энэ төслөөр кибер аюулгүй байдлын салбарын сургагч багш бэлтгэх, иргэд болон төрийн албан хаагчдад чиглэсэн кибер аюулгүй байдлын тухай соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх юм.

“Их өгөгдөлд суурилсан бодлогын инноваци” хөтөлбөрийн II үе шат “Төрийн албан хаагчийн инновацийг дэмжих” хөтөлбөрийг амжилттай хэрэгжүүлэв

Удирдлагын академи, Сингапурын Үндэсний Их Сургуулийн харьяа Ллойдс Бүртгэлийн Сангийн нэрэмжит Эрсдэл судлалын хүрээлэн (IPUR)-тэй хамтарч “Их өгөгдөлд суурилсан бодлогын инновацийн лаборатори” төсөл хэрэгжүүлэх харилцан ойлголцлын санамж бичгийн хүрээнд “Төрийн албан хаагчийн инновацийг дэмжих” хөтөлбөрийг 2022.5.13-7.01-ний хугацаанд амжилттай хэрэгжүүлж, үр дүнгээ хэлэлцэв.

Удирдах албан тушаалтнуудад зориулсан сургалт зохион байгууллаа

Удирдлагын академи, БНТУ-ын Аланья Аладин Кикүбатын нэрэмжит Их сургуулийн хамтын ажиллагааны хүрээнд төрийн захиргааны удирдах албан хаагчдад зориулсан сургалтыг 2022 оны 09 сарын 20-нд Удирдлагын академи дээр яам, агентлагийн Төрийн захиргааны удирдлагын газар, хэлтсийн дарга нарыг оролцуулан зохион байгууллаа. Сургалтад Олон нийтийн дипломат харилцаа, Төрийн албаны хүний нөөцийн удирдлага, Төрийн албан дахь Манлайлал ба шийдвэр гаргалт, Менежментийн шинэ арга техник сэдвээр Туркийн профессорууд лекц уншив.

Үйл явдлын тойм

- 2022.5.13-7.01, “Төрийн албан хаагчийн инновацийг дэмжих” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэв.
- 2022.06.16, Япон улсын ЖАЙКА-н дэмжлэгтэйгээр хэрэгжих “Кибер аюулгүй байдлын хүний нөөцийг хөгжүүлэх төсөл”-д Удирдлагын академи хамтран ажиллахаар болов.
- 2022.09.01, Удирдлагын академийн 301 тоот танхимыг Намын дээд сургуулийн захирлаар ажиллаж байсан Ардын багш, доктор, профессор Г.Миезгомбын нэрэмжит болгов.
- 2022.09.02, Удирдлагын академи болон БНСУ-ын Нутгийн удирдлагын хөгжлийн институттэй хамтын ажиллагаа эхлүүлсний 20 жилийн ойг тэмдэглэв.
- 2022.09.20, БНТУ, Аланья Аладин Кикүбатын нэрэмжит Их сургуулийн профессоруудыг хүлээн авч төрийн захиргааны удирдах албан хаагчдад зориулсан сургалтыг зохион байгуулав.
- 2022.10.18, Засгийн газрын 72 дугаар тогтоолоор Удирдлагын академийн зохион байгуулалтын бүтэц, орон тооны хязгаарыг батлав.
- 2022.11.30, Засгийн газрын 438 дугаар тогтоолоор “Шинэ сэргэлтийн бодлого”-ыг хэрэгжүүлэх хүрээнд “Хөгжлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх нь” богино хугацааны сургалтыг зохион байгуулах арга хэмжээ авахыг Удирдлагын академид даалгав.
- 2022.12.11-18, “Шинэ сэргэлтийн бодлого”-ын богино хугацааны сургалтын шилдэг оролцогчоор шалгарсан 10 албан хаагч, Удирдлагын академийн 2 ажилтны хамт БНСУ-д “Урт хугацааны хөгжлийн бодлого: Төрийн албан хаагчийн оролцоо” сургалтад хамрагдав.

“МОНГОЛ УЛСАД ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮР ДҮНТЭЙ ЗАСАГЛАЛ” СЭДЭВТ ҮНДЭСНИЙ СЕМИНАР БОЛОВ

“Монгол Улсад Тогтвортой хөгжлийг хэрэгжүүлэх үр дүнтэй засаглал” сэдэвт Үндэсний семинар нь Монгол Улсад явуулж буй томоохон арга хэмжээний анхдагч юм. Тус семинарыг НҮБ-ын Эдийн засаг, нийгмийн асуудал эрхэлсэн газар (UN DESA), түүний Төрийн байгууллага, цахим засаглалын хэлтсийн (DPIDG) Засаглалын төслийн алба (UNPOG)-аар дамжуулан НҮБ-ын Монгол дахь Суурин зохицуулагчийн газар болон НҮБХХ-ийн дэмжлэгтэйгээр зохион байгуулав.

2023 оны 6 сарын 07-13-нд болсон семинарт ЗГХЭГ, яамдын дунд түвшний удирдлагууд, НҮБХХ-ийн төслийн зөвлөхүүд, Төрийн бүтээмжийн үндэсний хороо, Шударга өрсөлдөөн хэрэглэгчдийн төлөө газар, Авлигатай тэмцэх газар, Үндэсний статистикийн хорооны төлөөлүүд оролцов.

“Алсын хараа 2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, түүнийг хэрэгжүүлэх эхний үе шат “Шинэ сэргэлтийн бодлого”-ын богино хугацааны сургалтын 4 ялгаатай багцыг боловсруулж, хэрэгжүүлэв.

Япон улсын Ниппон сангийн Ерөнхийлөгч Ёохей Сасакава тэргүүтэй зочид Удирдлагын академид зочлов

Япон улсын Ниппон сангийн Ерөнхийлөгч Ёохей Сасакава тэргүүтэй зочид Монгол Улсад хийж байгаа айлчлалынхаа хүрээнд 2023 оны 07 дугаар сарын 07-ны өдөр Удирдлагын академид зочиллоо. Ниппон сан нь эдийн засаг, нийгэм, хүмүүнлэгийн салбарт олон улсыг хамарсан олон төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлдэг бөгөөд тэдгээрийн нэг болох Залуу удирдагчдыг дэмжих “SYLFF” хөтөлбөрийг Монгол Улсад Удирдлагын академитай хамтран хэрэгжүүлж байна.

Айлчлалаар эрхэм Ёохей Сасакава “SYLFF” хөтөлбөрийн тэтгэлэгт хамрагдсан магистрын ангийн сонсогч, төгсөгчдийн төлөөлөлтэй уулзалт хийж, хөтөлбөрийн үр дүн, ач холбогдлын талаар санал бодлоо солилцлоо.

“Жендэрийн мэдрэмжтэй төсөвлөлт” үндэсний форум зохион байгуулав

Удирдлагын академи, MERIT төсөл, Жендэрийн үндэсний хороо, Сангийн яам хамтран “Жендэрийн мэдрэмжтэй төсөвлөлт” үндэсний форумыг 2023 оны 04 сарын 11-ний өдөр Удирдлагын Академи дээр зохион байгууллаа. Форумын зорилго нь олон улсад болон дотоодод хэрэгжиж буй жендэрийн мэдрэмжтэй төсөвлөлтийн сайн туршлагаас суралцаж, Монгол Улсад жендэрийн тэгш байдлыг хангах чиглэлээр орон нутаг, салбар, үндэсний хэмжээнд үр дүнтэй хэрэгжиж буй үйл ажиллагааг өргөжүүлэн эрчимжүүлэх, жендэрийн мэдрэмжтэй төсөвлөлтийг үндэсний хэмжээнд нэвтрүүлж, тогтвортой байдлыг хангах талаар хэлэлцэхэд чиглэв. Форумыг танхим, цахим хосолсон хэлбэрээр зохион байгуулсан бөгөөд 140 орчим хүн танхимаар, 300 гаруй хүн цахимаар оролцов.

“Монгол Улсад тогтвортой хөгжлийг хэрэгжүүлэх үр дүнтэй засаглал” сэдэвт үндэсний семинар болов

“Монгол Улсад тогтвортой хөгжлийг хэрэгжүүлэх үр дүнтэй засаглал” сэдэвт үндэсний семинарын хүрээнд “Эрсдэлийн мэдээлэлд суурилсан харилцааг дэмжих” сэдвээр төрийн байгууллагын хэвлэл мэдээллийн ажилтнуудад зориулсан сургалт хэлэлцүүлэг 2023 оны 06 сарын 13-нд Удирдлагын академи дээр зохион байгуулагдав. Сургалт хэлэлцүүлэгт нийт 100 орчим оролцогч оролцсоноос 75 хувь нь хэвлэл мэдээллийн байгууллагын төлөөлөл байв. Оролцогчид эрсдэлийн мэдээлэлд суурилсан харилцааг дэмжих, гамшгаас урьдчилан сэргийлэх, бэлэн байдлыг хангах, хохирлыг арилгах талаарх гол ойлголт болон стратегийн талаар туршлага солилцож, хэлэлцэв.

Сонсогчийн дотуур байрны барилгын ажил эхлэв

Удирдлагын академийг кампус болгон хөгжүүлэх ажлын хүрээнд сонсогчийн дотуур байр болон дэмжих үйлчилгээний төвийн барилгын суурийг 2023 оны 5 сарын 6-нд тавьж барилгын ажил эхлэв. Уг төв нь сургалт, мэдээллийн төвийн байр, сонсогчийн дотуур байр, спорт заал бүхий 3 корпустай байхаар зураг, төсөв хийгдсэн болно.

Үйл явдлын тойм

- 2023.04.11, “Жендэрийн мэдрэмжтэй төсөвлөлт” үндэсний форумыг зохион байгуулав.
- 2023.04.18, Эрүүл мэндийн байгууллагын удирдах ажилтныг чадавхжуулах сургалт эхлэв.
- 2023.04.28, БНСУ-ын Төрийн захиргааны институтын 12 дахь ерөнхийлөгч, доктор Чой Санг Хан “Иргэдийн оролцоот төсвийн тогтолцоо: БНСУ болон Порто Алегре хотын кейс” сэдвээр нээлттэй лекц уншив.
- 2023.05.06, Сонсогчийн дотуур байр болон дэмжих үйлчилгээний төвийн барилгын суурийг тавив.
- 2023.07.07, Япон улсын Ниппон сангийн Ерөнхийлөгч Ёохей Сасакава тэргүүтэй зочид Удирдлагын академид зочиллоо.
- 2023.09.01, БНСУ-ын Нутгийн удирдлагын хөгжлийн институтын ерөнхийлөгч, доктор Рю Имчол “БНСУ-ын Төрийн албаны хүний нөөцийн удирдлага болон Нутгийн удирдлагын хөгжлийн институт /LOGODI/-ийн сургалтын өнөөгийн байдал” сэдвээр нээлттэй лекц уншив.
- 2023.05.10, ХБНГУ-ын Фридрих Эбертийн сангийн Монголыг хариуцсан суурин төлөөлөгч Бенедикт Ивановс Удирдлагын академид зочилж, ажил хэргийн уулзалт хийв.
- 2023.12.01, “Хот хөдөөгийн хөгжил 30 жилд: Ололт амжилт, тулгамдсан асуудал, гарц шийдэл” сэдэвт хэлэлцүүлгийг Төрийн ордонд зохион байгуулав.
- 2023.09.12, Унгар улсаас Монгол Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн Эрхт Элчин сайд, Монголч эрдэмтэн, доктор Болбала Анна Обрушанский Удирдлагын академид зочлов.

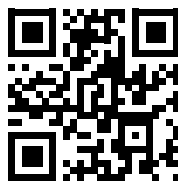
Монгол Улсад төрийн захиргааны мэргэжлийн ууган тэнхим байгуулагдсаны 30 жилийн ойд зориулсан эрдэм шинжилгээний хурал зохион байгуулав

Шинжээчид уг хөтөлбөрийг хэрэгжүүлсэн үр дүнгийн өөрийн үнэлгээний тайланд тулгуурлан Академийн сургалтын үйл ажиллагаа, хичээлийн хөтөлбөр, багц болон сургалтын орчинтой танилцаж багш, ажилтан, суралцагч, төгсөгч, ажил олгогчдын төлөөлөлтэй үүлзалт зохион байгууллаа.

- Орчин цагийн төрийн албан хаагчийн сургалтын тогтолцоо үүсэж хөгжсөний 100 жилийн ойг тэмдэглэх төлөвлөгөөг гарган бүтэн жилийн хугацаанд арга хэмжээг зохион байгуулж хэрэгжүүлэв.
- 2024.01.18, "Амжилт бол сонголт" эмэгтэйчүүдийн манлайллын хөтөлбөр эхлэв.
- 2024.04.05, Орчин цагийн төрийн албаны сургалтын тогтолцоо үүсч хөгжсөний 100 жилийн ойд зориулсан "АНХНЫ ХИЧЭЭЛ ЭХЭЛСЭН ӨДӨР"-ийг тэмдэглэв.
- 2024.04.25, "Иргэн төвтэй хөгжилд засаг захиргааны анхан шатны нэгжийн удирдлагын оролцоо" сэдэвт олон улсын форум зохион байгуулав.
- 2024.05.10, Монгол Улсад Төрийн захиргааны ууган тэнхим байгуулагдсаны 30 жилийн ойг тэмдэглэн Эрдэм шинжилгээний хурал зохион байгуулав.
- 2024.06.17-21, Магистрын хөтөлбөрийг магадлан итгэмжлэх хөндлөнгийн шинжээчдийн баг Удирдлагын академид ажиллав.
- 2024.09.02, "Нээлттэй лекц"-ийн зочноор УИХ-ын гишүүн, Монгол Улсын сайд, ЗГХЭГ-ын дарга, доктор Н.Учрал уригдан "Төрийн албаны шинэчлэл: Шинэ 30 жил" сэдвээр лекц уншив.
- 2024.10.11, Удирдлагын академийн 100 жилийн ойд зориулсан "Төрийн захиргааны уламжлал, шинэчлэл: Монголын онцлог, олон улсын туршлага" Олон улсын эрдэм шинжилгээний хурал зохион байгуулав.
- Баг, хорооны Засаг дарга нарыг чадавхжуулах сургалтыг зохион байгуулав.

<https://naog.org/>